

Q. CVRTII RVFI
Historiarum libri.

accuratissime editi.

OXON

1672

Q. CURTII RUFII
DE

REBUS GESTIS
ALEXANDRI
MAGNI

HISTORIARUM
QUOTQUOT SUPER-
SUNT LIBRI,

JOHANNIS LOCCENII

Indice Philologico.

Illustrati.

Editio novissima correctior & auctior.

OXONII,

Typis Guil. Hall, Impensis

EDV. FORREST. 1672.

A D

LECTOREM.

Quae editione proxima, de scriptis Curtii, ac autore, in limine præmiseram, contrahenda mihi visa sunt; ut obiter de præstantissimo scriptore, quæ de ipso scire interest, approbem lectori. Præter M. Tullium, ac Juvenalem, apud quos hoc nomen extat, Tacitus, ac Plinius, quemadmodum ex testimoniis quæ jam præmisimus, apparet, Curtii cuiusdam meminere. Et uterque Rufi addidit cognomen. Neq; aliter Tranquillus, in Catalogo, quo Rhetores præclari indicantur, qui

AD LECTOREM.

qui libello de iisdem mutilo præmittitur in MSS. Esse autem nostrum, cuius tres postremi meminere, inter eruditos fere convenit: nec multum abest, quin plerique omnes, rhetorem, causidicum, declamatorem, etiam quæstorem, ac prætorem, consulemque, ac Africæ proconsulem, eundem cum historico, qui Magni Alexandri res conscripsit, arbitrentur. Quemadmodum vixisse sub Augusto, ac Tiberio, sed & scripsisse, quidam & sub Claudio superfuisse, existimant. A quibus nobilissimus Rutgersius seorsim abiit, qui sub Vespasiano floruisse in Variis probavit. quem non temere reiciendum, & cum cura adeundum censeo. Quanquam ne de veritate quidem amplius quærendum videatur, si habendam Cætanæ fidei omnibus constaret qui in manu exarato exemplari, ipsam hanc historiam de gestis Alexandri scriptam, Q. Curtio, & quidem
Ruso,

AD LECTOREM

Ruso, qui Augusto Cæsare ac Tiberio floruerit, inscribi sic testatur: *Legi in fide digno exemplari, Historiam de gestis Alexandri, compositam à Q. Curtio Ruso, qui inibi fateatur, se suisse sub Augusto & Tiberio, & sub Vespasiano, quantum conjectura assequi possumus.* Cætera incerta sunt. & quia cætera, hoc ipsum. Imo & hoc ipsum magis, quia cæteris Vespasianum jungit. Jam, qui politissimum dicendi genus, & purissimam Latinitatem, certum ævi argumentum arbitrantur; neminem Latine sub Vespasiano, qui antiquitatem accurate exprimeret, scripsisse, quomodo probabunt? Quam si ævo nostro ac parentum, eleganter quidam expresserunt, nondum video, cur à Romanis id removeamus, quod ne nostris quidem, ex felici imitatione, hætenus negatum est. Quippe & hodie ætatem quisque aut scriptorem eligit quem imitetur, ut cum cura imitetur quem

+ 3

elegit.

AD LECTOREM.

elegit. Ut omittam principem historiae Sallustium, ætate integra à scriptis C. Cæsaris, coævi, abiisse; cum diversum in dicendo: tum qui Græcis suis, tanquam peregrinus, hæret. Ut & maximus scriptorum Tacitus post illum. Librum primum ac secundum, facile recentioribus ascribes; qui historiam, Curtium, facilius supplere potuerunt. Et hoc ipsi produnt. Hujus quoque bono: ut diversitas, videlicet, scribendi, pro encomio auctoris sit, à quo longissimè absunt: Porro, ut in viam redeam: In autore lacteo ac minime fucato, bonum mihi factum videbatur, si simpliciter ac sine apparatu scenico prodiret: ideoque ornatum adhibui, qui nudum commendare posset. Do optimam editionem, sed cum aliis collatam. Regis expeditionem, quam describit, accuratè expressam, aliaque ejusdem generis, addo; de cæteris securus. Ne vel Observationibus
vel

AD LECTOREM.

vel Notis, hac præsertim forma,
commendetur, qui sine istis voluit
intelligi ac potest. Denique, ut
verbo dicam omnia, matronam ex-
hibeo, sed pudicam. quæ in publi-
cum sic prodit, ut non alio quam
suo cultu commendetur.

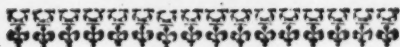
---

28 MR

* 4

DE

D E

Q. CURTIO RUFO
TESTIMONIA.

C. Suetonius Tranquillus, in Indice excellentium Rhetorum, libello ejus mutilo in MSS. praposito :

[Q. CURTIUS RUFUS]

C. Cornelius Tacitus, Annal. XI.

N E tamen miles otium exueret, inter Mosam Rhenumque, trium & viginti millium spatio, fossam perduxit (Corbulo) qua incerta Oceani vetarentur. insignia tamen triumphi indulsit Caesar (Claudius) quamvis bellum negavisset. Nec multo post CURTIUS RUFUS eundem honorem adipiscitur, qui in agro i Mattiaco recluserat specus quarendis venis argenti : Unde tenuis fructus, nec in longum, fuit. At legionibus cum damno labor ; effodere rivos, quaque in aperto gravia, humum infra moliri. quis subactus miles, & quia plures per provin-
cias

• Al Maciaco, vel Mazyaco. Vide Lips. Saturn. II.

TESTIMONIA.

cias tolerabantur, componit occultas literas nomine exercituum, precantium imperatorem, ut, quibus permissurus esset exercitus, triumphalia ante tribueret. De origine ² CURTII RUFII, quem gladiatore genitum quidam prodidere, neque falsa promiserim; & vera exequi pudet. Postquam adolevit, sectator quaestoris, cui Africa obtigerat, dum in oppido Adrumeto vacuis per medium diei porticibus secretus agitatur, oblata ei species muliebris ultra modum humanum, & audita est vox: Tu es, Rufe, qui in hanc provinciam pro consule venies. Tali omine in spem sublatum, digressusque in Urbem, & largitione amicorum, ³ simul acri ingenio, quaesturam, & mox, nobiles inter candidatos, praeturam Principis suffragio assequitur: cum hisce verbis Tiberius dedecus natalium ejus velavisset, CURTIUS RUFUS VIDE-
TUR MIHI EX SE NATUS. Longa posthac senectus, & adversus superiores tristi adulatione, arrogans minoribus, inter pares difficilis, Consulare imperium, triumphi insignia, ac postremo Africam obtinuit: atque ibi defunctus, fatale praesagium implevit.

C. Plinius

---

² QUINTI addit Catanensis.

³ Singulari citat Catanensis.

TESTIMONIA.

C. Plinius Cæcilius Secundus, Epist.

lib. VII, Epist. XXVII, ad Suram,

De Curtio Rufo.

ET mihi discendi, & tibi docendi facultatem otium præbet. Igitur perquam velim scire, esse phantasmata, & habere propriam figuram, numenque aliquod putes inane: seu vanam ex metu nostro imaginem capere. Ego ut esse credam, in primis eo ducor, quod audio accidisse **CURTIO RUFO**. Tenuis adhuc & obscurus obtinenti Africam comes hæserat. inclinato die spatibatur in porticu; offertur ei mulieris figura humanâ grandior, pulchriorque. perterritus, Africam se futurorum prænunciam dixit: iturum eum Romam, honoresque gesturum, atque etiam cum summo imperio in eandem provinciam reversurum, ibique moriturum. Facta sunt omnia. Præterea accedenti Carthaginem, egredientique nave, eadem figura in litore occurrisset narratur. Ipse certe impietis morbo, futura præteritis, adversa secundis auguratus, spem salutis, nullo suorum desperante, projecit. 28 MR 59

ALEX-

SUPPLEMENTI
IN Q. CURTIUM,
DE REBUS GESTIS
ALEXANDRI MAGNI,
LIBER I.

PHILIPPVS MACEDO (qui primus
omnium regum ejus gentis, Macedoniæ
regnum, subacta tota Græcia, ad summam
potentiam evexit) Amyntæ, viri pruden-
tissimi, omnibusque imperatoriis virtuti-
bus instructi, filius fuit. Is Amyntas ex Eurydice
uxore tres filios susceperat; Alexandrum, Perdica-
cam, & Philipum Alexandri Magni patrem; atque
filiam, Euryonem. Infidiis autem Euridices uxoris,
quæ nuptias generi, mariti morte pacta, occidendum
virum, regnumque adultero tradendum, susceperat,
oppressus fuisset, ni filia pellicatum matris, & sce-
leris consilia, prodidisset. Post mortem Amyntæ,
Alexander, major natu filius, regno potitus est. Quæ
inter initia regni, cogente sane durissimo necessitatis
telo, bellum ab Illyriis, pacta mercede, datoq; Phi-
lippo fratre obside, redemit. Interjecto quoque tem-
pore, per eundem obsidem cum Thebanis gratiam
pacis reconciliat. Quæ res Philippo ad maxima egre-
giæ indolis incrementa profuit. Siquidem tota cu-
stodiendi pueri cura, Epaminondæ, strenuissimo The-
banorum duci, atque philosopho præstantissimo, hac
conditione demandata est, ut commissum sibi pue-
rum diligen-ter servaret, & summo studio in id, ut
incumberet, ut moribus principe dignis atq; hone-
stis disciplinis quam optime imbueretur. Fovebat ea
tempestate laudatissimus princeps domi filio suo E-
pami-

paminondæ præceptorem Pythagoricum, sub quo Philippus multum profecit. Interea temporis Alexander, insidiis matris Eurydices adpetitus, occubuit: cui tamen antea Amyntas, in scelere deprehensus, propter communes liberos, ignarus iisdem quandoque exitiosam fore, pepercerat. Frater quoque ejus Perdiccas, simili insidiarum fraude, relicto parvulo filio, decipitur. Sub idem tempus, Philippus commodum è custodia elapsus, diu, non regem, sed tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella imminebant, serumq; auxilium in expectatione infantis erat, compulsus à populo, regnum Macedonicum male affectum, cum bellicis artibus, tum philosophiæ præceptis, præmunitus, adprehendit, anno ccc ab urbe condita, Olympiade cv. Circa prima itaque regni primordia, rerum infinita multitudine in diversas trahente partes, finitimis undique in Macedoniam irruentibus populis, bellisque, veluti conspiratione quadam, ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diversis locis, uno tempore confluentibus, rex Philippus cautius omnino agendum esse considerans (omnibus enim par esse non poterat,) alia interpositâ pactione composuit. alia redemit, facillimis aggressis, ut militum trepidos firmaret animos, & sibi hostium contemptum demeret. Primum illi cum Atheniensibus certamen fait, quibus per insidias victis, metu gravioris belli, cum interficere posset, omnes incolumes sine pretio dimisit: quæ res illi magnam & gratiam & auctoritatem conciliavit. Captis deinde Pæonibus, bellum in Illyrios transtulit: ibi multis hostium millibus caesis, Larissæ urbem nobilissimam cepit.

Hinc Thessalos, non cupiditate prædæ, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adungere gestiebat, nihil minus quam bellum metuentes, adoritur. Quibus ex improvviso præoccupatis, atque
in

in potestatem redactis, iungendo equitum peditumque fortissimas turmas & copias, invictissimum fecit exercitum. Quibus rebus feliciter gestis, Olympiada Neoptolemi regis Molossorum filiam, uxorem ducit, conciliante nuptias altore virginis Arisba rege Molossorum, qui sororem Olympiadis, Troadam, in matrimonio habebat: quæ causa illi exitii malorumque omnium fuit. Nam dum regni incrementa affinitate Philippi se acquirunt sperat, proprio regno ab eodem privatus, in exilio consenuit. Post nuptias autem Philippus per quietem visus est conjugis alvo insignem affixisse bullam, cuius sculptura, quemadmodum is existimaverat, leonis haberet imaginem. Quod vates ita sunt interpretati. Ipsam quidem esse gravidam, animosum quoque & leonis natura præditum infantem parituram. Deinde cum Philippus urbem Methonem expugnaret, iactu sagittæ dextrum amisit oculum. Nihilominus tamen pacem deprecantibus dedit. mirisque etiam adversus victos fuit. Pagas etiam capiens, imperio suo adjecit. Triballorum quoque gentem, & quicquid præterea terrarum in proximo erat, invadens omnia, uno velut impetu devicit. Debellatis finitimis, atque confirmato jam Macedonia regno, cum domum redisset, natus est ipsi Alexander filius ex Olympiade uxore, VIII idus Aprilis, dicit Plutarchus: ab eo autem qui illum in Latinum convertit, scribitur, circa idus Augusti: quod sane, cuius sit error, dubium est. Porro Philippus, veluti è specula quadam, libertati omnium insidiatus. Græcorum civitates, quæ dominandi libidine singulæ imperare cogitaverant, omnes in suam redegit potestatem. Inferioribus enim contra superiores suadens certam nam, omnibus ad invicem callide incitatis, à Thebanis etiam (qui tamen antea eum, tanquam hostem, repellere conabantur) contra Lacedæmonios & Phœnenses,

qui, templo Apollinis spoliato, milites conduxerant necessitate urgente, dux electus, oppressis sacrilegis, magnamque inde apud omnes nationes gloriam adeptus, omnium ad ultimum efficitur dominus ac princeps, & victos pariter atque victores servitutem subire coegit. Inde in Cappadociam traiciens, captis & occisis finitimis regibus, universam provinciam imperio Macedoniz adiecit. Olyntho quoque expugnata Traciam invasit. Nam, cum eum fratres duo, Thraciz reges, de terminis regni ambigentes, disceptationū suarum iudicem eligerent, Philippus ad iudicium, velut ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu venit, & utrumq; regno, de quo disceptabant, spoliavit. Omnes sane principes docens, concordiam maximum, ad conservanda imperia atq; principatus stabiliendos, adminiculū esse.

Alexander autem factus annorum duodecim, rebus bellicis admodum delectari, & excelsæ indolis manifestissima proferre indicia, cœpit. Cumque ex æqualibus nonnulli ex eo percunctarentur, ad Olympicum nunquid stadium libens decertaret (plurimum enim pedum celeritate pollebat?) Libens equidem, inquit, si decertaturos mecum reges sim habiturus. Olim cum forte absente Philippo legati à Persarum rege venissent, eos, cum hospitio tum consuetudine captos, jucundissima sibi familiaritate conjunxit: admirantes quod is nihil aut humile aut puerile sciscitaretur, sed aut viarum longitudinem, aut superiorum itinerum modos perquirebat, multa super rege, qualis in hostes esset; nunc super Persis, quæ vires aut quæ esset potentia, rogitabat. Quas res admirati legati, late diffusam Philippi gravitatem nihil præ hujus pueri indole, & majore, quam ætas pateretur, animi magnitudine, duxerunt. Quoties à Philippo aut nobile quoddam captum oppidum, aut memorabili prælio parva victoria nuntiabatur, haud magno.

magnopere lætabatur, ceterum ad suos aiebat æquales, Omnia, ô pueri, genitor occupabit, ita ut ne vobiscum grande ullû ac insigne facinus ostentare mihi sit reliquum. Non enim ipsum ulla illecebrarum, aut pecuniæ, sed sola virtutis ac gloriæ cupido, tenebat: quoque majores à patre facultates acciperet, eo se minora gerere posse existimabat. Quocirca, crescente dominio, gerendis præclaris rebus materiam magna ex parte exhaustum lri ratus, non opes, non deliciarum usus, verum certamina & pugnas ardebat, & principatum, unde sibi ob virtutem gloriam; nominisq; immortalitatem (quæ spes nec Alexandrum, nec quenquam alium bonum, unquam fefellit) compararet, affectabat. Quamobrem ipsius cura, compluribus (uti pat erat) nutritoribus, prædagogis, ac præceptoribus, est demandata: in primis tamen Aristoteli, ex cujus disciplina decem ferme annis informatus est. Eodem fere tempore Philippus Delphos misit, consulens de successore; responsumque tale accepisse ferunt: Is demum tuo imperio omnique orbe potietur, quemcunque Bucephalus sessorem passus fuerit. Erat autem Bucephalus equus forma spectabilis atq; ferocissimus, quem Philonicus Thessalos Philippo xiii talentis emerat. Hunc diu Philippus sub claustris præferratis asservari iussit: mansit tamen ita ferus, ut plane nullus eum ne tangere quidem ausus fuerit. Quare factum est, ut eum Philippus removeri atque abjici iusserit. Alexander vero dum forte adesset, Qualem, inquit, isti equum perdunt, dum eo per imperitiam ac mollitiem uti nesciunt? Cumque mira arte sine verberibus tractasset equum, tandemque consensum ad cursum admisisset, tum calcibus usus est, ac molliter flexis habenis quum equum reduxisset, descendens caput exosculatus pater, emissis lacrymis, Aliud, inquit, ô fili,

tibi par regnum quære, quando te jam Macedonia non capit. Præfagit vir prudens, tam excessiva indoli non suffecturam paternam ditionem. Post hæc Philippus toti Græciæ bellum inferre statuit, ad quod percommodum ratus, si Byzantium, nobilem & maritimam urbem, in potestatem redegisset; eandem sibi resistentem obsidione cinxit; relicto domi ad regni curam filio Alexandro, tum XVI annos nato. Hæc urbs à Pausania Spartanorum rege condita, à Constantino post modum gloria opibusq; aucta atq; renovata, & à nomine suo Constantinopolis dicta, circiter M C L annos sacratissimi Imperii sedes totiusq; Orientis caput fuit. Nunc tamen (proh dolor) foedissimæ atque impiissimæ Turcarum gentis imperio subiacet. Sed ut ad Philippum redeam. Exhaustis in obsidione opibus, piraticam aggreditur, centumq; septuaginta navium spolia rapuit, atque militibus suis distribuit. Ne autem in unius urbis obsidione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonesi urbes expugnavit; filium deinde Alexandrum XVII annos natum, virtutis & promptitudinis in rebus agendis manifestissimæ, ut sub patris militiæ tirocinii rudimenta deponeret, ad se accersivit. Cum quo in Cythiam prædandi causa, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus, est profectus. Eaque expugnata, viginti millia puerorum ac foeminarum capta, pecoris magna vis, auri argentique nihil; xx millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam missa sunt. Sed revertenti à Scythia Philippo Triballi occurrunt, negantes se transitum duros, ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, mox & prælium; in quo ira in femore vulneratus est Philippus ut per corpus ejus equus interficeretur. Cum omnes occisum putarent, præda amissa est. Quam primum ex vulnere convalescit, diu dissimulatum bellum Atheniensibus

nienſibus inferit. Cuius cauſa Thebani ſe iunxere, metuentes, ne victis Athenienſibus, veluti vicinum belli incendium, ad ſe tranſirer. Inita ſocietate inter civitates paulo ante infeſtiſſimas, legationibus totam fatigant Græciam, communem hoſtem communibus viribus ſummovendum putantes. Quædam civitates motæ, Athenienſibus ſeſe iungunt: quaſdam autem belli metus ad Philippum traxit. In hac pugna Philippus Alæxandrum filium alteri cornu præfecit. Ubi laudatiſſimi herois virtus clariſſime emicuit. Talem enim in eadem pugna ſe præſtitit, ut non inferior patre, imo etiam nulli ſecundus extiterit: poſtea quoque eam victoriam ſibi invidia ac fraude patris præreptam fuiſſe conqueſtus ſit. Commiſſo itaque apud Chæroneam prælio, eſſi Athenienſes numero militum longe præſtarent, à Macedonibus tamen, continuo ac diuturno bellandi uſu exercitatiſſimis, vincuntur. Non autem immemores priſtinæ gloriæ cecidere. Hic dies univerſæ Græciæ & gloriâ dominationis, & vetuſtiſſimam libertatem finit. Cæterum cum Philippus ſemper erga Alæxandrum optime affectus fuiſſet, tandem ex Cleopatra noverca, Olympiadi ſuperinduſta diſcordia orta eſt. Cauſam adhuc Attalus avunculus Cleopatræ: qui cum in nuptiis Macædones exhorretur, deos orarent, ut ad regni ſucceſſionem legitimus, ex Philippo & Cleopatra crearetur heres; exandefcens Alexander: O improbum caput! inquit, nos vero tibi nothi videmur? ſimulque in eum coniecit poculum. Inſurgens inde pater contra Alexandrum, ſtricto eum petiit ferro: iſtus tamen, inclinatione corporis ab Alexandro evitatus, inanis excidit. Tunc Alexander convitiis patrem adortus, receptâ Olympiadem matrem ſecum in Epirum duxit. Eum tamen Philippus, exprobrata ſibi à Demarato Corinthio hac eorum diſcordia, paulo poſt multis precibus

ægre revocavit. Inter hæc nuptias Cleopatrz filiz, &
 Alexandri fratris Olympiadis, quem pulso Arisba
 regem Epiri fecerat, Philippus celebrat. Dies erat
 pro magnificentia duorum regum, & collocantis fi-
 liam, & uxorem ducentis, insignis. Sed nec ludorum
 celebritas deerat, ad quorum spectaculū Philippus,
 cum sine custodibus medius inter duos Alexandros,
 filium generumque, procederet, Pausanias, nobilis
 ex Macedonibus nemini suspectus adolescens, occu-
 patum angustiis Philippum in transitu obtruncavit,
 diemque lætitiæ destinatum, fœdum luctu funeris
 fecit. Hic puer stuprum per injuriam passus ab Atta-
 lo fuerat, qui eum etiam postea, tanquam vile scor-
 tum, libidini convivarum subiecit. De quo, Philippo
 conquestus, qui multum quidem ex rei turpitudine
 est motus, sed Attalo, ob magnam familiaritatem, &
 quod ejus opera tunc uteretur, ut noceret, induci
 haud potuit. Erat etiam Attalus, ob Cleopatram pro-
 xime à rege in matrimonium acceptam, arctissima
 ei junctus cognatione, copiarumque in Asiam præ-
 missarum dux fuerat delectus; vir in rebus bellicis
 egregie fortitudinis. Idcirco rex potius, ut Pausaniæ
 animum iustissimo dolore incensum mulceret, est
 conatus: datisque ei magnis muneribus, loco insu-
 per honestiori, inter corporis sui custodes, honora-
 vit. Sed ille, implacabili ardens ira, decrevit, non
 tantum de eo qui sibi injuriam intulisset, sed & qui
 ulcisci illatam nolisset, pœnam sumere. Vixit Phi-
 lippus annos XLVII, regnavit XXV, Macedonum rex
 XXXIII: cui maximæ opes erant instrumenta bello-
 rum; divitiarum quæsiu quam custodia solertior;
 itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat:
 Misericordia in eo & perfidia pari jure dilectæ. Nul-
 la apud eum turpis ratio vincendi: blandus pariter
 & insidiosus alloquio: qui plura promitteret quam
 præstaret: in seria & jocos artifex. Amicitias uti-
 litate,

litate, non fide, colebat. Gratiā fingere in odio, infir-
nuere inter concordantes odia, apud utramq; gra-
tiam quærere, solennis illi consuetudo. Inter hæc
eloquentia, & insignis oratio, acuminis & solertiz
plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventi-
onum deesset ornatu.

LIBER II.

ANNO ab urbe condita cccxxvi, mortuo
Philippo, Alexander filius (ob magnitudi-
nem rerum gestarum Magnus appellatus)
vigesimo ætatis anno plenum invidia, & gravissimis
odis ac periculis undique circumseptum, assequu-
tus est imperium. Nec enim, vicinæ barbarorum
provinciæ & nationes modeste servitutem fere-
bant, avita vero dominia patriosque principatus
affectabant. Primo omnium autem, quorquor pa-
ternæ cædis causa fuerant, gravibus affecit pœnis.
Deinde sepulturæ eiusdem maximam impendit cu-
ram. Principatum vero multo melius, quam quis-
quam existimasset, confirmavit. Juvenis enim, at-
que ob ætatem adhuc teneram ab aliquibus con-
temptui habitus, vulgus ipsum humanissimis ser-
monibus ita in sui benevolentiam traxit, ut & spem
maximam omnibus faceret, & metum simul atque
contemptum sui universis demeret. Macedonibus
immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ va-
cationem, dedit. Quo facto tantum sibi conciliavit
favorem, ut alii corpus, non virtutem; alii vero no-
men regis solum immutatum esse dicerent. Et quum
primò tumultus undiq; contra ipsum exorti essent,
audacia & animi constantia incredibili citissime
motus omnes compressit. Profectus deinde Corin-
thum in Peloponnesum, generali totius Græciæ con-
cilio,

cilio, contra Persas (quorum erat eo tempore summum in terris imperium, quique Græciam sæpe multis cladibus affligerant) Imperator est designatus. Siquidem patere ejus idem bellum inchoaverat, morte tamen præventus, consummare haud poterat. In hujus belli apparatu nuntiatur, Athenienses, Thebanos, & Lacedæmonios, ab eo ad Persas defecisse, autoremque ejus defectionis, magno auri pondere à Persis corruptum, Demosthenem oratorem extitisse. Quibus motibus occursum, tanta celeritate, instructo paratoque exercitu, Græciam oppressit, ut quem venire non senserant, videre se vix crederent. In transitu hortatus Thessalos, beneficiorum patris commonefaciens, commemorata etiam veteri cognatione quæ sibi cum illis per Hercule esset, sermonibusque humanissimis, ut magna à se sperarent, persuasos induxit, ut, communi totius Thessaliæ decreto, universæ gentis dux crearetur omniaque vestigalia atque reditus suos ei traderent. Tanta autem in juvene celeritas, tamque efficax in rebus agendis diligentia, omnes qui per contemptum ab eo erant alienati, perterrefecit. Athenienses itaque, sicuti, primi defecerunt, ita etiam primi poenitere ceperunt; pueritiâ Alexandri antea spretam supra virtutem veterum ducum extollentes; missisque legatis, bellum deprecabantur. Quibus auditis & graviter increpatis, bellum remisit. In ea legatione Demosthenem quoque fuisse ferunt, sed cum cæteris ad Alexandrum non pervenit: siquidem à Cytherone Athenas reversus est: sive correptus timore, quod fræquenter Philippum cum suis vituperasset, atque in sua republica contra Macedones verba fecisset, sive ut regi Persarum (à quo magnam auri summam, ut Macedonum causam operaret, accepisse dicebatur) omnem de se suspicionem eximeret. Hoc quoque ipsi ab Æschine exprobatum alunt, qui in oratione quadam de acceptis muneribus

bus ita dicit: In præsens sane regium aurum sumptus huic suppeditat. Sed hoc deinceps haud sufficiet, cum nullæ opes moribus improbis satis esse possint. Alexander, sedatis moribus qui in Græcia erant exorti, antequam in Asiam cum exercitu trajiceret, per Thraciam iter faciens, Præones, Triballos, Illyrios, aliosque finitimos, petere instituit, quos novis rebus studere acceperat. Nam, quod regno ejus tum finitimi, tum maxime infidi erant, minime negligendos censuit, præsertim cum in tam longinquas à domo regiones cum exercitu profecturus esset. Ex Amphipoli igitur cum copiis profectus in Thracæ (quos Græci Autonomos vocant, nullius imperio, nullius legibus obnoxios), decem dierum itinere ad Hæmum montem pervenit: ibi, circa aditus angustias, negotiatorum atq; Thracum ingentem manum collectam obviam habuit. Infederant montis verticem, curribusque pro vallo, qua patebat aditus, utebantur: inde pugnaturi, si necessitas postulasset. Sin autem ex adversa montis parte peterentur, currus in Alexandri phalangem magno impetu erant immissuri, quod & fecerunt. Sed milites ab Alexandro edocti, alii laxatis ordinibus, alii corpora humi strata scutis contegentes, periculum omne divitarunt. Hinc alacriores facti, ingenti clamore in hostes feruntur, eosque uno impetu superavere. Alexander, protinus superato iugo, per Hæmum montem in Triballos ad flumen Lygum profectus est. Syrmus Triballorum rex erat: is, cognito Alexandri adventu, uxores ac pueros, cæteramq; imbellem turbam, ad Danubium, in insulam Peucam confestim misit, quo & Thracæ Triballis finitimi se receperant. Nec multo post & ipse Syrmus eodem fugit. Reliqua Triballorum multitudo ad alteram insulam se contulerat, eodem loco, ex quo pridie Alexander moverat situm. Alexander Triballos repetens, hostes ex sylvis in aperta provocatos.

catos superat, tribus millibus cæsis, reliquis in fugam coniectis, paucisque captis. Post hanc pugnam Alexander ad Danubium profectus, ad insulam in quam Triballi ac Thracæ confugerant, contendit: cui tamen barbari summa vi restiterunt; quod erat iis facilius, quoniam & naves paucæ erant, & insulæ maxima pars prærupta ac præceps, & fluminis cursus, utpote in angusto conclusus, concitator. Quapropter Alexander abductis inde navibus, trajecto noctu flumine, M e e e e e equitibus, pedibusque xv millibus, Getas (quorum circiter xv millia equitum, pedumque supra x millia, prohibendi animo in adversa ripa armatos viderat) perivit. Quo facto territi Getæ, ne primum quidem imperum sustinere. Res prorsus ingentis audaciæ iis visa, Alexandrum tam facile unica nocte Danubium, omnium Europæ fluminum amplissimum atque altissimum, nullo ponte in æsto, transisse. Confugientibus igitur illis in sylvarum solitudines atque latebras, Rex urbem vacuam nactus, cepit, soloque æquavit. Huc loci venerunt legati à cæteris Danubii accolis, à Syrmio Triballorum rege, atq; Germanis, ad Alexandrum, ut cum eo amicitiaæ fœdus inirent. Quibus in fidem & amicitiam acceptis, è Germanis quæsiuit. Quidnam in humanis rebus præ cæteris extimescerent; ratus nominis sui magnitudinem ante omnia ipsis formidolosam videri. Illi hoc se imprimis timere responderunt, ne forte in sese aliquando cœlum rueret. Alexander nihil motus responsu superbia, tantum adiecit: Germanos superbos esse: eosque domum remisit. Inde in Agrianos & Pæonas iter persequenti nuntiatum est, Clytū Bardiles, ab eo defecisse, Glauciamque Taulantiæ regem se ei conjunxisse. Erant & qui nuntiarent fore, ut Autariæ ipsum itinere adorirentur. Proinde nēgorio de Autariæ Lagaro Agrianorum regi (qui

(qui patri Philippo admodum carus, Alexandro quoque perquam familiaris erat) commisso, in super Cyna sorore. ubi Pellam revertisset, ultro in uxorem promissa, ipse ad Clytū Glauciamque magna celeritate contendit, eosque vario praelio vicit atque prostravit. Hæc agentii, superveniunt nuntii, multos in Græcia res novas moliri, civitatesque non paucas, & in primis Thebanos, ab eo defecisse. Quare morus Alexander, in Macedoniam est reversus, ut factum in Græcia tumultum reprimeret Thebanis autem. conantibus præsidium Macedonicum ex arce Thebana (quam Cadmeam vocant) depellere, ipsamque præaltis fossis & munitissimo vallo cinctam, obsidentibus, rex cum exercitu magnis itineribus profectus, non longe à Thebis cum omnibus copiis intedit. Itaque Thebanorum duces, quoniam Alexander præter spem omnium advenerat, ac incertum erat, utrum auxilia, sicuti à nonnullis civitatibus petierant, illis adventura essent, de belli ratione consultare cœperunt. Omnibus tandem consentientibus, belli discrimen subire constituerunt. Sed rex suos continuit, illis spatium pœnitendi mutandique consilii exhibens, nullo pacto futurum existimans, ut una civitas contra tantas copias esset pugnatura. Habebat enim ultro xxx millia peditum, equitumque ad 111 millia, omnes laboribus bellicis exercitissimos. Quorum virtuti confusus, Persicum bellum susceperat Sane, si Thebani. temporum fortunæ cedentes, pacem petissent, rex eorū postulatis libentissime annuisset. Nā tum mirifico studio ad Persas in Asiam transire properabat. Cum tamen armis, non precibus, uti decrevissent, Alexander Macedones ad prælium instruxit. A Thebanis, contra hostes numero longe superiores, summis viribus atque impigre deceriatum est. Interim Macedonibus, qui custodiz Cadmez arcis præerant, à

tergo invadentibus, circumventi Thebani, in ipsa pugna ceciderunt. Capta Civitas & direpta: urbs eversa funditus est. Qua quidem in re ea spes idq, consilium extitit Alexandro, ut huiusmodi casu ac terrore compressi Græci, quietius, dū abesset, agerent: cum alioqui incusantibus Thebanos sociis Phocensibus ac Platænsibus morem gerere gratificarique concupisceret. Plures sex millibus oppetiere. Tringenta millia vendidit, ex quibus quadringentorum quadraginta talentorum argenti summum coegit. Pindari variis tamen stirpi pepercit; summum in doctos favorem manifestissimo exemplo testatus. Non omittendū videtur quod hic rerum gestarum Alexandri scriptores de Timoclea referunt, quam insignem Thebanam fœminam Thracius quidam dux constuprasse dicitur. Quumq; post id eam posceret pecuniam, solus à muliere ad puteū seductus fuisse, in quo diceret pretiosiora rerum suarum occultari. Ducem igitur super os putei, spectandi causa inclinatum, illa in profundum detrusit; superneq; injectis lapidibus oppressit. Ob id facinus adductam ad se in vinculis fœminam, percunctatus est Alexander, quznam esset? Ea imperterrita. Theagenis, inquit, sum soror, qui, contra Philippum electus imperator, fortiter pugnans pro Græciæ libertate occubuit. Magnanimitatem mulieris & constantiam admiratus rex, liberam eam cum filiis dimisit. Athenienses Thebarum casum moleste & cum summa commiseratione ferentes profugis portas contra regis edictum aperuerunt. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denuo bellum deprecantibus ita demum remisit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, sibi dedantur. Eo tamen demum res est deducta, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur, qui confestim ad Darium regem Persarum profecti sunt. Cæterum,
coactis

eoactis in Isthmo Græcis, & expeditionem in Persas decernentibus, Alexandro plures philosophi & oratores occurrunt, præter Diogenem Cynicum, qui cum versabatur Corinthi, & Alexandrum parvi faciens, in Cranio habitabat: miratus Alexander, ad eum in sole apicantem venit, rogans, re- ne cuiusquam indigeat: at ille, Ut paulum, inquit, à sole discedas. Quo responso Alexandrum adeo delectatum ferunt, ut ad suos conversus dixerit, se Diogenem esse velle, si Alexander non esset.

Rebus Græciz compositis adventante vere, ipsaq; Græcia cum Macedonia Antipatro (cui ex amicis maxime fidebat) commissa, ad Hellespontum cum exercitu profectus, in Asiam incredibili ardore mentis accensus trajecit. Cum autem delati in Continentem essent, primus Alexander jaculum, velut in hostilem terram, conjecit, armatusq; de navi, tripudianti similis, prosiluit, atq; ita hostias cædit, precatus ne se regem illæ terræ invitæ accipiant. Inde hostem petens, milites à populatione Asiæ prohibuit; parcendum suis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ possessuri venerint. In exercitu ejus fuerunt xxxi i millia peditum, non supra v millia equitum, navessq; clxxx. Hac tam parva manu universum terrarum orbem utrum sit admirabilius quod vicerit, an quod aggredi ausus fuerit, incertum est: cum ad tam periculosum bellum, non juvenes robustos, nec primæ ætatis flore: sed veteranos, plerosq; etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruisque militaverant, elegit; ut non tam milites, quam militiæ magistros, electos putares. Ordines quoq; nemo nisi sexagenarius duxit, ut, si principia castrorum cerneret, senatum te alicuius præfæ Reipubl. videre diceret. Itaq; nemo in prælio fugam, sed omnes victoriam, animis conceperant, nec in pedibus cuiquæ spes, sed in lacertis, fuit. Alexander deinde passim peractis sacrificiis, maxime

maxime apud Trojam ad Achillis tumulum, in quem genus suum ex materna linea referebat, eum ob id felicissimum adolescentem prædicans, quod suarum virtutum præconem Homerum invenisset, ad interiora Darii regis Persarum contendit. Hunc Darium Arsani filium qui, decimus quartus à Cyro, totius orientis monarchiam tenebat, hac potissimum causa aggredi voluit, quod à patre suo Philippo tributum requisierat. Darius autem, missa prius superba, contumeliosa, atque imperiosissima legatione se regem regum, ac consanguineum Deorum, Alexandrum vero famulum suum, appellans, Satrapis suis id negotii dederat, ut insanientem istum Philippi adolescentulum (sic enim eum per contemptum appellabat) verberibus puerilibus graviter caesum, indutumque post veste purpurea, sibi vinctum traderent, navibusque una cum nautis submersis, omnes ejus milites ad ulteriora maris rubri transportarent. Qui mandata regis exequi volentes, ad Granicum amnem (qui Troadem à Propontide determinat) magna manu, videlicet viginti millibus peditum, & pari equitum numero, conflaverunt, & præruptam fluminis ripam, qua Alexandro omnino trajiciendum erat, obsederunt. Alexander, etiam si præsentissimum periculum instare cerneret, quippe cum suis ex inferiore atque instabili loco (erat enim cum udus, tum cæno lubricus,) utpote ex flumine adversus hostes in eminenti ripa stantes, dimicandum foret: suæ tamen fortunæ ac virtutis simulque fortitudini militum confusus, amnem trajecit. Et primo quidem non spernenda difficultate pressus, tandem tamen hostes, non tam sua arte, quam virtute Macedonum, vicit atque prostravit. In eo conflictu Persarum viginti millia peditum, & ceteri equites, caesa, Macedonum non plus xxxi interfecisti sunt. Ea pugna magnum ad res Alexandri momentum peperit.

rit. Sardeis enim, maritimi barbarorum imperii propugnaculum, cepit, iisque ac cæteris Lydiæ populis, ut legibus uterentur suis, concessit. Ephesum, quarto post pugnam die, lapso inde præ metu præsidio, occupavit. Interim ex Magnesia & Trallibus legati venerunt, urbium suarum deditionem pollicentes; ad quam in fidem recipiendas Parmenionem cum duobus millibus & quingentis mercenariis, parique Macedonum numero, equitibus ex amicis circiter ducentis, misit. Miletum deinde sibi resistentem oppugnavit: eaque potitus, versus Halicarnassum iter ingreditur. Omnibus interjacentibus oppidis primo impetu captis, Halicarnassum urbem præmunitam obsedit, eamque non sine labore expugnatam, solo æquavit. Ingressus Cariam, Ada Carix regina (quæ regno ab Orontobate, quem Darius miserat, pulsa, nihil quicquam in tota Caria, præter Alinda, ejus provincix urbem munitissimam, tenebat) Alexandro obviam profecta, Alindis urbe tradita, eum in filium adoptavit. Rex nec liberalitatem feminæ nec filii nomen aspernatus, urbem eidem custodiendam reliquit. Tota deinde Caria subacta, memor accepti beneficii, eam universam Adæ imperio subjecit. Hinc in Lyciam & Pamphyliam tendit, eo consilio, ut ora maritima, ad Phœniciam & Ciliciam usque, in potestatem redacta, navales copias hostibus inutiles redderet. Devictisque rebellibus Pisdix populis, summo mentis ardore, nec minore alacritate, adversus Darium, quem cum multis militantium millibus adventare constabat, contendens, Phrygiam, per quam exercitus traducendus erat, est ingressus.

BREVIARIUM LIBRI.

1. **C**Elanarum urbe & arce recepta, primariam Phrygia urbem Alexander ingreditur: in qua fatalem Gordi nodum solvit. ac deinde obviam Dario ire statuit.
2. Exercitus Persici illustrati. de quo quum Darii iussu Charidemus Atheniensis verum liberumq; protulisset iudicium, capite multatus est.
3. Pompe Persarum regum, orto Sole demum procedentium, tum copiarum Alexandri descriptio.
4. Desertas ab Arsene, Darii prefeclo, Cilicia fauces Alexander opportune occupat.
5. Cum in Cydnum flumen abluendi corporis gratia intempestive descendisset, gravissimo morbo corripitur rex ipse.
6. Qui a fido sapient que medico Philippo, cui a toto exercitu ingentes gratia habentur, pristina valetudini mox restituitur.
7. Vegetior factus, Darium aggredi cogitat. Sisenemque Persam, imprudent a delinquentem, occidi jubet.
8. Darii ante pugnam consilia: tum exercitus Persici consternat o; proxima internecionis presagium.
9. Viriusq; exercitus membra precipua et collatio.
10. Alexandri oratio ad milites.
11. Pugna cuncta, in qua 100000 peditum ac 10000 equitum Persarum occumbunt: reliquis suis fugatisque.
12. Castris Darii ingenti praeda potitur Alexander.
13. Matris & uxoris Darii, necnon aliarum nobilium captivarum luctum, ob regem quem putabant interfectum, regio prorsus animo levat Alexander.
14. Darii

14. *Darii gazam immensam, cum ingenti nobilium numero, Parmenion: proditorie Damasci præfectus tradit.*

INTER hæc Alexander ad conducendum ex Peloponneso militem Cleandro cum pecunia misso, Lyciæ Pamphyliaque rebus compositis, ad urbem Celanas exercitum admovit. Media illa tempestate mœnia interfluebat Marſyas amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclytus. Fons ejus ex summo montis cacumine excurrens, in subjectam petram magno strepitu aquarum cadit: inde diffusus, circumjectos rigat campos, liquidus, & suas duntaxat undas trahens. Itaque color ejus placido mari similis, locum poëtarum mendacio fecit: quippe traditum est, nymphas amore amnis retentas, in illa rope confidere. Cæterum quandiu intra muros fuit, nomen suum retinet. At cum extra munimenta se evolvit, maiore vi ac mole agentem undas, Lycum appellant. Alexander quidem urbem destitutam à suis intrat: arcem vero, in quam confugerant, oppugnare adortus, caduceatorem præmisit, qui denuntiaret, ni dederent, ipsos ulcisci esse passuros. Illi caduceatorem in turrim, & situ & opere multum editam, perductum, quanta esset altitudo, intueri jubent, ac nuntiare Alexandro, non eadem ipsum & incoasæstimatione munimenta metiri: se scire inexpugnabiles esse: ad ultimum, pro fide morituros. Cæterum, ut circumfideri arcem, & omnia sibi in dies arctiora viderunt esse: sexaginta dierum inducias pacti, ut, nisi intra eos auxilium Darius ipsis misisset, dederent urbem: postquam nihil inde præsidii mittebatur, ad præstitutam diem permiscere se Regi. Superveniunt deinde legati Atheniensium,

theniensium, petentes, ut capti apud Granicum amnem redderentur sibi. Ille non hos modo, sed etiam ceteros Græcos, restitui suis iussurum respondit, finito Persico bello. Cæterum Dario imminens, quem nondum Euphratem superasse cognoverat, undique omnes copias contrahit, totis viribus tanti belli discrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus vicis quam urbibus frequens. Tunc habebat quondam nobilem Midæ regiam, Gordium nomen est urbi, quam Sangarius amnis præterfluit; pari intervallo Pontico & Cilicio mari distantem. Inter hæc maria, angustissimum Asiæ spatium esse comperimus, utroque in arctas fauces compellente terram. Quæ quia continenti adhæret, sed magna ex parte cingitur fluctibus, speciem insulæ præbet: ac, nisi tenue discrimen objiceret, maria, quæ nunc dividit, committeret. Alexander, urbe in suam ditio- nem redacta, Jovis templum intrat. vehiculum, quo Gordium Midæ patrem vestum esse constabat, adspexit, cultu haud sane à vilioribus vulgatisque usu abhorrens. Notabile erat vinculum adstrictum, compluribus nodis in semetipsum implicatis, & celantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus, editam esse oraculo sortem, Asiæ positurum qui inexplicabile vinculum solvisset; cupido incessit animo sorris eus explendæ. Circa regem erat & Phrygum turba, & Macedonum; illa explicatione suspensa, hæc sollicita ex temetaria regis fiducia: quippe series vinculorum erat ita adstricta, ut, unde nexus inciperet quoque se conderet, nec ratione, nec visu, percipi posset. Solvere aggressus iniecerat curam, ne in omen verteretur irritum inceptum. Ille nequicquam diu luctatus cum latentibus nodis, Nihil, inquit, in crevit quomodo solvatur; gladioque ruptis omnibus lo-
ris,

ris, oraculi sortem vel elusit, vel implevit. Cum deinde Darium, ubicunque esset, occupare statuisset: ut à tergo tuta relinqueret, Amphoterum classi ad oram Helleſponti, copiis autem præfecit Hegelochum, Lesbum, & Chium, & Con præſidiis hostium liberaturos. His talenta ad belli usum quingenta attributa. Ad Antipatrum, & eos qui Græcas urbes tuebantur, sexcenta missa. Ex fœdere naves sociis imperat, quæ Helleſponto præſiderent. Nondum enim Memnonem vita excessisse cognoverat. in quem omnes intenderat curas; satis gnarus, cuncta in expedito fore, si nihil ab eo moveretur. Jamque ad urbem Ancyram ventum erat, ubi numero copiarum inito, Paphlagoniam intrat. Huic juncti erant Hæneti: unde quidam Venetos trahere originem credunt; omnisque hæc regio patuit regi, datisque obsidibus, tributum (quod ne Persis quidem tulissent) pendere ne cogerentur, impetraverunt. Calas huic regioni præpositus est. ipse, assumptis qui ex Macedonia nuper advenerant, Cappadociam petiit.

2. At Darius, nuntiata Memnonis morte, haud secus quam par erat, motus, omnia omni alia spe, statuit ipse decernere quippe quæ per duces suos acta erant, cuncta damnabat; ratus pluribus curam, omnibus abfuisse fortunam. Igitur, castris ad Babylonem positis, quo majore animo capesserent bellum, universas vires in conspectum dedit: & circumdato vallo, quod decem millium armorum multitudinem caperet, Xerxis exemplo, numerum copiarum iniit. Otto sole, ad noctem agmina, sicut descripta erant, intravere vallum, inde occupaverant emissa Mesopotamiæ campos, equitum peditumque prope modum innumerabilis turba, majorem quam pro numero speciem gerens. Persarum erant centum millia, in quibus eques

eques triginta millia implebat. Medi decem equitum, quinquaginta millia peditum, habebant. Barcanorum equitum duo millia fuere, armati bipennibus, levibusque scutis, cetræ maximæ speciem reddentibus. peditum decem millia pari armatura sequebantur. Armenii quadraginta millia miserant peditum, additis septem millibus equitum. Hyrcani egregii, ut inter illas gentes, sex millia expleverant, equis militatura. Derbices quadraginta millia peditum armaverant. Pluribus hærebant ferro præfixæ hastæ, quidam lignum igni duraverant. hos quoque duo millia equitum ex eadem gente comitatu sunt. A Caspio mari octo millium pedester exercitus venerat: ducenti equites. Cum his erant ignobiles Asiæ gentes, duo millia peditum, equitum duplicem paraverant numerum. His copiis triginta millia, Græcorum mercede conductæ, egregiæ juventutis adjecta sunt. Nam Bactrianos & Sogdianos, & Indos, cæterosque rubri maris accolæ, ignota etiam ipsi gentium nomina, festinatio prohibebat acciri. Nec quicquam illi minus, quam multitudo militum, defuit: cujus tum universæ aspectu admodum latus, purpuratis solita vanitate spem ejus instantibus, conversus ad Charidemum Atheniensem, belli peritum, & obexilium infestum Alexandro (quippe Athenis, jubente eo, fuerat expulsus) percunctati cœpit; satisne ei videretur instructus ad obtinendum hostem. At ille & suæ sortis & regis superbix oblitus: *Verum, inquit, et tu forsitan audire nolu,* & ego, nisi nunc dixerò, alias nequaquam confitebor. *Hic tanti apparatus exercitus, hæc tot gentium, & totius Orientis excita sedibus sui moles, finitimus potest esse terribilis nitet purpura, aurumque fulget armis & opulentia, quantum qui oculis non subjecere, animis concipere non possunt. Sed Macedonum*
acies

acies torva sane & inculta, clypeis hastisque immobilibus, cuneos, & conferta robora vrorum teget. Ipsi phalangem vocant peditum stabile agmen. Vix viro, armis arma conferta sunt: ad nutum monentis intenti, sequi signa, ordines servare didicere. Quod imperatur, omnes exaudiunt: obsistere, circumire, discurrere in cornu, mutare pugnam, non duces magis quam milites callent. Et ne auri argentique stud'o teneri putes, adhuc illa disciplina paupertate magistra stetit. Fatigatis humus cubile est: cibus, quem occupant, sut-at, tempora somni arctiora quam noctis sunt. Jam Thessali equites & Acarnanes. Etolique, in vicla bello manus, fundis, credo, & hastis igne duratis repellentur pari robore opus est. In illa terra que hos genuit, auxilia querenda sunt. Argentum istud atque aurum, ad conducendum militem in te. Erat Dario mite ac tractabile ingenium, nisi etiam suam naturam plerumque fortuna corrumperet. Itaque veritatis impatiens, hospitem ac supplicem, tunc maxime utilia suadentem, abstrahi iussit ad capitale supplicium. Ille, ne tum quidem libertatis oblitus: Habeo, inquit, paratum mortis mee ultorem, expetet pœnas mei consilii spreto ipse, contra quem tibi suasi. Tu quidem licentia regni subito mutatus, documentum eris posteris, homines, cum se permisere fortune, etiam naturam dediscere. Hæc vociferantem, quibus erat imperatum, jugulant. Sera deinde pœnitentia subiit regem: ac vera dixisse confessus, eum sepeliri iussit.

3. Thymodes erat Mentoris filius, impiger juvenis, cui præceptum est à rege, ut omnes peregrinos milites, in quos plurimum habebat spei, à Pharnabazo acciperet; opera eorum usus in bello. Ipsi Pharnabazo tradit imperium, quod ante Memnoni dederat. Anxium de instantibus curis, agitabant etiam per somnum species imminetium

tium rerum: siue illas agritudo, siue divinatio
 animi præsagentis, accersit. Castra Alexandri ma-
 gno ignis fulgore collucere ei visa sunt, & paulo
 post Alexander adduci ad ipsum, in eo vestis ha-
 bitu, quo ipse fuisset: equo deinde per Babylonem
 vestus, subito cum ipso equo oculis esse subdu-
 ctus. Ad hæc vates varia interpretatione curam
 distrinxerant: alii latum id regi somnium esse di-
 cebant, quod castra hostium arsisent, quod Alex-
 andrum deposita regia velle, in Persico & vul-
 gari habitu perductum esse vidissent. Quidam non
 ita augorabantur: quippe illustria Macedonum
 castra visa, fulgorem Alexandro portendere,
 quem regnum Asia occupaturum esse, haud am-
 bigere: quoniam in eodem habitu Darius fuisset,
 cum appellatus est Rex. Vetera quoque omina, ut
 fit, sollicitudo revocaverat. Darius enim in prin-
 cipio imperii vaginam acinacis Persicam iussisse
 inutari in eam formam, qua Græci uterentur,
 protinusque Chaldaeos interpretatos, imperium
 Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset
 imitatus. Caterum ipse & vatum responso, quod
 edebatur in vulgus, & specie, quæ per somnum
 oblata erat, admodum lætus, castra ad Euphratem
 movere iubet. Patrio more Persarum traditum
 est, orto sole demum procedere. Die iam illustri
 signum è tabernaculo regis buccina dabatur. Su-
 per tabernaculum, unde ab omnibus conspici
 posset, imago solis crystallo inclusa fulgebat. Or-
 do autem agminis erat talis; Ignis, quem ipsi sa-
 crum & æternum vocabant, argenteis altaribus
 præferebatur. Magi proximi, patrium carmen
 canebant. Magos trecenti & sexaginta quinque
 juvenes sequebantur, puniceis amiculis velati die-
 bus totius anni pares numero, quippe Persis quo-
 que in totidem dies descriptus est annus. Currum
 deinde

deinde Jovi sacratum albentes vehebant equi. hos
eximix magnitudinis equus, quem Solis appella-
bant, sequebatur. Aurex virgx & albæ vestes, re-
gentes equos adornabant. Haud procul erant vehi-
cula decem, multo auro argentoque cælata. Se-
quebatur hæc equitatus duodecim gentium, va-
riis armis & moribus. Proximi ibant, quos Persæ
immortales vocant, ad decem millia. cultus opu-
lentix barbaræ non alios magis honestabat. Illi
aureos torques, illi vestem auro distinctam habe-
bant, manicatasque tunicas, gemmis etiam ador-
natas. Exiguo intervallo, quos cognatos regis ap-
pellant, decem & quinque millia hominum. Hæc
vero turba muliebriter propemodum culta, luxu
magis, quam decoris armis, conspicua erat. Do-
ryphori vocabantur. Proximum his agmen, soliti
vestem excipere regalem. Hi currum regis ante-
ibant, quo ipse eminens vehebatur. Vtrumque cur-
rus latus deorum simulacra ex auro argentoque
expressa decorabant. Distinguebant internitentes
gemmæ jugum: ex quo eminebant duo aurea si-
mulacra cubitalia; quorum alterum pacis, alte-
rum belli, gerebat effigiem. Inter hæc auream aequi-
lam, pinnas extendenti similem, sacraverant. Cul-
tus regis, inter omnia, luxuria notabatur. Purpureæ
tunicæ medium album intextum erat. Pallam au-
ro distinctam aurei accipitres, velut rostris inter
se corruerent, adornabant: & zona aurea mulie-
briter cinctus, acinacem suspenderat, cui ex gem-
ma erat vagina. Cydarim Persæ regium capitis vo-
cabant in lignis: hoc cærulea fascia albo distincta
circuibat. Currum decem millia hastatorum se-
quebantur. Hastas argento exornatas, spicula auro
præfixa gestabant. Dexteræ lævæque regem ducenti
ferme nobilissimi propinquorum comitabantur.
Horum agmen claudabatur triginta millibus pe-
ditum

ditum, quos equi regis quadringinti sequebantur. Intervallo deinde unius stadii, matrem Darii Syfigambim currus vehebat, & in alio erat conjunx. Turba foeminarum reginas comitantium equis vestabatur. Quindecim inde, quas armamaxas appellant, sequebantur. In his erant liberi regis, & qui educabant eos, spadonumque grex, haud sane illis gentibusvilis. Tum regiz pellices trecentz sexaginta vehebantur, & ipsz regali cultu, ornatuque. post quas pecuniam regis sexcenti muli & trecenti cameli vehebant; praesidio sagittariorum prosequente. Propinquorum amicorumque conjuges huic agmini proximz,lixarumque& calonum greges,vehebantur. Ultimi erant cum suis quisque ducibus,qui cogerent agmen, leviter armati. Contra,si quis aciem Macedonum intueretur, dispar acies erat, equis, virisque non aurea, non discolori veste, sed ferro atque xre fulgentibus. Agmen & stare paratum, & sequi, nec turba, nec sarcinis prgrave; intentum ad ducis non signum modo, sed etiam nutum. Et castris locus, & exercitui commeatus suppetebant. Ergo Alexandro in acie miles non defuit.

4 Darius autem tantz multitudinis rex, loci, in quo pugnavit, angustis redactus est ad paucitatem, quam in hoste contempserat. Interea Alexander, Abistamene Cappadociz prapposito, Ciliciam petens, cum omnibus copiis in regionem, quz Castra Cyri appellatur, pervenerat. Stativa illic habuerat Cyrus, cum adversus Croesum in Lydiam exercitum duceret. Abert ea regio quinquaginta stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas incolz dicunt arctissimas fauces, munimenta quz manu ponimus, naturali situ imitante. Igitur Arsanes, qui Ciliciz prxerat, reputans quid in initio belli Memnon suassisset, quondam salubre con-

consilium sero exsequi statuit: igne ferroque Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat: quicquid usui esse potest, corrumpit: sterile ac nudum solum, quod tueri nequibat, relicturus. Sed longe utilius fuit, angustias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare praesidio, jugumque opportune itineri imminens obtinere; unde inultus subeuntem hostem aut prohibere, aut opprimere potuisset. Tum paucis, qui callibus praesiderent, relictis, retro ipse concessit; populator terræ, quam à populationibus vindicare debuerat. Ergo qui relictis erant, proditos se rati, ne conspectum quidem hostis sustinere voluerunt, cum vel pauciores locum obtinere potuissent. Namque perpetuo jugo montis asperi ac prærupti Cilicia includitur: quod quum à mari surgat, velut sinu quodam flexuque curvatum, rursus altero cornu in diversum litus excurrit. Per hoc dorsum, qua maxime introrsum mari cedit, asperi tres aditus & perangusti sunt, quorum uno Cilicia intranda est, campestris eadem, qua vergit ad mare, planiciem ejus crebris distinguuntibus rivis. Pyramus & Cydnus inclyti amnes fluunt. Cydnus, non spatio aquarum, sed liquore memorabilis: quippe leni tractu à fontibus labens, puro solo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alveum turbent. Itaque incorruptus, idemque frigidissimus, quippe multa riparum amœnitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in mare evadit. Multa in ea regione monumenta vulgata carminibus vetustas exederat. Monstrabantur urbium sedes Lyrnissi & Thebes; Typhonis quoque specus, & Corycium nemus, ubi crocum gignitur, cæteraque in quibus nihil præter famam duraverat, Alexander fauces jugi, quæ Pylæ appellantur, intravit: contemplatus locorum situm, non alias magis dicitur admiratus

esse felicitatem suam: obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent qui subeuntes propellerent. Intervix quaternos capiebat armatos. Dorsum montis imminebat vix, non angustæ modo, sed plerunque præruptæ, crebris oberrantibus rivis, qui ex radicibus montium manant. Thracas tamen leviter armatos præcedere jusserat, scrutarique calles, ne occultus hostis in subeuntes erumperet. Sagittariorum quoque manus occupaverat jugum: intentos arcus habebant, moniti, non iter ipsos inire, sed prælium. Hoc modo agmen pervenit ad urbem Tarson, cui tum maxime Persæ subijciebant ignem, ne opulentum oppidum hostis invaderet. At ille, Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu præmisso, posteaquam Barbaros adventu suorum fugatos esse cognoverat, urbem à se conservatam intrat.

5. Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum est, interfluit; & tunc æstas erat, cujus calor non aliam magis quam Ciliciæ oram vapore solis accendit; & diei servidissimum tempus cœperat. Pulvere ac sudore simul persusum regem invitavit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaque veste deposita, in conspectu agminis (decorum quoque futurum ratus, si ostendisset suis, levi ac parabili cultu corporis se esse contentum) descendit in flumen, vixque ingressi subito horrore artus rigere cœperunt: pallor deinde suffusus est, & totum propemodum corpus vitalis calor reliquit. Expiranti similem, ministri manu excipiunt, nec satis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens sollicitudo, & pene jam luctus in castris erat. Flentes querebantur, in tanto impetu cursuque rerum, omnis ætatis ac æmoriæ clarissimum regem non in acie saltem, non ab hoste deiectum, sed abluentem aqua corpus,

pus ereptum esse, & extinctum : instare Darium, victorem, antequam vidisset hostem. Sibi easdem terras quas victores peragrasent, repetendas : omnia aut ipsos aut hostes populosos : per vastas solitudines, etiam si nemo insequi velit, euntes fame atque inopia debellari posse. Quem signum daturum fugientibus ? quem ausurum Alexandro succedere ? Jam ut ad Hellespontum fuga penetrarent, classem qua transeant, quem pręparaturum ? Rursus in ipsum regem misericordia versa, illum florem iuventutis, illam vim animi, eundem regem & commilitonem divelli à se & abripi, immemores sui querebantur. Inter hæc liberius meare spiritus cœperat. Allevabat rex oculos, & paulatim redeunte animo circumstantes amicos agnovebat. Laxataque vis morbi ad hoc solum videbatur, quia magnitudinem mali sentiebat. Animum autem ægritudo corporis urgebat. quippe Darium quinto die in Ciliciam fore nuntiabatur. Vincitum ergo se tradi, & tantam victoriam eripi sibi è manibus, obscuraque & ignobili morte in tabernaculo extingui se, querebatur. Admissisque amicis, pariter & medicis : *In quò me, inquit, articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum hostilium armorum exaudire videor : & qui ultro intuli bellum, iam provocor. Darius ergo, cum tam superbas literas scriberet, fortunam meam in consilio habuit. sed nequicquam, si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia & segnes medicos non expetunt tempora mea. Vel mori strenue, quam tarde convalescere, mihi melius est. Proinde, si quid opus, si quid artis in medicis est ; sciant, me non tam mortui, quam belli remedium querere. Ingentem omnibus iucullerat coram tam pręceptis temeritas eius. Ergo pro se quisque precari cœpere, ne festinatione periculum augeret, sed esset in*

porestate medentium. Inexperta remedia haud injuria ipsis esse suspecta, quumad perniciem ejus etiam à latere ipsius pecunia sollicitaret hostis. Quippe Darius mille talenta interfectori Alexandri daturum se pronuntiare jusserat. Itaque ne ausurum quidem quenquam arbitrabatur experiri remedium, quod propter novitatem posset esse suspectum.

6. Erat inter nobiles medicus è Macedonia regem secutus, Philippus, natione Acarnan, fidus admodum regi; puero comes & custos salutis datus, qui non ut regem modo, sed etiam ut alumnium, eximia caritate diligebat. Is non præcepse, sed strenuum remedium asferre, tantamque vim morbi potione medicata levaturum esse promisit. Nulli promissum ejus placebat, præter ipsum, cujus periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius, quam moram, perpeti poterat. Arma & acies in oculis erant: & victoriam in eo positam esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset; id ipsum, quod post diem tertium medicamentum sumpturus esset (ita enim medicus prædixerat) ægre ferens. Inter hæc à Parmenione fidissimo purpuratorum literas accipit, quibus ei denuntiabat, ne salutem suam Philippo committeret: mille talentis à Dario, & spe nuptiarum sororis ejus, esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem literarum incusserant, & quicquid in utramque partem aut metus aut spes subjecerat, secreta æstimatione pensabat. Bibere perseverem? ut si venenum datum fuerit, ne immerito quidem, quicquid acciderit, evenisse videatur? Damnum medici fidem? in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At satius est, alieno me mori scelere, quam metu nostro. Diu animo in diversa versato, nulli quid scriptum esset enuntiat, epistolamque sigillo annuli sui impresso, pul-

pulvino, cui incubabat, subiecit. Inter has cogitationes biduo absumpro, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo viso, Alexander, levato corpore in cubitum, epistolam à Parmenione missam sinistra manu tenens, accipit poculum, & haurit interritus. tum epistolam Philippum legere jubet, nec à vultu legentis movit oculos; rarus aliquas conscientiz notas in ipso ore posse deprehendere. Ille epistola perlecta, plus indignationis, quam pavoris, ostendit: projectisque amiculo & litteris ante lectum: *Rex, inquit, semper quidem spiritus meus ex te pependit, sed nunc vero (arbitror) sacro & venerabili ore trahitur. Crimen parricidii quod mihi obiectum est, tua salus diluet. Servatus à me vitam mihi dederis, oro, quasque: omissoque metu, patere medicamentum concipi veni. Laxa paulisper animum, quem solitudine intempestiva amici sane fideles, sed moleste seduli, turbant. Non securum modo hæc vox, sed etiam latum Regem ac plenum bonæ spei fecit. Itaque, si dii, inquit, Philippe, tibi permisissent, quo maxime modo animum velles experiri meum, alio profecto voluisses. Sed certiore, quam expertus es, ne optasses quidem. Hæc epistola accepta, tamen, quod dilueras. bibi. nunc credo, te non minus pro tua fide, quam pro mea salute, sollicitum.* Hæc elocutus, dexteram Philippo offert. Cæterum tanta vis medicaminis fuit, ut quæ sequuta sunt, criminationem Parmenionis adjuverint. Interclusus spiritus arcte meabat, nec Philippus quidquam inexpertum omisit. Ille fomenta corpori admovit, ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore, excitavit. Atque ut primum mentis compotem esse sensit, modo matris, sororumque, modo tantæ victoriæ appropinquantis admonere non destitit. Ut vero me-

dicamentum se diffudit in venas, & sensim toto corpore salubritas percipi potuit: primo animus vigorem suum, deinde corpus quoque, expectatione maturius recuperavit. Quippe post tertium diem, quam in hoc statu fuerat, in conspectum militum venit. Nec avidius ipsum Regem, quam Philippum, intuebatur exercitus: pro se quisque dexteram eius amplexi, grates habebant, velut præsenti Deo. Namque haud facile dictu est, præter ingenitam illi genti erga Reges suos venerationem, quantum huius quoque Regis vel admirationi dediti fuerint, vel caritate flagrauerint. Jam primum nihil, nisi divina ope, aggredi videbatur. Nam cum esset præsto ubique fortuna, temeritas in gloriam cesserat: ætas quoque vix tantis maturis rebus, sed abunde sufficiens, omnia etiam eius opera honestabat, & quæ leviora haberi solent, plerumque in re militari gratiora vulgo sunt, exercitatio corporis inter ipsos, cultus habitusque, paululum a privato abhorrens, militaris vigor, quæ ille vel ingenii dotibus, vel animi artibus, ut pariter carus ac venerandus esset, effecerat.

7. At Darius nuntio de adversa valetudine eius accepto, celeritate quanta poterat, tam grave agmen ad Euphratem contendit: iunctoque eo pontibus, quinque tamen diebus traiecit exercitum, Ciliciam occupare festinans. Iamque Alexander viribus corporis receptis, ad urbem Solos pervenerat, cuius potitus, ducentis talentis, nomine multa exactis, arci præsidium militum imposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum atque otium reddens, ostendit quanta fiducia Barbaros sperneret: quippe Æsculapio, & Minervæ, ludos celebravit. Spectanti nuntius latus affertur ex Halicarnasso, Persas acie à suis esse superatos, Mynaios quoque & Caunios, & pleraque tractus eius,
sua

suæ facta ditionis. Igitur ediro spectaculo ludicro,
 castrisque motis, & Pyramo amne ponte iuncto,
 ad urbem Mallon pervenit: inde alteris castris ad
 oppidum Castabalum. Ibi Parmenio Regi occur-
 rit, quem præmiserat ad explorandum iter saltus,
 per quem ad urbem Isson nomine penetrandum
 erat. Atque ille angustiis ejus occupatis, & præsi-
 dio modico relicto, Isson quoque desertam a Bar-
 baris ceperat. Inde progressus, deturbatis qui inte-
 riora montium obsidebant, præsidii cuncta fir-
 mavit: occupatoque itinere, sicut paulo ante di-
 ctum est, idem & auctor & nuntius venit. Isson
 inde Rex copias admovit: ubi consilio habito,
 utrumne ultra progrediendum foret, an ibi oppe-
 riendi essent milites novi, quos ex Macedonia ad-
 ventare constabat: Parmenio non alium locum
 prælio aptiorem esse censebat. Quippe illic utrius-
 que Regis copias numero futuras pares, cum an-
 gustiæ multitudinem non caperent. Planitiem
 ipsis camposque esse vitandos, ubi circumiri, ubi an-
 cipiti acie opprimi, possent: timere, ne non virtute
 hostium, sed lassitudine sua, vincerentur: Persas re-
 centes inde successuros, si laxius stare potuissent.
 Facile ratio tam salubris consilii accepta est. Itaque
 inter angustias saltus hostem opperiri statuit. Erat
 in exercitu Regis Sisenes Perses, quondam à Præ-
 tore Ægypti missus ad Philippum, donisque &
 omni honore cultus exilium patria sede mutaver-
 rat: secutus deinde in Asiam Alexandrum, inter
 fideles socios habebatur. Huic epistolam Creten-
 sis miles obsignatam annulo, cujus signum haud
 sane notum erat, tradidit. Nabarzanes Prætor Da-
 rii miserat eam, hortabaturque Sisenem, ut di-
 gnum aliquid nobilitate ac moribus suis ederet:
 magno id ei apud Regem honori fore. Has literas
 Sisenes, utpote innoxius, ad Alexandrum sæpe de-

ferre tentavit. Sed cum tot curis apparatuque belli Regem videret urgeri, aptius subinde tempus expectans, suspicionem ininiti scelesti consilii præbuit. Namque epistola, priusquam ei redderetur, in manus Alexandri pervenerat, lectamque eam ignoti anuli sigillo impresso, Siseni dari iusserat, ad æstimandam fidem Barbari. Qui quia per complures dies non adierat Regem, scelestio consilio eam visus est suppressisse, & in agmine à Cretensibus hæud dubie jussu Regis occisus est.

8: Jamque Græci milites, quos Thymondas à Pharnabazo acceperat, præcipua spes, & prope modum unica, ad Darium pervenerant. Hi magnopere suadebant, ut retro abiret, spatiososque Melopotamiz campos repeteret. Si id consilium damnaret, at ille divideret saltem copias innumera- biles, neu sub unum fortunæ ictum totas vires regni cadere pateretur. Minus hoc consilium Re- gi, quam purpuratis ejus, displicebat: ancipitem fidem, & mercede venalem proditionem immi- nere, & dividi non ob aliud copias velle, quam ut ipsi in diversa digressi, si quid commissum es- set, traderent Alexandro. Nihil tutius esse, quam circumdatos eos exercitu toto obrui telis; docu- mentum non inultæ perfidiæ futuros. At Darius, ut erat sanctus & initis, se vero tantum facinus ne- gat esse facturum, ut suam secutos fidem, suos mi- lites, jubeat trucidari. Quam deinde amplius natio- num exterarum, salutem suam credituram sibi, si tot militum sanguine imbuisset manus? Neminem stolidum consilium capite luere debere. Defuturos eos qui suaderent, si sua fuisse periculum esset. De- nique, ipsos quotidie ad se vocari in consilium, va- riasque sententias dicere, nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius suaserint. Itaque Græcis nuntiari jubet, ipsum quidem benevolentiz illo- rum

rum gratias agere. Cæterum si retro ire pergat, haud dubie regnum hostibus traditurum. Fama bella stare: & eum qui recedat fugere credi. Trahendi vero belli vix ullam esse rationem. Tanta enim multitudini, utique cum jam hyems instaret, in regione vasta, & invicem à suis atque hoste vexata, non suffectura alimenta. Ne dividi quidem copias posse, servato more majorum, qui universas vires semper discrimini bellorum obtulerant. Et hercule, terribilem antea Regem, & absentia sua ad vanam fiduciam elatum, posteaquam adventare se senserit, cautum pro temeraro factum delituisse inter angustias saltus; ritu ignobilium ferarum, quæ strepitu prætereuntium audito, sylvarum latebris se occuluerunt. Iam etiam valetudinis simulatione frustrari suos milites, sed non amplius ipsum esse passurum detrectare certamen. In illo specu, in quem pavidi recessissent, oppressurum esse cunctantes. Hæc magnificentius jactata, quam verius. Cæterum pecunia omni, rebusque preciosissimis, Damascum Syriæ, cum modico præsidio militum, missis, reliquas copias in Ciliciam duxit, insequentibus more patrio, agmen conjuge & matre. Virgines quoque cum parvo filio comitabantur patrem. Forte eadem nocte & Alexander ad fauces, quibus Syria aditur & Darius ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant, pervenit. Nec dubitavere Persæ, quin Issò relicta, quam ceperant, Macedones fugerent. Nam etiam saucii quidam & invalidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erant. Quos omnes, instinctu purpuratorum, barbara feritate sævientium, præcis adustisque manibus circumduci, ut copias suas noscerent, satisque omnibus spectatis, nunciare, quæ vidissent, Regi suo iussit. Motis ergo castris, superat Pyramum amnem, in tergis,

ut

ut credebatur, fugientium hæsurus. At illi, quorum amputaverat manus, ad castra Macedonum penetrant, Darium, quam maximo cursu posset, lequi nuntiantes. Vix fides habebatur. Itaque speculatores, in maritimas regiones præmissos, explorare jubet, ipse ne adesset, an præfectorum aliquis speciem tribuisset universi venientis exercitus. Sed cum speculatores reverterentur, procul ingens multitudo conspecta est. Ignes deinde totis campis collucere cœperunt, omniaque velut continenti incendio ardere visa, cum incondita multitudo maxime propter jumenta laxius tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra jusserat, lætus, quod omni experiverat voto, in illis potissimum angustiis decernendum esse. Cæterum, ut solet fieri, cum ultimi discriminis tempus adventat, in sollicitudinem versa fiducia est. Illam ipsam fortunam, qua aspirante res tam prospere gesserat, verebatur: nec injuria, ex his quæ tribuisset sibi, quam mutabilis esset, reputabat. Unam superesse noctem, quæ tanti discriminis moraretur eventum. Rursus occurrebant majora periculis præmia: &, sicut dubium esset an vinceret, ita illud utique certum esse, honeste & cum magna laude moriturum. Itaque corpora milites curare jussit, ac deinde tertia vigilia instructos & armatos esse. Ipse in jugum editi montis ascendit, multisque collucentibus facibus patrio more, sacrificium Diis præsidibus loci fecit. Jamque tertium, sicut præceptum erat, signum tuba miles acceperat, itineri simul paratus & prælio: strenueque jussi procedere, oriente luce pervenerunt ad angustias, quas occupare decreverant. Darium triginta inde stadia abesse, præmissi judicabant. Tunc consistere agmen jubet, armisque ipse sumptis aciem ordinabat. Dario adventum hostium pavidi agrestes nuntiaverunt:

runt: vix credenti, occurrere etiam, quos ut fugientes sequebatur. Ergo non mediocris omnium animos formido incessebat. Quippe itineri quam prælio aptiores erant, raptimque arma capiebant. Sed ipsa festinatio discurrentium, suosque ad arma vocantium, maiorem metum incussit. Alii in iugum montis evaserant, ut hostium agmen inde prospicerent: equos plerique frangebant: discors exercitus, nec ad unum intentus imperium, vario tumultu cuncta turbaverat. Darius initio montis iugum cum parte copiarum occupare statuit; & à fronte, & à tergo circumiturus hostem: à mari quoque, quo dexteram eius cornu tegebatur, alios obiecturus, ut undique urgeret. Præter hæc viginti millia præmissa cum sagittariorum manu, Pyramum amnem, qui duo agmina interfluebat, transire, & obicere sese Macedonum copiis iusserat. Si id præstare non possent, retrocedere in montes, & occulte circumire ultimos hostium, Cæteram destinata salubriter, omni ratione potentior fortuna discussit: quippe alii præ metu imperium exequi non audebant, alii frustra exequabantur: quia ubi partes labant, summa turbatur.

9. Acies autem hoc modo stetit: Nabarzanes equitatu dextrum cornu tuebatur, additis funditorum sagittariorumque viginti ferme millibus. In eodem Thymondas erat, Græcis peditibus mercede conductis triginta millibus præpositus. Hoc erat haud dubium robur exercitus, par Macedonicæ phalangi acies. In lævo cornu Aristomedes Thessalus viginti millia Barbarorum peditum habebat. In subsidiis pugnacissimas locaverat gentes. Ipsum Regem in eodem cornu dimicaturum tria millia delectorum equitum assueta corporis custodiz, & pedestris acies quadraginta millia, sequebantur, Hyrcani deinde Medique equites: his præ-

ximi cæterarum gentium equites dextera lævaque dispositi. Hoc agmen, sicut dictum est, instructum sex millia jaculatorum funditorumque antecederant. Quidquid in illis angustiis adiri poterat, impleverant copiarum: cornuaque hinc à jugo, illinc à mari, stabant: uxorem matremque Regis, & alium foeminarum gregem, in medium agmen acceperant. Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas validius erat, in fronte constituit. dexterum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur. Huic proximi stabant Cœnos, & Perdiceas, & Meleager, & Ptolemæus, & Amyntas, sui quisque agminis duces. In lævo, quod ad mare pertinebat, Craterus & Parmenio erant, sed Craterus Parmenioni parere iussus. Equites ab utroque cornu locati: dextrum Macedones Thessalis adjunctis, lævum Peloponnenses, tuebantur. Ante hanc aciem posuerat funditorum manum, sagittariis admixtis. Thraces quoque & Cretenses ante agmen ibant, & ipsi leviter armati. At iis, qui præmissi à Dario jugum montis insederant, Agrianos opposuit, ex Græcia nuper advestos. Parmenioni autem præceperat, ut, quantum posset, agmen ad mare extenderet, quo longius abesset montibus, quos occupaverant Barbari. At illi, neque obistere venientibus, nec circumire prætergressos, ausi; funditorum maxime aspectu territi profugerant. Eaque res Alexandro tutum agminis latus, quod ne superne incesceretur, timuerat, præstitit. Triginta & duo armatorum ordines ibant. Neque enim latius extendi aciem patiebantur angustiarum. Paulatim deinde se laxare sinus montium, & majus spatium aperire cœperant; ita ut non pedes solum pluribus ordinibus incedere, sed etiam à lateribus circumfundi posset equitatus.

10. Jam in conspectu, sed extra teli iactum, utraque

que acies erat, cum priores Persæ inconditum & trucem sustulere clamorem. Redditur & à Macedonibus major, exercitus impar numero, sed jugis montium vastisque saltibus repercussus, quippe semper circumjecta nemora petraque, quantuncunque accepere vocem multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat; identidem manu suos inhibens, ne impensius ob nimiam festinationem coacitato spiritu capefferent bellum. Cumque agmen obequitarer, varia oratione, ut cujusque animis aptum erat, milites alloquebatur. Macedones, tot bellorum in Europa victores ad subigendam Asiam, atque ultima Orientis, non ipsius magis, quàm suo ductu, profecti, inveterata virtutis admonebantur. Illos terrarum orbis liberatores, emensisque olim Herculi & Liberi patris terminos, non Persis modo, sed etiam omnibus gentibus, imposituros jugum. Macedonũ Baetra & Indos fore: minima esse, quæ nunc intuerentur, sed omnia victoria parari. Non præruptis petris Illyricorum, & Thraciæ saxi, sterilem laborem fore; spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus. Totam aciem suo pavore fluctuantem umbonibus posse propelli. Victor ad hæc Atheniensium Philippus pater invocabatur, domitæque nuper Bæotie, & urbis in ea nobilissimæ ad solum divitæ species representabatur animis jam Granicum amnem, jam tot urbes aut expugnatas, aut in fidem acceptas, omniaque quæ post tergum erant, strata, & pedibus ipsorum subjecta, memorabat. Cum adierat Græcos, admonebat, ab iis gentibus illata Græciæ bella: Darii prius, deinde Xerxis, insolentia, aquam ipsam, terramque populantium, ut neque fontium haustam, nec solitos cibos, relinquerent. Dein Deum templa ruinis & ignibus esse deleta. Urbes eorum expugnatas, fœdera humani divini-que juris violata, referebat. Illyricos vero & Thracas,

raptò

rapto vivere assuetos, aciem hostium, auro purpuraque fulgentem, intueri inibat, prædam, non arma, gestantem. Irent, & imbellibus facinoris aurum viri eriperent. Aspera montium suorum iuga, nudosque colles, & perpetuo rigentes gelu, ditibus Persarum campis agrisque mutarent.

11. Jam ad teli iactum pervenerant, cum Persarum equites ferociter in lævum cornu hostium investi sunt. Quippe Darius equestri prælio decernere optabat; phalangem Macedonici exercitus robur esse coniectans. Jamque etiam dextrum Alexandri cornu circuibatur: quod ubi Macedo conspexit, duabus alis equitum ad jugum montis iussis subsistere; ceteros in medium belli discrimen strenue transfert. Subductis deinde ex acie Thessalis equitibus, Præfectum eorum occulte circumire tergum suorum jubet, Parmenionique coniungi, & quod is imperasset, impigre exsequi. Jamque ipsi in medium Persarum undique circumfusi egregie se tuebantur: conferti, & quasi coherentes, tela vibrare non poterant. Simul ut erant emissæ, in eisdem concurrentia implicabantur, levique & vâno ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. Ego cominus pugnam coacti conserere gladios impigre stringunt. Tum vero multum sanguinis fuscum est: duæ quippe acies ita coherabant, ut armis arma pulsarent, mucrones in ora dirigerent: non timido, non ignavo, cessare tum licuit: collato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant, donec vincendo locum sibi facerent. Tum demum ergo promovebant gradum, cum hostem prostraverant. At illos novus excipiebat adversarius fatigatos. Nec vulnerati, ut alias solent acie poterant excedere, cum hostis instaret à fronte, à tergo saurigerent. Alexander, non ducis magis, quam mili-

militis, munera exsequebatur; opimum decus
cæso Rege expetens. quippe Darius curru sublimis
eminebat, & suis ad se tuendum, & hostibus ad in-
cessendum, ingens incitamentum. Ergo frater ejus
Oxathres, cum Alexandrum instare ei cerneret,
equites, quibus præerat, ante ipsum currum Re-
gis objecit, armis & robore corporis multum su-
per ceteros eminens, animo vero & pietate in
paucissimis: illo utique prælio clarus, alios im-
provide instantes prostravit, alios in fugam aver-
tit. At Macedones, ut circa Regem erant, mutua
adhortatione firmati, cum ipso in equitum agmen
irrupunt. Tum vero similis ruina strages erat.
Circa currum Darii jacebant nobilissimi duces,
ante oculos Regis egregia morte defuncti, omnes
in ora proni, sicut dimicantes procubuerant, ad-
verso corpore vulneribus acceptis. Inter hos Ati-
cies, & Trountes, & Sabaces Prætor Ægypti, ma-
jorum exercituum præfecti, noscitantur: cir-
ca eos cumulata erat peditum equitumque obscu-
rior turba. Macedonum quoque, non quidem
multi, sed promptissimi tamen, cæsi sunt. Inter
quos Alexandri dexterum femur leviter mucrone
perstrictum est. Jamque, qui Darium vehebant,
equi confossi hastis, & dolore efferati, jugum qua-
tere, & Regem curru excutere cœperant: cum ille,
veritus ne vivus veniret in hostium potestatem,
desilire, & in equum, qui ad hoc ipsum sequebatur,
imponitur: insignibus quoque Imperii, ne fugam
proderent, indecorè abjectis. Tum vero, cæteri dis-
sipantur metu. & quæ cuique patebat ad fugam
viâ erumpant, arma jacentes, quæ paulo ante ad
tutelam corporum sumpserant: adeo pavor etiam
auxilia formidabat. Instabat fugientibus eques à
Parmenione missus, & forte in id cornu omnes
fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equi-
tes

tes vehementer urgebant. Jamque una ala ipso impetu proculcata erat, cum Thessali strenue circumactis equis dilapsi, rursus in prælium redeunt, sparsosque & incompositos victorix fiducia Barbaros ingenti eade prosterunt. Equi pariter equitesque Persarum, serie laminarum graves, agmen, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur: quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant. Hac tam prospera pugna nuntiata, Alexander, non ante ausus persequi Barbaros, utrinque jam victor instare fugientibus cœpit. Haud amplius Regem quam mille equites sequebantur: cum ingens multitudo hostium caderet. Sed quis aut in victoria aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo, & idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Græci, qui in Darii partibus steterant, Amynta duce (prætor hic Alexandri fuit, nunc transfuga) abrupti à cæteris, haud sane fugientibus similes, evaserant. Barbari longe diversam fugam intenderunt, alii qua rectum iter in Persidem ducebat: quidam circuitus, rupes, saltusque montium occultos petivere, pauci castra Darii. Sed jam illa quoque hostis victor intraverat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri argentique pondus, non belli sed luxurix apparatus, diripuerant milites. Cumque plus raperent, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum avaritia contempserat. Jamque ad foeminas perventum erat. Quibus, quo cariora ornamenta sunt, violentius detrahebantur: nec corporibus quidem vis ac libido parcebat. Omnia planctu, tumultuque, prout cuique fortuna erat, castra repleverant: nec ulla facies mali deerat, cum per omnes ordines ætatesque victoris crudelitas ac licentia vagaretur. Tunc vero impotentis fortunæ spe.

species conspici potuit, cum ii, qui tum Dario tabernaculum exornaverant, omni luxu & opulentia instructum, eadem illa Alexandro, quasi veteri domino, reservabant. Namque id solum intactum omiserant milites; ita tradito more, ut victorem victi Regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos animosque in semet converterant, captiva mater, conjunxque Darii. Illa non majestate solum, sed etiam aetate venerabilis: hæc formæ pulcritudine, nec illa quidem sorte corrupta acceperat in sinum filium, nondum sextum ætatis annum egressam, in spem tantæ fortunæ, quantam paullo ante pater eius amiserat, genitum. At in gremio anus aviæ jacebant adultæ virgines duæ, non solum, sed illius mœrore etiam confectæ. Ingens circa eam nobilium fœminarum turba constiterat, laceratis crinibus, abscissaque veste, pristini decoris immemores; Reginas, dominasque, veris quondam, tunc alienis nominibus, vocantes. Illæ, suæ calamitatis oblitæ, utro cornu Darius stetitset, quæ fortuna discriminis fuisset, requirebant. Negabant se captas, si viveret Rex. Sed illum, equos subinde mutantem, longius fuga abstulerat. In acie autem cæsa sunt Periarum peditum centum millia: decem vero millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor & quingenti saucii fuere, triginta omnino & duo ex peditibus desiderati sunt, equitum centum quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens victoria stetit.

12. Rex, qui diu Darium persequendo fatigatus erat, posteaquam & nox appetebat, & cum assequendi spes non erat, in castra paullo ante à suis capta pervenit. Invitari deinde amicos, quibus maxime assueverat, jussit: quippe summa duntaxat cutis in femore perstricta non prohibebat interesse convivio. Tum repente è proximo tabernaculo

naculo lugubris clamor, barbaro ululatu, planctuque permixtus, epulantes conterruit. Cohors quoque, quæ excubabat ad tabernaculum Regis, verita ne maioris motus principium esset, armare se cœperat. Causa pavoris subiti fuit, quod mater uxorque Darii, cum captivis mulieribus nobilibus Regem, quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu eiulatuque deshebant. Unus namque e captivis spadonibus, qui forte ante ipsarum tabernaculum steterat, amiculum, quod Darius (sicut paullo ante dictum est) ne cultu proderetur, abiecerat, in manibus eius, qui repertum ferebat, agnovit: ratusque interfecto detractum esse, falsum nuntium mortis eius attulerat. Hoc mulierum errore comperio, Alexander fortunæ Darii, & pietati earum, illacrymasse fertur. Ac primo Mithrenem, qui Sardeis prodiderat, peritum Persicæ linguæ, ire ad consolandas eas iusserat. Veritus deinde, ne proditor, captivarum iram doloremque gravaret, Leonatum ex purpuratis suis misit, iussu indicare, falso lamentari eas Darium vivum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum in quo captivæ erant, pervenit, missumque à Rege se nuntiari iubet. At ii, qui in vestibulo erant, ut armatos conspexere, rati actum esse de dominis, in tabernaculum currunt, vociferantes, adesse supremam horam, missosque qui occiderent captas. Itaque, ut quæ nec prohibere possent, nec admittere auderent, nullo responso dato, tacite opperiebantur victoris arbitrium. Leonatus, expectato diu qui se intromitteret, posteaquam nemo producere audebat, relictis in vestibulo satellitibus, intrat in tabernaculum. Ea ipsa res turbaverat fœminas, quod irrupisse non admissus videbatur. Itaque mater & coniunx provolutæ ad pedes orare cœperunt, ut, prius quam interficerentur, Darii

rii corpus ipsis patrio more sepelire permetteret :
 functas supremo in Regem officio se impigre mor-
 rituras. Leonatus, & vivere Darium, & ipsas non
 incolumes modo, sed etiam apparatu pristinae for-
 tuna Reginae fore. Tum mater Darii allevari se
 passa est. Alexander postera die, cum curam sepe-
 liendis militibus impenderet, quorum corpora in-
 venerat, Persarum quoque nobilissimis eundem
 honorem haberi iubet; matrique Darii permittit,
 quos vellet, patrio more sepeliret. Illa paucos arcta
 propinquitate coniunctos pro habitu praesentis
 fortunae humari iussit; apparatus funerum, quo
 Persae suprema officia celebrarent, invidiosum fore
 existimans, cum victores haud pretiose cremaren-
 tur. Jamque iustis defunctorum corporibus solu-
 tis, praemittit ad captivas, qui nuntiarent ipsum
 venire; inhibitaque comitantium turba, taberna-
 culum cum Hephæstione intrat. Is longe omnium
 amicorum carissimus erat Regi: cum ipso pariter
 educatus, secretorum omnium arbiter. Libertatis
 quoque in admonendo eo non alius ius habebat;
 quod tamen ira usurpabat, ut magis à Rege per-
 missum, quam vindicatum ab eo videretur. &
 sicut ætate parerat Regi, ita corporis habitu præ-
 stabat. Ergo Reginae illum Regem esse ratæ, suo
 more veneratæ sunt. Inde ex spadonibus captivis,
 quis Alexander esset, monstrantibus, Sygambis
 advoluta est pedibus eius: ignorationem nun-
 quam antea visi Regis excusans. Quam manu al-
 levans Rex, Non errasti, inquit, mater; nam & hic
 Alexander est. Equidem, si hac continentia animi
 ad ultimum vitæ perseverare potuisset, feliciorum
 fuisse crederem, quam visus est esse, cum Liberi
 patris imitaretur triumphum, ab Hellesponto us-
 que ad Oceanum omnes gentes victoria emensus:
 si vicisset profecto superbiam atque iram, mala in-
 victa :

victa: si abstinuisset inter epulas cadibus amico-
 rum; egregiosque bello viros, & torrentium se-
 cum dormitores, indicta causa veritus esset occide-
 re. Sed nondum fortuna se animo ejus infuderat.
 Itaque orientem eam, moderate & prudenter tul-
 lit, ad ultimum magnitudinem ejus non cepit.
 Tum quidem ita se gessit, ut omnes ante eam Re-
 ges & continentia & clementia vincerentur: vir-
 gines, & Reginas excellentis formæ, tam sancte
 habuit, quam si eodem, quo ipse, parente genitæ
 forent. Conjugem ejusdem, quam nulla ætatis suæ
 pulcritudine corporis vicit, adeo ipse non viola-
 vit, ut summam adhibuerit curam, ne quis capti-
 vo corpori illuderet. Omnem cultum reddi fœ-
 minis iussit, nec quidquam ex pristinae fortunæ
 magnificentia captivis, præter fiduciam, defuit.
 Itaque Sysigambis, Rex, inquit, mereris, ut ea pre-
 cemur tibi, quæ Dario nostro quondam precatæ sumus:
 & (ut video) dignus es, qui tantum Regem non feli-
 citate solum, sed etiam aequitate superaveris. Tu qui-
 dem matrem me & Reginam vocas, sed ego me tuam
 famulam esse confiteor. Et præterita fortune fasti-
 gium capio, & præsentis jugum pati possum. Tua in-
 terest, quantum in nos licuerit, si id potius clemen-
 tia quam sævitia vis esse testatum. Rex bonum ani-
 mum habere eos iussit: Darii deinde filium col-
 lo suo admovit. Atque nil ille conspectu tunc
 primum à se visi contreritus, cervicem ejus ma-
 nibus amplectitur. Motus ergo Rex constantia
 pueri, Hephæstionem intuens, Quam vellem, in-
 quit, Darius aliquid ex hac indole hausisset! Tum
 tabernaculo egressus, tribus aris in ripa Pyrami
 amnis, Jovi, atque Herculi, Minervæque sacratis,
 Syriam petit; Damascum, ubi Regis gaza erat,
 Parmenione præmisso.

13. Atque is, cum præcessisse Darii satrapam
 com-

Comperisset, veritus ne paucitas suorum spernere-
 tur, accersere majorem manum statuit. Sed forte
 in exploratores ab eo præmissos incidit nomine
 Mardus; qui ad Parmenionem perductus, litteras
 ad Alexandrum à Præfecto Damasci missas, tra-
 dit ei: nec dubitare eum, quin omnem regiam
 supellectilem cum pecunia traderet, adjecit. Par-
 menio, asservari eo jussu, litteras aperit: in quæ
 erat scriptum, ut mature Alexander aliquem ex
 ducibus suis mitteret cum manu exigua. Itaque re
 cognita, Mardum datis comitibus ad proditorem
 remittit. Ille è manibus custodientium lapsus, Da-
 mascum ante lucem intrat. Turbaverat ea res Par-
 menionis animum, insidias timentis, & ignotum
 iter sine duce non audebat ingredi. Felicitati ta-
 men Regis sui confusus, agrestes, qui duces itineris
 essent, excipi jussit: quibus celeriter repertis, quarto
 die ad urbem pervenit, jam metuente Præfecto,
 ne sibi fides habita non esset. Igitur, quasi parum
 munimentis oppidi fidens, ante solis ortum pecu-
 niam regiam, quam gazam Persæ vocant, cum
 pretiosissimis rerum efferi jubet, fugam simu-
 lans, revera ut prædam hosti offerret. Multa mil-
 lia virorum foeminarumque excedentem oppido
 sequebantur; omnibus miserabilis turba, præter
 eum, ejus fidei commissa fuerat: quippe quo ma-
 jor proditoris merces foret, objicere hosti parabat
 gratiorem omni pecunia prædam, nobiles viros,
 prætorum Darii conjuges, liberosque; præter hos,
 urbium Græcarum legatos, quos Darius, velut in
 arce tutissima, in proditoris reliquerat manibus.
 Gangabas Persæ vocant humeris onera portantes:
 hi cum frigus tolerare non possent, quippe & pro-
 cella subito nivem effuderat, & humus rigebat ge-
 lu, tum astrictas vestes, quas cum pecunia porta-
 bant, auro, & purpura insignes, induunt, nullo
 pro-

prohibere auso, cum fortuna Regis, etiam humil-
limis, in ipsum licentiam faceret. Præbuere ergo
Parmenioni non spernendi agminis speciem, qui
intentiore cura suos quasi ad justum prælium pau-
cis adhortatus, equis calcaria subdere jubet, & acri
impetu in hostem invehit. At illi, qui sub oneribus
erant, omissis illis, per metum capeffunt fugam.
Armati quoque, qui eos sequebantur, eodem me-
tu arma jactare, ac nota diverticula petere cœpe-
runt. Præfectus quasi & ipse contreritus, simulans,
cuncta pavore compleverat. Jacebant totis campis
opes regis. Illa pecunia stipendio ingenti militum
præparata: ille cultus tot nobilium virorum, tot
illustrum fœminarum, aurea vasa, aurei fræni, ta-
bernacula regali magnificentia ornata, vehicula
quoque à suis destituta ingentis opulentiz plena.
facies etiam prædantibus tristes, à qua res avari-
tiam moraretur. Quippe tot annorum incredibili,
& fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia
stirpibus dilacerata: alia in cœnum demersa crue-
bantur. Non sufficiebant prædantium manus præ-
dx. Jamque etiam ad eos, qui primi fugerant, ven-
tum erat. Fœminæ pleræque parvos trahentes li-
beros ibant, inter quas tres fuere virgines, Ochi,
qui ante Darium regnaverat, filiz, olim quidem
ex fastigio paterno rerum mutatione detractæ, sed
tum sortem earum crudelius aggravante fortuna.
In eodem grege uxor quoque ejusdem Ochi fuit,
Oxathrisque (frater hic erat Darii) filia, & con-
iunx Artabazi principis purpuratorum: & filius
cui Ilioneo fuit nomen. Phanabazi quoque, cui
summum imperium maritimæ oræ Rex dederat,
uxor cum filio excepta est; Mentoris filiz tres, ac
nobilissimi ducis Memnonis coniunx, & filius:
vixque ulla domus purpurati fuit tantæ cladis ex-
pers. Lacedæmonii quoque, & Athenienses, socie-
tatis

tatis fide violata, Persas secuti, Aristogiton, Dropides & Eleutherius, inter Athenienses, genere famaque longe clarissimi; Lacedemonii, Perisippus, & Onomastorides, cum Omaio & Callieratide, ii quoque domi nobiles. Summa pecuniarum signata fuit, talentorum duo millia & sexaginta. facti argenti pondus quingenta aequabat. Præterea xxx millia hominum, cum septem millibus jumentorum, dorso onera portantium, capta sunt. cæterum, Dii, tantæ fortunæ proditorem, sepultura celeriter debita poena persecuti sunt. Namque unus de consiliis ejus credo. Regis vicem etiam in illa sorte reveritus, interfecti proditoris caput ad Darium tulit, opportunum solatium prodito: quippe & ultus inimicum erat, & nondum in omnium animis memoriam majestatis suæ exolevisse cernebat.

LIBER IV.

B R E V I A R I U M L I B R I .

1. **A**lexander literis à Dario superbe scriptis regie respondet. Abdylonymum Sidonis regem præficit. Amyntas transfuga, miro modo à Persis occiditur. Varia variis locis præfectorum Darii clades.
2. Tyrii, Alexandrum recipere recusantes, obsidentur.
3. Dubiis belli eventibus Tyri obsidio nobilitatur.
4. Tandem Tyrus, vi capta, maximaque hominum strage corrupta, luctuoso deformatur incendio.
5. Darii iterata de pace ad Alexandrum submissior legatio. qua repudiata, Græci Alexandrum corona aurea donant: ille autem, per præfectos, multas in potestatem suam redigit provincias.
6. Ad bellum dum se accingit Darius, Alexander Gazam expugnat: ejusque præfectum Batim crudeli afficit supplicio.

7. Profectio, & varia Alexandri quæ sita, ad Iovis Hammonis oraculum.

8. In Ægypto Alexandria condita; varique Alexandri bellicæ expeditiones.

9. Darius ad Arbellas pervenit, eoque invito Alexander Granicum superat.

10. Milites, ob Lunæ defeclum turbatos per Ægyptios vates confirmat Alexander, Persas vastatores conjicit infugam. Darii uxor captiva, macore confecta, supremum diem claudit, unde Alexandri lacrymæ, Darii suspensiones, luctus & vota.

11. Pacem tertio quæsitam Darius non imperat; imo ad deditionem, aut ad bellum, ab Alexandro provocatur.

12. Ad prælium dum Persarum ingens exercitus paratur, Macedones Panico quodam defuncti terrore, arma alacriter capeffunt.

13. Consilia de nocturno prælio Parmenionis & Polypercontis Alexander damnat; somnoque refectus, interrito vultu suos ad pugnam accendit.

14. Alexandri ad Græcorum, Dariique ad Persarum exercitus, ante pugnam orationes.

15. Cruenti ad Arbellas prælii descriptio. Victor Alexander, Darium victum persequitur.

16. Parmenio in discrimine constitutus, Alexandrum retrahit. Tandem integra victoria potiti Macedones, reliquos Persas, multis suorum millibus desideratis, fuga sibi quærere salutem cogunt.

DARIUS tanti modo exercitus Rex, qui triumphantis magis, quam dimicantis more curru sublimis inierat prælium, per loca, quæ prope immensis agminibus compleverat, jam inania, & ingenti solitudine vasta fugiebat. Pauci Regem sequebantur. Nam nec eodem omnes fugam inten-

intenderant, & deficientibus equis cursum eorum quos Rex subinde mutabat, æquare non poterant. Unchas deinde pervenit, ubi exceperere eum Græcorum quatuor millia, cum quibus ad Euphratem contendit, id demum credens fore ipsius, quod celeritate præripere potuisset. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum recepta erat præda, jussu eam ipsam, & captivos diligentius asservare custodia, Syriæ, quam Cœlen vocent, præfecit. Novum imperium Syri, nondum bellis cladibus satis domiti, aspernabantur: sed celeriter subacti, obedienter imperata fecerunt. Nardus quoque insula deditur Regi. Maritimam tamen oram, & pleraque longius etiam à mari recedentia, Rex ejus insulæ Strato possidebat: quo in fidem accepto, castra movit ad urbem Marathon. Ibi illi litteræ à Dario redduntur: quibus ut superbe scriptis vehementer offensus est. Præcipue eum movit, quod Darius sibi Regis titulum, nec eundem Alexandri nomini adscripserat. Postulabat autem magis, quam petebat, ut accepta pecunia quantamcunque tota Macedonia caperet; matrem sibi ac conjugem, liberosque restitueret. De regno, æquo, si vellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio, cederet alieni imperii finibus: socius amicusque esset. In ea se fidem & dare paratum, & accipere. Contra Alexander in hunc maxime modum rescripsit: **Rex ALEXANDER DARIO.** Ille, cujus nomen sumpsisti, Darius, Græcos, qui oram Hellesponti tenent, coloniasque Græcorum Ionias, omni clade vastavit, cum magno deinde exercitu mare trajecit, illato Macedonia & Græciæ bello. Rursus Rex Xerxes gentis ejusdem, ad oppugnandos nos cum immanium Barbarorum copiis venit: qui, navali prælio victus, Mardonium tamen reliquit in Græciâ.

ut absens quoque popularetur urbes, agros ureret. Philippum vero parentem meum quis ignorat ab his interfecitum esse, quos ingentis pecunia spe sollicitaverant vestri? Impia enim bella suscriptis, & cum habeatis arma, licitamini hostium capita, sicut tu proxime talentis mille, tanti exercitus Rex, percussorem in me emere voluisti. Repello igitur bellum, non infero: Et Deus quoque pro meliore stantibus causa magnam partem Asiae in ditionem redegit meam, te ipsam acie vici, quem etsi nihil à me impetrare oportebat, quod petieras; utpote qui ne belli quidem in me iura servaveris; tamen si veneris supplex, & matrem, & conjugem, & liberos, sine pretio recepturum te esse promitto. Et vincere, & consulere vili scio. Quod si te nobis committere times, dabimus fidem impune venturum. De cetero cum mihi scribes, memento non solum Regi te, sed etiam tuo, scribere. Ad hanc perferendam Therisippus missus. Ipse in Phœnicem deinde descendit, & oppidum Byblon traditum recepit. Inde ad Sidonem ventum est, urbem vetustate famaue conditorum inclitam. Regnabat in ea Strato, Darii opibus adiutus; sed quia deditionem magis popularium, quam sua sponte fecerat, regno visus indignus: Hephæstionique permissum, ut quem eo fastigio Sidones dignissimum arbitrantur, constitueret Regem. Erant Hephæstioni hospites, clari inter suos juvenes, qui facta ipsis potestate regnandi, negaverunt quemquam patrio more in id fastigium recipi, nisi regiâ stirpe ortum. Admiratus Hephæstio magnitudinem animi spernentis, quod alii per ignes ferumque peterent, Vos quidem macti virtute, inquit, estote, qui primi intellexistis quanto majus esset regnum fastidire, quam accipere. Ceterum date aliquem regis stirpis, qui meminerit, à vobis acceptum habere se regnum. At illi cum multos imminere

nere tantæ spei cernerent, singulis amicorum Alexandri ob nimiam regni cupiditatem adulatorum, statuunt, neminem esse potiorum, quam Abdolonymum quendam, longa quidem cognatione stirpi regis annexum, sed ob inopiam suburbanorum hortum exigua colentem stipe. Causa ei paupertatis, sicut plerisque, probitas erat: intentusque operi diurno, strepitum armorum, qui totam Asiam concusserat, non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum est, cum regis vestis insignibus hortum intrant: quem forte, steriles herbas eligens, Abdolonymus repurgabat. Tunc rege eo salutato, alter ex his, *Habitus*, inquit, *hic, quæ cernis in meis manibus, cum isto squalore permittendus tibi est. Ablue corpus illuvie, æternisque sordibus squalidum. Cape Regis animum, & in eam fortunam, quæ dignus es, istam continentiam profer. Et cum in regali solio residebis, vitæ necisque omnium civium dominus, cave obliviscaris huius status, in quo accipis regnum: imo hercule, propter quem. Somnio similis res Abdolonymo videbatur. interdum satisne sani essent qui tam proterve sibi illuderent, percunctabatur. Sed ut cunctanti squalor ablatus est, & injecta vestis purpura auroque distincta, & fides à jurantibus facta serio: iam Rex iisdem comitibus in regiam pervenit. Fama, ut solet, strenue totas urbes discurret: aliorum studium, aliorum indignatio eminebat. Dirissimus quisque humilitatem inopiamque ejus apud amicos Alexandri criminabatur. Admitti eum Rex protinus jussit, dūque contemptus, *Corporum*, inquit, *habitus, famæ generis non repugnat: sed libet scire, inopiam quæ patientia tuleris. Tum ille, Utinam*, inquit, *eodem animo regnum pati possim. He manus fuisse de desiderio meo: nihil habenti, nihil defuit. Magnæ indolis specimina ex hoc sermone*
 Abdo-*

Abdolonymi cepit. Itaq; non Stratonis modo regiam supelleſtilem attribui ei juſſit, ſed pleraq; etiam ex Perſica præda: regionem quoq; urbi appoſitam, ditioni eius adjecit. Interea Amyntas, quem ad Perſas ab Alexandro transfuſiſſe diximus, cum quatuor millibus Græcorum, ipſum ex acie perſecutus, fuga Tripolim pervenit. Inde in naves militibus impoſitis, Cyprum tranſmiſit: & cum in illo ſtatu rerum id quemque, quod occupaveſſet, habiturum arbitraretur, velut certo jure poſſeſſum, Ægyptum petere decrevit. Utrique Regi hoſtis, & ſemper ex ancipiti mutatione temporum pendens, hortatuſque milites ad ſpem tantæ rei, docet Sabacem Prætorem Ægypti cecidiſſe in acie: Perſarum præſidium, & ſine duce eſſe, & invalidum: Ægyptios ſemper Prætoribus eorum inſenſos, pro locis ipſos, non pro hoſtibus æſtimaturos. Omnia experiri neceſſitas cogebat. quippe cum primas ſpes fortuna deſtituit, futura præſentibus videntur eſſe potiora. Igitur conclamant, duceret, quo videretur. Atque ille, utendum animis, dum ſpeculerent, ratus, ad Peluſii oſtium penetrat, ſimulans à Dario ſe eſſe præmiſſum. Poſitus ergo Peluſii, Memphin copias promovit: ad cuius famam Ægyptii, vana gens, & novandis quam gerendis aptior rebus, ex ſuis quiſque vicis urbibusque ad hoc ipſum concurrunt, ad delenda præſidia Perſarum, qui territi, tamen ſpem obtinendi Ægyptum non amiſerunt. Sed eos Amyntas prælio ſuperatos in urbem cōpellit, caſtrisque poſitis victores ad populandos agros eduxit, ac velut in medio poſitis omnibus, hoſtium cuncta agebantur. Itaq; Mazeces, quanquam infelici prælio ſuorum animos territos eſſe cognoverat: tamen palantes, & victoriæ fiducia incautos, oſtentans, perpulit, ne dubitarent ex urbe erumpere, & res
amiſſ.

amissas recuperare. Id consilium non ratione prudentius, quam eventu felicius fuit. Ad unum omnes cum ipso duce occisi sunt. Has poenas Amynta utrique Regi dedit, nihilo magis ei, ad quem transfugerat, fidus, quam illi, quem deseruerat. Darii pretores, qui praelio apud Isson superfuerunt, eam omni manu, quæ fugientes secuta erat, assumpta etiam Cappadocum & Paphlagonum juventute, Lydiam recuperare tentabant. Antigonus Prætor Alexandri Lydiæ præerat: qui, quanquam plerisque militum ex præsidiis ad Regem dimiserat, tamen Barbaris spretis in aciem suos eduxit. Eadem illinc quoque fortuna partium fuit: tribus præliis alia atque alia regione commissis, Persæ funduntur. Eodem tempore classis Macedonum, ex Græcia accita, Aristomenem, qui ad Hellepontioram recuperandam à Dario erat missus, captis ejus aut demersis navibus, superat. A Milesiis deinde Pharnabazus Præfectus Persicæ classis pecunia exacta, & præsidio in urbem Chium introducto, centum navibus Andrum, & inde Syphnum, petiit: is quoque insulas præsidiis occupat, pecunia mulctat. Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Europæ Asiæque Regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur, Græciæ quoque & Græcæ arma commoverat. Agis Lacedæmoniorum Rex octo millibus Græcorum, qui ex Cilicia profugæ domos reperierant, contractis, bellum Antipatio Macedonix præfecto moliebatur. Cretenses, has aut illas partes secuti, nunc Spartanorum, nunc Macedonum præsidiis occupabantur. Sed leviora inter illos fuere discrimina: unum certamen, ex quo cætera pendebant, intuentem fortuna.

2 Jam tota Syria, jam Phœnicæ quoque, excepta Tyro, Macedonum erant: habebatque Rex castra in Continenti à quo urbem a gustum fretum

dirimit. Tyrus & claritate & magnitudine ante omnes urbes Syriae Phoenicesq; memorabilis, facilius societatem Alexandri acceptura videbatur, quam imperium. Coronam igitur auream legati donum afferebant, commeatusque large & hospitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona, ut ab amicis, accipi iussit, benigneque legatos allocutus, Herculi (quem praecipue Tyrii colerent) sacrificare velle se dixit. Macedonum Reges credere, ab illo Deo ipsos genus ducere: se vero, ut id faceret, etiam oraculo monitum. Legati respondent, esse templum Herculis extra urbem, in ea sede quam Palatyron ipsi vocant. Ibi Regem Deo sacrum rite facturum. Non tenuit iram Alexander, cuius alioquin potens non erat. Itaque, *Vos quidem, inquit, fiducialoci, quod insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum spernitis; sed brevi ostendam, in continenti vos esse. Proinde sciatis licet, aut intraturum me urbem, aut oppugnaturum.* Cum hoc responso dimissos monere amici coeperunt, ut Regem, quem Syria, quem Phoenice receperat, ipsi quoque urbem intrare paterentur. At illi, loco satis fissi, obsidionem ferre decreverunt; namque urbem a continenti quatuor stadiorum fietum dividit, Africo maxime obiectum, crebros ex alto fluctus in litus evolvens: nec accipiendo ceteri quod Macedones continenti insulam jungere parabant, quidquam magis, quam ille ventus, obstabat. Quippe vix leni & tranquillo mari, moles agi possunt. Afrius vero prima quaeque congesta pulsa illisa mari subruit: nec ulla tam firma moles est, quam non exedant undae per nexus operum manantes, & ubi acrior flatus exstitit, summi operis fastigio superfusa. Præter hanc difficultatem haud minor alia erat: muros turresque urbis præaltum mare ambiebat. Non tormenta, nisi e navibus pro-

procul excussa, emitti, non scalæ mœnibus applicari poterant. Præceps in salum murus pedestre interceperat iter: naves nec habebat Rex, & si admovisset, pendentes & instabiles missilibus arceri poterant. Inter quæ, haud parva dictu res Tyriorum fiduciam accendit. Carthaginensium legati ad celebrandum anniversarium sacrum more patrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrii condiderunt, semper parentum loco culti. Hortati ergo pœni cœperunt, ut obsid. onem forti animo paterentur; brevi Carthagine auxilia ventura: namque ea tempestate magna ex parte Punicis classibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto, per muros turreſque tormenta disponunt, arma junioribus dividunt, opificesque, quorum copia urbs abundabat, in officinas distribuunt. Omnia belli apparatu strepunt: ferræ quoque manus (harpagonas vocant) quas operibus hostium injicerent, corvique, & alia tuendis urbibus excogitata, præparabantur. Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impossum esset, admotisque follibus ignem flatu accenderent, sanguinis rivi sub ipsis flammis exstitisse dicuntur. idque omen in Macedonum metum verterunt Tyrii. Apud Macedonas quoque cum forte panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas noraverunt. Territoque Rege Aristander peritissimus vatum respondit, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum. Contra, cum ab interiore parte manaverit, urbi, quam obsidere destinassent, exitium portendere. Alexander cum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cætera impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit: quos Tyrii contra ius gentium occisos præcipitaverunt in altum. Atq; ille suorum tam indigna

nece commotus, urbem obsidere statuit. Sed ante jacienda moles erat, quæ urbem Continenti comitteret. Ingens ergo animos militum desperatio incessit, cernentium profundum mare, quod vix divina ope posset impleri: quæ saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse regiones, ut illud spatium aggeraretur, & exastuare semper fretum, quoque acrius volutetur inter insulam & continentem, hoc acius furere. At ille haudquaquam rudis tractandi militares animos, *speciem sibi Herculis in somno oblatam esse pronuntiat, dexteram porrigentis: illo duce, illo aperiente, in urbem intrare se visum.* Inter hæc caduceatores interfectos, gentium iura violata referbat. *Unam esse urbem, quæ cursum victoris morari causa esset.* Ducibus deinde negotium datur, ut suos quisque castigeret: satisque omnibus stimularis, opus orsus est. Magna vis saxorum ad manum erat, Tyro vetere præbente. materies ex Libano montibus & turribus faciendis vehebatur. Jamque à fundo maris in altitudinem montis opus excreverat, nondum tamen aquæ fastigium æquabat: & quo longius moles agebatur à litore, hoc magis quicquid ingerebatur, præaltum absorbebat mare: cum Tyrii, parvis navigiis admotis per ludibrium exprobrabant, illos, armis inclytos, dorso, sicut iumenta, onera gestare. Interrogabant etiam num major Neptuno esset Alexander. Hæc ipsa infestat oalacritatem militum accendit. Jamque paululum moles aquam eminebat, & simul aggeris latitudo crescebat, urbiq; admovebatur: cum Tyrii, magnitudinem molis, cujus incrementum eos ante fefellerat, conspecta, levibus navigiis nondum commissum opus circuire coeperunt: missis eos quoque, qui pro opere stabant, incessere. Multis ergo impune vulneratis, cum &

removere, & appellere scaphas in expedito non esset, ad curam semet ipsos tuendi ab opere converterant. Igitur ex jumentis coria velaque iussit obtendi, ut extra teli iactum essent, duasque turres ex capite molis erexit, è quibus in subeuntes scaphas tela ingeri possent. Contra, Tyrii navigia procul à conspectu hostium littori appellunt, expositisque militibus, eos, qui saxa gestabant, obtruncant. In Libano quoque Arabum agrestes, in compositos Macedonas aggressi, triginta fere interficiunt, paucioribus captis.

3. Ea res Alexandrum dividere copias coegit. Et ne segniter assidere uni urbi videretur, operi Perdiccam Craterumque praefecit: ipse cum expedita manu Arabiam petit. Inter haec Tyrii navem magnitudine eximia, saxis arenaque à puppi oneratam, ita ut multum prora emineret, bitumine ac sulphure illitam remis concitaverunt, & cum magnam vim venti vela quoque concepissent, celeriter ad molem successit. Tunc prora eius accensa, remiges desiliere in scaphas, quæ ad hoc ipsum præparatae sequebantur. Navis autem, igne concepto, latius fundere incendium coepit, quod, priusquam posset occurri, turres, & cætera opera in capite molis posita comprehendit. At qui desilierant in parva navigia, faces & quidquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Jamque non modo Macedonum turres, sed etiam summa tabulara conceperant ignem. cum ii, qui in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim armis omissis in mare semet ipsi immitterent. At Tyrii, qui capere eos, quam interficere mallent, natantium manus stipitibus saxisque lacerabant, donec debilitati impune navigiis excipi possent: nec incendio solum opera consumpta, sed forte eodem die vehementior ventus motum ex profundo ma-

e illiſit in molem, crebrisque fluctibus compage
operis verberata ſe laxavere. ſaxaque interfluen
unda medium opus rapit. Prorutis igitur lapidum
cumulis quibus injeſta terra ſuſtinebatur præceps
in profundum ruit, tantrque molis vix ulla veſti
gia invenitab Arabia rediens Alexander. Hic (quod
in adverſis rebus ſolet fieri) aliſus in aliſum culpam
referebat, cum omnes verius de ſavitia maris que
ri poſſent. Rex novi operis molem orſus, in adver
ſum ventum, non latere, ſed reſta fronte, direxit,
quod cætera opera velut ſub ipſo latentia tueba
tur. Latitudinem quoque aggeri adjecit, ut turres
in medio erectæ, procul teli jaſtu abeſſent. Totas
autem arbores cum ingentibus ramis in altum ja
ciebant. deinde ſaxis onerabant. Rurſus cum o
corum alias arbores iniciebant. Tum humus ag
gerebatur, ſuper quæ alia ſtrue ſavorum arborum
que cumulata, velut quodam nexu continens opus
junxerant. Nec Tyrſi, quidquid ad impediendam
molem excogitari poterat, ſegniter exſequébatur.
Præcipuum auxilium erat, qui procul hoſtium
conſpectu ſubibant aquam, occultoque lapſu ad
molem uſq; penetrabant, falcibus palmires arbo
rum eminentium ad ſe trahentes: quæ ubi ſecutæ
erant, pleraque ſecum in profundum dabant: tum
levatos onere ſtipites truncosque arborum haud
agre moliebantur. Deinde totum opus, quod ſti
pitibus fuerat innixum, fundamento lapſo, ſeque
batur. Egro animi Alexandro & utrum perſeve
raret an abiret, ſatis incerto. claffis Cypro advenit.
Eodemq; tempore Cleander, cum Græcis militi
bus in Aſiam nuper advectus, centum & octogin
ra navium claffem in duo dividit cornua. Lavum
Pythagoras, Rex Cypriorum, cum Cratero tueba
tur: Alexandrum in dextero quinqueremis regia
vehēbat. Nec Tyrſi, quamquam claffem habebant,

ausi navale inire certamen, triremes omnes ante ipsa mœnia opposuerunt, quibus Rex investus, ipsas demersit. Postera die, classe ad mœnia admotâ, undique tormentis & maxime arietum pulsu, muros quatit: quos Tyrii raptim obstructis saxis, reseceerunt. Interiorem quoque murum, ut, si prior fessisset, illo se tuerentur, undique orsi. Sed undique vis mali urgebat: moles intra teli iactum erat: classis mœnia circuibat: terrestri simul navaliq; clade obruebantur. quippe binas quadriremes Macedones inter se ita iunxerant, ut prœ cohererent: puppes intervallo, quantum capere poterant, distarent. Hoc puppium intervallum, antennis asseribusque validis deligatis, superque eos pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleverant. sic instructas quadriremes ad urbem agebant: iude missilia in propugnantes inzecebantur tuto, quia prioris miles tegebat. Media nox erat, cum classem, sicuti dictum est, paratam circuire urbem jubet: jamque naves urbi undiq; admovebantur, & Tyrii desperatione torpebant, cum subito spissæ nubes intendere se cælo, & quidquid lucis internitebat, effusa calligine, extinctum est. Tum inhorrescens mare paulatim levâri, deinde acrius vento concitatum flûctus ciere, & inter se navigia collidere. Jamque scindi cœperant vincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruerè tabulara, & cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere. Neq; enim conferta navigia ulla ope in turbido regi poterant. Miles ministeria nautarum, remex militis officia turbabat, & quod in huiusmodi casu accidit, periti ignavis parebant: quippe gubernatores alias imperare soliti, tum metu mortis iussa exlequebantur. Tandem remis pertinacius everberatum msre, veloti eripientibus navigia classicis cessit, appulsaque sunt litori la-

cerata pleraque. Iisdem diebus forte Carthaginensium legati triginta superveniunt; magis obsessis solatium, quam auxilium: quippe domestico bello Pœnos impediri, nec de imperio sed pro salute dimicare, nuntiabant. Syracusani tunc Africam urebant, & hæud procul Carthaginis muris locaverant castra. Non tamen defecere animis Tyrii, quanquam ab ingenti spe destituti erant, sed conjuges liberosque devehendos Carthaginem traderunt: fortius quidquid accideret laturi, si carissimam sui partem extra communis periculi sortem habuissent. Cumque unus è civibus concioni indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quem eximia religione colerent, urbem deferentis: molemque à Macedonibus jactam in salo, in sylvestrem saltum esse mutatam: quamquam auctor levis erat, tamen ad deteriora credenda proni, metu aurea catena devinxere simulacrum, atque Herculis, cujus numini urbem dicaverant, inseruere vinculum, quasi illo Deo Apollinem re-enturi. Syracusis id simulacrum de-
 xerant Pœni, & in maiore locaverant patria, multisque aliis spoliis urbium à semet captarum, non Carthaginem magis, quam Tyrum ornaverant. Sacrum quoque, quod quidem Diis minime cordi esse crediderim, multis seculis intermissum, repetendi auctores quidam erant; ut ingenuus puer Saturno immolaretur. Quod sacrilegium verius, quam sacrum Carthaginenses, à conditoribus traditum, usque ad excidium urbis lux fecisse dicuntur: ac nisi seniores obstitissent, quorum consilio cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset. Caterum efficacior omni arte imminens necessitas, non usitata modo præsidia, sed quædam etiam nova admovit. Namque ad amplianda navigia, quæ muros subibant, validis asseribus

cor.

corvos & ferreas manus cum uncis ac falcibus illigaverant, ut cum tormento asseres promovissent, subito laxatis funibus injicerent. Unci quoque & falces exisdem asscribus dependentes, aut propugnatores, aut ipsa navigia, lacerabant. Clypeos vero & neos multo igne torrebant, quos repletos fervida arena coenoque decocto, è muris subito devolvebant, nec ulla pestis magis timebatur. Quippe ubi lorica corpusque fervens arena penetraverat, nec ulla vi excuti poterat, & quidquid attigerat, perurebat: jacentesque arma, laceratis omnibus, quæis protegi poterant, vulneribus inulti parebant. Corvi vero, & ferrex manus tormentis omisæ, plerosque rapiebant.

4. Hic Rex fatigatus, statuerat, soluta obsidione, Ægyptum petere: quippe cum Asiam ingenti celeritate percurrisset, circa muros unius urbis hærebat, tot maximarum rerum opportunitate dimissa. Cæterum tam discedere irritum, quam morari, pudebat. Famam quoque, qua plura, quam armis, everterat, ratus leviorē fore, si Tyrum, quasi testem, se posse vinci, reliquisset. Igitur ne quid inexpertum omitteret, plures naves admove-ri jubet, delectosque militum imponi. Et forte bellua inusitata magnitudinis super ipsos fluctus dorso eminens ad molem quam Macedones jecerant, ingens corpus applicuit, diverberatisque fluctibus allevans semet, utrinque conspecta est. Deinde à capite molis, rursus alto se immergit: ac modo super undas eminens magna sui parte, modo superfusis fluctibus condita, haud procul munimentis urbis emerfit. Utrisque lætus fuit bellæ aspectus. Macedones iter jaciendo operi monstrasse eam augurabantur. Tyrii, Neptunum occupati maris vindicem abripuisse belluam, ad molem brevi profecto ruituram; lætiq; omine eo, ad epulas dilapsi,
one.

oneravere se vino : quo graves, orto sole navigia conscendunt, redimita coronis floribusque : adeo victoriz non omen modo, sed etiam gratulationem præceperant. Forte Rex classem in diversam partem agi jusserat, triginta minoribus navigiis relictis in litoribus, è quibus Tyrii duobus captis, cætera ingenti terruerunt metu : donec suorum clamore audito, Alexander classem litori, à quo fremitus acciderat, admovit. Prima è Macedonum navibus quinqueremis, velocitate inter cæteras eminens, occurrit : quam ut conspexere Tyrii, dux è diverso in latera eius investæ sunt, in quarum alteram quinqueremis eadem concitata, & ipsa rostro ista est. & illam invicem tenuit. Jamque ea, quæ non co hærebat, libero impetu evecta in aliud quinqueremis latus invehebatur, cum opportunitate mira triremis è classe Alexandri, in eam ipsam, quæ quinqueremi imminerebat, tanta vi impulsæ est, ut Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures deinde Macedonum naves superveniunt; & Rex quoque aderat; cum Tyrii inhibentes remos, aggre vellere navem quæ hærebat, portumque omnia simul navigia repetunt. Confestim Rex insequutus, portum quidem intrare non potuit, cum procul è muris missilibus submoveretur, naves autem omnes se e aut demersit, aut cepit. Biduo deinde ad quietem dato militibus, jussisque & classem & machinas pariter admove, & undique territis instare, ipse in altissimam turrim ascendit, ingenti animo, periculo majore : quippe regio insigni & armis fulgentibus conspicuus, unus præcipue telis petebatur. & digna prorsus spectaculo edidit : multos è muris propugnantes hasta transfixit : quosdam etiam cominus gladio clypeoque impulsos præcipitavit. quippe turris, ex qua dimicabat, muris hostium prope-

modum cohaerebat. Jamque crebris arietibus saxorum compage laxata, munimenta defecerant. & classis intraverat portum, & quidam Macedonum in turres hostium desertas evaserant: cum Tyrii, tot simul malis victi, alii supplices in templa confugiunt, alii foribus adium obseratis occupant liberum mortis arbitrium; nonnulli ruunt in hostem, haud inulte tamen perituri. Magna pars summa tectorum obtinebat; saxa, & quidquid manibus fors dederat, ingerentes subeuntibus. Alexander, exceptis qui in templa confugerant, omnes interfici, ignemque tectis injici jubet. His per praecones pronuntiatis, nemo tamen armatus opem a Diis petere sustinuit. Pueri virginesque templa compleverant: viri in vestibulo suarum quisque adium stabant, parata savientibus turba. Multis tamen saluti fuere Sidonii, qui intra Macedonum praesidia erant. Hi urbem quidem inter victores intraverant, sed cognationis cum Tyriis memores (quippe utramque urbem Agenorem condidisse credebant), multos Tyrionum etiam protegentes ad sua perduxere navigia, quibus occultatis, Sidona devecti sunt. Quindecim millia hoc furto subducta savitiae sunt. Quantumque sanguinis fusum sit, vel ex hoc ex st mari potest, quod intra munimenta urbis, sex millia armatorum trucidata sunt. Triste deinde spectaculum victoribus ira praebuit regis. Duo millia, in quibus occidendis defecerat rabies, crucibus affixi, per ingens litoris spatium pependunt. Carthagenensium legatis pepercit, addita denuntiatione belli, quod praesentium rerum necessitas moraretur. Tyrus septimo mense, quam oppugnari coepta erat, capta est; urbs & verustate originis, & crebra fortunae varietate ad memoriam posteritatis insignis: condita ab Agenore, dia mare, non vicinum modo, sed quodcun-

cumque classes ejus adierunt, ditionis suæ fecit: & si famæ libet credere, hæc gens literas prima aut docuit, aut didicit. Coloniarum certe ejus pene orbe toto diffusæ sunt. Carthago in Africa, in Boeotia Thebæ, Gades ad Oceanum. Credo, libero commerciantes mari, sæpiusque adeundo ceteris incognitas terras, elegisse sedes juvenum, quæ tunc abundabant: seu quia crebris motibus terre (nam hoc quoque traditur) cultores ejus fatigati, nova, & externa domicilia armis sibi meti quærere cogebantur. Multis ergo casibus defuncta, & post excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refovente, sub tutela Romanæ mansuetudinis acquiescit.

3. Iisdem ferme diebus Darii litteræ allatæ sunt, tandem ut Regi scriptæ. Petebat, uti filiam suam (Saptine erat nomen) nuptiis Alexander sibi adungeret. Dotem fore omnem regionem inter Hellespontum & Halyn amnem sitam. inde Orientem spectantibus terris contentum se fore. Si forte dubitaret, quod offerretur, accipere, nunquam diu eodem vestigio stare fortunam, semperque homines quantamcunque felicitatem habeant, invidiam tamen sentire majorem. Vereri se, ne avium modo, quas naturalis levitas ageret ad sidera, inani ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius esse, quam in illa ætate tantam capere fortunam. Multas se adhuc reliquias habere, nec semper in angustiis posse deprehendi. Transfunctum esse Alexandro Euphratem, Tigrimque, & Araxem, & Hydaspem, magna munimenta regni sui. Veniendum in campos, ubi paucitate suorum erubescendum sit. Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos, Oceani accolæ, quando aditurum, vel Sogdianos, & Arachosios, nomine tantum notos? ceterasque gentes, ad Caucasum & Tanaim pertinentes? Senescendum fore, tantum terrarum vel sine præ-

prælio obeunt. Se vero ad ipsum vocare desineret. namque illius exitio esse venturum. Alexander his, qui litteras attulerant, respondit: *Darium sibi aliena promittere: quod totum amiserit, velle partiri. Doti sibi dari Lydiam, Ioniam, Eolidem, Hellesponti oram, victoriæ suæ præmia: leges autem à victoribus dici: accipi à victis.* In utro statu ambo essent, si solus ignoraret, quam primum Marte decerneret: se quoque, cum transisset mare, non Ciliciam aut Lydiam; quippe tanti belli ex quam hanc esse mercedem; sed Persopolim, caput regni ejus, Bactra deinde, Ecbatana, ultimique Orientis oram imperio suo destinasse. Quocunque ille fugere potuisset, ipsum sequi posse, desineret terrere flammis, quem sciret maria transisse. Reges quidem invicem hæc scripserant. Sed Rhodii, urbem suam portusque dedebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat; Philota regioni circa Tyrum iussu præsidere: Syriam, quæ Coele appellatur, Andromachio Parmenio tradiderat; bello, quod supererat, interfuturus. Rex, Hephæstione Phœnices oram classe prætervehi iussu, ad urbem Gazam cum omnibus copiis venit. Iisdem fere diebus solenne erat ludicrum Isthmiorum, quod conventu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, ut sunt Græcorum temporaria ingenia, decernunt, ut duodecim legarentur ad Regem, qui ob res pro salute Græciæ ac libertate gestas coronam auream donum victoriæ ferrent. Iidem paulo ante incertè sunt captaverant auram, ut quocunque pendentes animos tulisset fortuna, sequerentur. Cæterum non ipse modo Rex obibat urbes imperii jugum adhuc recusantes: sed Prætores quoque ipsius, egregiè duces, pleraque invaserant. Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus, Idarne Prætor Darii superato, Miletum cepit: Amphoterus & Hegilo-

gilochus, centum sexaginta navium classe, insulas inter Achaiam atque Asiam in ditionem Alexandri redegerunt: Tenedon quoque receptum incolis ultro vocantibus. Statuerant & Chion occupare. Sed Pharnabazus Darii Prætor, comprehensis qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apollonidi & Athenagoræ, suarum partium viris, urbem cum modico præsidio militum tradit. Præfetti Alexandri in obsidione urbis perseverabant: non tam suis viribus, quam ipsorum, qui obsidebantur, voluntate, nec fefellit opinio. Namque inter Apollonidem, & duces militum, orta seditio, irrumpendi in urbem occasionem dedit. Cumque porta effracta cohors Macedonum intrasset, oppidani olim consilio proditionis agitato, aggregant se Amphoterio & Hegilocho; Persarumque Præsidio cæso, Pharnabazus cum Apollonide & Athenagoræ vincti traduntur; XII triremes cum suo milite ac remige, præter eas triginta naves, & piratici lembi, Græcorumque tria millia à Persis mercede conductæ. His in supplementum copiarum suarum distributis, piratisque supplicio affectis, captivos remiges adjecere classi suæ. Forte Aristonicus Methymnæorum Tyrannus, cum piraticis navibus ignarus omnium quæ ad Chium acta erant, prima vigilia ad portus claustra successit: interrogatusque à custodibus, quis esset; Aristonicum ad Pharnabazum venire respondit. Illi Pharnabazum quidem jam quiescere, & non posse tum adiri; extrinsecum patere foris atque hospiti portum, & postero die Pharnabazi copiam fore, affirmant. Nec dubitavit Aristonicus primus intrare. Secuti sunt ducem piratici lembi: ac dum applicant navigia crepidini portus, obijcitur à vigilibus claustrum, & qui proximi excubabant, ab eisdem excitantur: nulloque ex his auso repugnare omni-

omnibus catenarum injecta sunt: Amphotero deinde, Hegilochoque traduntur. Hinc Macedones transire Mitylenem, quam Chares Atheniensis nuper occupatam duorum millium Persarum praesidio tenebat: sed cum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita pactus est, ut incolumi abireliceret. Imbrum petit. Deditis Macedones pepercerunt.

6. Darius desperata pace, quam per literas legatosque impetrari posse crediderat, ad reparandas vires bellumque impigre renovandum intendit. Duces ergo copiarum Babyloniam convenire, Bessum quoque Bactrianorum ducem, perquam maxime posset exercitu coacto, descendere ad se jubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptissimi, horridis ingeniis, multumque à Persarum luxu abhorrentibus, siti haud procul Scytharum bellicosissima gente, & rapto vivere assue-
ta; semperque in armis erant. Sed Bessus suspecta perfidia, haud sane æquo animo in secundo se continens gradu Regem terrebat. Nam cum regnum affectaret, proditio, qua sola id assequi poterat, timebatur. Ceterum Alexander, quam regionem Darius periiisset, omni cura vestigans, tamen explorare non poterat: more quodam Persarum, arcana Regum mira celantium fide, non metus, non spes elicit vocem, qua prodantur occulta: vetus disciplina Regum, silentium vitæ periculo sanxerat. Lingua gravius castigatur, quam ullum probrum: nec magnam rem sustineri posse credunt ab eo, cui tacere grave sit: quod homini facillimum voluerat esse natura. Ob hanc causam Alexander omnium, quæ apud hostium gererentur, ignarus, urbem Gazam obsidebat. Præerat ei Batis eximie in Regem suum fidei, modico praesidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander æstimato lo-

corum situ agi cuniculos iussit, facili ac levi humo acceptante occultum opus. Quippe multam arenam vicinum mare evomit, nec saxa cotesq; quæ interpellent specus, obstabant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conspiciere non possent, opus ortus, ut a sensu ejus averteret, turres muris admo- veri jubet. Sed eadem humus admovendis inutilis turribus, desidente sabulo, agilitatem rotarum morabatur, & tabulata turrium perfringebat; mul- tique vulnerabantur impune, cum idem recipien- dis, qui admovendis, turribus, labor eos fatigaret. Ergo receptui signo dato, postero die muros co- rona circumdari iussit. Ortoque sole, prius quam admo- veret exercitum, opem Deum exposcens, sa- crum patrio more faciebat. Fore prætervolans corvus, glebam, quam unguibus ferebat, subito amisit: quæ cum Regis capiti incidisset, resoluta defluxit. Ipsa autem avis in proxima turre con- sedit. Illita erat turris bitumine ac sulphure, in qua alis hærentibus frustra se allevare cœnatus, à cir- cumstantibus capitur. Digna res visa, de qua vates consulerentur, & erat non in actus ea superstitio- ne mentis, Ergo Aristander, cui maxima fides ha- bebatur, urbis quidem excidium augurio illo por- tendi: cæterum periculum esse, ne Rex vulnus ac- ciperet. Itaque monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quamquam unam urbem sibi, quo minus se- curus Ægyptum intraret, obstare ægre ferebat; ta- men parvit vati, signumque receptui dedit. Hinc animus crevit obsessis, egressique porta, receden- tibus inferunt signa: cunctationem hostium fore suam occasionem rati. Sed acrius quam constan- tius prælium inierunt. Quippe ut Macedonum signa circumagi videre, repente sistunt gradum, Jamque ad Regem præliantium clamor pervene- rat, cum denuntiati periculi haud sane memor, lo- ricam

ricam tamen, quam raro induebat, amicis orantibus, sumpsit, & ad prima signa pervenit. Quo conspecto, Arabs quidam Darii miles, majus fortuna sua facinus ausus, clypeo gladium regens, quasi transfuga genibus Regis advolvitur. Ille assurgere supplicem, recipique inter suos iussit. At gladio Barbarus strenue in dextram translati, cervicem appetit Regis: qui exigua corporis declinatione evitato ictu, in vanum manum Barbari lapsam amputat gladio, denuntiatio in illum diem periculo (ut arbitrabatur ipse) defunctus. Sed, ut opinor, inevitabile est fatum: quippe dum inter primores promptius dimicat, sagitta ictus est; quam per lorica adaptam, stantem in humero, medicus ejus Philippus evellit. Plurimus deinde sanguis manare coepit; omnibus territis. quia quam alte penetrasset telum, lorica obstante, non cognoverant. Ipse, nec oris quidem colore mutato, suppressi sanguinem, & vulnus obligari iussit. Diu ante ipsa signa vel dissimulato vel victo dolore, persistenter, cum suppressus paulo ante sanguis medicamento, quo retentus erat, manare latius coepit, & vulnus, quod recens adhuc dolorem non moverat, frigente sanguine intumuit. Linqui deinde animo, & submitti genu coepit. quum proximi exceptum in castra receperunt. Et Batis interfectum ratus, urbem ovans victoria repetit. At Alexander, nondum percurato vulnere aggerem, quo moenium altitudinem aquaret, exstruxit, & pluribus cuniculis muros subruere iussit. Oppidani ad pristinum fastigium murorum, novum exstruxere munimentum. Sed ne id quidem turres aggeri impositas aquare poterat. Itaque interiora quoque urbis infesta telis erant. ultima pestis urbis fuit, cuniculo subrutus murus, per ejus ruinas hostis intravit. Dacebat ipse Rex antesignanos, & dum incau-

tius

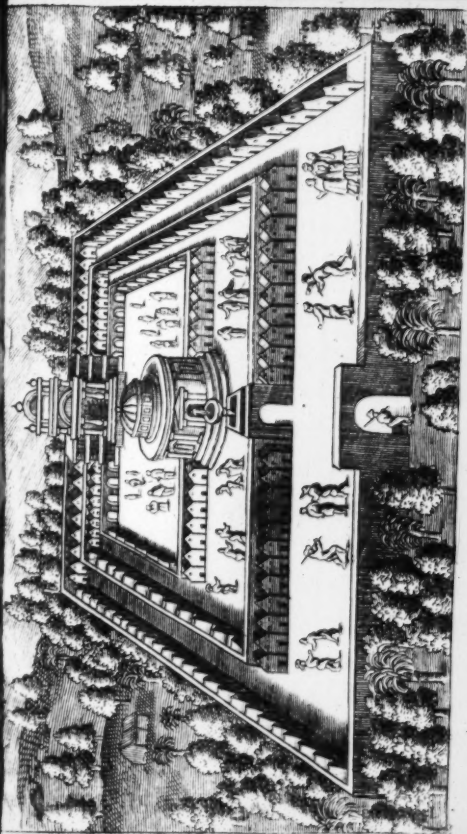
tius subit, saxo crus ejus affligitur. Innixus tamen telo, nondum prioris vulneris obducta cicatrice inrer primores dimicat: ira quoque accensus, quod duo in obsidione urbis ejus acceperat vulnera. Bati, egregia edita pugna, multisque vulneribus confectum, deseruerant sui: nec tamen segnius prælium capessebat, lubricis armis, suo pariter atque hostium sanguine: cum undiq; telis circumducto Alexander, insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutem etiam in hoste miratus; Non, ut voluisti, inquit, morieris, Bati: sed quidquid tormentorum in captivum inveniri potest, passurum esse te cogita. Ille, non interrito modo, sed contumaci quoque vultu intuens Regem, nullam ad minas ejus reddit vocem. Tum Alexander, Videsne obstinatum ad tacendum; inquit, num genu posuit? num supplicem vocem misit? Vincam ramen silentium, & si nihil aliud, certe gemitu interpolabo. Iram deinde vertit in rabiem; jam tum peregrinos ritus nova subeunte fortuna. Per talos enim spirantis lora trajecta sunt, religatumque ad currum traxere circa urbem equi: gloriante Rege, Achillem, à quo genus ipse deduceret, imitatum se esse in pœna in hostem capiendâ. Cecidere persarum Arabumque circa decem millia: nec Macedonibus incruenta victoria fuit. Obsidio certe non tam claritate urbis nobilitata est, quam geminato periculo Regis, qui Ægyptum adire festinans, Amyntam cum decem triremibus in Macedoniam ad inquisitionem novorum militum misit. Namque præliis etiam secundis atterebantur copix, devictarumque gentium militi minor, quam domestico fides habebatur.

Ægyptii, olim Persarum opibus infensi, quippe avare & superbè imperitatum sibi esse credebant, ad spem adventus ejus erexerant animos; utpote qui

qui Amyntam quoque transfugam, & cum precario imperio venientem, laxi recepissent. Igitur ingens multitudo Pelusium, qua intraturus Rex videbatur, convenerat. Atque ille septimo die, posteaquam à Gaza copias moverat, in regionem Ægypti, quam nunc Castra Alexandri vocant, pervenit. Deinde pedestribus copiis Pelusium petere iussis, ipse cum expedita delectorum manu, Nilo amne vectus est. Nec sustinere adventum ejus Persæ, defectione quoque perterriti. Jamque haud procul Memphi erat, in cujus præsidio Astaces prætor Darii relictus, Oxio amne superato, octingenta talenta Alexandro, omnemque regiam suppellectilem, tradidit. A Memphi, eodem flumine vectus, ad interiora Ægypti penetrat; compositisque rebus, ita ut nihil ex patrio Ægyptiorum more mutaret, adire Jovis Ammonis oraculum statuit. Iter, expeditis quoque & paucis vix tolerabile, ingrediendum erat: terra caeloque aquarum penuria est: steriles arenae jacent: quas ubi vapor solis accendit fervido solo exurente vestigia, intolabile abilis aestus existit: luctandumque est non tantum cum ardore & siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præaltum, & vestigio cedens, agre moliantur pedes. Hæc Ægyptii vero maiora læstabant. Sed ingens cupido animum stimulabat adeundi Jovem, quem generis sui autorem, haud contentus mortali fastigio, aut credebatur esse, aut credi volebat. Ergo cum iis, quos ducere secum statuerat, secundo amne descendit ad Mareoticam paludem. Eo legati Cyrenensium dona attulere; pacem, & ut adiret urbes suas, petentes. Ille, donis acceptis, amicitiaque conjuncta, destinata exsequi pergit. Ac primo quidem, & sequenti die, tolerabilis labor visus; nondum tam vastis nudisque solitudinibus aditis: jam tamen sterili &

emoriente terra. Sed ut aperuere se campi alto obruti sabulo, haud secus quam profundum æquor ingressi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti soli occurrebat vestigium. Aqua etiam defecerat, quam utribus cameli devexerant, & in arido solo ac fervido sabulo nulla erat. Ad hæc sol omnia incenderat, siccaque & adusta erant omnia; cum repente, sive illud Deorum munus sive casus fuit, obductæ cælo nubes condidere solem, ingens æstu fatigatis, etiam si aqua deficeret, auxilium. Enimvero ut largum quoque imbrem excusserunt procellæ, pro se quisque excipere eum; quidam, ob sitim impotentes sui, ore quoque hianti captare cœperunt. Quatriduum per vastas solitudines absumentum est. Jamque haud procul oraculi sede aberant, cum complures corvæ agmini occurrunt, modico volatu prima signa antecedentes: & modo homi residebant, cum lentius agmen incederet, modo se pennis levabant, antecedentium iterque monstrantium ritu. Tandem ad sedem consecratam Deo ventum est. Incredibile dictu, inter vastas solitudines, ita undique ambientibus ramis, vix in densam umbram cadente sole, contestata est: multique fontes dulcibus aquis passim manantibus, alunt sylvas. Cæli quoque miræ temperies verno tempori maxime similis, omnes anni partes pari salubritate percurrit. Accolæ sedis sunt ab Oriente proximi Æthiopum: Meridiem versus Arabes spectant, Troglodytis cognomen est. Horum regio usque ad Rubrum mare excurret. At qua vergit ad Occidentem, alii Æthiopes colunt, quos Srenitas vocant: à Septentrione Nafamones sunt: gens Syrica navigiorum spoliis quaestiuosa. Quippe obsident litora, & æstu destituta navigia notis sibi vadis occupant. Incolæ nemoris, quos Ammonios vocant, dispersis tuguriis habitant:

b.
or
or,
e-
nt,
ad
e-
u-
li-
e-
ue
ci-
re
er
ud
vi
n-
us
re-
em
di-
m-
ate
uis
ira
nes
dis
em
en
xit.
co-
fa-
ux.
uta
no-
ha-
nt :

bitant : medium nemus pro arce habent, triplici muro circumdatum. Prima munitione tyrannorum veterem regiam clausit. in proxima conjuges eorum, cum liberis & pellicibus, habitant. Hic quoque Dei oraculum est. Ultima munimenta, satellitum armigerorumque sedes erant. Est etiam aliud Ammonis nemus : in medio habet fontem : aquam Solis vocant. sub lucis ortum tepida manat : medio die, cum vehementissimus est calor, frigida eadem fluit : inclinato in vespem, calefcit : media nocte, fervida exstuat. quoque propius nox vergit ad lucem, multum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortum assueto tepore languescat. Id, quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habet, quam vulgo Diis artifices accommodaverunt. Umbilico tenus, arieti similis est habitus ; smaragdo & gemmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, navigio aurato gestant sacerdotes : multis argenteis pateris ab utroque navigii latere pendentibus. Sequuntur matronæ, virginesque, patrio more inconditum quoddam carmen canentes. quo propitiari Jovem credunt, ut certum edat oraculum. At tum quidem Regem, propius adeuntem, maximus natu è sacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentem Jovem reddere affirmans. Ille vero & accipere se ait, & agnoscere, humanæ fortis oblitus. Consuluit deinde, an totius orbis imperium fatis sibi destinaret pater. Vates, æque in adulationem compositus, terrarum omnium rectorem fore ostendit. Post hæc institit quærere an omnes parentis sui interfectores pœnas dedissent. Sacerdos, parentem ejus negat ullius scelere posse violari : Philippi autem omnes interfectores fuisse supplicia ad ecit, invictum fore, donec excederet ad Deos. Sacrificio deinde facto, dona & Sacerdotibus

bus & Deo data sunt: permissumque amicis, ut ipsi quoque consulerent Jovem. Nihil amplius quæsierunt, quam an autor esset sibi divinis honoribus colendi suum Regem. Hoc quoque acceptum fore Jovi vates respondit, ut ipsi victorem Regem divino honore colerent. Vere & salubriter æstimanti fidem oraculi, vana profecto responsa videri potuissent: sed fortuna, quos uni sibi credere coëgit, magna ex parte avidos gloriæ magis, quam capaces facit. Jovis igitur filium se non solum appellari passus est, sed etiam jussit: rerumque gestarum famam dum augere vult, tali appellatione corrumpit. Et Macedones, assueti quidem regio imperio, sed majore libertatis umbra quam ceteræ gentes, immortalitatem affectantem contumacius, quam aut ipsis expediebat, aut Regi, aversati sunt. Sed hæc suo quæque tempori referuntur. Nunc cetera exsequi pergam.

8. Alexander ab Ammone rediens, ut ad Maæotim paludem haud procul insula Pharo sitam venit, contemplatus loci naturam, primum in ipsa insula statuerat urbem novam condere. Inde, ut apparuit, magnæ sedis insulam haud capacem, elegit urbi locum, ubi nunc est Alexandria, appellationem trahens ex nomine auctoris: complexus quidquid loci est inter paludem & mare, octoginta stadiorum muris ambitum destinat. & qui adificandæ urbi præessent, relictis, Memphim petiit. Cupido, haud injusta quidem, cæterum intempestiva, incesserat, non interiora modo Ægypti, sed etiam Æthiopiam, invisere. Memnonis Titoni-que celebrata regia cognoscendæ vetustatis avidum trahebat, pene extra terminos Solis. Sed imminens bellum, ejus multo major supererat moles, otiosæ peregrinationi tempora exemerat. Itaque Ægypto præfecit Æschylum Rhodium, & Peucestem

Peucestem Macedonem, quatuor millibus militum in praesidium regionis ejus datis : claustra Nili fluminis Polymenem tueri juber ; triginta ad hoc triremes datur. Africæ deinde quæ Aegypto juncta est, praepositus Apollonius ; vestigalibus ejusdem Africæ, Aegyptique, Cleomenes. Ex finitimis urbibus commigrare Alexandriam jussis novam urbem magna multitudo implevit. Fama est, cum Rex urbis futuris muris potentiam, ut Macedonum mos est, destinasset, avium greges advolasse, & polenta esse pastas. Cumque id omen pro tristi à plerisque esset acceptum, respondisse vates, magnam illam urbem advenarum frequentiam culturam, multisque eam terris alimenta praebituram. Regem, cum secundo amne deflueret, assedi qui cupiens Hector, Parmenionis filius, eximio ztatis flore in paucis Alexandro carus, parvum navigium conscendit ; pluribus quam capere posset impositis. Itaque merse navis omnes destruxit. Hector diu flumini oblectatus, cum madens vestis, & astricti crepidis pedes, natare prohiberent, in ripam tamen semianimis evasit : &, ut primum fatigatus spiritum laxavit, quem metus & periculum intenderant, nullo adjuvante (quippe in diversum evaserant alii) exanimatus est. Rex gemitu ejus desiderio vehementer affligitur, sepertumque corpus magnifico extulit funere. Onervavit hunc dolorem novius mortis Andromachi, quem praefecerat Syriæ. Vivum Samaritarum crema-verant. Ad cujus interitum vindicandum, quanta maxime celeritate potuit, contendit : advenientique sunt traditi tanti sceleris auctores. Andromacho deinde Memnona substituit, affectis supplicio, qui praetorem interemerant. Tyrannos (inter eos, Merhymnorum Aristonicum, & Chryso-laum) popularibus suis tradidit, quos illi ob injurias

jurias tortos necaverunt. Atheniensium deinde, Rhodiorumque & Chiorum legatos audit. Athenienses victoriam gratulabantur, &, ut captivi Græcorum suis restituerentur, orabant. Rhodii & Chii de præsidio querebantur, omnes ea, quæ desiderare visi, impetraverunt. Mitylenzis quoque ob egregiam in parres suas fidem, & pecuniam, quam in bellum impenderant, obsides reddidit, & magnam regionem finibus eorum adjecit. Cypriorum quoque regibus, qui & à Dario defecerant ad ipsum, & oppugnantem Tyrum miserant classem, pro merito honos habitus est. Amphoterus deinde classis præfectus ad liberandam Cretam missus, (namque & Persarum & piratarum armis pleræque ejus insulæ obsidebantur,) Ante omnia mare à piraticis classibus vindicare jussus: quippe obnoxium prædonibus erat, in bellum utroque Rege converso. His compositis, Herculi Tyrio ex auro crateram, cum triginta pateris, dicavit: imminensque Dario, iter ad Euphratem pronuntiari jussit.

9. At Darius, cum ab Ægypto divertisse in Africam hostem comperisset, dubitaverat, utrumne circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora regni sui peteret; haud dubie potentior autor præfens futurus ultimis gentibus impigre bellum capeffendi, quas ægre per Præfectos suos moliebatur. Sed, ut idoneis auctoribus fama vulgavit, Alexandrum cum omnibus copiis, quamcunque ipse adiisset regionem, petiturus, haud ignarus, quam cum strenuo res esset, omnia longinquarum gentium auxilia Babylonem contrahi jussit. Bactriani, Scythæque & Indi convenerant. Nam & exterarum gentium copiarum partibus simul affuerunt. Cæteram cum dimidio ferme major esset exercitus, quam in Cilicia fuerat, multis arma decrant, quæ summa

cura comparabantur. Equitibus equisque tegumenta erant ex ferreis laminis, serie inter se connexis. Quois antea prætor jacula nihil dederat, scuta gladiique adiciebantur. Equorum domandi greges peditibus distributi sunt: ut major, pristino esset equitatus, ingensque, ut crediderat terror hostium, ducentæ falcatae quadrigæ, unicum illarum gentium auxilium, secutæ sunt. Ex summo temone hastæ præfixæ serio eminebant. Utrinque à jugo terminos direxerant gladios, & inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum. Aliæ deinde falces summis rotarum orbibus hærebant, & aliæ in terram demissæ; quidquid obvium concitatis equis fuisset, amputaturæ. Hoc modo instructo exercitu, ac perarmato, Babylone copias movit. A parte dextera erat Tigris, nobilis fluvius; levam tegebat Euphrates: agmen Mesopotamici campos impleverat. Tigri deinde superato, cum audisset haud procul abesse hostem, Satropacem equitum præfectum cum mille delectis præmisit. Mazo Prætori sex millia data, quibus hostem transitu amnis arceret. Eidem mandatum, ut regionem, quam Alexander esset aditurus, populetur, atque ureret: quippe credebat, inopia debellari posse, nihil habentem, nisi quod rapiendo occupasset. Ipsi autem commeatus, alii terra, alii Tigri amne, subvehebantur. Jam pervenerat ad Arbellam vicum, nobilem sua clade tacturus. Hæc, commeatum sarcinarumque; majore parte deposita, Lycium amnem ponte junxit, & per dies quinque, sicut ante Euphratem, trajecit exercitum. Inde octoginta fere stadia progressus, ad alterum amnem, Bumado nomen est, castra posuit. Opportuna explicandis copiis regio erat equitabilis & vasta planities: ne stirpes quidem & brevia virgulta operiunt solum, liberque prospectus oculorum.

lorum, etiam quæ procul recessere, permittitur. Itaque, si qua campi eminebant, iussit æquari, totumque fastigium extendi. Alexandro, qui numerum copiarum ejus, quantum procul conjectari poterat, æstimabant, vix fecerunt fidem, tot millibus cæsis majores copias esse reparatas. Cæterum omnis periculi, & maxime multitudinis contemptor, undecimis castris pervenit ad Euphratem: quo pontibus juncto, equites primos ire, phalangem sequi jubet; Mazæo, qui ad inhibendum transitum cum sex millibus equitum occurrerat, non auso periculum sui facere. Paucis deinde, non ad quietem, sed ad reparandos animos, diebus datis militi, strenue hostem insequi cœpit, metuens ne interiora regni sui peteret, sequendusque esset per loca omni solitudine atque inopia vasta. Igitur quarto die præter Arbellam penetrat ad Tigrim. Tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio, quippe Mazæus, quæcunque adierat, haud secus quam hostis urebat. Ac primo, caligine, quam fumus effuderat, obscurante lucem, insidiarum metu substitit. Deinde, ut speculatores præmissi tota omnia nuntiaverunt, paucos equitum ad tendendum vadum fluminis præmisit: cujus altitudo primo summa equorum pectora, mox, ut in medium alveum ventum est, cervices quoque æquabat, nec sane alius ad Orientis plagam tam violentus invehitur; multorum torrentium non aquas solum, sed etiam saxa secum trahens. Itaque à celeritate, qua defluit, Tigris non est inditum, quia Persica lingua Tigrim sagittam appellant. Igitur pedes velut divisus in cornua circumdato equitatu, levatis super capita armis, haud ægre ad ipsum alveum penetrat. Primus inter pedites Rex egressus in ripam, vadum militibus manu, quando vox exaudiri non poterat, ostendit, sed gradum firmare

vix poterant : cum modo saxa lubrica vestigium fallerent, modo rapidior unda subduceret. Præcipuus erat labor eorum, qui humeris onera portabant. quippe cum semet ipsos regere non possent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur. Et dum sua quisque spolia consequi studet, major inter ipsos, quam cum amne, orta luctatio est, cumuli que sarcinarum passim fluitantes, pleiosque perculerant. Rex monere ut satis haberent arma retinere ; cætera se redditurum. Sed neque consilium, neque imperium, accipi poterat. Obstrepebat hinc metus ; præter hunc, invicem narrantium mutuus clamor. Tandem, qua leniore tractu amnis aperit vadum, emersere : nec quidquam, præter paucas sarcinas desideratum est. Deleri potuit exercitus, si quis ausus esset vincere. Sed perpetua fortuna Regis avertit inde hostem. Sic Granicum, tot millibus equitum peditumque in ulteriore stantibus ripa, superavit : sic, angustis in Ciliciz callibus, tantam multitudinem hostium. Audaciz quoque, qua maxime viguit, ratio minui potest : quia nunquam in discrimen venit, an temere fecisset. Mazæus, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit incompósitos in ripa : demum etiam per armatos adequitare cœpit. Mille admodum equites præmiserat, quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta, præfectum Pzonum, equitum Aristonæ laxatis habenis inveni jussit. Insignis eo die pugna equitum, & præcipue Aristonis, fuit. Præfectum equitatus Persarum Satropacem, directa in gutture hasta, transfixit, fugientemque per medios hostes consecutus, ex equo præcipitavit, & obliuctanti caput gladio demisit : quod relatum magna cum laude ante Regis pedes posuit.

10. Biduo ibi Rex stativa habuit ; in proximum

mum deinde iter pronuntiari iussit. Sed prima fere
 vigilia, Luna deficiens primum nitorem sideris sui
 condidit: deinde sanguinis colore suffuso, lumen
 omne fœdavit; sollicitisque sub ipsum tanti discrimi-
 nis casum ingens religio, & ex ea formido
 quædam, incussa est: *Diis invitis in ultimas terras*
trahi se querebantur. Jam nec flumina posse adiri,
nec sidera præstare fulgorem. Vastæ ter-
ras, deserta omnia occurrere; in unius hominis ra-
tionem tot millium sanguinem impendi: fasti-
dio esse patriam, abdicari Philippum patrem, cœ-
lum vanis cogitat omnibus peti. Jam pro seditione
 res erat, cum ad omnia interritus, duces, princi-
 pesque militum, frequentes adesse prætorio; Ægyp-
 tiosque vates, quos cœli ac siderum peritissimos
 esse credebat, quid sentirent, expromere jubet. At
 illi, qui satis scirent, temporum orbis implere de-
 stinatas vires, Lunamque deficere, cum aut ter-
 ram subiret, aut Sole premeretur, rationem qui-
 dem ipsis perceptam non edocent vulgus: ceterum
 affirmant, Solem Græcorum, Lunam esse Persa-
 rum: quoties illa deficiat, ruinam stragemque illis
 gentibus portendi. Veteraque exempla recensent
 Persidis Regum, quos adversis Diis pugnasse Lu-
 næ ostendisset defectio. Nulla res efficacius multi-
 tudinem regit, quam superstitio: alioqui impo-
 tens, sæva, murabilis, ubi vana religione capta est,
 melius varibus, quam ducibus suis, parer. Igitur
 edita in vulgus Ægyptiorum responsa, rursus ac
 spem & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu
 animorum utendum ratus, secunda vigilia castra
 movit. Dextra Tigrim habebat, à leva montes,
 quos Gordixos vocant. Hoc ingresso iter, specu-
 latores, qui præmissi erant, sub lucis ortum, Da-
 rium adventare nuntiaverunt. Instructo igitur mi-
 lite, & composito agmine, antecedeat. Sed Per-

sarum exploratores erant mille ferme, qui speciem magni agminis fecerant. quippe ubi explorare vera non possunt, falsa per metum augurantur. His cognitis, Rex cum paucis suorum assecutus agmen refugientium ad suos, alios cecidit, alios cepit, equitesque præmisit simul speculatum, simul ut ignem, quo Barbari cremaverant vicos, extinguerent quippe fugientes raptim testis acervisque frumenti injecerant flammæ. quæ cum in summo hæssissent, ad inferiora nondum penetraverant. Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertum est. copia aliarum quoque rerum abundare cœperunt. Ea res ipsa militi ad persequendum hostem animum incendit. quippe urente & populante eo terram festinandum erat, ne incendio cuncta præziperet. In rationem ergo necessitas versa: quippe Mazzus, qui antea per otium vicos incenderat, jam fugere contentus, pleraque inviolata hosti reliquit. Alexander haud longius centum quinquaginta stadiis Darium abesse compererat. Itaque ad satietatem quoque copia commeatum instructus, quatruiduo in eodem loco subsistit. Interceptæ deinde Darii literæ sunt, quibus Græci milites sollicitabantur, ut Regem interficerent, aut proderent: dubitavitque, an eas pro concione recitaret; satis confisus Græcorum quoque erga se benevolentiz ac fidei. Sed Parmenio deterruit, non esse talibus promissis imbuendas aures militum. patere vel unius insidiis Regem: nihil nefas esse avaritiz. Secutus consilii autorem, castra movit. Iter facienti, Spado unus ex captivis, qui Darii uxorem comitabantur, deficere eam nuntiat, & vix spiritum ducere. Itineris continui labore animique ægritudine fatigata, inter socrus & virginum filiarum manus, collapsa erat; deinde & extincta. Id ipsum nuntians alius supervenit. Et Rex haud secus,

aus, quam si parentis suæ mors nuntiata esset, crebros edidit gemitus; lacrymisque obortis, quales Darius profudisset, in tabernaculum, in quo mater erat Darii, defuncto assidens corpori, venit. Hic vero renovatus est mœror, ut prostratam humi vidit. recenti malo priorum quoq; admonita, receperat in gremium adultas virgines, magna quidem mutui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet esse solatio. In conspectu erat nepos parvulus, ob id ipsum miserabilis, quod nondum sentiebat calamitatem, maxima ex parte ad ipsum redundantem. Crederes Alexandrum inter suas necessitudines flere, & solatia non adhuc bere, sed querere. Cibo certe abstinuit, omnemq; honorem funeri, patrio Persarum more servavit: dignus hercule, qui nunc quoque tantum mansuetudinis & continentię ferat fructum. Semel omnino eam viderat, quo die capta est, nec ut ipsam, sed ut Darii matrem, viderat: eximiamque pulchritudinem formę ejus, non libidinis habuerat incitamentum, sed glorię. Espadonibus, qui circa Reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapsus, per eam portam, quę, quia ab hoste aversa erat, levius custodiebatur, ad Darii castra pervenit: exceptusque à vigilibus, in tabernaculum Regis perducitur, gemens & veste lacerata. Quem ut conspexit Darius, multiplici doloris expectatione commotus, & quid potissimum timeret, incertus, Vultus tuus, inquit, nescio quod ingens malum præfert: sed cave miseri hominis auribus parcas: didici enim esse infelix. & sæpe calamitatis solatium est, nosse sortem suam. Num, quod maxime suspicor, & loqui timeo, ludibria meorum nuntiaturus es mihi; & (ut credo) ipsis quoq; omni graviora supplicio? Ad hæc Tyriotes; Istud quidem procul abest, inquit. Quantuscunque enim Reginis honor

ab iis, qui parent, haberi potest, tuis à victore servatus est: sed uxor tua paulo ante excessit è vita, Tum vero non gemitus modo, sed etiam ejulatus totis castris exaudiebantur. Nec dubitavit Darius, quin interfecta esset, quia nequisset contumeliam pati: exclamavitque amens dolore; Quod ego tantum nefas commisi, Alexander? quem tuorum propinquorum necavi, ut hanc vicem sævitix meæ reddas? Odisti me, non quidem provocatus. Sed finge justum intulisse te bellum: cum sæminis ergo agere debueras? Tyriotes affirmare per Deos patrios, nihil in eam gravius esse consultum. Ingemuisse etiam Alexandrum morti, & non parcius flevisse, quam ipse lacrymaretur. Ob hæc ipse amantis animus in solitudinem suspicionemque revolutus est: desiderium captivæ profecto à consuetudine stupri ortum esse conjectans. Submotis igitur arbitris, uno duntaxat Tyriote retento, jam non flens, sed suspirans, Videsne in te, Tyriote, locum mendacio non esse? Tormenta jam hic erunt: sed ne expectaveris per Deos, si quid tibi tui Regis reverentia est. num, quod & scire expeto, & quærere pudet, ausus est & dominus & juvenis? Ille quæstioni corpus offerre, Deos testes invocare, castæ sanctæque habitam esse Reginam. Tandem, ut fides facta est, vera esse quæ affirmaret Spado capite velato diu flevit: manantibusque adhuc lacrymis, veste ab ore reiecta, ad cælum manus tendens Dii patrii, inquit, primum mihi stabilite regnum: deinde, si de me jam transactum est, precor ne quis Asia rex sit, quam iste tam justus hostis, tam misericors victor.

II. Itaque, quanquam pace frustra bis petita, omnia in bellum consilia converterat; victus tamen continentia hostis, ad novas pacis condiciones ferendas, decem legatos, cognatorum principes,

pes, misit: quos Alexander consilio advocato introduci iussit. E quibus maximus natu: *Darium*, inquit, ut pacem à te jam tertio peteret, nulla vis subegit; sed iustitia & continentia tua expressit Matrem, conjugem, liberosque ejus, nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensit. Pudicitia earum, quæ supersunt, curam, haud secus quam parens agens, *Reginas* appellas, speciem pristinae fortunæ retinere pateris. Vultum tuum video, qualis *Darius* fuit, cum demitteremur ab eo; & ille tamen uxorem, tu hostem luges. Jam in acie stares, nisi cura te sepulturae ejus moraretur. Ecquid mirum est, si tam ab amico animo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? Antea imperio tuo finem destinabat *Halym* amnem, qui *Lydiam* terminat, Nunc, quicquid inter *Hellespontum* & *Euphratem* est, in dotem filia, offert, quam tibi tradit. Oclum filium, quem habes pacis & fidei obsidem retine. Matrem, & duas virgines filias, redde, pro tribus corporibus xxx millia talentum auri, precatur. accipias. Nisi moderationem animi tui notam haberem, non dicerem hoc esse tempus, quo pacem non dare solum, sed etiam occupare deberes. Respice, quantum post te reliqueris, intueri quantum petas. Periculosum est prægrave imperium: difficile est continere, quod capere non possis. Videsne, ut navigia quæ modum excedunt, regi nequeant? Nescio an *Darius* ideo tam multa amiserit, quia nimis opes, magnæ jacluræ lectum faciunt. Facilius est quadam vincere, quam tueri; quam, hæcule, expeditius manus nostræ rapiunt, quam continent! Ipsa mors uxoris *Darii* te admonere potest, minus jam misericordiae tuae licere, quam licuit. *Alexander*, legatis excedere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consilium refert. Diu nemo, quid sentiret, ausus est dicere, incerta Regis voluntate. Tandem *Parmenio*, An-

te suasissem, ait, ut captivos apud Damascum redimentibus redderes: ingentem pecuniam potuisse redigi ex iis, qui multi vincti virorum fortium occupaverant manus. Et nunc magnopere censerem, ut unam anum, & duas puellas, itinerum agminumque impedimenta, triginta millibus talentis auri permitteres. Opimum regnum occupari posse conditione, non bello: nec quemquam alium inter Istrum & Euphratem possedisse terras, ingenti spatio intervalloque discretas. Macedoniam quoque respiceret potius, quam Bactra & Indos intueretur. Ingrata oratio Regi fuit. Itaque ut finem dicendi fecit: Et ego, inquit, pecuniam quam gloriam malletm. si Parmenio essem. Nunc Alexander, de paupertate securus sum, & me non mercatorem me nini esse, sed Regem. Nihil quidem habeo venale: sed fortunam meam utique non vendo. Captivos si placet reddi; honestius dono dabimus, quam pretio renitemus. Introductis deinde legatis, ad hunc modum respondit: Nuntiate Dario, gratiarum actionem apud hostem supervacancam esse, & me, quae fecerim clementer & liberaliter, non amicitiae eius tribuisse, sed naturae meae: nec adversus calamitates, sed adversus hostium vires contendere. Bellum cum captivis & foeminis gerere non soleo; armatus sit oportet, quem oderim. Quod si saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsitan an darem. Verum enim vero, cum modo milites meos literis ad proditorem, modo amicos ad perniciem meam pecunia sollicitet, ad internecionem mihi persequendus est, non ut iustus hostis, sed ut percussor veneficus. Conditiones vero pacis, quas fertis, si accepero, victorem eum faciunt. Quae post Euphratem sunt, liberaliter donat. Vos igitur me affamini? nempe ultra Euphratem sum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt. Hinc me depellite, ut sciam vestrum

vestrum esse quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam, nempe quam scio alicui servorum eius nupturam. Multum vero mihi praestat, si me Maxeo generum praeponit. Ite, nuntiate Regi vestro, & quae amisit, & quae adhuc habet praemia esse belli: Hoc regente utriusque terminos regni, id quemque habiturum, quod proxima lucis assignatura fortuna est; & me in Asiam non venisse, ut ab alio acciperem, sed ut alius darem. Si secundus, & non par mihi vellet haberi, facerem forsitan quae perit. Ceterum nec mundus duobus solibus potest regi, nec duo summa regna salvo statu terrarum potest habere. Proinde aut deditionem hodie, aut in crastinum bellum paret: nec aliam sibi, quam expertus est, polliceatur fortunam. Legati respondent; Cum bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quod spe pacis non frustraretur: Ipsos petere, quam primum dimittantur ad Regem; eum quoque bellum parare debere. Dimissi nuntiant, adesse certamen.

12. Ille quidem confestim Mazzum cum 111 millibus equitum, ad itinera, quae hostis periturus erat, occupanda, praemisit. Alexander, corpori uxoris ejus iustis persolutis, omniq; graviore comitatu inter eadem munimenta cum modico praesidio relicto, ad hostem contendit. Duo cornua divisa erant pedum; in utrumq; latus equite circumdato: impedimenta sequebantur agmen praemissum. Deinde cum Scythis equitibus, Menidam jubet explorare ubi Darius esset. At ille, cum Mazzus haud procul confedisset non ausus ultra procedere, nihil aliud quam fremitum hominum, hinnitumq; equorum, exaudisse nuntiat Mazzus quoque, conspectis procul exploratoribus in castra se recepit, adventus hostium nuntius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere operabatur,

bat armari militem juber, aciemque disponit. In
 laevo cornu Bactriani ibant equites, mille admo-
 dum. Dacæ totidem, & Arachosii, Susique,
 quatuor millia explebant. Hos centum falcati cur-
 rus sequebantur. Proximus quadrigis erat Bessus
 cum viii millibus equitum item Bactrianis. Mas-
 sageræ iiii millibus agmen ejus claudebant: pedes
 his plurium gentium non mixtos, sed suæ quisque
 nationis, junxerant copias. Persas deinde cum
 Mardis, Sogdianisque, Ariobarzanes & Oroba-
 res ducebant. Illis partibus copiarum Orsines præ-
 erat, à Septem Persis oriundus: ad Cyrum quo-
 que nobilissimum Regem originem sui referens.
 Hos aliz gentes, ne sociis quidem satis notæ, se-
 quebantur. Post quas quinquaginta quadrigas
 Phradates magno Caspianorum agmine antecede-
 bat. Indi, exterique Rubri maris accolæ, nomina
 verius quam auxilia, post currus erant. Claudeba-
 tur hoc agmen aliis falcatis curribus quinquagin-
 ta: quæ peregrinum militem adjunxerat. Hunc
 Armenii quos minores vocant, Armenios Baby-
 lonii, utrosque Belitæ, & qui montes Cossorum
 incolebant, sequebantur. Post hos ibant Gortæ,
 gentes quidem Euboicæ. Medos quondam secuti,
 sed jam degeneres, & patrii moris ignari. Appli-
 cuerat his Phrygæ, & Cataonæ. Parthorum dein-
 de gens, incolentium terras, quas nunc Parthi,
 Scythia profecti, tenent, claudebant agmen. Hæc
 sinistri cornu acies fuit: dextrum tenebat natio
 majoris Armeniæ. Cadusique, & Cappadoces,
 & Syri, & Medi. His quoque falcati currus erant
 quinquaginta. Summa totius exercitus: equites
 cxxv millia: pedestris acies sexcenta millia exple-
 verat. Hoc modo instructi, decem stadia proce-
 dunt; jussique subsistere armati, hostem expecta-
 bant. Alexandri exercitum pavor, ejus causa non
 suberat,

suberat, invasit, quippe lymphati trepidare cœperunt; omnium pectora occulto metu percurrente. Cœli fulgor tempore æstivo ardenti similis internitens, ignis præbuit speciem, flammæq; ex Darii castris splendere velut illatas temere præsidiis credebant. Quod si percussis Mazæus, qui præsidebat itineri, supervenisset; ingens clades accipi potuit. Ille, segnis in eo, quem occupaverat, tumulto sedet, contentus non lacessi. Alexander, cognito pavore exercitus, signum ut consisterent dari, ipsos arma deponere, ac levare corpora, iubet, admonens, nullam subiti causam esse timoris; hostem procul stare. Tandem compotes sui, pariter arma & animos recipere, nec quidquam ex præsentibus tutius visum est, quam eodem loco castra munire. Postero die Mazæus, qui cum delectis equitum in ediro colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, confederat, sive metu, sive quia speculari modo iussuserat, ad Darium rediit. Macedones eum ipsum collem, quem deseruerat, occupaverunt, nam & tutior planitie erat, & inde acies hostium, quæ in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, universam quidem rei faciem non abstulit: cæterum agminum discrimina, atque ordinem, prohibuit perspicere. Multitudo inundaverat campos, fremitusque tot millium, etiam procul stantium, aures impleverat. Fluctuare animo Rex, & modo suum, modo Parmenionis consilium, sera æstimatione perpendere, quippe eo ventum erat, unde recipi exercitus, nisi victor, aut sine clade non posset. Movebat etiam eum multitudo hostium, respectu paucitatis suæ gentis. Sed interdum reputabat, quantas res cum hac gente gessisset, quantosque populos fudisset. Itaque, cum spes metum vinceret, periculosius bellum differre ratus,

rus, ne desperatio suis cresceret: dissimulato eo, mercenarium equitem ex Pzonia pzcedere iubet. Ipse phalangem, sicut antea dictum est, in duo cornua extenderat. Utrumque cornu equites tegebant. Jamque nitidior lux, discussa caligine, aciem hostium ostenderat: & Macedones, sive alacritate, sive tardio expectationis, ingentem, pugnantium more, edidere clamorem. Redditus & à Persis, nemora vallesque circumiectas terribili sono impleverat. Nec iam contineri Macedones poterant, quin cursu quoque ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus Alexander in eodem tumultu castramovere, vallum iaci iussit: strenueque opere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies hostium conspiciebatur, secessit.

13. Tum vero universa futuri discriminis facies in oculis erat, armis insignibus equi virique splendebant; & omnia intentiore cura pzparari, sollicitudo Pztorum agmina sua interequitantium ostendebat, ac pleraque inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor, sollicitam expectatione mentem turbaverant. Igitur, sive dubius animi, sive ut suos experiretur, consilium adhibet; quid optimum factu esset, exquirens. Parmenio peritissimus inter duces artium belli, furto, non pzlio, opus esse censebat: intempesta nocte opprimi posse hostes discordes moribus, lingua. Ad hec & somno & improvise periculo territos, quid in nocturna trepidatione coituros? At interdum primum terribiles occursum facies Scytharum, Bactrianorumque, hirta illi ora, & intonsas comas esse. Przterea eximiam vastorum magnitudinem corporum: vanis & inanibus militem magis quam iustu formidinis causis moveri, deinde tantam multitudinem circumfundi paucioribus posse. Non

in *Celicia angustis*, & *invis callibus*, sed in aperta
 & lata plantie dimicandum fore. Omnes ferme
 Parmenioni assentiebantur: Polypercon haud du-
 bie in eo consilio positam victoriam arbitrabatur.
 Quem intuens Rex (namque Parmenionem,
 nuper acrius quam vellet increpitum, rursus ca-
 stigare non sustinebat;) *Latrunculum*, inquit, &
furum, ista solertia est, quam precipitis mihi, quip-
 pe illorum votum unicum est, fallere. Mea vero
 gloria semper aut absentiam Darii, aut angustias
 locorum, aut furum nullis, obflare non patiar: pa-
 lam luce aggredi certum est. Malo me fortune præ-
 niteat, quam victoria pudeat. Ad hæc illud quo-
 que accedit: vigilas agere Barbaros, & in armis
 stare, ut ne decipi quidem possint. Ita, ut ad præ-
 lium vos parate. Sic incitatos ad corpora curan-
 da dimittit. Darius illud, quod Parmenio suase-
 rat, hostem facturum esse conjectans, frenatos
 equos stare, magnamque exercitus partem in ar-
 mis esse, ac vigilas intentiore cura servati, jusserat.
 Ergo ignibus tota ejus castra fulgebant. Ipse cum
 ducibus propinquisque agmina in armis stantium
 circumibat; Solem, Mithren, sacrumque & æter-
 num invocans ignem, ut illis dignam veterem glo-
 ria maiorumque monumentis fortitudinem in-
 spirarent. & profecto, si qua divine opis auguria
 humanâ mente concipi possent, Deos stare se-
 cum. illos nuper Macedonum animis subitam in-
 cussisse formidinem: adhuc lymphatos ferri agi-
 que arma jacentes. Expetere præsidēs Persarum
 imperii Deos debitas à recordibus poenas, nec
 ipsum ducem saniozem esse. quippe ritu ferarum
 prædam modo, quam expeteret, intuentem, in
 perniciem, quæ ante prædam posita esset, incur-
 rere. Similis apud Macedones quoque sollicitudo
 erat; noctemque, velut in eam certamine edicto,
 metu

metu egerunt. Alexander non alias magis territus, ad vota & preces Aristandrum vocari jubet. Ille in candida veste, verbenas manu præferens, capite velato, præibat preces Regis, Jovem, Minervam, Victoriæque propitiantis. Tunc quidem sacrificio rite perpetrato, reliquum noctis acquieturus in tabernaculum rediit. Sed nec somnum capere, nec quietem pati poterat. modo è jugo montis aciem in dexterum Persarum cornu demittere agitabat, modo recta fronte concurrere hosti: interdum hæsitare an potius in lævum torqueret agmen. Tandem gravatum animi anxietate corpus altior somnus oppressit. Jamq; luce orta duces ad accipienda imperia convenerant, insolito circa prætorium silentio attoniti. Quippe alias accersere ipsos, & interdum morantes castigare, assueverat. Tunc ne ultimo quidem rerum discrimine excitatum esse mirabantur, & non somno quiescere, sed pavore marcere credebant. non tamen quisquam è custodibus corporis intrare tabernaculum audebat, & jam tempus instabat; nec miles injussu ducis, aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum ut caperent, ipse pronuntiat. Jamque exire necesse erat: tunc demum intrat tabernaculum, sæpiusque nomine compellatum, cum voce non posset, tactu excitavit. *Multa lux, inquit, est. Instructam aciem hostis admovit: tuus miles adhuc inermis expectat imperium. Ubi est vigor ille animi tui? nempe excitare vigiles soles.* Ad hæc Alexander: *Credisne me prius somnum capere potuisse, quam exonerarem animum solitudine, quæ quietem morabatur?* signumque pugne tuba dari jussit. Et cum in eadem admiratione Parmenio perseveraret, quod securus somnum cepisset: *Minime, inquit, mirum est. Ego enim, cum Darius terras ureret, rivos ex-*
scinderet.

scinderet, alimenta corrumpere, potens mei non eram. Nunc vero quid metuam, cum acie discernere paret? hercule votum meum impleri; sed huius quoque consilii ratio postea reddetur. Vos ite ad copias, quibus quisque præest: ego jam adero, & quid fieri velim, exponam. Raro admodum admonitu amicorum, cum metus discriminis aderat, uti solebat. Tum quoque munimento corporis sumpto processit ad milites. Haud alias tam alacrem viderant Regem; & vultu ejus interrito, certam spem victoriæ augurabantur. Atque ille prorupto vallo exire copias jubet, aciemque disponit. In dextero cornu locati sunt equites, quos agema appellant. Præerat his Clytus, cui junxit Philotæ turmas; ceterosque Præfectos equitum lateri ejus applicuit. Ultima Meleagri ala stabat, quam phalanx sequebatur. Post phalangem Argyraspides erant. His Nicanor Parmenionis filius præerat: in subsidiis cum manu sua Cœnus. Post eum Horestes, Lyncestesque Post illos Polypercon dux peregrini militis. Huius agminis Amyntas princeps erat. Philagus Balacros regebat, in societatem nuper ascitos. hæc dextri cornu facies erat. In lævo Craterus Peloponnesium equites habebat, Achæorumque, & Locrensiū, & Marconæ turmis sibi adjunctis: hos Thessali equites cladebant, Philippo duce. peditum acies equitatu tegebatur: frons lævi cornu hæc erat. Sed ne circuii posset à multitudine, ultimum agmen valida manu cinxerat. Cornua quoque subsidiis firmavit: non recta fronte, sed à latere positis, ut, si hostis circumvenire aciem tentasset, parata pugna forent. Hic agriani erant, quibus Attalus præerat, adjunctis sagitariis Cretensibus. Ultimos ordines avertit à fronte, ut totam aciem orbe muniret. Illyrii hic erant, adjuncto militie mercede conducto. Thracas quoque, simul ob-

jecerat

jecerat leviter armatos. adeoque aciem versatilem posuit, ut qui ultimi stabant, ne circumrentur, verti tamen, & in frontem circumagi possent. Itaque non prima quam latera, non latera munitiora fuisse quam terga. His ita ordinatis præcipit, ut, si falcatos curros cum fremitu Barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus impetum occurrentium silentio exciperent: haud dubius, sine noxa transcurso, si nemo se opponeret. Sin autem sine fremitu immisissent, eos ipsi clamore terrent, pavidosque equos telis utrinque suffoderent. Qui cornibus præerant, extendere ea jussi, ita ut ne circumventur, si arctius starent; nec tamen mediam aciem exinanirent. Impedimenta cum captivis, inter quos mater liberique Darii custodiebantur, haud procul ab acie in edito colle constituit; modico præsidio relicto. Lævum cornu, sicut alias, Parmenioni tuendum datum: ipse in dextro stabat. Nondum ad teli jactum pervenerant, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu poterat, ad Regem pervenit nuntians, murices ferreos in terram defodisse darium, qua hostem equites emissurum esse credebat: notatumque certo signo locum, ut fraus evitari à suis posset. Asservari transfuga jussu duces convocat; expositoq; quod nuntiatum erat, monet ut regionem monstratam declinent, equitemq; periculum edoceant. Ceterum hoc tantus exercitus exaudire non poterat, usum aurium intercipientem fremitu duorum agminum: sed in conspectu omnium, duces & proximum quemque interequitans alloquebatur.

14. *Emensis tot terras in spem victoria, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen; Granicum hic amnem, Ciliciaque montes, & Syriam, Egyptumque, prætereuntibus raptas, ingenia spei gloriaque incitamenta referebat. Reprehen-*
fos

sos ex fuga Persas pugnatu-
 sent, tertiam diem jam metu exsangues, armis suis
 oneratos, in eodem vestigio hærere, nullum despera-
 tionis illorum majus indicium esse, quam quod ur-
 bes, quod agros suos vterent: quidquid non corru-
 pissent, hostium esse confessi. Nomina modo vana
 gentium ignotarum ne extimescerent: neque enim
 ad belli discrimen pertinere, qui ab his Scythæ, qui-
 ve Cadusii appellentur: ob id ipsum, quod ignoti
 essent, ignobiles esse: nunquam ignorari viros for-
 tes: at imbelles ex latebris suis erutos, nihil præ-
 ter nomina asferre. Macedones virtute affecutos,
 ne quis toto orbe locus esset, qui tales viros ignora-
 ret, intuerentur Barbarorum inconditum agmen:
 alium nihil præter jaculum habere, alium fundæ
 saxa librare, pauci iusta arma esse. Itaque illine
 plures stare, hinc plures dimicatu-
 ros: nec postulare se, ut fortiter capefferent prælium, ni ipse ceteris
 fortitudinis fuisset exemplum: se ante prima signa
 dimicaturum spondere: pro se, quot cicatrices, toti-
 dem corporis decora: scire ipsos, unum pene se præ-
 da communis exsortem: in illis colendis ornandis-
 que usurpare victoriæ præmia. Hæc se fortibus vi-
 ris dicere. Si qui dissimiles eorum essent, illa fuisse
 dicturum, pervenisse eo, unde fugere non possent, tot
 terrarum spatia emensis, tot annibus montibusque
 post tergum obiectis, iter in patriam & penates ma-
 nu esse faciendum. Sic duces, sic proximi militum
 instincti sunt. Darius in lævo cornu erat, magno
 suorum agmine delectis, equitum peditumque; sti-
 patus: contempseratque paucitatem hostis, vanam
 aciem esse extentis cornibus, ratus. Cæterum, si-
 cut curru eminebat, dextera lævaque ad circum-
 stantium agmina oculos manusque circumferens,
 Terrarum, inquit, quas Oceanus hinc alluit, illinc
 claudit Hellespontus, paulo ante domini, jam non de-

gloria. sed de salute, & quod saluti praeponitis, de libertate pugnandum est. Hic dies imperium, quo nullum amplius videt etas, aut constituet, aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoste certavimus. In Cilicia victos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris atque Euphrates erant. Ventum est eo, unde pulsus ne fuga quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt. Non incolas suos urbes, non cultores habent terrae. Coniuges quoque & liberi sequuntur hanc aciem, parata hostibus praeda nisi pro carissimis pignoribus corpora opponitis. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem pene immensa planities vix caperet, comparavi equos, arma, distribui. commeatus, ne tanta multitudini deessent, providi. locum in quo acies explicari posset, elegi. Cetera in vestro potestate sunt: audete modo vincere famamque, infirmissimum adversus fortes viros telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis. quae ubi primum impetum effudit, velut quaedam animalia amisso aculeo, torpet. Hi vero campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciae montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam & exhaustam. Nam ultimi, quos locavit aversos, terga iam praebent: obteri mehercule equorum ungulis possunt, etiam si nil praeter falcatos currus emisero & bello vicerimus, si vincimus praelio. nam ne illis quidem ad fugam locus est. Hinc Euphrates, illinc Tigris, prohibet inclusos: et, quae antea pro illis erant, in contrarium conversa sunt. Nostrum mobile & expeditum agmen est; illud praeda grave. Implicatos ergo spoliis nostris trucidabimus: eademque res & causa victoriae erit, & fructus. Quod si quem est vobis nomen gentis movet, cogitet, Macedonum illis arma esse, non corpora. Multum enim sanguinis in-

vicem hausimus, & semper gravior in paucitate ja-
ctura est. Nam Alexander quantuscunque ignavia
& timidus videri potest, unum animal est, & se
quid mihi creditis, temerarium & vecors; adhuc
nostro pavore, quam sua virtute, felicius. Nihil
autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio.
Licet felicitas aspirare videatur, tamen ad ulti-
mum temeritati non sufficit. Præterea brevès &
mutabiles vices rerum sunt, & fortuna nunquam
simpliciter indulget. Forsitan ita Deorum fata or-
dinaverunt, ut Persarum imperium, quod secundo
cursu per cccxxx annos ad summum fastigium
erexerant, magno motu concuterent magis, quam
affligerent; admonerentque nos fragilitatē huma-
na, cujus nimia in prosperis rebus oblivio est. Modo
Græcis ultro bellum inferebamus: nunc in sedibus
nostris propulsamus illatum. Jactamur invicem
varietate fortuna. Videlicet imperium, quia mu-
tuo affeclamus, una gens non capit. Caterum, si spes
non subesset, necessitas tamen stimulare deberet.
Ad extrema perventum est. Matrem meam, duas
filias, Ochum in spem huius imperii genitum, illos
principes, illam sobolem regie stirpis, duces vestros,
Regum instar, vinclos habet. nisi quod in vobis est,
ipse ego majore parte captivus sum. Eripite viscera
mea ex vinculis, restituite mihi pignora, pro quibus
ipse mori non recuso. Parentem, liberos (nam con-
jugem in nilo carcere amisi), credite nunc omnes,
tendere ad vos manus, implorare patrios Deos, opem
vestram, misericordiam, fidem, exposcere, ut ser-
viute, ut compedibus, ut precario victu ipsos libe-
retis. An creditis æquo animo iis servire, quorum
Reges esse fastidiunt? Video admoveri hostium
aciem: sed quo propius discrimen accedo, hoc mi-
nus his quæ dixi, possum esse contentus. Precor
vos per Deos patrios, æternumque ignem, qui præ-

fertur altaribus, fulgoremque solis intra fines regni
mei orientu, per aternam memoriam Cyri, qui ad-
emtum Medis Lydisque imperium primum in Per-
sidem intulit, vindicate ab ultimo dedecore nomen
gentemque Persarum. Ite alacres & spe pleni, ut
quam gloriam accepistis à maioribus vestris, poste-
ris relinquatis. In dextris vestris iam libertatem,
opem, spem futuri temporis, geritis. Effugit mortem
quisquis contempserit: timidissimum quemque con-
sequitur. Ipse, non patrio more solum, sed etiam ut
conspici possim, curru velor. Nec recuso, quo mi-
nus imitemini me, siue fortitudinis exemplum, siue
ignavia fuero.

15. Interim Alexander (ut est demonstratum
à transfuga) cum insidiarum locum circumiret,
& Dario, qui lævum cornu tuebatur, occurreret,
agmen obliquum incedere jubet. Darius quoque
eodem suum obvertit. Besso admonito, ut Massa-
getas equites in lævum Alexandri cornu inveh-
i iuberet. Ipse ante se falcatos currus habebat, quos
signo dato universos in hostem effudit. Ruebant
laxatis habenis aurigæ, quo plures nondum satis
provisio impetu, obtinerent. Alios ergo hastæ mul-
tum ultra remonem eminentes, alios ab utroque
latere demissæ falces laceravere. Nec sensim Ma-
cedones cedebant, sed effusa turbaverant fuga or-
dines. Mazeus quoque perculsis metum incussit:
mille equitibus ad diripienda hostis impedimen-
ta circumvehi iussis: ratus captivos quoq; qui si-
mul asservabantur, rupturos vincula, cum suos
appropinquantes vidissent. Non se fellerat Parme-
nionem, qui in lævo cornu erat. Propere igitur
Polydamanta mittit ad Regem, qui & periculum
ostenderet, & quid fieri iuberet, consuleret. Ille
audito Polydamante, *Abi, nuntia*, inquit, *Par-*
menioni, si acie vicerimus, non nostrum solum nos re-

cuperatuſſimos, ſed omnia, qua hoſtium ſunt, occupa-
tuſſimos. Proinde non eſt quod quidquam virum ſub-
ducatur ex acie, ſed, ut me & Philippo patre dignum
eſt, contento ſarcinarum damno, fortiter dimicet.
Interim Barbari impedimenta turbaverant, caſiſq;
plerique cuſtodum, captivi, vinculis ruptis, quid-
quid obviū erat, quo armari poſſent, rapiunt: &
aggregati ſuorum equitibus, Macedonas ancipiti
circumventos malo invadunt, lxtique, circa Syſi-
gambim, viciffe Darium, ingenti caede poſtratos
hoſtes, ad ultimum etiam impedimentis exutos
nuntiant: quippe eandem fortunam ubique eſſe
credebant. & victores Perſas ad prædam diſcur-
riſſe Syſigambis, hortantibus captivis ut animum
à mœrore allevaret, in eodem, quo antea fuit, per-
ſeveravit. non vox ulla excidit ei: non oris color
vultuſve mutatus eſt: ſed ſedit immobilis, credo
præcoce gaudio verita fortunam irritare. adeo ut
quid mallet, intuentibus eam fuerit incertum.
Inter hæc Amyntas, præfectus equitum Alexan-
dri, cum paucis turmis opem impedimentis laturus
advenerat, incertum, ſuone conſilio, an Regis
imperio, ſed non ſuſtinuit Caduſorum Scytharumque
impetum. quippe vix tentato certamine,
effugit ad Regem; amiſſorum impedimentorum,
teſtis magis, quam vindex. Jam conſilium Alexan-
dri vicerat dolor, & ne cura recuperandi ſua mili-
tem à prælio averteret, non ima erito verebatur.
Itaque Aretem, ducem haſſatorum Sarſſopho-
ros vocabant), adverſus Scythas miſſit. Inter hæc
currus, qui circa prima ligna turbaverant aciem,
in phalangem inveſti erant. Macedones confirma-
tis animis in medium agmen accipiunt. Vallo ſi-
milis acies erat, junxerant haſſas, & ab utroque
latere temere in currentium ilia ſuffodiebant. cir-
cuire deinde currus, & propugnatores præcipitare

cœperunt. Ingens ruina equorum aurigarumque aciem compleverat. Hi terribiles regere non poterant: equi crebra iactatione cervicem, non jugum modo excusserant, sed etiam currus everterant: vulnerati interfectos trahebant; nec consistere terziti, nec progredi debiles poterant. Pauci tamen evasere quadrigæ in ultimam aciem: iis, quibus inciderunt, miserabili morte consumptis quippe amputata virorum membra humi iacebant: & quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque, & debiles, arma tamen non omittebant, donec multo sanguine effuso exanimati procumberent. Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant, duce occiso, gravius terribis instabat. Supervenere deinde missi à Dario Bactriani, pugnaque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primum impetu obruti sunt: plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persæ clamore sublato, qualem Victores solent edere ferociter in hostem quasi ubiq; profligatum, incurrunt. Alexander terribiles castigare, adhortari; prælium, quod jam elanguerat, solus accendere; confirmatisque tandem animis ire in hostem jubet, Rarior acies erat in dextero cornu Persarum: namque inde Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines invadit, & multa exde hostium invehitur. At qui in lævo cornu erant Persæ, spe, posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponunt. Ingensque periculum in medio hærens adisset, ni equites Agriani, calcaribus subditis, circumfusus Regi Barbaros adorti essent, aversosque exdendo in se obverti coegissent. Turbata erat utraque acies. Alexander & à fronte & à tergo hostem habebat. qui averso ei instabant, ab Agrianis militibus premebantur. Bactriani, impedimentis hostium directis, reversi

or.

ordines suos recuperare non poterant. Plura simul abrupta à cæteris agmina, ubicunque alium alii fors miscuerat, dimicabant. Duo Reges junctis prope agminibus prælium accendebant. Plures Persæ cadebant. par ferme utrinque numerus vulnerabatur. Curru Darius, Alexander equo, vehabatur. utrumque delecti tuebantur, sui immemores, quippe amisso Rege nec volebant salvi esse nec poterant. Nam ante oculos sui quisq; Regis mortem occumbere debebant egregium. Maximum tamen periculum adibant qui maxime tuebantur. quippe sibi quisq; cæsi Regis expetebat decus. Cæterum, sive ludibrium oculorum, sive vera species fuit, qui circa Alexandrum erant, vidiſſe se crediderunt paululum super caput Regis placide volantem aquilam; non sonitu armorum, non gemitu morientium territam. diuque circa equum Alexandri, pendenti magis quam volanti similis, apparuit. Certe vates Aristander alba veste indutus, & dextra præferens lauream, militibus in pugnam intentis, avem monstravit. haud dubium victoriæ auspicium. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulo ante territos, accendit ad pugnam. utique posteaquam auriga Darii, qui ante ipsum sedens equos regebat, hasta transfixus est. Nec aut Persæ, aut Macedones dubitavere, quin ipse Rex esset occisus. Lugubri, ergo ululatu, & incondito clamore, gemituque, totam fere aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbavere. Cognati Darii, & armigeri, lævumq; tuentes cornu, in fugam effusi, destituerant currum: quem à dextera parte stipati in medium agmen receperunt. Dicitur acinace stricto Darius dubitasse, an fugæ dedecus honesta morte vitaret. Sed eminens currû, nondum omnem suorum aciem prælio excedentem destruire erubesceret. Dum inter spem & desperationem

hæsitat, sensim Persæ cedebant, & laxaverant ordines. Alexander, mutato equo (quippe plures fatigaverat), resiliens ora fodiebat, fugientium æræ. Jamque non pugna, sed cædes erat, cum Darius quoque currum suum in fugam vertit. Hærebat in tergis fugientem victor, sed prospectum oculorum nubes pulveris quæ ad cælum ferebant, abstulerat. Ergo hæud secus quam in tenebris errabant, ad sonum vocis ut signum subinde accurrentes. Exaudiebant tamen strepitus habenarum, quibus equi currum velentes identidem verberabantur. Hæc sola fugientis vestigia excepta sunt.

16. At in lævo Macedonum cornu, quod Parmenio, sicut ante dictum est, tuebatur, longe alia fortuna utriusque partis res gerebatur. Mazeus cum omni suorum equitatu vehementer investus, urgebat Macedonum alas. Jamque abundans multitudinem aciem circumvehi cœperat, cum Parmenio equites nuntiare jubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent, nisi mature subveniretur, non posse sisti fugam. Jam multum viæ processerat Rex, imminens fugientium tergis, cum à Parmenione tristis nuntius venit, refrænare equos jussit qui vehebantur; agmenque constitit: frendente Alexandro, eripi sibi victoriam è manibus, & Darium felicius fugere, quam sequi se. Interim ad Mazeum superati Regis fama pervenerat. Itaque quanquam validior erat, fortuna tamen partium æritus, perculsis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem causam sua sponte pugne remissæ: sed occasione vincendi strenue est usus. Thessalos equites ad se vocari jubet: Ecquid, inquit, videtis istos, qui ferociter modo instabant, pedem referre subito pavore perterritos? Nimirum nobis quoque Regis nostri fortuna vincit. Omnia Persæ.

*farum cede strata sunt. quid cessatū? an ne fugientibus quidem pares estis? Vera dicere videbatur, & spes languentes quoque erexerat: subditis calcari-
bus proruere in hostem: & illi jam non sensim, sed citato gradu recedebant: nec quidquam fugæ, nisi quod terga nondum verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus, quænam in dextero cornu fortuna Regis esset, repressit suos. Mazeus, dato fugæ spatio, non recto itinere, sed majore. & ob id tutiore circuitu, Tigrim superat, & Babylonem cum reliquiis devicti exercitus intrat. Darius paucis fugæ comitibus ad Lycum amnem contendebat: quo trajecto dubitavit an solveret pontem: quippe hostem jam affore nuntiabatur. Sed tot millia suorum, quæ nondum ad amnem pervenerant, ponte reciso, prædam hostis fore videbat. Abeuntem, cum intactum sineret pontem, dixisse constat Malle insequentibus iter dare: quam auferre fugientibus. Ipse ingens spatium fuga emensus media fere nocte Arbela pervenit. Quis tot ludi-
bria fortunæ, ducum agminumq; eadem multiplicem devictorum fugam clades nunc singulorum, nunc universorum, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? Propemodum seculi res in unum diem fortuna cumulavit. Alii qua brevissimum patebat iter, alii diversos saltus, & ignotos sequentibus calles petebant. Eques pedesque confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles implicabantur. Deinde miserecordia in metum versa, qui sequi non poterant, inter muruos gemitus deserebantur. Sitis præcipue fatigatos & faucios exurebat, passimque omnibus rivis prostraverant corpora, præterfluentem aquam hianti ore captantes. quam cum avidè turbidam hausissent, tendebantur extemplo præcordia prementelimo: resolutisque & serpentibus membris, cum super-*

venisset hostis, novis vulneribus excitabantur Quidam, occupatis proximis rivis, diverterant longius, ut, quidquid occulti humoris usquam manaret, exciperent Nec adeo ulla avia & sicca lacuna erat, quæ vestigantium sitim falleret. E proximis vero itineri vicis senum ululatus foeminarumque exaudiebantur; barbaro ritu Darium adhuc Regem clamantium. Alexander, ut supra dictum est, inhibito suorum cursu, Ad Lycum amnem pervenerat: ubi ingens multitudo fugientium oneraverat pontem, & plerique cum hostis urgeret, in flumen se præcipitaverant, gravesq; armis, & prælio ac fuga defatigati, gurgitibus hauriebantur. Jamq; non pons modo fugientes, sed ne amnis quidem capiebat, agmina sua improvide subinde cumulantes. quippe ubi intravit animos pavor, id solum metuunt, quod primum formidare coeperunt. Alexander, instantibus suis, abeuntem hostem sequi permetteret, hebetia tela esse, & manus fatigatas, tantoq; cursu corpora exhausta, & præceps in noctem diei tempus causatus est; re vera de lævo cornu, quod adhuc in acie stare credebatur, sollicitus, reverti ad ferendam opem suis statuit. Iamque signa converterat, cum equites à Parmenione missi, illius quoque partis victoriam nuntiant. Sed nullum eo die maius periculum adiit, quam dum copias reducit in castra. Pauci eum & incompediti sequebantur ovantes victoria. Quippe omnes hostes, aut in fugam effusos, aut in acie cecidisse credebant. Cum repente ex adverso apparuit agmen equitum, qui primo inhibuere cursum: deinde, Macedonum paucitate confecta, turmas in obvios concitaverunt, Ante signa Rex ibat, dissimulato magis periculo, quam spreto. Nec defuit ei perpetua in dubiis rebus felicitas. Namq; Præfectum equitatus, avidum cer-

taminis, & ob id ipsum incautius in se ruentem
hasta transfixit. Quo ex equo lapso. proximum,
ac deinde plures, eodem telo confodit. Inuaserunt
turbatos amici quoque nec Persæ inulti cadebant:
quippe non universæ acies, quam hæc tumultuariæ
manus, vehementius iniere certamen. Tandem
Barbari, cum obscura luce fuga tutior videretur
esse, quam pugna, diversis agminibus abiere. Rex
extraordinario periculo defunctus, incolumes
suos reduxit in castra. Cecidere Persarum, quorum
numerum victores finire potuerunt, millia
XL. Macedonum minus quam CCC desiderati
sunt. Cæterum hanc victoriam Rex maiore ex
parte virtuti, quam fortunæ suæ debuit: animo,
non (ut antea) loco vicit. Nam & aciem peritissime
instuxit, & promptissime ipse pugnavit, &
magno consilio iacturam sarcinarum impedimen-
torumque contempsit, cum in ipsa acie summum
rei videret esse discrimen: dubioque adhuc pugne
eventu pro victore se gessit. Percussos deinde ho-
stes fudit, fugientes, quod in illo ardore animi vix
credi potest prudenter quam avidius persecutus
est. Nam si parte exercitus adhuc in acie stante,
insistere cedentibus perseverasset, aut sua culpa vi-
ctus esset, aut aliena virtute vicisset. Jam si multi-
tudinem equitum occurrentium extimuisse, vi-
ctori aut scædæ fugiendum, aut miserabiliter ca-
dendum fuit. Nec duces quidem copiarum sua
laude fraudandi sunt. Quippe vulnera quæ quisque
excepit, indicia virtutis sunt. Hephæstionis bra-
chium hasta ictum est: Perdicas, ac Cœnus, &
Menidas, sagittis prope occisi. Et, si vere æstimare
Macedonas qui tunc erant, volumus; fatebimur,
& Regem talibus ministris, & illos tanto Rege
fuisse dignissimos.

LIBER V.

BREVIARIUM LIBRI.

1. **D**ario Media fines ingresso, Arbelis positur Alexander, & Babylone, cuius situs, amplitudo, & corrupti mores, describuntur.

2. Militibus premis proponit, ut in otium ex-
citeret. Susianam urbem ac regum Persia thesau-
ros recipit, & Syfigambim solatur.

3. Uxorum regione superata, Madathem præse-
ctum ac deditos & captivos, tum libertate, tum ini-
munitate, donat: Persidemque intrare cogitans, ab
Ariobarxane retrocedere cogitur.

4. Captivo quodam iter pauci cognitum aperien-
te, Persarum exercitum, ipso Ariobarxane occiso; de-
lect Alexander.

5. Ad Persopolim properans, captivorum Græco-
rum IV M liberat.

6. Opulentissima Persepoli direpta, interiorum
Persidis regionem petit, ac Mardorum domat gen-
tem.

7. Alexander in convivio, à Thaide aliisque ca-
strensibus scortis impulsus, Persarum regiam incen-
dit: deinde persequi Darium statuit.

8. Darii, suos ad pugnam hortantis, oratio.

9. Varie Magnatum sententia, ac tumultus ob
Nabarxanis, qui cum Besso proditionis societatem
inierat consilium.

10. Bessi & Nabarxanis de Dario prodendo aut
occidendo nefaria deliberatio: quam miris artibus
occultant.

11. Infidie proditorum Dario aperiuntur, qui
Græcorum præsens tutumque respuit auxilium; pa-
ratus perire, si saluum esse nollent sui milites.

12. Bessus Darium fidei verbis & lacrymis de-

lulum comprehendit, aureisque vinctum compedi-
bus, in sordido vehiculo ad Alexandrum deduci
curat.

13. Alexander, audito Darii periculo, ad Per-
sarum exercitum contendit. Bessus autem, cum par-
ricidis aliis, arma vultumque metuens victoris, Da-
rium, multis confossum vulneribus, relinquit, fuga-
que sibi consulere conatur.

14. Darii corpus repertum Alexander lacry-
mis prosequitur, & ad Sysigambim sepeliendum
mittit.

QUAE interim ducta imperioque A-
lexandri, vel in Græcia, vel Illyriis
ac Thracia, gesta sunt, si quæque suis
temporibus reddere voluero, inter-
rumpendæ sunt res Asiæ, quas utiq;
ad fugam mortemque Darii universas in conspe-
ctum dari, & sicut inter se cohererent, ita opere
ipso conjungi, haud paulo aptius videri potest. Igi-
tur, quæ prælio apud Arbela coniuncta sunt, or-
diar dicere. Darius inedia fere nocte Arbela per-
venit, eodemque magnæ partis amicorum eius ac
militum fugam fortuna compulerat. Quibus con-
vocatis, exponit, haud dubitare se, quin Alexan-
der celeberrimas urbes, agrosque omni copia rerum
abundantes, petiturus esset: prædam opimam para-
tamque ipsum & milites ejus spectare. Id suis rebus
tali in statu saluti foret: quippe se diserta cum expe-
dita manu petiturum. Ultima regni adhuc intacta
esse inde bello vires haud egre reparaturum. Occu-
paret sane gazam avidissima gens & ex longa fa-
me satiare se auro, mox futura præda sibi, didicisse
usu, pretiosam suppellectilem, pellicisque, & spado-
num agmina, nihil aliud fuisse, quam onera & im-
pedimenta. Eadem trahentem Alexandrum, qui-
bus

*bus antea vicisset, inferiorem fore. Plena omnibus
 desperationis videbatur oratio: quippe Babylonem
 urbem opulentissimam dedi cernentibus. iam Su-
 sa, iam cætera ornamenta regni. causamque belli,
 victorem occupaturum. At ille docere pergit, non
 speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus adversis
 sequenda esse. Ferro geri bella, non auro: viris, non
 urbium tectis. omnia sequi armatos. Sic maiores suos
 percussos in principio rerum, celeriter pristinam re-
 parasse fortunam. Igitur sive confirmatis eorum
 animis, sive imperium magis, quam consilium se-
 quentibus, Medix fines ingressus est. Paulo post
 Alexandro Arbela traduntur, regia soppellectili, di-
 tiq; gaza, repleta. Quatuor millia talentum fuere.
 præterea pretiosæ vestes, totius (ut supra dictum
 est) exercitus opibus in illam sedem congestis. In-
 gruentibus deinde morbis, quos odor cadaverum
 totis jacentium campis vulgaverat, maturius ca-
 stra movit. Euntibus aperit se à lava Arabia, odo-
 rum fertilitate nobilis regio. Campestre iter est; in-
 ter Tigrim & Euphratem tam uber & pinguis soli,
 ut a pastu repelli pecora dicantur, ne latieras per-
 imat. Causa fertilitatis est humor, qui ex utroque
 amne manat; toto fere solo propter venas aqua-
 rum resudante. Ipsi amnes ex Armenia montibus
 profluunt, ac magno deinde aquarum divortio
 iter, quod cœpere, percurrunt Duo millia & quin-
 genta stadia emensi sunt, qui amplissimum inter-
 vallum circa Armenia montes notaverunt. Iidem
 cum Medix & Gordianorum terras secare cœpe-
 runt, paulatim in arctius coeunt & quo longius
 manant, hoc angustius inter se spatium terræ re-
 linquunt. Vicini maxime sunt his campi, quos in-
 colæ Mesopotamiam appellant: mediam namque
 ab utroque latere concludunt. Eadem per Babylo-
 niorum fines in Rubrum mare prorumpunt. A-
 lexan-*

Alexander quartis castris ad Mennin urbem pervenit. Caverna ibi est, ex qua fons ingentem vim bituminis effundit. adeo, ut satis constet, Babylonios muros, ingentis operis, huius fontis bitumine interlitos fuisse. Ceterum, Babylonem procedenti Alexandro Mazrus, qui ex acie in urbem eam confugerat, cum adultis liberis, supplex occurrit, urbem seque dedens. Gratus adventus ejus fuit Regi, quippe magni operis futura erat obsidio tam munitæ urbis. Ad hoc vir illustris, & manu promptus fama que etiam proximo prælio celebris, & ceteros ad deditionem, sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benigne cum liberis excepit. Ceterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in aciem irent, ingredi suos jubet. Magna pars Babyloniorum constiterat in muris; avida cognoscendi novum Regem Plures obviam egressi sunt Inter quos Bagophanes, arcis & regis pecuniæ custos, ne studio a Mazeo vinceretur, totum iter floribus coronisque constiterat, argenteis alaribus utroque latere dispositis, quæ non thure modo, sed omnibus odoribus cumulaverat. Eum dona sequebantur, greges pecorum equorumque; leones quoque & pardales caveis præferbantur. Magi deinde suo more patrium carmen canentes. Post hos Chaldæi, Babyloniorumque non vares modo, sed etiam artifices, cum fidibus sui generis ibant; laudes ii Regum canere soliti; Chaldæi siderum motus, & staras temporum vires ostendere. Equites deinde Babylonii, suo atque equorum cultu, ad luxuriam magis quam ad magnificentiam exacto, ultimi ibant. Rex armatis stipatus, oppidanorum turbam post ultimos pedites ire iussit. Ipse cum curru urbem, ac deinde regiam, intravit. Postero die supellectilem Darii & omnem pecuniam recognovit. Ceterum ipsius ur-

urbis pulchritudo ac venustas, non Regis modo, sed etiam omnium oculos in semet haud immerito convertit. Semiramis eam condiderat, vel (ut plerique credidere) Belus; cuius regia ostenditur. Murus instructus laterculo costili, bitumine interlitus, spatium xxx & duorum pedum latitudinem amplectitur, quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commeari dicuntur. Altitudo muri Cubitorum eminet spatio. Turres denis pedibus, quam murus, altiores sunt. Totius operis ambitus eccLVIII stadia complectitur. singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse, memoriz proditum est. Aedificia non sunt admodum muris, sed fere spatium unius iugeris absunt. Aene totam quidem urbem testis occupaverunt, per xc stadia habitatur; nec omnia continua sunt; credo, quia tutius visum est pluribus locis spargi. Cætera serunt, coluntque: ut, si externa vis ingruat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrant. Euphrates interfluit, magnæque molis crepidinibus coercetur. Sed omnium operum magnitudinem circumveniunt cavernæ ingentes, in altitudinem pressæ ad accipiendum impetum fluminis: quod ubi appositæ crepidinis fastigium excessit, urbis testa corripere, nisi essent specus, lacusque, qui exceperent Costili laterculo structi sunt. totum opus bitumine astringitur. Pons lapideus, flumini impositus, jungit urbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus est. quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egesto, vix fulciendo operi firmum reperiunt solum. Arenæ autem subinde cumulatae, & saxis, quibus pons sustinetur, annexæ morantur amnem: qui retentus acius, quam si libero cursu mearet, illiditur. Arcem quoque ambitu viginti stadia complexam habent: trigina.

ginta pedes in terram turrim fundamenta demissa sunt ad octoginta summum monumenti fastigium pervenit. Super arce, vulgarum Græcorum fabulis miraculum, pensiles horti sunt, summam murorum altitudinem æquantes, multarumque arborum umbra & proceritate amœni. Saxæ pilæ, quæ totum onus sustinent, instructæ sunt. Super pilas lapide quadrato solum stratum est, patiens terræ, quam altam injiciunt, & humoris, quo rigant: adeoque validas arborum sustinent moles, ut stipites earum octo cubitorum spatium crassitudine æquent, in quinquaginta pedum altitudine emineant, & frugiferæ æque sint, ac si terra sua alerentur. Et, cum vetustas non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat: hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata est, inviolata durat: quippe viginti lati parietes sustinent, undecim pedum intervallo distantes, ut procul visentibus sylvæ montibus suis imminere videantur. Syriæ Regem, Babylone regnantem, hoc opus esse molitum, memoriæ proditum est; amore conjugis victum, quæ desiderio nemorum sylvarumque, in campestribus locis virum compulit, naturæ genium amœnitate hujus operis imitari, Diutius in hac urbe quam usquam constitit, Rex, nec ullus locus disciplinæ militari magis nocuit, Nihil urbis ejus corruptius moribus, nihil ad irritandas illiciendasque immodicas voluptates instructius. Liberos coniugesque cum hospitibus stupre coire, modo pretium flagitii detur, parentes maritique patiuntur. Convivales ludi tota Perside Regibus purpuratisque cordi sunt. Babylonii maxime in vinum, & quæ ebrietatem sequuntur, effusi sunt. Fœminarum convivia incun-
tum in principio modestus est habitus, dein sum-

ma quæque amicula exuunt, paulatimque pudorem profanant. Ad ultimum (honus auribus sit) ima corporum velamenta projiciunt. nec meretricum hoc dedecus est, sed matronarum, virorumque, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Afrix per xxxiv dies saginatus, ad ea, quæ sequebantur discrimina, haud dubie debilior futurus fuit, si hostem habuisset. Cæterum quo minus damnum sentiret, identidē incremento novabatur. Namq; Amyntas Andromonis ab Antipatro Macedonum peditum sex millia adduxit: ecce præterea ejusdem generis equites, cum his DC Thracas, adjunctis peditibus suæ gentis tribus millibus & quingentis: & ex Peloponneso mercenarius miles ad quatuor millia advenerat, cum ccc Lxxx equitibus. Idem Amyntas adduxerat quinquaginta principum Macedoniae liberos adultos, ad custodiam corporis, quippe inter epulas hi sunt Regis ministri. Iidemque equos ineunti prælium admovent, venantemque comitantur, & vigiliarum vires ante cubiculi fores servant: magnorumq; Præfectorum & ducum hæc incrementa sunt, & rudimenta. Igitur archi Babyloniae Rex Agathone præsidere jussu, cum septingentis Macedonum, trecentisque mercede conductis: Prætores, qui regioni Babyloniae, & civitati præessent, Menetam. & Apollodorum reliquit. his duo millia peditum cum mille talentis data. Utrique præceptum, ut in supplementum milites legerent. Mazeum transfugam Satrapia Babyloniae donat. Bagophanem, qui arcem tradiderat, sequi jussit. Armenia Mithreni. Sardium proditori data est. Ex pecunia deinde Babyloniae Macedonibus equitibus sexcenti denarii tributi: peregrinus eques quingenos accepit: ducenis pedestrium stipendium mensum est.

2. His ita compositis, in regionem, quæ Satrapene vocatur, pervenit: fertilis terra, copia rerum, & omni comœatu abundans. Itaque diutius ibi substitit: ac ne desides otio demitterent animos, iudices dedit, præmiaque proposuit de virtute militari certantibus. Octo, qui fortissimi iudicati essent, singulis militum millibus præfuri erant. Chiliarchas vocabatur, tum primum in hunc numerum copiis distributis. Namque antea quinquagenariæ cohortes erant, nec fortitudinis præmia gesserant. Ingens militum turba convenerat egregio interfutura certamini, testis eadem cuiusque factorum, & de iudicibus lata sententiam: quippe verone an falso honos cuique haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis causa donatus est Adarchias senior, qui omissum apud Halicarnassum à junioribus prælium, unus maxime accenderat: proximus ei Antigenes visus est: tertium locum Philotas Angeus obtinuit: quartus Amyntæ datus est: post hos Antigonus, & ab eo Lyncestes Amyntas fuit: septimum locum Theodorus: ultimum obrinuit Hellanicus. In disciplina quoque militaris rei pleraque à maioribus tradita, utiliter mutavit. Nam, cum ante equites in suam quisque gentem describerentur, seorsum à cæteris, exempto nationum discrimine, Præfectos non utique suarum gentium, sed delectos, attribuit. Tuba, cum castra movere vellet, signum dabat cuius sonus plerunque tumultuantium fremitu exoriente, haud satis exaudiebatur. Ergo pecticam, quæ undique conspici posset, supra prætorium statuit: ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum. Observabatur ignis nocturnus, fumus interdiu. Jamque Susa adituro, Abulites regionis ejus Præfectus, sive Darii jussu, ut Alexandrum præda retineret, siue sponte, filium ob-

obviam misit traditurum se urbem promittens. Benigne juvenem excepit Rex, & eo duce ad Choaspen amnem pervenit, delicatam (ut fama est) vehementem aquam. Hic Abulites cum donis regalis opulentiz occurrit. Dromades camelis inter dona erant, velocitatis eximia: diodetum elephanti à Dario ex India acciti; non jam terror (ut speraverat) Macedonum, sed auxilium opes victi ad victorem transferente fortuna. Ut vero urbem intravit, incredibilem ex thesauris summam pecuniz egressit, L millia talentum argenti non signati forma, sed rudi pondere. Multi Reges tantas opes longa ætate cumulaverant liberis, posterisque, ut arbitrabantur, quas una hora in externi Regis manus intulit. Consedit deinde in regia sella, multo excelssiore, quam pro habitu corporis. Itaque pedes cum imum gradum non contingerent, unus ex Regiis pueris mentam subdidit pedibus; & cum spadonem, qui Darii fuerat, ingemiscentem conspexisset Rex causam mœstitiz requisivit. Ille indicat, Darium vesci in ea solitum: Neque sacram eius mensam ad ludibrium recidentem, sine lacrymis conspiceri non posse. Subiit ergo Regem verecundia violandi hospitales Deos. Jamque subduci jubebat, cum Philotas; *Minime vero hæc feceris, Rex sed omen quoque accipiet mensam, ex qua libavit hostis epulas, tui pedibus esse subiectam.* Rex, Perfidis fines aditurus, Susam urbem Archelao, & præsidium trium millium, tradidit. Xenophilo arcis cura mandata est: mille Macedonum, ætate gravibus, præsidere arcis custodiz jussis. Thesaurorum Callicrati tutela permissa. Satrapia regionis Susæ restituta Abuliti. Matrem quoque Darii & liberos in eadem urbe deponit. Ac forte Macedonicas vestes, multamque purpuram dono ex Macedonia sibi missam, cum iis, qui

confecerant, tradi Syfigambi iussit. Omni namq; honore eam, & filii quoque pietate, prosequeretur. Admoneri iussit, ut si cordi quoque vestis esset, conficere eam neptes suas assuefaceret, doneque doceret dare. Ad hanc vocem lacrymarum oboritur, prodidere animum aspernantis id munus; quippe non aliud magis in contumeliam Persarum feminæ accipiunt, quam admovere lazar manus. nuntiant, qui dona tulerant, tristem esse Syfigambim. dignaque res excusatione & solatio visa. Ipse ergo pervenit ad eam, & Mater inquit, hanc vestem qua indutus sum, sororum non solum donum, sed etiam opus vides. Nostri decepti me mores. Cave obsecro, in contumeliam accipias ignorationem meam. Quæ tui moris esse cognovi, ut spero abunde servata sunt. Scio apud vos filium in conspectu matris nefas esse considerare, nisi cum illa permisit: Quotiescunque ad te veni; donec ut considerem annueres, restiti. Procumbens venerari me sape voluisti, inhibui. Dulcissima matri Olympiadi nomen debitum, tibi reddo.

3. Mitigato ejus animo Rex quartis castris pervenit ad fluvium: Pasitigrim incolæ vocant. oritur in montibus Uxiorum, & per L stadia sylvestribus ripis præceps inter saxa devolvitur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore alveo præterit, nam navium patiens. DC stadia sunt mollioris soli, per quod leni tractu aquarum Persico mari se insinuat. Alexander, amnesuperato, cum 12 milibus peditum, & Agrianis, atque Græcorum mercenariis, millibus 111, additis millibus Thracum, in regionem Uxiorum pervenit. Finitima Susis est. & in primam Persidem excurrit; arctum inter se & Susianos aditum relinquens. Madathes erat hujus regionis Præfectus; haud sane temporum homo quippe ultima pro fide expetiri de-

decreverat. Sed periti locorum Alexandrum docent, occultum iter esse per calles. & aversum ab urbe: si paucos misisset leviter armatos, super capita hostium evasuros. Cum consilium placuisset, iidem itinerum fuerunt duces; mille & quingenti mercede conducti, & Agriani fere mille, Tauroni Praefecto dati, ac post solis occasum iter ingredi jussi. Ipse tertia vigilia castris motis, circa lucis ortum superaverat angustias; caesaque materia cratibus & pluteis faciendis, ut, qui turres admove-
rent, extra teli iactum essent, urbem obsidere coepit. Praerupta erant omnia saxis & cotibus. Multis ergo vulneribus depulsi; ut quibus non cum hoste solum, sed etiam cum loco dimicandum esset, subibant tamen: quia Rex inter primos constiterat, interrogans tot urbium victores, an erubescerent hærere in obsidione castelli ex: qui & ignobilis? simul jam inter hæc eminus petebatur: cum testudine objecta milites, qui, ut inde discederet, perpel-
lere nequiverant, tuebantur. Tandem Tauron super arcem urbis se cum suo agmine ostendit: ad cuius conspectum, & animi hostium labare, & Macedones acrius prælium inire coeperunt. Anceps oppidanos malum urgebat, nec sisti vis hostium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit. Magna pars in arcem concessit. Inde triginta oratoribus missis ad deprecandum, triste responsum à Rege redditur. non esse veniæ locum. Itaque, suppliciorum metu perculsi, ad Sy-
sigambim Darii matrem, occulto itinere ignotoque hostibus, mittunt, qui peterent, ut ipsa Regem mitigaret; haud ignari, parentis eam loco diligenter colique. Et Madathes sororis filiam secum matrimonio junxerat; Darium propinqua cognatione contingens. Diu Sysigambis supplicum precibus repugnavit; abnuens deprecationem pro illis con-
ve-

venire fortunæ, in qua esset: adiecitque, metuere sese ne victoris indulgentiam fatigaret; sæpiusque cogitare, captivam esse se, quam reginam fuisse. Ad ultimum victa, literis Alexandræ ita deprecata est, ut ipsum excusaret, quod deprecaretur petere se, ut illis quoq; , si minus sibi, ignosceret. pro necessario ac propinquo suo, jam non hoste, sed supplice tantum, vitam precari. Moderationem elementiamq; Regis, quæ tunc fuit, vel una hæc res possit ostendere: non Madathi modo ignorat, sed omnes & deditos & captivos libertate atque immunitate donavit: urbem reliquit intactam: agros sine tributo colere permisit. A victore Dario plura mater non impetrasset. Uxorū deinde gentem subactam, Susianorum Satrapæ contribuit: divisisque cum Parmenione copiis, illum campestri itinere procedere jubet: ipse cum expedito agmine jugum montium cepit, quorum perpetuum dorsum in Persidem excurrit. Omni hac regione vastata, tertio die Persidem, quinto angustias (quas illi Susidas Pylas vocant) intrat. Ariobarzanes has cum quindecim millibus pedum occupaverat; rupes abscissas, & undique præruptas, in quarum cacuminibus extra teli jactum Barbari stabant de industria quieti, & paventibus similes, donec in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod ubi contemptu sui pergere vident, tum vero ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt, quæ incussa sæpius subjacentibus petris, majore vi incidebant: nec singulos modo, sed agmina proterebant. Fundis quoque excussi lapides, & sagittæ, ingerebantur undique. Nec id miserrimum fortibus viris erat, sed quod inultri, ferarum ritu, velut in fovea deprehensi, caderentur. Ira igitur in rabiem versa eminentia saxa complexi, ut ad hostem perveniant, alius
alium

alium levantes conabantur ascendere : ea ipsa multorum simul manibus correpta, & convulsa, in eos, qui commoverant, recidebant. Nec stare ergo, nec niti, nec testudine quidem protegi poterant, cum tantæ molis onera propellerent Barbari. Regem non dolor modo, sed etiam pudor remere in illas angustias coniecti exercitus, angebat. Inviçtus ante eam diem fuerat, nihil frustra ausus impuse Ciliciz fauces intraverat, mari quoque novum iter in Pamphyliam aperuerat. Tunc hæsitabat deprehensa felicitas, nec aliud remedium erat, quam reverti, qua venerat. Itaque signo receptui dato, densatis agminibus, scutisque super capita consertis, retro evadere Rex ex angustiis jubet: triginta fuere stadia, quæ remensu sunt.

4. Tum castris undique aperto loco positis, non consultare modo quid agendum esset, sed vates quoque adhibere cœpit à superstitione animi. Sed quid nunc prædicere Aristander, cui tum plurimum credebatur ex vatibus, poterat? Itaque damnatis intempestivis sacrificiis, peritos locorum convocari jubet. Medium iter ostendebant, tutum apertumque: sed Rex dimittere milites insepultos erubescibat, ita tradito more, ut vix ullum militis tam solenne esset munus, quam humani suos. Captivos ergo, quos nuper exceperat, vocari jubet, inter quos erat quidam, Græcæ Persicæque linguæ peritus, qui frustra eum in Persidem montium dorso exercitum ducere affirmat: sylvestres esse calles, vix singulis pervios, omnia contegi frondibus, implexorque arborum ramos sylvas committere. Namque Persis ab altero latere perpetuis montium jugis clauditur, quod in longitudinem MDC stadia in latitudinem CLXX, procurrit. Hoc dorsum à Caucaaso monte ad Rubrum mare pertinet: quaque deficit mons, aliud mu-

munimentum, frctum, obiectum est. Planities
 deinde subradicibus montium spatiola procum-
 bit: fertilis terra, multisque vicis atque urbibus
 frequens. Araxes amnis per hos campos multo-
 rum aquas torrentium evolvit in Medum. Medus
 a mari, ad meridiem versus, minor amnis eo
 quem recipit, evchitur: gignendaque herbae non
 alius est aptior; quicquid alluit, floribus vestiens.
 Platanus quoque & populi contegunt ripas, ita ut
 procul visentibus continuata videantur montibus
 nemora riparum. Quippe obumbratus amnis
 presso in solum dilabitur alveo: imminentq; col-
 les, ipsi quoque frondibus latti, radices humore
 subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior ha-
 betur: temperatum coelum. hinc perpetuum ju-
 gum, opacum & umbrosum, quod æstus levat: il-
 linc mare adjunctum, quod modico tepore terras
 fovet. His expositis, captivus interrogatus à Re-
 ge, audirune an oculis comperta haberet, quæ di-
 ceret? pastorem se fuisse, & omnes eos calles per-
 currisse respondit; bis captum, semel à Persis in
 Lycia, iterum ab ipso. Subit animum memoria
 Regis oraculo editæ sortis: Quippe consulenti re-
 sponsum erat, ducem in Persidem ferentis viæ Ly-
 cium civem fore. Igitur, promissis, quanta & præ-
 sens necessitas exigebat, & ipsius fortuna capiebat
 oneratum, armari jubet Macedonum more, &
 quod bene verteret, monstraret iter, quamvis ar-
 duum & præceps, evasurum se esse cum paucis:
 nisi forte crederet, quo ipse pecoris causa isset, A-
 lexandrum pro gloria, & perpetua laude, ire non
 posse. etiam atque etiam docere captivus, quam
 difficile iter esset, maxime armatis. Tum Rex,
 Prædem me, inquit, accipe, neminem eorum, qui
 sequuntur, recusaturum ire qua duces. Cratero
 igitur ad custodiam castrorum relicto, cum pediri-

bus quæis assueverat, & iis copiis, quas Meleager ducebat, & sagittariis ducentis. & equitibus mille, præcepit, ut castrorum specie manente, plures de industria ignes fieri imperaret, quo magis Barbari crederent ipsum Regem in castris esse. Cæterum, si forte Ariobarzanes cognovisset, per callium am fractus eam intrare, & ad occupandum iter suum partem copiarum tentasset opponere; Craterus in eumillato terrore retineret, ad propius periculum conversam egmen: si autem ipse hostem fefellisset, & saltum occupasset, cum trepidantium Barbarorum tumultum exaudisset persequentium Regem, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret ingredi: quippe vacuum fore, hostibus in semet averfis. Ipse tertia vigilia, silenti agmine, ac ne tuba quidem dato signo, pergit ad demonstratum iter callium. Tridui alimenta portare militem iusserat leviter armatum. Sed præter invias ropes, ac prærupta saxa, vestigium subinde fallentia, nix cumalata vento ingredientiæ fatigabat. Quippe velut in foveas delati haustebantur, & cum à commilitonibus levarentur, trahebant magis adjuvantes, quam assequebantur. Nox quoq; & ignota regio, ac dux, incertum, an satis fidus, multiplicabant metum, si custodes fefellissent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex unius captivi vel fide vel anima, pendere & Regis salutem, & suam. Tandem venere in iugum. A dextra iter ad ipsum Ariobarzanem erat. hic Philotam & Coenum cum Amynta & Polyperconte, expeditam habentes manum, reliquit; monitos ut, quia eques pedit erat mixtus, & quam pinguissimum esset solum, & pabuli fertile, sensim procederent. Duces erant itineris de captivis dati. Ipse cum armigeris, & ala, quam agema appellant, ardua semita sed longius à stationibus hostium remota, mul-

multa cum vexatione processit. Medius erat dies, & fatigatis necessaria quies. Quippe tantundem itineris supererat, quantum emensi erant, sed minus præcipitis atque ardui. Ira refectis cibo Somnoque militibus, secunda vigilia surgit, & cætera quidem haud ægre præteriiit. Cæterum, qua se jugum montium paulatim ad planiora demittit, ingens vorago concursu cauata torrentium, iter superat. Ad hæc arborum rami alius alio implicati & coeuntes, ut perpetuam objecerant sepem. Desperatio igitur ingens adeo ut vix lacrymis abstinerent, incesserat. Præcipue obscuritas terrori erat. Nam etiamsi qua sidera internitebant, continenti fronde testæ arbores conspiciere prohibebant. Né aurium quidem usus supererat: silvas quatiente vento, quæ concutientibus ramis majorem quam pro flatu sonum reddebant. Tandem expectata lux omnia, quæ terribiliora nox fecerat, minuit. Circumiri brevi spatio poterat eluvies, & sibi quisque dux itineris cœperat fieri. Evadunt ergo in editum verticem, ex quo hostium statione conspecta, strenue armati à tergo se ostendant nihil tale metuentibus. Quorum pauci, qui congregi ausi erant, cæsi sunt. Itaque hinc morientium gemitus, hinc ad suos recurrentium miserabilis facies, integros quoque, antequam discrimen experirentur, in fugam avertit. Fremitu deinde in castra, quæ Craterus præerat, illato, ad occupandas angustias, in quibus pridie hæsitabat, miles educitur. Simul & Philotas cum Polyperconte Amyntaque & Cœno, diversum iter ingredi jussis, alium terrorem intulit Barbaris. Ergo undique Macedonum armis fulgentibus ancipiti malo oppressi, memorabile tamen prælium edunt. ut opinor, ignaviam quoque necessitas acuit, & sæpe desperatio, spei causa est. Nudi complectebantur armatos, &

ingenti corporum mole secum ad terram detrahenies, ipsorum telis plerosque fodiebant. Ariobarzanes tamen XL ferme equitibus, & quinque millibus peditum stipatus, per mediam aciem Macedonum cum multo suorum atque hostium sanguine erupit. Persepolim urbem caput regionis occupare festinans. Sed à custodibus urbis exclusus, consecutis strenue hostibus, cum omnibus fugæ comitibus, renovato prælio cecidit. Craterus quoque raptim agmine actò supervenit.

S. Rex eodem in loco, quo hostium copias fuderat, castra communit. quanquam enim undique fugati hostes victoriam concesserant, tamen præalta præcipitesque fossæ, pluribus locis objectæ abruperant iter, sensimque & caute progrediendum erat; iam non hostium, sed locorum fraude suspecta. Procedenti ei literæ redduntur à Tyridate custode regis pecuniæ, indicantes, eos qui in urbe essent, audito eius adventu, diripere vel e thesauros: properaret occupare: expeditum iter esse, quanquam Araxes amnis interfluat. Nullam virtutem Regis istius magis, quam celeritatem laudaverim; relictis enim pedestribus copiis, tota nocte cum equitibus itineris tanto spatio fatigatis ad Araxem prima luce pervenit. Vici erant in propinquo; quibus direptis ac dirutis, pontem ex materia eorum subditis saxis strenue induxit. Jamque haud procul urbe erant, cum miserabile agmen, inter pauca fortunæ exempla memorandum, Regi occurrit. Captivi erant Græci ad quatuor millia fere, quos Persæ vario suppliciorum modo affecerant. Alios pedibus, quosdam manibus auribusque amputatis, inusitque Barbararum literarum notis in longum sui ludibrium reservaverant. & cū se quoque alienæ ditionis esse cernerent, volentes Regi occurrere, non prohi buerant. Inusitata simul
lacræ

lacræ, non homines videbantur, nec quidquam in illis præter vocem poterat agnosci. Plures igitur lacrymas commovere, quam profuderant ipsi: quippe in tam multiplici variaque fortuna singulorum, intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maxime miserabilis esset, liquere non poterat. Ut vero Jovem illi tandem Græciæ ultorem oppervisse oculos, conclamare, omnes pari supplicio affecti sibi videbantur: Rex, absterfis quas profuderat lacrymis, bonum habere animum iubet; visuros urbes suas, conjugisque: & castra inde duo ab urbe stadia communit. Græci excesserant vallo, deliberaturi, quid potissimum à Rege peterent. Cumque aliis sedes in Asia rogare, aliis reverti domos, placeret; Euclemon ita locutus ad eos fertur: Nos qui modo ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, ut nunc est, supplicia nostra, quorum nos pudeat, magis an peniteat, incertum est, ostentare Græciæ velut latum spectaculum cupimus. Atqui optime miseras ferunt, qui abscondunt: nec ulla est tam familiaris infelicibus patria, quam solitudo, & status prioris oblitio. Nam qui multum in suorum miserecordia ponunt, ignorant quam celeriter lacrymæ inarescant. nemo fideliter diligit, quem fastidit: nam & calamitas querula est, & superba felicitas. Ita suam quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat: & nisi mutuo esse-mus miseri, olim alius alii potu-ssimus esse fastidio. Quid mirum est, fortunatos semper parem querere? Obsecro vos, olim vita defuncti, queramus locum, in quo hæc semesa membra obruamus, ubi horribile cicatrices celet exitum. Ingrati prorsus conjugibus, quos iuvenes duximus, revertemur, Liberi in flore & ætate & rerum, & fratres, agnoscent ergastuli detrimenta! & quæ pars nostri

tot obire terras potest? procul Europa in ultima Orientis relegati, senes, debiles, majore membrorum parte mutilati, tolerabimus scilicet quæ armatos & uictiores fatigauerunt? Conjuges deinde, quas captis fors & necessitas unicum solatium applicuit, parvosque liberos, trahimus nobiscum, an relinquimus? Cum his venientes nemo agnoscere volet. Relinquemus ergo extemplo præsentia pignora, cum incertum sit, an visuri simus ea quæ petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros nosse ceperunt. Hæc Euclemon. Contra Thextetus Atheniensis orsus est dicere: Neminem pium habitu corporis suos asstimaturum, utique seruitia hostis, non natura calamitosos. Dignum esse omni molo, qui erubesceret fortuita: tristem eum de mortalitate ferre sententiam, & desperare misericordiam, quam ipse alteri denegaturus sit. Deos (quod ipsi nunquam ausi optare forent) offerre patriam, conjuges, liberos, & quicquid homines vel vita asstimant, vel morte redimunt. Quin illi ex hoc carcere erumperent, alium domi esse cæli haustum, alium lucis aspectum. Mores, sacra, lingue commercium etiam à barbaris expeti, quæ ingentia ipsi omissuri sint sua sponte, non ob aliud calamitosi, quam quod illis carere coacti essent. Se certe rediturum ad penates, & in patriam, tantoque beneficio Regis usurum. Si quos contubernii, liberorumque, quos servitus coegisset agnoscere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patriæ carius est. Pauci hujus sententiæ fuere. Cæteros consuetudo, natura potentior, vicit. Consenserunt, petendum esse à Rege, ut aliquam ipsis attribueret sedem. Centum ad hoc lecti sunt; quos Alexander ratus, quod ipse præstare cogitabat, petituos: Jam uti, inquit, assignari, quæ uos reberent, & singulis vestrum mille denarium dari iussi. Cum redierit in Gre-

Graciam, præstabo, ne quis statum suum, si hec calamitas absit, vestro credat esse meliorem. Illi oboritur lacrymis, terram intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui audebant. Tandem Rege tristitix causam exigente, Euclemon similia iis, quæ in consilio dixerat, respondit. Atque ille non fortunæ solum eorum, sed etiam penitentix miserius terna millia denarium singulis dari iussit. Denæ vestes adjectæ sunt, & armenta cum pecoribus ac frumento data, ut coli serique attributus iis ager posset.

6. Postero die convocatos duces copiarum docer, nullam infestiorē urbem Græcis esse, quam regiam veterum Persidis Regum. Hinc illa immensa agmina infusa; hinc Darium prius, deinde Xerxem, Europæ impium intulisse bellum. Excidio illius parentandum esse maioribus. Jamque Barbari deserto oppido, quæ quemque metus agebat, diffugerant; cum rex phalangem nil cunctatus inducit. Multas urbes refertas opulentia regia partim expugnarat; partim in fidem acceperat. Sed urbis hujus divitiæ vicere præterita in hanc totius Persidis opes congefserant barbari: aurum, argentumque cumularum erat vestis ingens modus: supellex, non ad usum modo sed ad ostentationem luxus comparata. Itaque inter ipsos victores ferro dimicabatur, pro hoste erat qui pretiosiorē occupaverat prædam. Et cum omnia, quæ reperiebantur, capere non possent (nam res non occupabantur, sed æstimabantur), lacerabant regas vestes, ad se quisque partem trahentes: dolabris pretiosæ artis vasa cadebant: nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta simulacrorum membra ut quisque avellerat, trahēbat: neque avaritia solum, sed etiam crudelitas, in capta urbe grassata est. Auro Argentoque onusti,

vilia captivorum corpora trucidabant, passimque obvii exdebantur quos antea pretium sui miserabiles fecerat. Multi ergo hostium manus voluntaria morte occupaverunt, pretiosissima vestium induti: è muris semet ipsos cum conjugibus ac liberis in præceps iactantes. Quidam ignes, quod paulo post facturus hostis videbatur, subjecerant ædibus, ut cum suis vivi cremarentur. Tandem suis Rex corporibus, & cultu seminarum abstinere iussit. Ingeus pecuniarum captivarum modus traditur, prope ut fidem excedat. Cæterum aut de aliis quoque dubitamus, aut credimus, in huius urbis gaza fuisse c & xx millia talenta, ad quæ vehenda (namque ad usus belli secum portare decreverat) iumenta & camelos à Susis & Babylone contrahi iussit. Accessere ad hanc pecuniarum summam captis Pasergadis sex millia talentorum. Cyrus Pasergadam urbem condiderat, quam Alexandro Præfectus ejus Globares tradit. Rex arcem Persæpolis, tribus millibus Macedonum præsidio relictis, Nicarchidem tueri jubet. Tiridati quoque, qui gazam tradiderat, servatus est honos quem apud Darium habuerat; magnaque exercitus parte, & impedimentis ibi relictis, Parmenionem, Cræterumque præfecit. Ipse cum mille equitibus, peditumque expedita manu, interiorem Persidis regionem, sub ipsum Vergiliarum sidus petiit: multisque imbribus & prope intolerabili tempestate vexatus, procedere tamen, quo intenderat, perseveravit. Venerum erat ad iter perpetuis oblitum nivibus, quas frigoris vis gelu astrinxerat. Locorum squalor & solitudines invicem fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos se videre crederem. Omnia vasta, atque sine ullo humani cultus vestigio, attoniti intuebantur: & antequam lux quoque & cælum ipsos deficerent, reverti jubebant.

Rex

Rex castigare territos [superfedit. [Cæterum ipse equo defiliit, pedesque per nivem & concretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non sequi primum amici, deinde copiarum duces, ad ultimum milites. Primusque Rex dolabra glaciem perfringens, iter sibi fecit. Exemplum Regis cæteri imitati sunt Tandem propemodum invias sylvas emensis, humani cultus rara vestigia, & passim errantes pecorum greges reperere : & incolæ, qui spatis toguriis habitabant, cum se callibus inviis septos esse credidissent, ut conspexere hostium agmen, interfectis, qui fugientes sequi non poterant, devios montes & oblitos nivibus periverunt. Inde per colloquia captivorum paulatim feritate mitigata, tradidere se Regi, nec in deditos gravius consultum. Vastatis deinde agris Persidis, vicisque compluribus reductis in potestatem, ventum est in Mardorum gentem bellicosissimam, & multum à cæteris Persis cultu vitæ abhorrentem. Specus in montibus fodiunt, in quos se ac conjuges & liberos condunt. Pecorum aut ferarum carne vescuntur. Nec feminis quidem pro naturæ habitu molliora ingenia sunt. Comæ prominent hirtæ, vestis super genua est, funda vinciunt frontem : hoc & ornamentum capitis, & telum est. Sed hanc quoque gentem idem fortunæ imperus domuit. Itaque trigesimo die, posteaquam à Persèpoli profectus erat, eodem rediit. Dona deinde amicis cæterisque pro cuiusque merito dedit. Propemodum omnia, quæ in ea urbe cœperat, distributa.

7. Cæterum ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes Reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiam, in rebus moliendis efficiendisque velocitatem, in deditos fidem, in captivos clementiam, in voluptatibus, permissis quoque & usitatis, temperantiam, haud tolerabili vini

cupiditate fœdavit. Hoste & æmulo regni repa-
rante tum cum maxime bellum, nuper subactis,
quos vicerat, novumque imperium aspernanti-
bus; de die inibat convivia, quibus feminæ inter-
erant: non quidem quas violari nefas esset, quip-
pe pellices, licentius quam decebat, cum armato
vivere assuetæ. Ex his una Thais, & ipsa temulen-
ta, maximam apud omnes Græcos initurum gra-
tiam affirmat, si regiam Persarum iussisset incen-
di: exspectare hoc eos, quorum urbes Barbari de-
lessent. Ebrio scorto de tanta re ferente senten-
tiam, unus & alter, & ipsi mero onerati, assentiun-
tur. Rex quoque fuit avidior, quam patientior.
Quin igitur ulciscimur Græciam, & urbi faces
subdimus? Omnes incaluerant mero. Itaque sur-
gunt temulenti ad incendendam urbem, cui arma-
ti pepercerant. Primus Rex ignem regis iniecit;
tum convivæ & ministri, pellicesque. Multa cedro
ædificata erat regia, quæ celeriter igne concepto
late fudit incendium. Quod ubi exercitus, qui
haud procul urbe tendebat, conspexit, fortuitum
ratus, ad opem ferendam concurrit. Sed ut ad ve-
stibulum regis ventum est, vident Regem ipsum
adhuc aggerentem faces. Omissa igitur, quam por-
taverant, aqua, aridam materiam in incendium
jacere cœperunt. Hunc exitum habuit regia totius
Orientis, unde tot gentes ante iura petebant: pa-
tria tot Regum; unicus quondam Græciæ terror;
molita mille navium classem, & exercitus, quibus
Europa inundata est, contabulato mari molibus,
perfossisque montibus, in quorum specus fretum
immissum est. Ac ne longa quidem ætate, quæ ex-
cidium ejus secuta est, resurrexit. Alias vires ha-
buere Macedonum Reges, quas nunc habent Par-
thi. Hujus vestigium non inveniretur nisi Araxes
amnis ostenderet. Haud procul moenibus fluxe-
rat:

rat, inde urbem fuisse xx stadiis distantem credunt magis, quam sciunt accolæ. Pudebat Macedones tam præclaram urbem à comessabundo Rege deletam esse. Itaque res in serinam versa est, & imperaverunt sibi, ut crederent illo porissimum modo fuisse delendam. Ipsum, ut primum gravatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnitusse constat, & dixisse: Maiores pœnas Persas Græcis daturus fuisse, si ipsum in solio regiaque Xerxis respicere coacti essent. Postero die Lycio, itineris quo Persidem intraerat, duci triginta talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ transiit, ubi supplementum novorum militum à Cilicia occurrit. Peditum erant quinque millia, equites mille: utrique Plato Atheniensis præerat. His copiis auctus, Darium persequi statuit.

8. Ille iam Ecbarana pervenerat, caput Mediæ. Urbem hanc nunc tenent Parthi: eaque æstiva gentibus sedes est. Adire deinde Bactra decreverat sed veritus ne celeritate Alexandri occuparetur; consilium uterque mutavit. Aberat ab eo Alexander stadia MD. sed iam nullum intervallum adversus celeritatem eius satis longum videbatur. Itaque prælio magis quam fugæ se præparabat. Triginta millia peditum sequebantur in quibus Græcorum erant quatuor millia; fide erga Regem ad ultimum invicta. Funditorum quoque & sagittariorum manus quatuor millia expleverat præter hos tria millia & ecce equites erant, maxime Bactrianorum. His Bessus præerat Bactrianæ regionis præfectus. Cum hoc agmine Darius paulatim declinavit via militari, iussis præcedere lixis impedimentorum custodibus. Consilio deinde advocato. *Sine cum ignavi, inquit, & pluri qualemcunque vitam morte honesta æstimantibus, fortuna iunxisset, tace rem potius, quam frustra verba consumerem. sed*

maiore quam vellem documento, & virtutem vestram & fidem expertus, magis etiam conitti debeo ut dignus talibus amicis sim, quam dubitare an vestri similes adhuc sitis. Ex tot millibus, quæ sub imperio fuerunt meo, bis me victum, bis fugientem persecuti estis. Fides vestra, & constantia, ut Regem me esse credam, facit. Proditores & transfuga in urbibus meis regnant, non hereule qui tanto honore digni habeantur, sed ut præmiis eorum vestri sollicitentur animi. Meam tamen fortunam quam victoris maluistis sequi; dignissimi quibus si ego non possim, Dii pro me gratiam referant; & mehercule referent. Nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cælum vos debitis laudibus ferat. Itaque, etiamsi consilium fuga, à qua multum abhorret animus, agitaßem, vestra tamen virtute fretus, obviam issem hosti. Quousque enim in regno exulabo, & per fines imperii mei fugiam externum & advenam regem, cum liceat experto belli fortunam aut reparare quæ amisi, aut honesta morte defungi? nisi forte satius est exspectare victoris arbitrium, & Maxei & Methrenis exemplo precarium accipere regnum nationis unius, ut iam malit ille gloriæ suæ, quam ira, obsequi. Nec Dii si verint ut hoc decus mei capitis, aut demore mihi quisquam aut condonare possit. nec hoc imperium virus amittam. idemque erit regni mei, qui & spiritus finis. Si hic animus, si hæc lex, nulli non parva libertas est: nemo è vobis fastidium Macedonum, nemo vulgum superbum ferre cogetur. Sua cuique dextra aut ultionem totius malorum pariet, aut finem. Equidem quam versabilis fortuna sit, documentum ipse sum. Nec immerito mitiores vices eius exspecto. Sed si iusta ac pia bella Dii averfantur, fortibus tamen viris licebit honeste mori. Per ego vos decora maiorum, qui totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt,

runt, per illos viros, quibus stipendium Macedonia quondam tulit, per tot navium classes in Graciam missas, per tot trophea Regum, oro, & obtestor, ut nobilitate vestra gentisque dignos spiritus capiatu ut eadem constantia animorum, qua praterita tolerastis, experiamini quidquid deinde fors tulerit. Me certe in perpetuum, aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna.

9. Hæc dicente Dario, presentis periculi species omnium simul corda animosque horrore perstrinxerat: nec aut consilium suppetebat, aut vox; cum Artabazus vetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi sæpe diximus, Nos vero, inquit, pretiosissima vestium induti, armisque quanto maximo cultu possumus, adornati, Regem in aciem sequemur; ea quidem mente, victoriam ut speremus, mortem non recusemus. Assensu exceperunt ceteri hanc vocem. Sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat cum Bello, inauditi antea facinoris societate inita, Regem suum per milites, quibus ambo præerant, comprehendere & vincere decreverant: ea mente, ut si Alexander ipsos insecutus foret, tradito Rege vivo, inirent gratiam victoris magni profecto cepisse Darium æstimaturi. Sin autem eum effugere potuissent, interfecto Dario, regnum sibi occuparent, bellumque renovarent. Hoc parricidium cum diu volutassent, Nabarzanes aditum nefarix spei præparans: Scio me, inquit, sententiam esse dicturum prima specie hæudquaquam auribus tuis gratam: sed medici quoque graviores morbos aspersi remediis curant: & gubernator, ubi naufragiam timet, iactura, quidquid servari potest, redimit. Ego tamen, non ut damnum quidem facias, suadeo; sed ut te, ac regnum tuum salubri ratione conserves. Diis adversis bellum inimus, & per inæx fortuna Persas urgere non desinis.

Novis initiis & omnibus opus est. Auspiciis & imperium alii trade interim, qui tam dū Rex appellatur donec Asia decedat hostis. Victor deinde regnum tibi reddat: hoc autem brevi futurum ratio promittit. Bactra intacta sunt. Indi & Sæga in tua potestate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditum, quæ millia ad renovandum bellum vires paratas habent, ut major belli moles supersit, quam exhausta sit. Quid ruinus belluarum riu in perniciem non necessariam? Fortium virorum est, magis mortem continere, quam odisse viam. Sæpe radio laboris ad utilitatem sui compelluntur ignari: at virtus nihil inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors est: ad quam non pigre ire satis est. Proinde si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus, Præfectum regionis eius Bessum, Regem temporis gratia statuamus. Compositis rebus, præsto Regi tibi fiduciarium restituet imperium. Haud mirum est, Darium non temperasse animo: quanquam tam impia voci quantum nefas subesset, latebat. Itaque, Pessimus, inquit, mancipium, reperisti optatum tibi tempus, quo parricidium aperires! strictoque acinace interfesturus videbatur, ni propere Bessus Bactriani-que tristium specie, cæterum si perseveraret, victuri circumstitissent Nabarzanes interim elapsus mox & Bessus consecutus, copias, quibus præerant, à cætero exercitu secedere iubent: secretum inituri consilium. Artabazus convenientem præsentis fortunæ sententiam orsus, mitigare Darium, temporum identidem admonens, cæpit. Ferret æquo animo qualiumcunque, suorum tamen, vel stultitiam, vel errorem. Inflare Alexandrum, gravem, etiamsi omnes præsto essent: quid futurum si persecuti fugam ipsius, alienentur à Rege? Ea re paruit Artabazo, & quanquam movere castra statuer

tuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco substitit. Sed attonitus mœstitia simul & desperatione, tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quæ nullius regebantur imperio, varii animorum motus erant: nec in commune, ut antea, consulebatur. Dux Græcorum militum Patron arma capere suos jubet, paratosque esse ad exsequendum imperium. Persæ secesserant. Bessus cum Bactrianis erat, tenebatque Persas abducere, Bactra, & intactæ regionis opulentiam, simulq; quæ manentibus instarent pericula, ostentans. Persarum omnium eadem fere fuit vox, nefas esse deferi Regem. Inter hæc Artabazus omnibus imperatoriis fungebatur officiis. Ille Persarum tabernacula circumire, hortari, monere nunc singulos, nunc universos, non ante destitit, quam satis constaret imperata facturos. Idem agere à Dario impetravit, ut cibum caperet, animumque Regis.

10. At Bessus & Nabarzanes, olim agitatæ scelus exsequi statuunt, regni cupiditate accensi. Dario autem incolumi tantas opes sperare non poterant. Quippe in illis gentibus Regum eximia majestas est, ad nomen quoque Barbari conveniunt, & pristinæ veneratio fortunæ sequitur adversam. Inflabat impios animos regio cui præerant, armis, virisque, & spatio locorum nulli earum gentium secunda. Tertiam partem Asiæ tenebat multitudo juniorum, exercitus, quos amiserat Darius, æquabat. Itaque non illum modo, sed etiam Alexandrum spernebant; inde vires imperiæ repetituri, si regionis potiri contigisset. Diu omnibus cogitatis, placuit, per milites Bactrianos ad omne obsequium destinatos, Regem comprehendere, mittere nuntium ad Alexandrum, qui indicaret vivum asservari eum. Si, id quod timebant, prodicionem aspernatns esset, occisuri Darium &

& Bactra cum suarum gentium manu petitori
 Ceterum propalam comprehendi Darius non po-
 terat; tot Persarum millibus laturis opem Regi.
 Græcorum quoque fides timebatur. Itaque quod
 non poterant vi, fraude assequi tentant. Pœniten-
 tiam secessionis simulare decreverant, & excusare
 apud Regem consternationem suam. Interim qui
 Persas sollicitarent, mittuntur. Hinc spe, hinc me-
 tu, militares animos versant: ruina rerum illos
 subdere capita: in perniciem trahi, cum Bactra pa-
 teant, exceptura eos donis, & opulentia, quantam
 animis concipere non possint. Hæc agitantibus
 Artabazus supervenit, sive Regis jussu, sive sua
 sponte affirmans mitigatum esse Darium, & eun-
 dem illis amicitie gradum patere apud Regem.
 Illi lacrymantes, nunc purgare se, nunc Artaba-
 zum orare, ut causam ipsorum tueretur, precesque
 perferret. Sic peracta nocte, sub lucis exortu Nabar-
 zanes cum Bactrianis militibus in vestibulo Præ-
 torii aderat; titulum solemnisi officii occulto sce-
 leri præferens. Darius, signo ad eundem dato, cor-
 rum pristino more conscendit. Nabarzanes, cæte-
 rique parricidæ procumbentes humi, quem pau-
 lo post in vinculis habituri erant, sustinere vene-
 rari: lacrymas etiam pœnitentie indices profu-
 derunt. adeo humanis ingeniis parata simulatio
 est. Preces deinde suppliciter admotæ, Darium,
 natura simplicem & matrem, non credere modo
 quæ affirmabant, sed etiam flere coegerunt. Ac
 ne tum quidem cogitati sceleris pœnituit, cum
 intuerentur, qualem & Regem & virum falle-
 rent. Ille quidem securus periculi, quod instab-
 at, Alexandri manus, quas solas timebat, effu-
 gere properabat.

11. Patron autem Græcorum dux præcepit
 suis, ut arma, quæ in sarcinis antea ferebantur, in-
 due.

duerent ad omne imperium suum parati, & intenti. Ipse currum Regis sequebatur, occasione imminens alloquendi eum. quippe Bessi facinus præsenferat. Sed Bessus id ipsum metuens, custos verus quam comes a curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus, ac læpius sermone revocato, inter fidem timoremque hæsitans, Regem intuebatur, qui ut tandem advertit oculos, Bubacem, Spadonem, inter proximos currum sequentem, percunctari iubet, nunquid ipse velit dicere? Patron se vero, sed remotis arbitris, loqui velle cum eo, respondit. Jussusque propius accedat sine interprete (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat); Rex, inquit, ex quinquaginta millibus Græcorum supersumus pauci; omnes fortunæ tuæ comites: & in hoc tuo statu iidem, qui florente te fuimus, quascunque sedes elegeris, pro patria & domesticis rebus petaturi. Secundæ adverseque res tuæ copulavere nos tecum. Perhæc fidem invictam oro & obtestor, nō nostris castris tibi tabernaculum statue, nos corporis tui custodes esse patriam. Amisimus Græciam: nulla Baëtra sunt nobis, spes omnium te, utinam & in cæteris esset! Plura dici non attinet. Custodia corporis tui externus & alienigena non deponerem, si crederem alium posse præstare. Bessus, quanquam erat Græci sermonis ignarus, tamen stimulante conscientia, indicium profecto Patronem detulisse credebat: & interpretis Græci relato sermone, exempta dubitatio est. Darius autem quantum ex vultu conspici poterat, haud sane terribus, percunctari Patrona causam consilii, quod afferret, coepit. Ille non ultra differendum ratus Bessus, inquit, & Nabarzane insidiantur tibi: in ultimo discrimine & fortunæ tuæ & vitæ. Hic dies aut parricidii, aut tibi, futurus ultimus. Et Patron quidem egregiam conservati Regis gloriam

riam tulerat. Eludant licet, quibus forte & temere humana negotia volvi agique persuasum est: equidem æterna constitutione credide im, nexuq; e causarum latentium, & multo ante destinatarum, suum quemque ordinem immutabili lege percurrere. Darius certe respondit: *Quamquam sibi Græcorum milium fides nota sit, nunquam tamen a popularibus suis recessurum. Difficilius sibi esse dammare, quam decipi. quicquid fors tulisset, inter suos perpeti malle, quam transfugam fieri: sero se perire, si saluum esse sui milites nollent.* Patron, desperata salute Regis, ad eos quibus præerat, rediit; omnia pro fide experiri paratus.

12. At Bessus occidendi protinus Regis impetum conceperat. Sed veritus, ne gratiam Alexandri, ni vivum eum tradidisset, inire non posset, dilato in proximam noctem sceleris consilio, agere gratias incipit, quod perfid: hominis insidias, iam Alexandri opes spectantis, prudenter cauteq; vitasset: donum eum hosti laturum fuisse Regis caput; nec mirari, hominem mercede conductum omnia habere venalia, sine pignore, sine lare, terrarum orbis exsulem, ancipitem hostem; ad nutum licentium circumferri. Purganti deinde se, Deosque patrios testes fidei suæ invocanti, Darius vultu assentiebatur, haud dubius quin vera deferrentur à Græcis, sed eo rerum ventum erat, ut tam periculosum esset non credere suis, quam decipi. triginta millia erant, quorum inclinata in scelus levitas timebatur. Quatuor milia Patron habebat; quibus si credidisset salutem suam damnata popularium fide, patricidio excusationem videbat offerri. Itaque præoptabat immerito, quam iure violari Bello tamen insidiarum consilium purganti respondit: *Alexandri sibi non minus iustitiam, quam virtutem, esse perspectam. Falli eos*

qui proditoris ab eo premium expectent. Violata fidei neminem acriter fore vindicem ultoremque. Jamque nox appetebat, cum Persæ more solito armis positis ad necessaria ex proximo vico ferenda discurrunt. At Bactriani (ut imperatum erat à Besso) armati stabant. Inter hæc Darius Artabazum acciri jubet, expositisque quæ Patroni detulerat, haud dubitare Artabazum, quin transeundum esset in castra Græcorum: Persas quoque periculo vulgato secuturos. Destinatus sortis suæ, & iam nullius salubris consilii patiens, unicam in illa fortuna opem, Artabazum, ultimum illum visurus amplectitur, perfususque mutuis lacrymis, inhaerentem sibi avelli iubet: capite deinde velato, ne inter gemitus digredientem velut à Rege intueretur, in hominum primum corpus abiicit. Tum vero custodiæ eius assueti, quos Regis salutem vel periculis vitæ tueri oportebat, dilapsi sunt, armatis quos jam adventare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat, paucis spadonibus (quia quo descenderent non habebant) circumstantibus Regem At ille, remotis arbitris, diu aliud atq; aliud consilium animo volutabat. Jamque solitudinem, quam paulo ante pro solatio petiverat, perosus, Bubacem vocari iubet; quem intuens, *Ite, inquit, consulite vobis; ad ultimum Regi vestro (ut decebat) fide exhibita. Ego hic legem sati me exsclo. Forsitan mireris quod vitam non finiam: alio scelere quam meo mori malo.* Post hanc vocem, spado geiritu non modo tabernaculum, sed etiam castra complevit. Irrupere deinde alii laceratisque vestibus, lugubri & barbaro ululatu Regem deplorare cœperunt. Persæ, ad illos clamore perlato, attoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent: nec quiescere, audebant, ne impie deserere Regem viderentur.

Iur. Varius ac dissonus clamor sine duce, ac sine imperio, totis castris referebatur, Besso & Nabarzani nuntiaverant sui. Regem à semetipso interemptum esse. Planctus eos deceperat. Itaque citatis equis aduolant, sequentibus quos ad ministerium sceleris delegerant, & cum tabernaculum intrassent, quia Regem vivere spadones indicabant, comprehendi, vinciri que iusserunt. Rex curru paulo ante vestus, & Deorum, à suis, honoribus cultus, nulla externa ope admota, captivus servorum suorum, in sordidum vehiculum pellibus undique contextum imponitur. Pecunia Regis, & supellex quasi jure belli, diripitur: onustique præda per scelus ultimum parata, fugam intendunt. Artabazus cum iis, qui imperio parebant. Græcisque militibus, Parthienem petebat; omnia tutiora parricidarum contuitu ratus. Persæ promissis Bessi. onerati, maxime quia nemo alius erat quem sequerentur, conjungere se Bactrianis, agmen eorum tertio assecuti die. Ne tamen honos Regi non haberetur, aureis compedibus Darium vinciunt, nova ludibria subinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio posset agnolci, sordidis pellibus vehiculum intexerant. Ignori jumenta agebant, ne percunctantibus in agmine monstrari posset. custodes procul sequebantur.

13. Alexander audito Darium movisse ab Ecbatanis, omisso itinere quod patebat in Mediam fugientem insequi pergit strenue. Tabas oppidum est in Parztacene ultima: quo ubi pervenit, ibi transfugæ nuntiant; præcipitem fuga Bactrapetere Darium. Certiora deinde cognoscit ex Bagysthene Babylonio: non equidem victum Regem, sed in periculo esse aut mortis, aut vinculorum. Rex, ducibus convocatis, *Maximum*, inquit, *opus, sed labor brevissimus superest. Darius haud procul, desti-*

tutus à suis, aut victus, aut oppressus est. In illo corpore posita est victoria nostra & tanta res celeritatis est primum. Omnes pariter conclamant, paratos ipsos sequi: nec labori, nec periculo parceret. Igitur raptim agmen cursus magis quam itineris modo ducit: ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque quingenta stadia processit perventumque erat in vicum, in quo Darium Bessus comprehenderat. Ibi Melon Darius interpres excipitur. corpore ager, non potuerat agmen sequi, & deprehensus celeritate Regis, transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit: sed fatigatis necessaria quies erat. Itaque de lectis equitum sex millibus, trecentos, quos Dimachas appellabant, adjungit. Dorio hi graviora arma portabant: ceterum equis vehebantur. cum res locusque posceret, pedestris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt Orsillos & Mythræcenes, qui Bessi parricidium exosi transfugerant: nuntiabantque, stadia quingenta abesse Persas: ipsos brevius iter monstraturos. Gratus Regi adventus transfugarum fuit. Itaque prima vespere, ducibus iisdem, cum expedita equitum manu monstratam viam ingreditur, phalange, quantum festinare posset, sequi iussa. Ipse quadrato agmine incedens, ita cursum regebat, ut primi coniungi ultimis possent. Trecenta stadia processerant, cum occurrit Brocubelus, Mazæ filius, Syrix quondam prætor. Is quoque transfuga, nuntiabat Bessum haud amplius quam ducenta stadia abesse. Exercitum, utpote qui nihil precaveret, incompotum inordinatumque procedere: Hyrcaniam videri petitorios. si festinaret sequi, palantibus super venturum. Darium adhuc vivere. strenuo alioqui cupiditatem consequendi transfuga iniecerat. Itaque calcaribus subditis, effuso cursu erunt. Jam-

que fremitus hostium iter ingredientium exau-
 diebatur: sed prospectum ademerat pulveris nu-
 bes. Paulisper ergo inhibuit eursum, donec consi-
 deret pulvis. Jamque conspecti à Barbaris erant, &
 abeuntium agmen conspexerant; nequaquam fu-
 turi pares, si Bello tantum animi fuisset ad præ-
 lium, quantum ad parricidium fuerat. Namque
 & numero Barbari præstabant, & robore. Ad
 hoc, resecti eum fatigatis certamen initari erant.
 Sed nomen Alexandri, & fama, maximum in bel-
 lo utique momentum, pavidos in fugam conver-
 tit. Bessus, & ceteri facinoris eius participes, ve-
 hiculum Darii assecuti, coeperunt hortari, ne ut
 conscenderet equum, & se hosti fuga eriperet. Ille
 Deos ultores adesse testatur, & Alexandri fidem
 implorans, negat se parricidas velle comitari. Tum
 vero ira quoque accensi, tela in iiciunt in Regem,
 multisque confossum vulneribus relinquunt. Ju-
 menta quoque, ne longius prosequi possent, con-
 vulnerant; duobus servis, qui Regem comitaban-
 tur, occisis. Hoc edito facinore, ut vestigia fugæ
 spargerent, Nabarzanes Hyrcanum, Bessus Ba-
 ctra paucis equitum comitantibus, petebant. Bar-
 bari ducibus destituti, qua quemque aut spes duce-
 bat, aut pavor, dissipabantur. Quingenti tantum
 equites congregaverant se, incerti adhuc, resiste-
 rene melius esset an fugere. Alexander hostium
 trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum
 parte ad inhibendam fugam præmittit. Ipse cum
 exteris sequitur: tria ferme millia resistentium oc-
 cisa sunt: reliquum agmen more pecudum inta-
 ctum agebatur, iubente Rege, ut caedibus abstine-
 retur. Nemo captivorum erat, qui monstrare Da-
 rii vehiculum posset: singuli, ut quæque prehen-
 derent, scrutabantur; nec tamen ullum vestigium
 fugæ Regis exstabat. Festinantem Alexandrum vix
 tria

tria millia equitum persecuta sunt. At in eos qui
 lentius sequebantur, incidebant universa fugien-
 tium agmina. Vix credibile dictum; plures captivi
 quam qui caperent, erant: adeo omnem sensum
 terris fortuna penitus excusserat, ut nec hostium
 paucitatem, nec multitudinem suam satis cerne-
 rent. Interim iumenta, quæ Darium vehabant,
 nullo regente decesserant militari via, & errore
 delata per quatuor stadia in quadam valle consti-
 terant, æstu simulque vulneribus fatigata. Haud
 procul erat mons, ad quem monstratum à peritis
 Polystratus Macedo siti maceratus accessit. Ac
 dum hauriret haustam aquam sorbet, tela iumento-
 rum de cælis in corporibus infixæ conspexit.
 Miratusque confossa potius, quam abacta esse, se-
 misvivi hominis corpus, cum propius accessisset
 in sordido vehiculo pellibus coactæ situm repe-
 rit: atque Darium, multis quidem vulneribus
 confossum, adhuc tamen spirantem, esse cognovit.
 Qui applicito captivo, cum civem ex voce co-
 gnovisset, id saltem præsentis fortunæ solatium se
 habere dixit, quod apud intellecturum locuturus,
 esset, nec incassum postremas voces emissurus;
 Hæcque Alexandro perferri iubet: Se nullis in eum
 meritorum officiis, maximorum autem illi debi-
 torum mori Agere, tamen ei maximas gratias pro
 beneficiis, in matrem, coniugem liberosque suos
 impensis: iis enim vitam, & pristini status reve-
 rentiam dignitatemque concessam: sibi autem a
 cognatis atque amicis, quibus & regna & vitam
 dederit, illa omnia erepta esse: precari se, ut illi vi-
 ctori terrarum omnium imperium contingat. Ul-
 tionem sceleris erga se perpetrati, non solum sua,
 sed exempli omniumque Regum causa, non
 negligere, illi cum decorum, tum utile futurum.
 Jamque deficiens aquam poposcit: quam allata mo-
 post.

que fremitus hostium iter ingredientium exaudiebatur: sed prospectum ademerat pulveris nubes. Paulisper ergo inhibuit cursum, donec consideret pulvis. Jamque conspecti à Barbaris erant, & abeuntium agmen conspexerant; nequaquam futuri pares, si Bello tantum animi fuisset ad praelium, quantum ad parricidium fuerat. Namque & numero Barbari præstabant, & robore. Ad hoc, refecti cum fatigatis certamen inituri erant. Sed nomen Alexandri, & fama, maximum in bello utique momentum, pavidos in fugam convertit. Bessus, & ceteri facinoris eius participes, vel hiculum Darii asscuro, coeperunt hortari, ut conscenderet equum, & se hosti fuga eriperet. Ille Deos ultores adesse testatur, & Alexandri fidem implorans, negat se parricidas velle comitari. Tum vero ira quoque accensi, tela in iciunt in Regem, multisque confossum vulneribus relinquunt. Jumenta quoque, ne longius prosequi possent, convulnerant; duobus servis, qui Regem comitabantur, occisis. Hoc edito facinore, ut vestigia fugæ spargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Bessus Bactra paucis equitum comitantibus petebant. Barbari ducibus destituti, quæ quemque aut spes ducebat, aut pavor, dissipabantur. Quingenti tantum equites congregaverant se, incerti adhuc, resistere melius esset an fugere. Alexander hostium trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam præmittit. Ipse cum ceteris sequitur: tria ferme millia resistentium occisa sunt: reliquum agmen more pecudum intectum agebatur, iubente Rege, ut exdibus abstinere. Nemo captivorum erat, qui monstrare Darii vehiculum posset: singuli, ut quæque prederent, scrutabantur; nec tamen ullum vestigium fugæ Regis exstabat. Festinantem Alexandrum vix tria

tria millia equitum persecuta sunt. At in eos qui
 lentius sequebantur, incidebant universa fugien-
 tium agmina. Vix credibile dictus; plures captivi
 quam qui caperent, erant: adeo omnem sensum
 terris fortuna penitus excusserat, ut nec hostium
 paucitatem, nec multitudinem suam satis cerne-
 rent. Interim iumenta, quæ Darium vehebant,
 nullo regente decesserant militari via, & errore
 delata per quatuor stadia in quadam valle consti-
 terant, æstu simulque vulneribus fatigata. Haud
 procul erat Fons, ad quem monstratum à peritis
 Polystratus Macedo siti mæceratus accessit. Ac
 dum aqua haustam aquam sorbet, tela iumentor-
 um de cœlentium corporibus infixæ conspexit.
 Miratusque confossa potius, quam abacta esse, le-
 mivivi hominis corpus, eum propius accessisset
 in sordido vehiculo pellibus contecto situm repe-
 rit: atque Darium, multis quidem vulneribus
 confossum, adhuc tamen spirantem, esse cogno-
 vit. Qui applicito captivo, eum civem ex voce co-
 gnovisset, id saltem præsentis fortunæ solatium se
 habere dixit, quod apud intellectum locuturus,
 esset, nec incassum postremas voces emissurus.
 Hæcque Alexandro perferri iubet: Se nullis in eum
 meritorum officiis, maximorum autem illi debi-
 torum mori. Agere, tamen ei maximas gratias pro
 beneficiis, in matrem, coniugem liberosque suos
 impensis: iis enim vitam, & pristinum statum reve-
 rentiam dignitatemque concessam: sibi autem a
 cognatis atque amicis, quibus & regna & vitam
 dederit, illa omnia erepta esse: precari se, ut illi vi-
 storij terrarum omnium imperium contingat. Ul-
 tionem sceleris erga se perpetrati, non solum sua,
 sed exempli omniumque Regum causa, non
 negligere, illi cum decorum, tum utile futurum.
 Jamque deficiens aquam poposcit: quam allata m-
 post-

postquam bibit, Polystrato qui eam tulerat: Quisquis es mortalium, inquit, hoc mihi extremum universæ calamitatis genus accidit, ut pro tanto in me beneficio dignas tibi grates referre nequeam. at referat Alexander: Alexandro vero Dii, pro ejus summa in meos humanitate ac clementia. Cui hoc fidei regis unicum dextræ pi gnus pro me dabis. Hæc dicentem, accepta Polystrati manu, vita destituit. Quibus Alexandro nuntiatis, ad corpus demortui perveniens, tam indignam illo fastigio mortem lacrymis prosecutus est. demptaque sibi chlamyde, corpus illius contexit: atque regio ornatum cultu, ad matrem Syligambin, patrio regioque more sepeliendum, atque regis majorum suorum tumulis inferendum, milit.

LIBER VI.
BREVARIUM LIBRI.

1. **P** Ræli inter Lacedæmonios atque Macedones descriptio. & pax ab Alexandro victore Græcis quæ ab absente desecerant, concessa.
2. Alexander bello invidus, otio & delitiis frangitur, unde rumor in castris, qui torpentem excitat.
3. Hortatoria Alexandri ad milites oratio, ut bellum, in Asia inchoatum, persequantur, & absolvant.
4. Zieberi miri fluminis descriptio. Alexander Nabarzani per literas salutem querentem veniam pollicetur. Deinde mari Caspio & Hyrcaniæ proximus, quosdam Darii præfatos recipit in gratiam.
5. Artabazo, summa cum anim benevolentia excepto, Græcis qui Darium adjuverant, parcit Alexander. & Mardorum gente debellato, Amazoniæ cujusdam reginæ petitioni satisfacit.

6. *Macedones Alexandri offenduntur moribus: qui, ut seditionem averteret, ad bellum Besso inferendum mentem convertit, quod & stratagemate inchoat: ac Satibarzanem, quod defeecisset, primum persequitur: Barbaros à montibus fortiter dispellit: Artacacnam expugnat.*

7. *Conjuracionem in Alexandrum Dymnus Nicomacho, hic per Ceballinum fratrem Alexandro detegit. Hinc mors Dymni, qui ipse sibi manus infert.*

8. *Amicorum regionum consilio Philotas Parmenionis filius, conjurationis autor & particeps creditus, capitur, ac velato capite in regiam abducitur.*

9. *De conjuratione, adversus Philotam expositoria Alexandri ad milites oratio, coram quibus Philotas adductus, defensionem parat.*

10. *Apologetica Philotæ oratio, qua conjurationis accusationem prolixè refellit.*

11. *Concio à quodam Belone accensa, in Philotam surgit. Is paulo post, ut se cruciatibus liberaret, fidei conjurationis circumstantias aperit: cumq; aliis qui accusantur, saxis Nicomacho obruitur.*

PUGNA discrimen immisit; obtuncatque qui promptius resistebant, magnam partem hostium propulit. Cœperant fugere victores, & donec avidius sequentes in planum deduxere, multi cadebant. Sed ut primum locus, in quo stare posset, fuit, æquis viribus dimicatum est: Inter omnes tamen Lacedæmonios Rex eminebat, non armorum modo & corporis specie, sed etiam magnitudine animi, quo uno vinci non potuit. Undiq; nunc cominus, nunc eminus, petebatur, diuque arma circumferens, alia tela clypeo exci-

piebat, corpore alia vitabat, donec hasta femora perfossa, plurimo sanguine effuso, destituere pugnantem. Ergo clypeo suo exceptum armigeri raptim in castra referebant, iactationem vulnerum haud facile tolerantem. Nec tamen omisere Lacedæmonii pugnam, &, ut primum sibi quam hosti æquiores locum capere potuerunt, densatis ordinibus effusi, fluentem in se aciem exceperunt. Non aliud discrimen vehementius fuisse, memorix proditum est. Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnabant. Lacedæmonii vetera, Macedones præsentia decora intuebantur. Illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant. Lacedæmoniis dux, Macedonibus locus de erat. Diei quoq; unius tam multiplex casus, modo spem, modo metum, utriusque partis augebat: velut de industria inter fortissimos viros certamen æquante fortuna. Cæterum angustiz loci, in quo hæserat pugna, non patiebantur totis congregi viribus. Spectabant ergo plures quam inierant prælium: & qui extra teli iactum erant, clamore invicem suos accendebant. Tandem Laconum acies languescere, lubrica arma sudore vix sustinens, pedem deinde referre cœpit urgente hoste, ac aperte fugere. Insequebatur dissipatos victor, & emensus omne spatium quod acies Laconum obtinuerat, ipsum Agim persequiebatur. Ille, ut fugam suorum, & proximos hostium conspexit, deponi se iussit: expertusque membra, an impetum animi sequi possent, postquam deficere sensit, poplitibus semet excepit: galeaq; strenue sumpta, clypeo protegens corpus, hastam dextra vibrabat: ultro vocans hostem, si quis iacenti spolia demere auderet. Nec quisquam fuit, qui sustineret cominus congregi. Procul missilibus appetebatur, ea ipsa in hostem retorquens, donec lancea nudo pectori infixæ est, qua

qua ex vulnere evulsa, inclinatum ac deficiens caput clypeo paulisper excepit; deinde, linquente spiritu pariter ac sanguine, moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinque millia & cœt; ex Macedonibus haud amplius c10. Cœterum vix quisquam nisi saucius, revertit in castra. Hæc victoria non Spartam modo, sociosque ejus, sed etiam omnes, qui fortunam belli spectaverant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, dissentire ab animis gratulantium vultus; sed bellum finire cupienti, opus erat decipi, & quanquam fortuna rerum placebat, invidiam tamen, quia maiores res erant, quam quas Præfæcti modus caperet, metuebat: quippe Alexander hostes vinci voluerat; Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem indignabatur: suæ demptum gloriæ existimans, quicquid cecisset alienæ. Itaque Antipater, qui probe nosset spiritum ejus, non est ausus ipse agere arbitrium victoriæ: sed concilium Græcorum, quid fieri placeret, consuluit. A quo Lacedæmonii, nihil aliud, quam ut oratores mittere ad Regem liceret, precati, non gravate veniam defectionis, præter auctores, impetraverunt; Megalopolitanis, quorum urbs erat obsessa à defectione, Achæis & Ætolis, dxx talenta dare jussis. Hic fuit exitus belli, quod repente ortum, prius tamen finitum est, quam Darium Alexander apud Arbella superaret.

2. Sed ut primum instantibus curis laxatus est animus, militarium rerum, quam quietis otiique patientior, excepere cum voluptates: & quem arma Persarum non fregerant, vitia vicerunt. Intempestiva convivia, & perpotendi pervigilandi que insana dulcedo; ludique & greges pellicum, omnia in externum lapsa sunt morem: quem æmulatus quasi potiorum suo, ita popularium animos oculosque pariter offendit, ut à plerisque ami-

corum pro hoste haberetur: tenaces quippe disciplinae suae, solitosque parco ac parabili victu ad implenda naturae desideria defungi, in peregrina & victarum gentium mala impulerat. Hinc saepius comparata in caput eius insidiae, secessio militum, & liberior inter mutuas querelas dolor; ipsius deinde nunc ira, nunc suspiciones, quas excitabat inconsultus pavor, ceteraque his similia, quae deinde dicentur. Igitur cum intempestivis conviviis dies pariter noctesque consumeret, satietatem epularum ludis interpolabat, non contentus artificum, quos à Graecia excitaverat, turba: quippe captivae feminarum iubeantur suo ritu canere inconditum & abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas unam Rex ipse conspexit modestiorem quam ceteras, & producentibus eam verecunde reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honestabat. Deiectis in terram oculis, & quantum licebat, ore velato, suspicionem prae-buit Regi, nobiliorem esse, quam ut inter convivales ludos deberet ostendi. Ergo interrogata quanam esset, neptem se Ochi, qui nuper regnasset in Persis, filio eius genitam esse respondit: uxorem Histaspis fuisse. Propinquus hic Darii fuerat; magni & ipse exercitus Praetor. Adhuc in animo Regis tenues reliquiae pristini moris haegebant. Itaque fortunam regia stirpe genitae & tam celebre nomen reveritus, non dimitti modo captivam, sed etiam restitui ei suas opes iussit; virum quoque requiri, ut reperto coniugem redderet. Postero autem die praecipit Hephæstioni, ut omnes captivos in regiam iuberet adduci. Ubi singulorum nobilitate spectata, secrevit à vulgo, quorum eminebat genus. Mille hi fuerunt, inter quos repertus est Oxatres Darii frater, non illius fortuna, quam indomle animi sui clatior, xxv i millia talentum proxima pra-

præda redacta erant: è quæis xi i millia in congiam militum absumpta sunt. Par huic pecuniæ summa custodum fraude subtracta est. Oxydates erat nobilis Perses, quia à Dario capitali supplicio destinatus, cohibebatur in vinculis. Huic liberato Satrapiam Mediz attribuit, fratremque Darii recepit in cohortem amicorum; omni vetustæ claritatis honore servato. Hinc in Parthienem perventum est, tunc ignobilem gentem, nunc caput omnium, qui post Euphratem & Tigrim amnes siti, Rubro mari terminantur. Scythæ regionem campestrem ac fertilem occupaverunt, graves adhuc accolæ. Sedes habent & in Europa, & in Asia. Qui super Bosphorum colunt, ascribuntur Asiæ. At qui in Europa sunt, à lævo Thraciæ latere ad Borysthenem, atque inde ad Tanaim alium amnem recta plaga pertinent. Tanais Europam & Asiam medius interfuit: nec dubitatur quin Scythæ, qui Parthos condidere, non à Bosphoro, sed ex regione Europæ penetraverint. Urbs erat ea tempestate clara Hecatompylos, condita à Græcis. Ibi stativa Rex habuit, commeatibus undique advectis. Itaque rumor otiosi militis, viritum sine autore percrebuit, Regem contentum rebus, quas gessisset in Macedoniam protinus redire statuisse. Discurrunt lymphatis similes in tabernacula, & itineri sarcinas aptant: signum datum crederes, ut vasa colligerent. Totis castris tumultus, hinc contubernales suos requirentium, hinc onerantium plaustra perfertur ad Regem. Fecerant fidem rumori remere vulgato Græci milites, redire iussi domos, quorum equitibus singulis denariorum sena millia dono dederat. Iplis quoque finem militiæ adesse credebant. Haud secus quam par erat, territus Alexander, qui Indos atque ultima Orientis peragraré statuisset, Præfectos copiarum in Prætorium

contrahit, obortisque lacrymis, ex medio gloriæ spatio revocari se, victi magis quam victoris fortunam in patriam relaturum, conquestus est: nec sibi ignaviam militum obstare, sed Deorum invdiam, qui fortissimis viris subitum patriæ desiderium admovissent, paulo post in eandem cum maiore laude famaue reditoris. Tum vero pro se quisque operam suam offerre, difficillima quæque poscere, pollicere militum quoque obsequium, si animos eorum leni & apta oratione permulcere voluisset. Nunquam infractos & abiectos recessisse, quoties ipsius alacritatem & tanti animi spiritus haurire potuissent. Ita se facturum esse respondit: Illi vulgi aures præparent sibi. Satisque omnibus, quæ in rem videbantur, compositis, vocari ad concionem exercitum iussit, apud quem talem orationem habuit:

3. Magnitudinem rerum, quas gessimus, milites, intuentibus vobis, minime mirum est, & desiderium quietis, & satietatem gloriæ, occurrere, ut omittam Illyrios, Triballos, Bæotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioque, perdomui. Ecce orsi bellum ad Hellespontum, Ionas, &olidem servitio Barbariæ impotentis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam Pamphiliam, Pisidias, Ciliciam, Syriam Phœnicem, Armeniam. Persidem, Medos. Parthenem, habemus in potestate. Plures provincias complexus sum, quam alii urbes ceperunt: & nescio an enumeranti mihi quidam ipsarum rerum multitudo subduxerit. Itaque, si crederem satis certum esse possessionem terrarum, quæ tanta velocitate domui-mus, ego vero milites, ad penates meos, ad parentem sororesque & ceteros cives, vel revertentibus vobis, erumperem, ut ibi potissimum paria vobiscum laude

de & gloria fruerer, ubi nos uberrima victor & prae-
mia exspectant, liberorum, conjugum, parentum
que latitia, pax, quies, rerum per virtutem paria-
rum secura possessio. Sed in novo, & (si verum sa-
teri volumus) precario imperio, adhuc iugum eius
rigida cervice subeuntibus Barbaris, tempore, mili-
te opus est, dum mitioribus ingenius imbuuntur, &
efferatos mollior consuetudo permulcet. Fruges quo-
que maturitatem statuto tempore exspectant. Alio-
etiam illa sensus omnis expertia, tamen sua lege mi-
tescunt. Quid? creditis, tot gentes alterius imperio
ac nomine assuetas, non sacris, non moribus, non
commercio lingua nobiscum coherentes, eodem pra-
lio domitas esse, quo victae sunt? Vestris armis con-
tinentur, non sui moribus; & qui praesentes ce-
tuunt, in absentia hostes erunt. Cum feris bestia-
res est, quas captas & inclusas, quia ipsarum na-
tura non potest, longior dies mitigat. Et adhuc sic
ago, tanquam omnia subacta sint armis, quae fue-
runt in ditione Darii. Hyrcaniam Nabarzanes oc-
cupavit. Baetra non solum pascidet parricida Bes-
sus, sed etiam minatur. Sogdiani, Dahae, Massige-
tae, Sacae, Indi, sui iuris sunt. Omnes hi simul, si
terga nostra viderint, sequentur. Illi enim eiusdem
nationis sunt, nos alienigenae & externi. Suis autem
quisque parent placidius, etiam cum is praest, qui
magis timeri potest. Proinde aut quae cepimus, emit-
tenda sunt, aut quae non habemus, occupanda. Sicut
in corporibus agris, milites, nihil quod nociturum
est, medici relinquunt: sic nos, quidquid obstat impe-
rio, recidamus. Parva saepe scintilla contempta
magnum excitavit incendium. Nil tuto in hoste de-
spicitur: quem spreveris, valentior negligenter
facies. Ne Darius quidem laqueum Persarum
accepit imperium, sed in sedem Cyri beneficio Bagoae
castrati hominis admissus ne vos magno labore cre-

datis Bessum vacuum regnum occupaturum. Nos
 vero peccavimus, milites, si Darium ob hoc vici-
 mus, ut servo ejus traderemus imperium: qui ul-
 timum ausus scelus; Regem suum etiam externa
 opus egentem, certe cui nos victores pepercissimus,
 quasi captivum in vinculis habuit: ad ultimum,
 ne a nobis conservari posset, occidit. Hunc vos re-
 gnare patiemini? quem equidem cruci affixum vi-
 dere festino, omnibus Regibus gentibusque fidei,
 quam violavit, meritas penas solventem. At her-
 cule, si mox eundem Græcorum urbes, aut Hellespon-
 tum vastare nuntiatum erit vobis, quo dolore affi-
 ciemini, Bessum præmia vestra occupasse victoriæ?
 Tunc ad repetendas res festinabitis: tunc arma ca-
 pietis. Quanto autem præstaret territum adhuc, &
 vix mentis suæ compotem, opprimere? Quatridui
 nobis iter superest, qui tot proculcavimus nives,
 tot amnes superavimus, tot montium iuga trans-
 currimus: non mare ilud, quod exastuans iter flu-
 elibus occupat, euntes nos moratur: non Cilicia sau-
 ces & angustiae includunt: plana omnia & pro-
 na sunt. In ipso limine victoriæ stamus. Pauci no-
 bis fugitivi, & domini sui interfectores, supersunt.
 Egregium mehercule opus, & inter prima gloriæ
 vestræ numerandum, posteritate famæque trade-
 tis: Darii quoque hostis, finito post mortem ejus
 odio, parricidas esse vos ultos: neminem impium
 effugisse manus vestras. Hoc perpetrato, quanto cre-
 ditur Persas obsequentiores fore, cum intellexerint,
 vos pia bella suscipere; & Bessi scelere, non nomi-
 ni suo, irasci?

4. Summa militum alacritate, jubentium quo-
 cunque vellet, duceret, oratio excepta est. Nec
 Rex oratus impetum, tertioque per Parthienem
 die ad fines Hyrcaniæ penetrat: Cratæro relicto
 cum iis copiis, quibus præerat, & ex manu,
 quam

quam Amyntas ducebat, additis sexcentis equitibus, & totidem sagittariis, ut ab incursione Barbarorum Parthienem tueretur. Erigyum impedimenta, & modico præsidio dato, campestri itinere ducere jubet. Ipse cum Phalange & equitatu ci-
stadia emensus, castra in valle, qua Hyrcaniam ad-
eunt, communir. Nemus præaltis densisque ar-
boribus umbrosum est, pingue vallis solum rigan-
tibus aquis, quæ ex petris eminentibus manant.
Ex ipsis radicibus montium Zioberis amnis effun-
ditur, qui tria fere stadia in longitudinem univer-
sus fluit: deinde saxo, quod alveolum interpolat,
repercussus, duo itinera velut dispensatis aquis a-
perit. Inde torrens & saxorum per quæ incurrit
asperitate violentior, terram præceps subit. Per
ecce stadia conditus labitur, rursusque velut ex
alio fonte conceptus editur, & novum alveum
intendit, priore sui parte spatiosior. Quippe in lati-
tudinem XIII stadiorum diffunditur, rursusque
angustioribus coercitus ripis iter cogit: tandem
in alterum amnem cadit, cui Rhidago nomen est.
Incolæ affirmabant, quæcunque dimissa essent in
cavernam, quæ propior est fonti, rursus, ubi
aliud os amnis aperit, existere. Itaque Alexander
duos tauros, quæ subeunt aquæ terram, præcipi-
tari jubet: quorum corpora, ubi rursus erumpit,
expulsa videre, qui missi erant ut exciperent. Quar-
tum jam diem eodem loco quietem militi dederat,
cum literas Nabarzani, qui Darium cum
Besso interceperat, accipit; quarum sententia hæc
erat. *Se Dario non fuisse inimicum, imo etiam, quæ
credidisset utilia esse, suasse: & quia fidele consi-
lium Regi dedisset, prope occisum ab eo. Agit iste
Darium, custodiam corporis sui contra ius fasque
peregrino militi tradere, damnata popularium fide,
quam per ducentos & triginta annos inviolatam*

Regibus suis præsitiſſent. Se in præcipiti & lubrico ſtātem, conſilium à præſenti neceſſitate reperiffe. Dariū quoque cum occidiſſet Bagoam, hac excuſat orie ſatiſfeciffe popularibus, quod inſidiantem interemiſſet. Nihil eſſe miſeris mortalibus ſpiritu carius. Amore eiꝯ ad ultima eſſe propulſum: ſed ea magis eſſe ſecutum, quæ coegiffet neceſſitas, quam quæ optaſſet. In communi calamitate ſuam quemque habere fortunam. Si venire ſe iuberet, ſine metu eſſe venturum. Non timere, ne fidem datam tantus Rex violaret. Deos à deo falli non ſolere. Cæterum, ſi, cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti. Patriam eſſe ubicunque vir ſortis ſedem elegerit. Nec dubitavit Alexander fidem, quo Perſæ modo accipiebant, dare, inviolatum, ſi veniſſet, fore. Quadrato tamen agmine & compoſito ibat: ſpeculatores ſubinde præmittens, qui explorent loca. Levis armatura ducebat agmen: Phalanx eam ſequebatur: poſt pedites erant impedimenta: & gens bellicoſa, & natura ſitus difficilis aditu, curam Regis intenderat. Namque perpetua vallis jacet, uſque ad mare Caſpium patens. Duo terræ eiꝯ veluti brachia excurrunt: media fluxu modico ſinum faciunt, Lunæ maxime ſimilem, cum eminent cornua nondum totum orbem ſidere implente. Cæcetz, Moſſyni, & Chalybes, ælæva ſunt. Ab altera parte Leucoſyri, & Amazonum campſ, & illos quæ vergit ad ſeptentrionem; hos ad occaſum converſa proſpectat. Mare Caſpium dulcius cæteris, ingentis magnitudinis ſerpentes alit: piſcium longe diverſus ab aliis color: quidam Caſpium, quidam Hyrcanium appellant. Alii ſunt, qui Mæotim paludem in id cadere putent, & argumentum afferunt aquam quo dulcior ſit quam cætera maria, inuſo paludis humore miſceſcere. A ſeptentione ingens in litus mare incumbit, lon-

geque agit fluctus, sed magna parte exfluens stagnat. Idem alio coeli statu recipit in se fretum. eodemque impetu, quo effusum est relabens, terram naturæ suæ reddit: & quidam credidere non Caspium mare esse, sed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius fastigium (ut supra dictum est) perpetua valle submittitur. Hinc Rex viginti stadia processit, semita propemodum invia, cui silva imminabat, torrentesque & eluvies iter morabantur; in illo tamen hoste obvio penetravit, tandemque ad ulteriora perventum est. Præter alios commestus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum quoque ingens modus nascitur, & uberrimum gignendis uvis solum est. Frequens arbor faciem quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur: sed nisi solis ortum incolæ occupaverint, vel modico tempore succus extinguitur. Triginta hic stadia processerat, cum Phrataphernes ei occurrit, seque, & eos, qui post Darii mortem profugerant dedens. Quibus benigne exceptis, ad oppidum Arvas pervenit. Hic ei Craterus & Erigonus occurrunt; Præfectum Taputorum gentis Phradatem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam Regis Sarrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim. Exul hic, regnante Ocho, ad Philippum pervenerat. Taputorum quoque gentem Phradati reddidit.

5. Jamque Rex ultima Hyrcaniæ intraverat, cum Artabazos quem Dario fidissimum fuisse supra diximus, cum propinquis Darii, ac suis liberis, modicaque Græcorum militum manu, occurrir: dextram venienti obtulit Rex. Quippe & hospes Philippi fuerat, cum, Ocho regnante exularet, & hospitii pignora in Regem suum ad ultimum fides conversata vincebat. Comiter igitur exceptus, Tu quidem, inquit, Rex, perpetua felicitate

floreas. Ego ceteris latus hoc uno torqueor, quod præcepti senectute diu frui tua bonitate non possum. xc & quintum annum agebat. Novem juvenes eadem matre geniti patrem comitabantur. Hos Artabazus dextræ Regis admovit, precatus ut tam diu viverent, donec utiles Alexandro essent. Rex pedibus iter plerumque faciebat. Tunc admoventi sibi & Artabazo equos iussit, ne ipso ingrediente pedibus, senex equo vehi erubesceret. Deinde ut castra sunt posita, Græcos, quos Artabazus adduxerat, convocari jubet. At illi, nisi Lacedæmoniis quoque fides daretur, respondent, se quid agendum ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorum missi ad Darium: quo victo, applicaverant se Græcis mercede apud Persas militantibus. Rex, omissis sponsionum fideique pignoribus, venire eos iussit, fortunam, quam ipse dedisset, habituros. Diu cunctantes, plerisque consilia variantibus, tandem venturos se pollicentur. At Democrates Atheniensis, qui maxime Macedonum opibus semper obstiterat, venia desperata, gladio se transigit. Ceteri, sicut constituerant, dirioni Alexandri seipso permittunt; mille & dimilites erant. Præter hos legati ad Darium missi xc. In supplementum distributus miles, ceteri remissi domum, præter Lacedæmonios, quos tradi in custodiam iussit. Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu vitæ aspera, & latrocinii assue-
ta. Hæc sola nec legatos miserat, nec videbatur imperata factura. Itaque Rex indignatus, si una gens posset efficere, ne invictus esset, impedimentis cum præsidio relictis, invicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hostis in conspectu erat: tumultus magis quam prælium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupaverant, Barbari profugiunt, proximique vici ab incolis

deserti capiuntur. Interiora regionis eius haud sane adire sine magna vexatione exercitus poterat. Juga montium, præaltæ sylvæ, rupesque invix, sepiunt: ea, quæ plana sunt, novo munimenti genere impedierant Barbari. Arbores densæ sunt ex industria confixæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rursus inserunt terræ. Inde velut ex alia radice latiores vident trunci. Hos, quæ natura fert, adolefcere non sinunt. Quippe alium alii quasi nexu conferunt: qui ubi multa fronde vestiti sunt, operiunt terram. Itaque occulti ramorum, velut laquei, perpetua sepe iter cludunt. Una ratio erat, exdendo aperire saltum. Sed hoc quoque magni operis. Crebri namque nodi nudaverant stipites; & in se implicati arborum rami suspensis circulis similes, lento vimine frustrabantur ictus. Incolæ autem ritu ferarum virgulta subire soliti, tum quoque intraverant saltum, occultisque telis hostem laceſcebant. Ille venantium modo latibula scrutatus, plerosque confodit: ad ultimum circuire saltum milites jubet, ut si quæ pateret, irrumperent. Sed ignotis locis plerique oberrabant. Excepti sunt quidam, inter quos equus Regis (Bucephalum vocabant) quem Alexander non eodem, quo ceteras pecudes, animo æstimabat. Namque ille nec in dorso insidere suo patiebaturalium: & Regem, cum vellet ascendere, sponte sua genua submittens, excipiebat, credebaturque sentire quem veheret. Maiore ergo, quam decebat, ira simul ac dolore stimulatus. equum vestigari jubet, & per interpretem pronuntiare, ni reddidissent, neminem esse victurum. Hac denuntiatione territi, cum ceteris donis equum adducunt, Sed ne sic quidem mitigatus, exdi sylvas jubet, aggestaq; humo è montibus, planitiem camis impeditam exaggerari. Jam aliquantulum

altitudinis opus creverat, cum Barbari desperato regionem quam occupaverant, posse retineri, gentem suam dedidere. Rex obsidibus acceptis, Phra datim tradere eos iussit. Inde quinto die in flativa revertitur. Artabazum deinde, geminato honore, quem Darius habuerat ei, remittit domum. Jamque ut ad urbem Hyrcaniz, in qua regia Darii fuit, ventum erat. Ibi Nabarzanes accepta fide occurrat, dona ingentia ferens. Inter quos Bagoas erat specie singulari spado, atque in ipso flore pueritiz: cui & Darius fuerat assuetus, & mox Alexander assuevit sejusque maxime precibus motus. Nabarzani ignovit. Erat, ut supra dictum est, Hyrcaniz finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnem. Themiscyræ incolentium campos. Regionem habebant Thalestrim, omnibus inter Caucasum montem & Phasim amnem imperitantem. Hæc cupidine visendi Regis accensa, finibus regni sui excessit: & cum haud procul abesset, præmisit indicantes, venisse Reginam, adeundi ejus cognoscendique avidam. Protinus facta potestate veniendi, cæteris jussis subsistere, cæcæ feminarum comitatu processit. Atque ut primum Rex in conspectu fuit, equo ipsa desiliit, duas lanceas dextra præferens. Vestis non toto Amazonum corpori obducitur: nam læva pars ad pectus est nuda, cætera inde velantur: nec tamen sinus vestis, quem nodo colligunt, infra genua descendit. Altera papilla intacta servatur, qua muliebris sexus liberos alant: adurit dextera, ut arcus facilius intendant, & tela vibrent. Interito vultu Regem Thalestris intuebatur: habitum ejus haud quaquam rerum famæ parem oculis perlustrans. Quippe omnibus Barbaris in corporum maiestate veneratio est: magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura di-

gna-

gnata est. Ceterum interrogata, num aliquid petere veller: haud dubitavit fateri, ad communicandos cum Rege liberos se venisse; dignam ex qua ipse regni generaret hæredes. Faminei latus se retenturam, marem reddituram patri. Alexander, an cum ipso militare veller, interrogat: & illa, causata sine custode regnum reliquisse, petere perseverabat, ne se irritam spei pateretur abire. Acrior ad Venerem feminae cupido, quam Regis, ut paucos dies subsisteret, perpulit. Tredecim dies in obsequium desiderii eius absumpti sunt. Tum illa regnum suum, Rex Parthienem, petiverunt.

6. Hic vero palam cupiditates suas solvit: continentiamque & moderationem, in altissima quaque fortuna eminentia bona, in superbiam ac lasciviam vertit. Patrios mores, disciplinamque Macedonum Regum salubriter temperatam, & civilem habitum, velut leviora magnitudine sua duccens, Persicæ regis par Deorum potentis fastigium æmulabatur. Jacere humi venerabundos ipsum, paulatimque cervilibus ministeriis tot Victores gentium imbuere, & captivis, pares facere, expectebat. Itaque purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit, vestemque Persicam sumpsit: ne omen quidem veritus, quod à victoriis insignibus in devesti transiret habitum. Et ille, se quidem Persarum spolia gestare dicebat: sed cum illis quoque mores indueratur, superbiamque habitus animi insolentia sequebatur. Literas quoque, quas in Europam mitteret, veteris annuli gemma obsignabat iis, quas in Asiam scriberet, Darii annulus imprimebatur; ut appareret, unum animum duorum non capere fortunam. Amicos vero & equites, unaque principes militum aspernantes quidem, sed recusare non ausos, Persicis ornaverat vestibus. Pellices
cce

ccc & lx, totidem quot Darii fuerant, regiam implebant, quas spadonum greges, & ipsi muliebria pati assueti, sequebantur. Hæc luxu, & peregrinis infecta moribus, veteres Philippi milites, rudis natio ad voluptates, palam aversabantur: totisque castris unus omnium sensus ac sermo erat, plus amissum victoria, quam bello quæsitum esse. Tum maxime vinci ipsos, dedique alienis moribus & externis: tantæ moræ pretium, domos quasi in captivo habitu reversuros, pudere jam sui: Regem victis quam victoribus similiorem, ex Macedoniz Imperatore Darii Satrapen factum. Ille non ignarus, & principes amicorum, & exercitum graviter offendi, gratiam liberalitate donisque recuperare tentabat. Sed, ut opinor, liberis pretium servitutis ingratum est. Igitur, ne in seditionem res verteretur, otium interpellandum erat bello, ejus materia opportune alebatur. Namque Bessus, veste regia sumpta, Artaxerxem appellari se jusserat, Scythasque & ceteros Tanais accolæ contrahebat. Hæc Satibarzanes nuntiabat, quem receptum in fidem, regioni, quam antea obtinuerat, præfecit. Et cum grave spoliis apparatuque luxuriz agmen vix moveretur, suas primum, deinde totius exercitus sarcinas, exceptis admodum necessariis, conferri jussit in medium. Planities spatiosa erat, in quam vehicula onusta perduxerant. Exspectantibus cunctis, quid deinde esset imperaturus, jumenta jussit abduci, suisque primò sarcinis face subdita, ceteras incendi præcepit. Flagrabant exurentibus dominis, quæ ut intacta ex urbibus hostium raperent, sæpe flammæ restinxerant, nullo sanguinis pretium audente deslere, cum regias opes idem ignis exureret. Brevis deinde oratio mitigavit dolorem; habilesque militum, & ad omnia parati, præbantur sarcinarum potius, quam disci-

disciplinæ, fecisse iacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor Parmenionis filius, subita morte correptus, magno desiderio sui affecerat cunctos. Rex ante omnes mæstus, cupiebat quidem subsistere, funeri affuturus, sed penuria comæatum festinare cogebat. Itaque Philotas cum duobus millibus & decem relictus, ut iusta fratri persolveret; ipse contendit ad Bessum. Iter facienti literæ ei afferuntur à finitimis Satraparum; è quibus cognoscit, Bessum quidem hostili animo occurrere cum exercitu: cæterum Satibarzanem, quem Satrapem Ariorum ipse præfecisset, defecisse ab eo. Itaque quanquam Besso imminebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum præverti optimum ratus, levem armaturam, & æquestres copias educit: totaque nocte strenue facto itinere, improvisus hosti supervenit. Cuius cognito adventu, Satibarzanes cum duobus millibus equitum (nec enim plures subito contrahi poterant) Bactra perfugit: cæteri proximos montes occupaverunt. Prærupta rupes erat, quæ spectat Occidentem: eadem qua vergit ad Orientem, leniore submissa fastigio, multis arboribus obsita, perennem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus ejus triginta & duo stadia comprehendit. In Vertice herbidus campus: in hoc multitudinem imbellem considerare jubent. Ipsi, qua rupes erat, arborum truncos & saxa obmoliuntur. XIII millia armata erant. In horum obsidionem Cratæro relicto, ipse Satibarzanem sequi festinat. Et quia longius eum abesse cognoverat, ad expugnandos eos, qui edita montium occupaverant, redit. Ac primo repurgari jubet, quicquid ingredi possent: deinde ut occurrebant invicem cautes, præruptæque rupes, irritus labor videbatur obstantæ naturæ. Ille, ut erat animi semper oblectantis difficultatibus, cum & por-

progredi arduum, & reverti periculosum esset, verfabat se ad omnes cogitationes, aliud atque aliud (ut solet, ubi prima quæque damnamus) subiciente animo: hæsitanti, quod ratio non potuit, fortuna consilium subministravit. Vehemens Favonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per saxa molitus. Hæc vapore torrida in-
 aruera). Ergo aggerari alias arbores jubet, & igni dare alimenta: celeriterque stipitibus cumulatis, fastigium montis æquatam est. Tunc undique ignis injectus cuncta comprehendit: flammam in ora hostium ventus ferebat: fumus ingens velut quadam nube absconderat cælum. Sonabant incendio sylvæ, atque ea quoque quæ non incenderat miles, concepto igne, proxima quæque adurebant. Barbari suppliciorum ultimum, si qua inter moreretur ignis, effugere tentabant: sed qua flamma dederat locum, hostis obstabat. Varia igitur exinde consumpti sunt. Alii in medios ignes, alii in petras præcipitavere se; quidam manibus hostium se obtulerunt; pauci semiustulati venere in potestatem. Hinc ad Craterum, qui Artacacnam obsidebat, rediit. Ille, omnibus præparatis, Regis exspectabat adventum, captæ urbis titulo (sicut par erat) cedens. Igitur Alexander turres admoveri iubet: ipsoque aspectu territi Barbari è muris supinas manus tendentes orare cœperunt, iram in Saitibarzanem; defectionis autorem reservaret, supplicibus se nec deditibus parceret. Rex data venia, non obsidione modo solvit, sed omnia sua incolis reddidit. Ab hac urbe digresso, supplementum novorum militum occurrit. Zôilus de equites ex Græcia adluxerat: tria millia Illyrico Antipater miserat. Thessali equites c & xxx cum Philippo erant. Ex Lydia duo millia & dc. peregrinus miles, advenerant: ccc equites gentis ejusdem seque

quebantur. Hac manu adjecta Drangas pervenit. Bellicosa natio est. Satrapes erat Bazaentes, sceleris in Regem suum particeps Besso. Is suppliciorum, quæ meruerat, metu, profugit in Indiam.

7. Jam nonum diem stativa erant, cum externa vi non tutus modo Rex, sed invictus, intestino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud Regem autoritatis & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obsequio uni sibi dediti corporis victus. Is, quod ex vultu quoque perspicere poterat, similis attonito, remotis arbitris cum juvene secessit in Templum; arcana se & silenda asserere præfatus: suspensumque expectatione, per mutuam caritatem & pignora utriusque animi rogat, ut affirmet jurejurando, quæ commississet, silentio esse recturum. Et ille ratus, nihil, quod etiam cum perjurio detegendum foret, indicaturum, præsentibus Deos jurat. Tum Dymnus aperit, in tertium diem insidias Regi comparatas, sequæ ejus consilii fortibus viris & illustribus esse participem. Quibus juvenis auditis, se vero fidem in parricidio dedisse constanter abnuit, nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus & amore & metu amens, dextram exoleti complexus, & lacrymans, orare primum ut particeps consilii operisq; fieret. Si id sustinere non posset, attamen ne proderet se, cuius erga ipsum benevolentia præter alia hoc quoque haberet fortissimum pignus, quod caput suum permisisset fidei adhuc in expertæ. Ad ultimum averfari scelus perseverantem metu mortis terret; ab illo casire conjuratos pulcherrimum facinus inchoaturos. Alias deinde effeminatum, & muliebriter timidum, alias prodorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdumque regnum quoque, versabat animum tanto facinore procul abhorrentem: stritum

Etum deinde gladium modo illius, modo suo ad-
 movens jugulo, supplex idem & infestus expressit,
 ut tandem non solum silentium, sed etiam operam
 polliceretur: namque abunde constantis animi, &
 dignus qui pudicus esset, nihil ex pristina volun-
 tate mutaverat: sed captum Dymni amore simu-
 labat nihil recusare. Sciscitari deinde pergit, cum
 quibus tantæ rei societatem inisset. Plurimum re-
 ferre quales viritam memorabili operi admoturi
 manus essent. Ille & amore & scelere male sanus,
 simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissi-
 mis juvenum non dubitasset se jungere, Demetrio
 corporis custodi, Peucolao, Nicanori. Adjicit his
 Aphœbetum, Loceum, Dioxenum, Archepolim,
 & Amyntam. Ah hoc sermone dimissus Nico-
 machus, ad fratrem (Ceballino erat nomen) quæ
 acceperat, desert. Placet ipsum subsistere in taber-
 naculo, ne si regiam intrasset, non assuetus adire
 Regem, conjurati proditos se esse reciscerent. Ipse
 Ceballinus ante vestibulum regis (ocque enim
 propius aditus ei parebat) consistit, opperiens ali-
 quem ex prima cohorte amicorum, ut introduce-
 retur ad Regem. Forte ceteris dimissis, unus Phi-
 lotas Parmenionis filius, incertum quam ob cau-
 sam, subsisterat in regia. Huic, Ceballinus ore con-
 fusio magnæ perturbationis notas præ se ferens,
 aperit quæ ex fratre compererat, & sine cunctatio-
 ne nuntiari Regi iubet. Philotas, laudato eo, pro-
 tinus intrat ad Alexandrum: multoque invicem
 de aliis rebus consumpto sermone, nihil eorum
 quæ ex Ceballino cognoverat, nuntiat. Sub vespere
 eum prodeuntem in vestibulo regis excipit
 juvenis, an mandatum exsecutus foret, requirens.
 Ille non vacasse sermoni suo Regem causatus, dis-
 cessit. Postero die Ceballinus venienti in Regiam
 præsto est. Intrantemque admonet pridie commu-
 ni

nicata cum ipso rei. Ille curæ sibi esse respondit : ac ne tum quidem Regi, quæ audierat, aperit. Cœperat Ceballino esse suspectus. Itaque non ultra interpellandum ratus, nobili iuveni (Metron erat ei nomen) super armamentarium posito, quod locus pararetur, indicat. Ille, Ceballino in armamentario abscondito, protinus Regi corpus forte eurranti, quid ei index detulisset, ostendit. Rex, ad comprehendendum Dymnum missis satellitibus, armamentarium intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus, *Habeo te*, inquit *incolumem ex impiorum manibus ereptum*. Percunctatus deinde Alexander quæ noscenda erant, ordine cuncta cognoscit. Rursusque institit quærere quotus dies esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset indicium. Atque illo farente, iam tertium esse : existimans haud incorrupta fide tanto post deferre quæ audierat, vin ciri eum iussit. Ille clamitare cœpit, eodem tempore is momento, quo audisset, ad Philotam decurrisse ab eo percontaretur. Rex item quærens, an Philotam adisset ? an institisset ei, ut perveniret ad se ? perseverante eo affirmare quæ dixerat ; manus ad cœlum tendens, manantibus lacrymis, hanc sibi à carissimo quondam amicorum relatum gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus, haud ignarus quam ob causam accerferetur à Rege, gladio, quo forte erat cinctus, graviter se vulnerat : occur suque satellitum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuens Rex : *Quod*, inquit, *in te, Dymne, tantum cogitavi nefas, ut tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipso videretur ?* Illum iam defecerat vox. Itaque edito gemitu, vultuque a conspectu Regis averso, subinde collapsus extinguitur. Rex, Philota venire in regiam iussu, Ceballinus, inquit, ultimum supplicium meritis, si in caput meum præparatas insidias biduo texit, huius cri-

criminis reum Philotam substituit, ad quem protinus indicium detulisse se affirmat. Quo propiore gradu amicitiae contingis, hoc maius est dissimulationis tuae facinus: & ego Ceballino magis, quam Philotæ id convenire fateor. Faventem habes iudicem, si quod admitti non oportuit, saltem negari potest. Ad hæc Philotas, haud sane trepidus, si animus vultu æstimaretur; Ceballinum quidem scortati sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam levi auctori nihil credidisse respondit: veritum ne iurgium inter amatorem & exoletum non sine risu aliorum detulisset. Cum Dymnus interemerit se ipsum; qualiacunque erant, non fuisse reticenda: complexusque Regem, orare cepit, ut præteritam vitam potius quam culpam, silentii tamen, non facti ullius intueretur. Haud facile dixerim, credideritne ei Rex, an altius iram suppresserit, dextram reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, & contemptum magis, quam celatum, indicium esse, videri sibi dixit.

8. Advocato tamen concilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non est, Nicomachum introduci jubet. Is eadem, quæ detulerat ad Regem, ordine exposuit. Erat Craterus Regi carus in paucis, & eo Philotæ ob æmulationem dignitatis adversus. Neque ignorabat, sæpe Alexandri auribus nimia iactatione virtutis atque operæ gravem fuisse, & ob ea non quidem sceleris, sed contumaciæ tamen suspectum. Non aliam premendi inimici occasionem aptiorem futuram ratus, odio suo pietatis præferens speciem, utinam inquit, in principio quoque huius rei nobiscum deliberasses! suasissemus, si Philotæ velles ignoscere, paterere potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quam usque ad mortis metum adductum, cogeres potius de periculo suo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim sem-

semper insidiari tibi poterit: tu non semper Philotæ poteris ignoscere. Nec est quod existimes, eum, qui tantum facinus ausus est, venia posse mutari. Scit eos qui misericordiam consumpserunt, amplius sperare non posse. At ego, etiamsi ipse, vel penitentia, vel beneficio tuo victus, quiescere velit, patrem ejus Parmenionem tanti ducem exercitus & inveterata apud milites tuos autoritate, haud multum infra magnitudinis tue fastigium positum, scio non æquo animo salutem filii sui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruisse mortem, confiteri pudet. Superest, ut malit videri iniuriam accepisse, quam vitam. Proinde scio, tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus. Latus à domesticis, hostibus muni. Hos si submoves, nihil metuo ab externo. Hæc Craterus. Nec ceteri dubitabant, quin conjurationis indicium suppressurus non fuisset, nisi autor, aut particeps. Quem enim piæ, & bonæ mentis, non amicæ modo, sed ex ultima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad Regem fuisset cursurus? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipsi nuntiasset. Parmenionis filium, præfectum equitatus, omnium arcanorum Regis arbitrum simulasse etiam, non vacasse sermoni suo Regem, ne index alium internuntium quæreret. Nicomachum, religione quoque Deum adstrictum, conscientiam suam exonerare prope- rasse. Philotam, consumpto per ludum jocumque pene toto die, gravatum esse, pauca verba ad caput Regis pertinentia, tam longo & forsitan supervacuo inferere sermoni. At enim non credidisse talia deferentibus pueris. Cur igitur extraxisset biduum, tanquam indicio haberet fidem? Dimittendum fuisse Ceballinum, si delationem ejus damnabat. In suo quemque periculo magnum animum habere: cum

cum de salute Regis timeretur, credulos esse debere: vana quoque deferentes admittere. Omnes igitur quæstionem de eo, ut participes sceleris indicare cogeretur, habendam esse decernunt. Rex, admonitos ut consilium silentio premerent, dimittit. Pronuntiari deinde iter in posterum diem iubet ne qua novi initi consilii daretur nota. In-
 vitatus est etiam Philotas ad ultimas ipsi epulas: & non cœnare modo, sed etiam familiariter colloqui cum eo, quem damnaverat, sustinuit. Secunda deinde vigilia, luminibus extinctis, cum paucis in regiam cœunt Hephæstion, & Craterus, & Cœnus, & Erygius. Hi ex amicis. Ex armigeris autem, Perdiccas, & Leonatus. Per hos imperatum, ut qui ad Prætorium excubabant, armati vigilarent. Jam ad omnes aditus dispositi equites, itinera quoque obsidere iussi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediz, magnisque copiis præerat, occultus evaderet. Atarras autem cum trecentis armatis intraverat regiam. Huic decem satellites traduntur, quorum singulos deni armigeri sequebantur. Ii ad alios conjuratos comprehendendos distributi sunt. Atarras cum trecentis ad Philotam missus, clausum aditum domus moliebatur L. juvenum promptissimus stipatus. Nam cæteros cingere undiq; domum jusserat, ne occulto aditu Philotas posset elabi. Illum, sive securitate animi, sive fatigatione resolutum, somnus oppresserat: quem Atarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso cum injicerentur catenæ: *Vicit, inquit, bonitatem tuam, Rex, inimicorum meorum acerbitas.* Nec plura locutum, capite velato, in regiam abducunt. Postero die Rex edixit, omnes armati coirent, Sex millia fere militum venerant, præterea turba lixarum calonumq; impleverant regiam. Philotam armigeri agmine suo
 te.

tegebant, ne ante conspici posset à vulgo, quam Rex allocutus milites esset. De capitalibus rebus verusto Macedonum modo inquirebat exercitus: in pace erat vulgi; nihil potestas Regum valebat, nisi prius valuisset autoritas. Igitur primum Dymni cadaver infertur, plerisque quid patrasset, quoque casu extinctus esset, ignaris.

9. Rex deinde in concionem procedit, vultu præferens dolorem animi, Amicorum quoque mœstitia expectationem haud parvam fecerat. Diu dimisso in terram vultu, attonito stupentique similis stetit. Tandem recepto animo, Pene, inquit, milites, paucorum hominum scelere vobis ereptus sum. Deum providentia & misericordia vivos conspectusque vester venerabilis coëgit, ut vehementius parricidis irascerer: quoniam spiritus, imo una vita mea fructus est, tot fortissimis viris, & de me optime meritis, referre adhuc gratiam posse. Interrumpit orationem militum gemitus, obortæque sunt omnibus lacrymæ. Tum Rex: Quanto, inquit, maiorem in animis vestris motum excitabo, cum tanti sceleris autores ostendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquam salvi esse possint, & ominibus abstineo? Sed vincenda est memoria pristina caritatis, & conjuratio impiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nefas sileam? Parmenio, illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis de vinculis, omnium nobis amicorum vetustissimus, ducem tanto sceleri se præbuit. Minister ejus Philotas, Peucolaum, & Demetrium, & hunc Dymnum, cuius corpus aspicitis, ceterosque ejusdem amentie, in caput meum subornavit. Fremitus undique indignantium querentiumque tota concione obstrepbat, qualis solet esse multitudinis, & maxime militaris, ubi aut studio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, & Metron, & Ceballinus, producti,

ducti, quæ quisq; detulerat, exponunt: nullius eorum indicio Philotas particeps sceleris destinabatur. Itaq; indignatione pressa, vox indicum silentio excepta est. Tum Rex: Qualis, inquit, ergo animi vobis videtur, qui huius rei delatum indicium id ipsum suppressit? quod non fuisse vanum, Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut eo, ubi lavabat, irumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virum! Iste Regis periculo, cum moneretur, vultum non mutaret? indicium tantæ rei sollicitus non audiret? Subest nimirum silentio facinus, & avida spes regni præcipitem animam ad ultimum nefas impulit. Pater Medie præest. Ipse apud multos copiarum duces meis præpotens viribus, maiora, quam capis, sperat. Orbitas quoque mea, quod sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas: In vobis liberos, parentes, consanguineos habeo; Vobis salvis orbus esse non possum. Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem, & Philotam, scripserat, recitat, haud sane indicium gravioris consilii præferentem. Namque summa ejus hæc erat: Primum vestri curam agite, deinde vestrorum: sic enim, quæ destinavimus, efficiemus. Adjecitque Rex, Sic esse scriptam, ut, sive ad filios pervenisset, à consensu posset intelligi; sive intercepta esset, falleret ignaros. At enim Dymnum, cum ceteros particeps sceleris indicaret, Philotam non nominavit. Hoc quidem illius non innocentia, sed potentia indicium est, quod sic ab iis timetur, etiam à quibus prodi potest, ut cum de se fateantur, illum tamen celent. Ceterum Philotam ipsius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capto meo impias comparavit insidias, socium se, & consocium,

scium, adjunxit. Hic Attalo, quo gravio-
rem inimicum non habui, sororem suam in matrimonium
dedit. Hic, cum scripsissem ei pro jure tam fami-
liaris usus atque amicitiae, qualis sors edita esset
Iovis Ammonis oraculo; sustinuit rescribere mi-
hi, De quidem gratulari, quod in numerum Deo-
rum receptus essem: caterp̄m misereri eorum, qui-
bus vivendum esset sub eo, qui modum hominis ex-
cederet. Haec sunt etiam animi, pridem alienati à
me, et invidentis gloriae meae, indicia: quae equi-
dem, in illis, quam diu licuit, in animo meo pressi.
Videbam enim mihi partem viscerum meorum ab-
rumpi, si, in quos tam magna contuleram, vilio-
res mihi facerem. Sed jam non verba punienda sunt,
linguae temeritas pervenit ad gladios. Hos (si miles
creditur) Philotas in me trahit. si ipsum dimiseris,
quo me conferam, milites? cui caput meum credam?
Equitatus, optima exercitus partis, principibus nobi-
lissima juventutis unum praefeci: salutem, spem,
victoriam meam, fidei ejus tutelaeque commisi: pa-
trem in idem fugium, in quo me ipsi posuisti,
admovi. Mediam, quae nulla opulentior regio est, tot
civium sociorumque nullia, imperio ejus ditioni-
bus subjeci. Vix praesidium petieram, periculum
exitit. Quam feliciter in acie occidissem, potius
hostis praeda, quam civis victima! Nunc servatus
ex periculis, quae sola timui, in hac incidi, quae ti-
mere non debui. Soletis identidem à me, milites,
petere, ut salutem meam parcam. Ipsi mihi praesare
potestis, quod suadetis ut faciam. Ad vestras ma-
nus, ad vestra arma confugio: invitum vobis saluum
esse nolo: volentibus, non possum, nisi vindicor.
Tum Philotam, religatis post tergum manibus,
obsoleto amiculo velatam iussit induci. Facile ap-
parebat, motos esse tam miserabili habitu non
sine invidia paulo ante conspecti. Duce equi-

tatus pridie viderant, sciebant Regis interfuisse convivio: repente non reum modo, sed etiam damnatum, imo victum intuebantur. Subibat animas Parmenionis quoque, tanti ducis, tam clari civis fortuna, qui, modo duobus filiis Helio & Nicanore orbat, cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaque Amyntas Regis Prætor, inclinantem ad misericordiam concionem rursus aspera in Philotam oratione commovit: *Proditos eos esse Barbaris: neminem ad conjugem suam, neminem in patriam & ad parentes fuisse rediturum: velut truncum corpus, dempto capite, sine spiritu, sine nomine, in aliena terra ludibrium hostis futuros.* Haudquaquam pro re ipsius Amyntæ oratio grata Regi fuit, quod conjugum, quod patris admonitos, pigriores ad cætera munia exsequenda fecisset. Tunc Cœnus, quanquam Philotæ sororem matrimonio secum conjunxerat, tamen acrius quam quisquam in Philotam investus est; parricidam esse Regis, patris, exercitus, clamitans: saxumque, quod forte ante pedes jacebat, arripuit, emissurus in eum; ut plerique credidere, tormentis subtrahere cupiens: sed Rex manum ejus inhibuit, dicendæ prius causæ debere fieri potestatem, nec aliter judicari passurum se, affirmans. Tum dicere rursus permissus Philotas, sive conscientia sceleris, seu periculi magnitudine amens & attonitus, non at tollere oculos, non hiscere audebat. Lacrymis deinde manantibus, linquente animo, in eum, a quo tenebatur, incubuit: absterfisque amiculo ejus oculis paulatim recipiens spiritum ac vocem, dicturus videbatur. Jamque Rex intuens eum, *Macedonus, inquit, de te judicaturi sunt: quero, in patrio sermone sis apud eos usus?* Tum Philotas: *Præter Macedones, inquit, plerique adsunt, quos*

quos facilius, quæ dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero usus, qua tu egisti: non ob aliud, credo, quam ut oratio tua intelligi posset à pluribus. Tum Rex: Ecquid videtis odio etiam sermonis patris Philotam teneri? Solus quippe fastidit eum dicere. Sed sane, dicat utcumque cordi est, dum meminueritis, æque illum à nostro more atque sermone abhorrere. Atque ita concione excellit,

10. Tum Philotas: Verba, inquit, innocenti rep. re facile est, modum verborum misero tenere, difficile. Itaque inter optimam conscientiam & inquisitissimam fortissimam destitutus, ignoro quo modo & an mo meo & tempori paream. Absit quidem optimus causa mea iudex: qui cur me ipse audire voluerit, non mehercule extogito, cum illi utque, cognita causa, tam damnare me liceat, quam absolvere. Non cognita vero, liberari ab absente non possum, qui à presente damnatus sum. Sed quamquam vinculi hominis non supervacua solum, sed etiam invisa defensio est, qua iudicem non docere videtur, sed arguere: tamen, utcumque licet dicere, memet ipse non deferam, nec committam ut damnatus etiam mea sententia videar. Equidem, cuius criminis reus sim, non video. Inter conuictos nemo me nominat. De me Nichomachus nihil dixit. Ceballinus plus quam audieret, scire non potuit. Atqui conurationis caput me fuisse credit Rex. Potuit ergo Dynnus eum praterire, quem sequebatur? præsertim cum querenti socios vel falsos fuerim nominandus, quo facilius, qui tentabatur, posset impelli. Non enim detecto facinore nomen meum prateriit, ut posset videri scio pepercisse. Nichomachus, quem taciturnum arcana de semetipso credebat, confessus, alius nominatis, me unum subtrahebat. Quæso, commilitones, si Ceballi-

ratus pridie viderant, sciebant Regis interfuisse convivio: repente non reum modo, sed etiam damnatum, imo victum intuebantur. Subibat animas Parmenionis quoque, tanti ducis, tam clari civis fortuna, qui, modo duobus filiis Helio & Nicanore orbatus, cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaque Amyntas Regis Prætor, inclinantem ad misericordiam concionem rursus aspera in Philotam oratione commovit: *Proditos eos esse Barbaris: neminem ad conjugem suam, neminem in patriam & ad parentes fuisse rediturum: velut truncum corpus, dempto capite, sine spiritu, sine nomine, in aliena terra ludibrium hostis futuros.* Haudquaquam pro re ipsius Amyntæ oratio grata Regi fuit, quod conjugum, quod patris admonitos, pigriores ad cetera munia exsequenda fecisset. Tunc Cœnus, quanquam Philotæ sororem matrimonio secum conjunxerat, tamen acrius quam quisquam in Philotam investus est; parricidam esse Regis, patris, exercitus, clamitans: saxumque, quod forte ante pedes jacebat, arripuit, emissurus in eum; ut plerique credidere, tormentis subtrahere cupiens: sed Rex manum ejus inhibuit, dicendæ prius causæ debere fieri potestatem, nec aliter judicari passurum se, affirmans. Tum dicere rursus permissus Philotas, sive conscientia sceleris, seu periculi magnitudine amens & attonitus, non atzollere oculos, non hiscere audebat. Lacrymis deinde manantibus, linquente animo, in eum, à quo tenebatur, incubuit: absterfisque amiculo ejus oculis paulatim recipiens spiritum ac vocem, dicturus videbatur. Jamque Rex intuens eum, *Macedonus, inquit, de te judicaturi sunt: quero, in patrio sermone sis apud eos usus?* Tum Philotas: *Præter Macedones, inquit, plerique adsunt, quos*

quos facilius, quæ dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero usus, qua tu egisti: non ob aliud, credo, quam ut oratio tua intelligi posset à pluribus. Tum Rex: Ecquid videtis odio etiam sermonis patris Philotas teneri? Solus quippe fastidit eum dicere. Sed sane, dicat utcunque cordi est, dum memineritis, æque illum à nostro more atque sermone abhorrere. Atque ita concione excessit,

10. Tum Philotas: Verba, inquit, innocentis rep. re facile est, modum verborum misero tenere, difficile. Itaque inter optimam conscientiam & iniquissimam fortunam destitutus, ignoro quo modo & an mo meo & tempori paream. Absit quidem optimus causa mea iudex: qui cur me ipse audire voluerit, non mehercule excogito, cum illi utique, cognita causa, tam damnare me liceat, quam absolvere. Non cognita vero, liberari ab absente non possim, qui à presente damnatus sum. Sed quam vinculi hominis non supervacua solum, sed etiam invisa defensio est, qua iudicem non docere videtur, sed arguere: tamen, utcunque licet dicere, memet ipse non deferam, nec committam ut damnatus etiam mea sententia videar. Equidem, cujus criminis reus sim, non video. Inter conuictos nemo me nominat. De me Nichomachus nihil dixit. Ceballinus plus quam audieret, scire non potuit. Atqui conuersioni caput me fuisse credit Rex. Potuit ergo Dynnus eum praterire, quem sequebatur? præsertim cum querenti socios vel falso fuerim nominandus, quo facilius, qui tentabatur, posset impelli. Non enim detecto facivore nomen meum prateriit, ut posset videri scio pepercisse. Nichomachus, quem taciturnum arcana de semetipso credebat, confessus, alius nominatis, me unum subtrahebat. Quæso, commilitones, si Ceballi-

nus me non adisset, nihil me de coniuratis scire voluisset: num hodie dicerem causam nullo me nominante? Dymnus sane & rivat adhuc, & velit mihi parcere: quid ceteri, qui de se confitebuntur? me videlicet subtrahent? Maligna calamitas, & vere noxia, cum quis suo supplicio acquejcit pro alio cruciatus. Tot consci ne in equuleum quidem impositi verum fatebuntur? Aiqui nero parcat morituro, nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum crimen & ad unum revertendum mihi est. Cur rem delatam ad te tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc qualecunque est, confesso mihi, ubique es, Alexander, remisisti: dexteram tuam amplexus, reconciliati pugnus animi, convivio quoque interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum: pepercisti, dimissus. Vel iudicium tuum serva. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum à mensa tua, feci? quod novum facinus delatum ad te mutavit animum tuum? Gravi sopore acqiescebam, cum me, malis indormicentem meum, inimici vinciendo excitarunt. Unde & parricide & proditori tam alti quies somni? scelerati conscientia obstreperante cum dormire non possint, agitant eos furia, non consummato modo, sed & cogitato parricidio. At mihi securitatem primum innocentia mea, deinde dextera tua obtulerat. Non timui ne plus alienae crudelitati apud te liceret, quam clementiae tuae. Sed ne te mihi credidisse pœniteat, res ad me ferebatur à puero, qui non testem, non pignus indicis exhibere poterat, impleturus omnes metu, si cœpisset audiri. Amatoris & scorti iurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidem eius suspectam habui. quod non ipse deferret, sed fratrem potius subornaret. Timui ne negaret mandasse se Cehallno, & ego viderer multis amicorum Regis fuisse periculi causa. Sic quoque cum lacrimis neminem, inveni, qui mallet perire

perire me, quam incolumem esse. Quid inimicitiarum creditis excepturum fuisse, si infantes laceissem: At enim Dymnus se occidit. Num igitur scelerum eum divinare potui? Minime. Ita quod solum indicio fidem fecit, id me, cum à Ceballino interpellatus sum, movere non potuit. At hercule, si confiteus Dymno tanti sceleris fuisset, biduo illo prodiosus essem, dissimulare non debui. Ceballinus iose tolli de medio nullo negotio potuit. Denique post delatum indicium quo periturus eram, cubiculam Regis solus intravi, ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps conjunctionis fuit: sub illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum affecit. Ecquis è vobis corruptus est donis? quem decem, quem praefectum impensius colui? Mihi quidem obicitur, quod societatem patrii sermonis asperner, quod Macedonum mores fastidiam. Sic ego imperio, quod dedignor, immuneo? Jam pridem nativus ille sermo commercio aliarum gentium exolevit: tam victoribus, quam victis, peregrinà lingua discendi est. Non mehercule ista me magis laedunt, quam quod Amyntus Perdicca filius insidiatus est Regi: cum quo quod amicitia fuerit mihi, non recusò defendere. si fratrem Regi non oportuit deligi à nobis. Sin autem in illo fortunæ gradu positum etiam venerari necesse erat, utrum, queso, quod non divinavi, reus sum? An impiorum amicus infontibus quoque moriendum est? Quod si æquum est, cur tam diu vivo? si iniustum, cur nunc deum occidam? At enim scripsi, Misereri me eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui se Jovis filium crederet. Fides amicitiae, veri consilii periculosa libertas, vos me decepisti: vos quæ sentiebam, ne reticerem, impulstis. Scripsisse me hoc fateor Regi, non de Regi, non enim faciebam invidiam,

sed pro eo timebam. Dignior mihi Alexander videbatur, qui Jovis stirpem tacitus agnosceret, quam qui prædicatione jactaret. Sed quoniam oraculi fides certa est, sit Deus causa mea testis. Retinete me in vinculis, dum consulitur Hammon interim. Qui Regem nostrum dignatus est filium, neminem eorum, qui stirpi suæ insidiati sunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis esse tormenta, ne hanc quidem exhibenda veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere vobis parentes. Duos fratres ego nuper amisi: patrem nec ostendere possum, nec invocare audeo, cum & ipse tanti criminis reus sit. Pavum est enim tot modo liberorum parentem, inunico filio acquiescentem, eo quoque orbari, ni ipse in rogam meum imponitur. Ergo, carissime pater, & propter me morieris, & mecum. Ego tibi vitam adimo, ego senectutem tuam extinguo. Quod enim me procreabas infelicem adversantibus Diis; an ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Nescio, adolescentia mea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso robore ætatis eripier: tibi carnis fex spiritum adimet, quem si fortuna expectare voluisset, natura reposcebat. Admonuit me patris mei mentio, quam timide & cunctanter, quæ Cebalinius detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim, cum audisset, venenum à Philippo medico Regi parari, deterrere eum voluit epistola scripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri meo? Num ullam auctoritatem ejus literæ habuerunt? Ego ipso quoties, quæ audieram, detuli, cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Si &, cum indicamus, invisi; &, cum tacemus, suspecti sumus, quid facere nos oportet? Cumque unus è circumstantium turba exalasset, Bene meritis non insidiari: Philotas, Recte, inquit, quisquis es, dicis. Itaque

Itaque, si insidiatus sum, pœnam non deprecor: & finem facio dicendi, quoniam ultima verba gravia sunt auribus vestris. Abducitur deinde ab eis qui custodiebant eum.

11. Erat inter duces manu strenuus Belon qui, dam, pacis artium & civilis habitus rudis; vetus miles, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, promotus, qui, tacentibus exteris, stollida audacia ferox, admonere eos cœpit, quoties suis quisque diversoriis, quæ occupassent, deturbatus esset, ut purgamenta servorum Philotæ reciperentur eo, unde commilitones expulisset: auro argentoque vehicula ejus onusta totis vicis stetisse: ac ne in vicinia quidem diversorii quemquam commilitonum receptum esse, sed per dispositos, quos ad somnum habebat, omnes procul relegatos, ne scœmina illa murmurantium inter se, silentio verius quam sono, excitaretur. Ludibrio ei fuisse rusticos homines Phrygasque & Paphlagonas appellatos, qui non erubesceret, Macedo natus, homines linguæ suæ per interpretem audire. Cur Hammonem consuli vellet? eundem Jovis arguisse mendacium, Alexandrum filium agnoscantis scilicet veritum ne invidiosum esset, quod Dii offerrent. Cum insidiaretur capiti Regis & amici, non consoluisse eum Jovem. Nunc ad oraculum mittere, dum pater ejus sollicitaretur, qui præsit in Media: & pecunia, quæ ejus custodiæ commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad oraculum, non qui Jovem interrogent, quod ex Rege cognoverint; sed qui gratias agant, qui vota pro incolumitate Regis optimi persolvant. Tum vero universa concio accensa est, & à corporis custodibus initium factum, clamantibus, discrepandum esse parricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui graviora

supplicia merueret, haud sane iniquo animo audiebat. Rex in concionem reversus, sive ut in custodia quoque torqueretur, sive ut diligentius cuncta cognosceret, concilium in posterum diem distulit. Quanquam in vesperam inclinabat dies, tamen amicos convocari jubet: & ceteris quidem placebat, Macedonum more obrui saxis. Hephæstion autem, & Craterus, & Cœnus, tormentis veritatem exprimendam esse dixerunt: & illi quoque, qui aliud suaserant, in horum sententiam transeunt. Concilio ergo dimisso, Hephæstion cum Cratero & Cœno ad quaestionem de Philota habendam consurgunt. Rex, Cratero accersito, & sermone habito, cuius summa non edita est, in intimam diversorii partem secessit. remotis arbitris, in multam noctem quaestionis expectavit eventum. Tortores in conspectu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille ultro: *Quid cessatis, inquit, Regis inimicum, interfectorum, conscientem occidere? quid quaestione opus est? Cogitavi, volui.* Craterus exigere, ut quæ confiteretur, in tormentis quoque diceret. Dum corripitur, dum obligantur oculi, dum vestis exuitur, gentium iura, Deos patrios nequidquam apud surdas aures invocabat. Per ultimos deinde cruciatus, utpote damnatus, & inimicis in gratiam Regis torquentibus, laceratur. Ac primo quanquam hinc ignis, illinc verbera, jam non ad quaestionem, sed ad poenam ingerebantur, non vocem modo, sed etiam gemitus habuit in potestate. Sed postquam intumescens corpus ulceribus, flagellorum ictus nudis ossibus incusos ferre non poterat, si tormentis adhibitori modum essent, dicturum se, quæ scire expeterent, pollicetur. Sed finem quaestioni fore, jurare eos per Alexandri salutem, volebat, removerique tortores. Et utroque impetrato,

Cra

Cratæro inquit, *Dic quid me velis dicere.* Illo indignante ludificari, rursusque revocante tortores, tempus petere cœpit, dum reciperet spiritum, cuncta quæ sciret indicaturus. Interim equites, nobilissimus quisque, & ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, posteaquam Philotas torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui Regi insidiari erant, cum ipsis necarentur: alii se interficiunt, alii in devios montes vastasque solitudines fugiunt, ingenti per tota castra terrore diffuso: donec Rex, tumultu cognito, legem se supplicii conjunctis fontium remittere edixit. Philotas verone an mendacio liberare se à cruciatu voluerit, anceps conjectura est: quoniam & vera confessis, & falsa dicentibus, idem doloris finis ostenditur. Cæterum, Pater, inquit, meus, Hegelochus quam familiariter usus sit, non ignoratis. Illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit. Ille omnium malorum nobis causa fuit. Nam cum primum Jovis filium se salutari intulit Rex: id indigne ferens ille; Hunc igitur regem agnoscimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam Deos despicit, qui postulat Deus credi. Amisimus Alexandrum, amisimus Regem; incidimus in superbiam nec Diis, quibus se exæquat, nec hominibus, quibus se eximit, tolerabilem. Nostrum sanguine Deum fecimus, qui nos fastidiat? qui graveretur mortalium adire concilium? Credite mihi, & nos, si viri sumus, à Diis adoptabimur. Quis proavum huius Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdiccam occisos ultus est? hic quidem intersectoribus patris ignovit. Hæc Hegelochus dixit super cœnam: & postero die prima luce à patre accersor. Tristis erat,

erat, & me moestum videbat: audieramus enim quæ sollicitudinem incuterent. Itaque ut experiremur, utramne vino gravatus effudisset illa, an altiore concepta consilio, accersiri eum placuit, ac venire: eodemque sermone ultro repetito, adiecit, se, siue auderemus duces esse, proximas à nobis partes vindicaturum: siue decessit animus, consilium silentio esse recturum. Parmenioni, vivo adhuc Dario, intempestiva res videbatur; non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum: Dario vero sublato, præmium Regis occisi Asiam, & totum Orientem interfecto-ribus esse cessurum. Approbatoque consilio, in hæc fides data est & accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio: & hæc confessus, intelligo, non prodesse mihi quod prorsus sceleris expers sum. Illi rursus tormentis admotis, cum ipsi quoque hastis os oculosque ejus everberarent, ut hoc quoque crimen confiteretur, expressere. Exigentibus deinde, ut ordinem cogitati sceleris exponeret: cum diu Bactra retentura Regem viderentur, timuisse respondit, ne pater LXX natus annos, tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ custos, interim exstingueretur, ipsique spoliato tantis viribus, occidendi Regis causa non esset. Festinasse ergo se, dum præmium haberet in manibus. Representasse consilium; cujus patrem fuisse autorem si crederent, tormenta, quamquam tolerare non posset, tamen non recusare. Illi collocati, satis quæsitum videri, ad Regem revertuntur, qui postero die, & quæ confessus erat Philotas, recitari, & ipsum, quia ingredi non poterat, iussit afferri. Omnia agnoscente eodem, Demetrius, qui proximi sceleris particeps esse arguebatur, producit: multa affirmatione, animique pariter constantia, & vultu abnuens, quidquam sibi in regem cogitatum esse. Tormenta etiam de-

poscebat

poscebat in semetipsum. Cum Philotas, circumlatis oculis incideret in Calin quendam haud procul stantem, propius eum iussit accedere: Illo perturbato, & recusante transire ad eum; *Patieris, inquit, Demetrium mentiri, rursusque excruciar?* Calin vox sanguisque defecerant, & Macedones Philotam inquinare innoxios velle suspicabantur; quia nec à Nichomacho nec ab ipso Philota, cum torqueretur, nominatus esset adolescens: qui ut præfectos Regis circumstantes se vidit, Demetrium & semetipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes ergo à Nichomacho nominatos, more patrio dato signo, saxis obruerunt. Magno non modo salutis, sed etiam vitæ periculo liberatus erat Alexander. Quippe Parmenio & Philotas principes amicorum, nisi palam fontes, sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari, Itaque anceps quaestio fuit. Dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur: post confessionem Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit.

L I B E R VII.

B R E V I A R I U M L I B R I.

1. **A**lexander Lyncestem majestatis reum interficit; curat; deinde in Amyntam & Simmiam Philotæ amicos inquit, qui suam innocentiam gravi oratione tuentur.

2. Amynta & fratribus in gratiam receptis, Polydamas à rege iussus, in Mediam celeriter profectus, Parmenionem interfici curat: Unde indignatio & seditio, quæ tandem extinguitur.

3. Varios populos sub iugum mittit Alexander, ac septendecim diebus cum exercitu Caucasum superat.

4. Bessus de bello adversus Alexandrum, inter

epulas, consultat. sapientique Cobari consilio minime acquiescit. Interim Rex Bactra pervenit, ubi de Grecorum defectione, & Satibarxane singulari certamine occiso, advenit ei nuntius.

5. Exercitus Alexandri siti liberatus Oxum amnem industrie transiit. Bessus dolo captus ad Alexandrum adducitur, à quo & Darii fratri Oxatri crucifigendus traditur.

6. Barbarorum & Macedonum benevolentia; varias expugnat urbes. Sed & Alexandriam ad Tanaim condit amnem, brevissimoque temporis absolvit spatium.

7. De bello Scythis inferendo Alexander ager ex vulnere cum suis int. consilium. Aristander vates regi voluntati extorum accommodat significata. Menedemus à Spitamene per insidias cum duobus pedum milibus & cec. equitibus à Dahis interficitur: quod callide admodum dissimulat Alexander.

8. Dum exercitus ad bellum accingitur, Scytharum legati adveniunt, ac de pace prorsus egregiam ad Alexandrum orationem habent.

9. Alexander legatis dimissis Tanaim transiit, bellum Scythis infert: & cum victis benigne agit.

10. Sogdianorum nobilium invictus animus. Bessi supplicium: novo milite auctus Alexandri exercitus.

11. Petram, urbem amplissimam, situ naturaque loci fere inexpugnabilem, ad deditionem cogit Alexander.

PHILOTAM sicut recentibus sceleris ejus vestigiis jure affectum supplicio censuerant milites; ita, posteaquam deserat esse, quem odissent, invidia in misericordiam vertitur. Moverat & claritas juvenis, & patris ejus senectus, atque orbi-

orbis. Primus Asiam aperuerat Regi, omnium periculorum eius particeps, semper alterum acie cornu defenderat. Philippo quoque ante omnes amicus, & ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horum cogitatio subibat exercitum, seditiosæque voces referebantur ad Regem; quæ ille haud sane motus, satisque prudens otii vitia negotio discuti, edicit ut omnes in vestibulo regis præsto afforent. quos ubi frequentes adesse cognovit, in concionem processit. Haud dubie ex composito Apharias postulare cœpit, ut Lyncestes Alexander, qui, multo antequam Philotas, Regem voluisset occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (sicut supra diximus) delatus, tertium jam annum custodiebatur in vinculis. Eundem in Philippi quoque eadem conjurasse cum Pausania, pro compeyto fuit: sed quia primus Alexandrum Regem salutarerat, supplicio magis, quam crimini, fuerat exemptus. Tum quoque Antipatri soceri ejus preces justam Regis iram morabantur. Cæterum recrudit soporatus dolor: quippe veteris periculi memoriam, præsentis cura renovabat. Igitur Alexander ex custodia educitur, jussusque dicere, quanquam toto triennio meditatus erat defensionem, tamen hæsitans & trepidus, pauca ex iis quæ composuerat, protulit: ad ultimum non memoria solum, sed etiam mens eum destituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conscientie indicium esset, non memorie vitium. Itaque ex iis, qui proxime attulerant, obliuiscens adhuc oblivioni, lanceis confoderunt: cujus corpore ablato, Rex introduci jussit Amyntam & Simmiam. Nam Polemon minimus ex fratribus, cum Philotam torqueri comperisset, profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi carissimi fuerant, ad magna & honorata ministeria illius maxime sus-

fra-

fragatione producti: memineratque Rex summo studio ab eo conciliatos sibi. Nec dubitabat hujus quoque ultimi consilii fuisse participes. Igitur olim esse sibi suspectos matris suae literis, quibus esset admonitus, ut ab his salutem suam tueretur: ceterum se invitum deteriora credentem, nunc manifestis indicibus victum jussisse vinciri. Nam pridie quam detegeretur Philotæ scelus, quin in secreto cum ipso fuisset, non posse dubitari. Fratrem vero qui profugerit cum Philotas torqueretur, aperuisse fugæ causam. Nuper præter consuetudinem, officii specie, amotis longius cæteris, admovisse semetipsum lateri suo, nulla probabili causa: seque mirantem quod non vice sua tali fungerentur officio, & ipsa trepidatione eorum perterritum, strenue ad armigeros, qui proxime sequebantur, recessisse. Ad hoc accedere, quod cum Antiphanes scriba equitum Amyntæ denuntiasset, pridie quam Philotæ scelus deprehensum esset, ut ex suis equis, more solito, daret iis qui amisissent suos: superbe respondisse, nisi incepto desisteret, brevi sciturum quis ipse esset. Jam linguarum violentiam, temeritatemque verborum, quæ in semetipsum jacularentur, nihil aliud esse, quam scelesti animi indicem ac testem: quæ si vera essent, idem meruisse eos quod Philoram: si falsa exigere ipsum ut resellant. Productus deinde Antiphanes, de equis non traditis, & adjectis etiam superbe minis indicat. Amyntas, facta dicendi potestate: *Si nihil, inquit, interest Regis; peto, ut, dum dico, vinculis liberer.* Rex solvi utrumque jubet: desiderantique Amyntæ ut habitus quoque redderetur, armigeri lanceam dari jussit: quam ut læva comprehendit, evitato eo loco, in quo Alexandri corpus paulo ante jacuerat, *Qualiscunque, inquit, exitus nos manet, Rex, confitemur, prosperum tibi debituros, tri-*
stiorem

stiozem fortuna imputaturos. Sine praedicio dicimus causam; liberis corporibus animisque: habitum etiam, in quo te comitari solemus, reddidisti. Causam non possumus, fortunam timere desinemus. Te queso, permittas mihi id primum defendere, quod à te ultimum obiectum est. Nos, Rex, sermonis, adversus majestatem tuam habiti nullius conscii sumus nobis. Dicerem, jam pridem vicisse te invidiam, nisi periculum esset, ne alia maligne dicta crederes blanda oratione purgari. Ceterum, etiamsi militum tui vel in agmine deficientis & satigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo aegri & vulnera curantis, aliqua vox asperior esset accepta, merueramus fortibus factis, ut malles ea tempori nostro imputare, quam animo. Cum quid accidit tristis, omnes rei sunt: corporibus nostris, quae utique non odimus, infestas admoveamus manus: parentes liberis si occurrant, & ingrati & invidi sunt. Contra, cum donis honoramur, cum praemiis onusti revertimur, quis ferre nos potest? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio, nec laetitia moderata est. Ad omnes affectus impetu rapimur; vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur. Utcunque praesens moris affectio, modo Indiam adire & Oceanum libet, modo conjugum & liberorum patriaeque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter se colloquentium voces, signum tuba datum finit. In suos ordines quisque currimus, & quicquid irarum in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita. Utmam Philotas quoque intra verba peccasset. Proinde ad id revertar, propter quod rei sumus. Amicitiam, quae nobis cum Philota fuit, adeo non inficio, ut expetisse quoque nos, magnosque ex ea fructus percepisse confitear. An vero Parmenionis, quem tibi proximum esse voluisti, filium, omnes pene amicos suos dignatione vincens,

centem, cultum à nobis esse mirari? Tu hercule (si verum audire vñ) Rex, hujus nobis periculi causa es. Quis enim alius effecit, ut ad Philotam decurrerent qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitia tua ascendimus. Is apud te fuit, cujus gratiam expetere, & iram timere possemus. Annon propemodum in tua verba, tui omnes te praeunte juravimus, eosdem nos inimicos amicosque habituros esse, quos tu haberes? hoc sacramento pietatis obstricti adversamur scilicet, quem tu omnibus praeferbas? Igitur si hoc crimen est, tu paucos innocentes habes, imo hercule dominem. Omnes enim Philotæ amici esse voluerunt: totidem, quot volebant, esse non poterant. Ita si à consociis amicos non dividis, nec ab amicis quidem separabis illos qui idem esse voluerunt. Quod igitur conscientia affertur indicium? ut opinor, quia pridie familiariter, & sine arbitris, locutus est nobiscum. At ego purgare non possem, si pridie quicquam ex vetere vita ac more mutassem. Nunc vero, si, ut omnibus diebus, illo quoque qui suspectus est, fecimus; consuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus, & pridie quam Philotas detectus est, hæc mihi cum Antiphane res erat, qui si nos suspectos facere vult, quod illo die equos non dederim, semetipsum, quod eos desideraverat, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem, & exigentem, nisi quod melior est causa suum non tradentis, quam poscentis alienum. Ceterum n. Rex, equos decem habui, è quibus Antiphanes octo iam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam: quos cum vellent abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis animo locutum esse me cum igitur aversissimo; & hoc unum militiæ suæ usurpante, ut alienos quos pugnaturis distri-

tribuat. Huc enim malorum ventum est, ut verba mea eodem tempore & Alexandro excussem, & Antiphani. At hercule mater de nobis inimicus tibi scripsit. Utinam prudentius esset sollicita pro filio, & non inanes quoque species anxio animo figuraret. Quare enim non adscribit metui sui causam? Denique non ostendit autorem, quo facto dictore nostro mota, tam trepidas tibi litteras scripsit. O miseram conditionem meam, cui forsitan non periculosius est tacere quam dicere! Sed utcunque cessura res est, malotibi defensionem meam displicere, quam causam. Agnosces autem quæ dicturus sum. Quippe meministi, cum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros juvenes in domo tuæ matris abscondi. Præcepisti igitur mihi, ne quem præter te intuerer, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius, quam expediebat mihi, executus sum imperium tuum. Gorgiam, & Hecateum & Gorgatam quorum bona opera uteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius est, quam me, qui, si tibi non parvissem, jure daturus fui penas, nunc perire quia parui? Neque enim ulla alia matri tuæ persequendi nos causa est, quam quod utilitatem tuam muliebri præposuimus gratia. Sex millia Macedonum peditem, & DC equites adduxi: quorum pars secutura me non erat, si militiam detrectantibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, ut, quia illa propter hanc causam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui ire eius nos obtulisti.

2. Dum hæc Amyntas agit, forte supervenerunt qui fratrem eius Polemonem, de quo ante dictum est, fugientem consecuti vincitum reducebant. Infesta concio vix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum jaceret. Atque ille sane interritus; Nilul, inquit, pro me deprecor, modo ne
fra-

f ratrum innocentia fuga imputetur mea. Hæc si defendi non potest, meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior est causa, quod ego, qui profugi, suspectus sum. Hæc elocuto universa concio assensu est. Lacrymæ deinde omnibus manare cœperunt, adeo in contrarium repente mutatis, ut solum pro eo esset quod maxime læserat. Juvenis erat primo ætatis flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertum eum à comitibus, & hæsitantem inter revertendi fugiendique consilium, qui secuti erant, occupaverunt. Is tum flere cœpit. & os suum converberare, mœstus non suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum. Moveratque jam Regem, non concionem modo: sed unus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum, Tum, ait, demens, lacrymare debueras, cum equo calcaria subderes, fratrum desertor, & desertorum comes. Miser, quo, & unde, fugiebas? Effecisti ut reus capitis, accusatoris uterer verbis. Ille peccasse se, sed gravius in fratres, quam in semetipsum, fatebatur. Tum vero, neque lacrymis, neque acclamationibus, quibus studia sua multitudo proficitur, temperaverunt. Una vox erat pari emissâ consensu, ut infontibus & fortibus viris parceret. Amici quoque, data misericordiæ occasione, consurgunt; flentesque Regem deprecantur. Ille, silentio facto. Et ipse, inquit, Amyntam mea sententia fratresque eius absolvo. Vos autem, juvenes, malo beneficii mei oblivisci, quam periculi vestri meminisse. Ea fide redite in gratiam mecum, qua ipse vobiscum revertor. Nisi qua delata essent, excusassem, valde dissimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse, quam suspectos. Cogitate, neminem absolvi posse, nisi qui dixerit causam. Tu Amynta, ignosce fratri tuo: erit hoc simpli-

citer etiam mihi reconciliati animi tui pignus. Con-
 cione deinde dimissa, Polydamanta vocari jubet.
 Longe acceptissimus Parmenioni erat, proximus
 lateri in acle stare solitus. Et quanquam conscien-
 tia fretus, in regiam venerat: tamen ut iussus est
 fratres suos exhibere admodum juvenes, & Regi
 ignotos obxatatem, fiducia in sollicitudinem ver-
 sa, trepidare cœpit: sapius quæ nocere possent,
 quam quibus eluderetur, reputans. Jam armi-
 geri, quibus imperatum erat, produxerant eos,
 cum ex sanguine metu Polydamanta propius ac-
 cedere jubet: submotisque omnibus; *Scelere, in-*
quit, Parmenionis omnes pariter appetiti sumus:
maxime ego ac tu, quos amicitia specie fefellit: ad
quem persequendum puniendumque (vide quantum
fidei tuæ credam) te ministro uti statui. Obsides, dum
hoc peragi, erunt fratres tui. Proficiscere in Me-
diam, & ad Præfectos meos literas scriptas manu
mea perfer. Velocitate opus est, qua celeritatem fa-
mæ antecodas. Nocturno pervenire illuc te volo: postero
die quæ scripta erunt, exequi. Ad Parmenionem
quoque epistolas feres, unam à me, alteram Philotæ
nomine scriptam. Signum annuli ejus in mea pote-
state est. Sic pater credens à filio impressum, cum te
viderit, nihil metuet. Polydamas, tanto liberatus
 metu, impensius etiam quam exigebatur, pro-
 mittit operam. Collaudatusque, & præmiis one-
 ratus, deposita veste quam habebat, Arabica in-
 duitur. Duo Arabes, quorum interim conjuges ac
 liberi, vinculum fidei, obsides apud Regem erant,
 dati comites. Per deserta etiam ob siccitatem lo-
 ca, camelis undecima die, quo destinaverat, per-
 venit. Et prius quam ipse vultuaretur adventus,
 rursus Polydamas vestem Macedonicam sumit,
 & in tabernaculum Cleandri (Prætor hic regius
 erat) quarta vigilia pervenit. Redditis deinde
 literis,

literis, constituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Namque ceteri quoque, quibus literas Regis attulerat, ad eum venturi erant, cum Parmenioni Polydamanta venisse nuntiaverunt: quidum lætatur adventu amici, simulque noscendi, quæ Rex ageret, avidus, (quippe longo intervallo nullam ab eo epistolam acceperat) Polydamanta requiri jubet. Diversoria regionis illius magnos recessus habent, amœnosque nemoribus manu confitis. Ea præcipue Regum Satraparumque volupras erat. Spatiabatur in nemore Parmenio, medius inter duces, quibus erat imperatum literis Regis, ut occiderent. Agendæ autem rei constituerant tempus, cum Parmenio à Polydamante literas traditas legere cœpisset. Polydamas procul veniens, ut a Parmenione conspectus est vultu lætitiæ speciem præferente, ad complectendum eum cucurrit: mutuaque gratulatione functi Polydamas epistolam à Rege scriptam ei tradidit. Parmenio vinculum epistolæ solvens, quidnam Rex ageret, requirebat. Ille, ex ipsis literis cogniturum esse, respondit, Quibus Parmenio lectis, Rex, inquit, expeditionem parat in *Arachosios*. *Strenuum hominem, & nunquam cessantem. Sed tempus, salutis sue, tanta jam parta gloria, parcere.* Alteram deinde epistolam Philotæ nomine scriptam, lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum ejus latus gladio haurit Cleander, deinde jugulum ferit: ceteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri, qui ad aditum nemoris assiterant, cognita eade, cujus causa ignorabatur, in castra perveniunt, & tumultuoso nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata eades erat, coeunt, & ni Polydamas, ceterique ejusdem noctis participes dedantur, murum circumdatum nemori everfuros denuntiant, omniumque sanguine Duci parenta-

turos. Cleander primores eorum intromitti juber, literasque Regis scriptas ad milites recitat, quibus insidix Parmenionis in Regem, precesq; ut ipsum vindicarent, continebantur. Igitur, cognita Regis voluntate, non quidem indignatio, sed tamen seditio compressa est. Dilapsis pluribus pauci remanserunt, qui saltem ut corpus ipsius sepelire permitterent, precabantur. Diu id negatum est, Cleandri metu, ne offenderet Regem. Perinacius deinde precantibus, materiam consternationis subtrahendam ratus, capite deciso truncum humare permisit. Ad Regem caput missum est. Hic exitus Parmenionis fuit, militix domique clari viri. Multa sine Rege prospere, Rex sine illo nihil magnæ rei gesserat. Felicissimo Regi, & omnia ad fortunæ suæ exigenti modum, satisfecit LXX natus annos: juvenis, ducis, & sæpe etiam gregarii militis munia explicuit; acer consilio, manu strenuus, carus principibus, vulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum suspectum fecerint, ambigi potest: quia Philotas ultimis cruciatibus victus, verane dixerit, quæ facta probari non poterant, an falsis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cum magis posset liquere, dubitatum est. Alexander, quos mortem Parmenionis conquestos esse compererat, separandos à cætero exercitu ratus, in unam cohortem secevit, ducemque his Leonidam dedit, & ipsum Parmenioni quondam intima familiaritate conjunctum. Fere iidem erant, quos alioqui Rex habuerat invidios. Nam cum experiri veller militum animos, admonuit, qui literas in Macedoniam ad suos scripsisset, iis, quos ipse mittebat, perlaturis cum fide, traderet. Simpliciter ad necessarios suos quæque scripserat quæ sentiebat. Aliis gravis erat, plerisque non ingrata militia. Ita & agen-

agentium gratias, & querentium, literæ exceptæ sunt. & qui forte tædium laboris per literas erant quæsti, hanc seorsum cohortem à cæteris tendere ignominiz causa jubet: fortitudine usus in bello libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus, & consilium temerarium forsitan; quippe fortissimi juvenes contumeliis irritati erant, sicut omnia alia felicitas Regis excipit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat virtutem & ignominiz demendæ cupido, & quia fortiora facta in paucis latere non poterant.

3. His ita compositis, Alexander Arianorum Satrape constituto, iter pronuntiari jubet in Agriaspas, quos jam nunc mutato nomine Evergetas appellabant, ex quo frigore victusque penuria Cyri exercitum affectum, testis & com meatibus juverant. Quintus dies erat ut in eam regionem pervenerat; cognoscit Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Arios. Itaque Caranum & Erigyum cum Artabazo & Andronico, & sex millibus Græcorum peditum, DC equites sequebantur. Ipse sexaginta diebus gentem Evergetarum ordinavit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata. Relicto deinde, qui iis præfesset, Amenide (scriba is Darii fuerat), Arachosios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum, qui sub Parmenione fuerat, occupavit. Sex millia Macedonum erant, & cæ nobiles, & v millia Græcorum, cum equitibus ducentis, haud dubie robur omnium virium Regis. Arachosii datus Memnon Præter, quatuor millibus peditum, & DC equitibus in præsidium relictis. Ipse Rex nationem ne finitimis quidem satis notam, quippe nullo commercio volentem mutuos usus, cum exercitu intravit. Parapamisadæ appellantur; agreste hominum

num genus, & inter Barbaros maxime incondi-
tum: locorum asperitas. hominum quoque inge-
nia duraverat. Gelidissimum Septentrionis axem
ex magna parte spectant. Bactrianis ad Occiden-
tem coniuncti sunt. Meridiana regio ad mare In-
dicum vergit. Tuguria latere primo struunt. Et
quia sterilis est terra materix, in nudo etiam mon-
tis dorso usque ad summum ædificiorum fasti-
gium eodem laterculo utuntur. Cæterum structu-
ra latior ab imo, paulatim incremento operis in
arctius cogitur; ad ultimum in carinx maxime
modum coit. Ibi foramine relicto, superne lumen
accipiunt. Ad medium vites & arbores, si quæ in
tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Pe-
nitus hyeme defossæ latent. Cum, nive discussa,
aperiri humus cœpit, cælo soliq; redduntur. Cæ-
terum adeo altæ nives premunt terram, gelu &
perpetuo pene rigore constrictæ, ut ne avium qui-
dem feræve ullius vestigium exstet. Obscura cœli
verius umbra, quam lux nocti similis, premit ter-
ram, vix ut quæ prope sunt, conspici possint. In
hac tamen omnis humani cultus solitudine desti-
tutus exercitus, quicquid malorum tolerari potest,
pertulit: inopiam, frigus, lassitudinem, despera-
tionem. Multos exanimavit rigor insolitus nivis:
multorum adussit pedes: plurimorum oculis præ-
cipue perniciosus fuit, fatigari quippe in ipso gelu
deficientia corpora sternebant: quæ cum moveri
desissent, vis frigoris ita astringebat, ut rursus ad
surgendum conniti non possent. A commilitoni-
bus torpentes excitabantur. Neque aliud reme-
dium erat, quam ut ingredi cogerentur, Tum de-
mum vitali calore moto, membris aliquis redibat
vigor. Si qui ruguria Barbarorum adire potue-
runt, celeriter resecti sunt. Sed tanta caligo erat,
ut ædificia nulla alia res, quam fumus, ostenderet.

Illi. nunquam ante in terris suis advena viso, cum armatos repente conspicerent, exanimati metu, quidquid in tuguriis erat, afferebant: ut corporibus ipsorum parceretur, orantes. Rex agmen circumibat pedes, jacentes quosdam erigens, & alios, cum agre sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medium, nunc in ultimo agmine itineris, multiplicato labore, aderat Tandem ad cultiora perventum est: commeatuque largo recreatus exercitus, simul & qui consequi non poterant, in illa castra venerunt. Inde agmen processit ad Caucasum montem, cujus dorsum Asiam perpetuo iugo dividit: hinc simul mare, quo Ciliciam subit: illinc Caspium fretum & amnem Araxem, aliaque regionis Scythiz deserta spectat. Taurus secundæ magnitudinis mons committitur Caucaso: à Cappadocia se attollens Ciliciam præterit, Armeniæque montibus jungitur. Sic inter se tot iuga velut serie coherentia, perpetuum habent dorsum: ex quo Asiæ omnia fere flumina, alia in Rubrum, alia in Caspium mare, alia in Hyrcanum & Ponticum decidunt. XVII dierum spatio Caucasum superavit exercitus. Rupes in eo X in circuitu stadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit: in qua vincetum Promethea fuisse antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis urbi sedes electa est VI millibus seniorum Macedonum, & præterea militibus, quorum opera uti defisset, permissum in novam urbem confidere. Hinc quoque Alexandriam incolæ appellaverunt.

4. At Bessus Alexandri celeritate perterritus, Diis patris sacrificio rite facto, sicut illis gentibus mos est, cum amicis ducibusque copiarum inter epulas de bello consultabat. Graves mero suas vires extollere; hostium nunc temeritatem, nunc pauci-

citatem, spernere. Præcipue Bessus ferox verbis ; & patto per scelus regno superbus, ac vix potens mentis, dicere : Socordia Darii crevisse hostium famam. Occurrisse enim in Ciliciz angustissimis faucibus, cum retrocedendo posset perducere incautos in loca natura & situ invia, tot fluminibus objectis, tot montium latebris, inter quas deprehensus hostis, ne fugæ quidem, nedum resistendi, occasionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere. Oxum amnem velut murum objecturum hosti, dum ex finitimis gentibus valida auxilia concurrerent. Venturos autem Chorasmos, & Dahas, Sacasque, & Indos, & ultra Tanaim amnem colentes Scythas : quorum neminem adeo humilem esse, ut humeri ejus non possent Macedonis militis verticem æquare. Conclamant temulenti, unam hanc sententiam salubrem esse : & Bessus circumferri merum largius jubet, debellaturus super mensa Alexandrum. Erat in eo convivio Cobares natione Medus, sed magicæ artis (si modo ars est, non vanissimi cuiusque ludibrium) magis professione quam scientia celebrer, alioquin moderatus, & probus. Is cum præfatus esset, scire, servo esse utilius parere dicto, quam asserre consilium, cum illos qui pareant, idem quod ceteros maneat ; qui vero suadeant, proprium periculum : poculum ei, quod habebat in manu, tradidit. Quo accepto Cobares, *Natura*, inquit, *mortalium*, hoc quoque nomine *prava & sinistra dici potest*, quod in suo quisque negotio hebetior est quam in alieno. *Turbida facta sunt consilia eorum, qui sibi suadent. Obstat aliis metus, aliis cupiditas, nonnunquam naturalis eorum, quæ cogitaveris, amor. nam in te superbia non cadit. Expertus es, unumquemque quod ipse repererit, aut solum, aut optimum ducere. Magnum onus sustines capite, regium*

insigne. Hoc aut moderate perferendum est, aut (quod abominor) interruet. Consilio, non impetu opus est. Adjicit deinde, quod apud Bactrianos vulgo uturpabant, Canem timidum vehementius latrare, quam mordere. Altissima quaeque flumina minimo sono labi. Quæ inserui, ut qualiscunque inter Barbaros potuit esse prudentia, traderetur. In his audientium suspenderat expectationem sui. Tum consilium aperit, utilius Bello, quam gratius. In vestibulo, inquit, regiae tuae velocissimus consilii Rex. Ante ille agmen, quam tu mensam istam movebis. Nunc ab Tanai exercitum accerfes, armis flumina oppones. Scilicet, qua tu fugiturus es, hostis sequi non potest? Iter utriq; commune est, victori tutius. Licet strenuum metum putes esse, velocior tamen spes est. Quin validioris occupas gratiam dedisq; te? Vt cunque cesserit, meliorem fortunam deditus, quam hostis, habiturus. Alienum habes regnum, quo facilius eo careas. Incipies forsitan justus esse Rex, cum ipse fecerit, qui tibi & dare potest regnum, & eripere. Consilium habes fidele, quod diutius exsequi supervacaneum est. Nobilis equus umbra quoque virgæ regitur; ignavus ne calcari quidem concitari potest. Bessus, & ingenio & multo mero ferox, adeo exarsit, ut vix ab amicis, quo minus occideret eum (nam strinxerat quoque acinacem), contineretur. Certè à convivio profilivit, haudquaquam potens mentis. Cobares inter tumultum elapsus, ad Alexandrum transfugit. Octo millia Bactrianorum habebat armata Bessus, quæ, quamdiu propter cæli intemperiem Indiam potius Macedones petituros crediderant, obedienter imperata fecerunt. Postquam adventare Alexandrum compertum est, in suos quisque vicos dilapsi, Bessum reliquerunt. Ille cum clientium manu, qui non mutaverant fidem, Oxo ambo superato,

superato, exustisque navigiis, quibus transferat ne iisdem hostis uteretur, novas copias in Sogdianis contrahebat. Alexander Caucasum quidem (ut supra dictum est) transferat: sed inopia frumenti prope ad famem ventum erat. Succo ex fescula expresso haud secus quam oleo, artus perungebant. Sed huius succi ducenis quadragenis denariis amphoræ singulæ, mellis denariis trecentis nonagenis, trecentis, vini æstimabantur; tritici nihil, aut admodum exiguum reperiebatur. Siros vocabant Barbari: quos ita solerter abscondunt, ut, nisi qui defoderunt, invenire non possunt. In iis conditæ fruges erant. In quarum penuria milites fluviatili pisce & herbis sustinebantur. Jamque hæc ipsa alimenta defecerant, cum iumenta, quibus onera portabant, cadere iussi sunt: horum carne, dum in Bactrianos perventum, traxere vitam. Bactrianæ terræ multiplex & varia natura est. Alibi multa arbor, & vitis, largos mitesque fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora sunt, frumento conseruntur. Cætera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem ejusdem terræ steriles arenæ tenent. Squalida siccitate regio non hominem, non frugem, alit. Cum vero venti à Pontico mari spirant, quicquid sabuli in campis jacet, convertunt. Quod ubi cumulatum est, maiorum collium procul species est, omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Itaque qui transeunt campos, navigantium modo noctu sidera observant, ad quorum cursum iter dirigunt: & propemodum clarior est noctis umbra, quam lux. Ergo interdum invia est regio: quia nec vestigium, quod sequantur, inveniunt; & nitor siderum caligine absconditur. Cæterum si quos ille ventus, qui à mari exoritur, deprehendit, arena obruit. Sed qua mitior terra est, ingens hominum equorum-

que multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites triginta millia expleverant. Ipsa Bactra, regionis eius caput, sita sunt sub monte Paropamisso. Bactrus amnis præterit mœnia. Is urbi & regioni dedit nomen. Hic Regi stativa habenti nuntiatur ex Græcia Peloponnesiũum Laconũumque defectio. Nondum enim victierant, cum proficiscerentur tumultus ejus principia nuntiaturi. Et alius præseus terror affertur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, adventare, Bessio ferentes opem. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Catanus & Erigyus gesserant, perferuntur. Commissum erat prallum inter Macedones Ariosque. Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat: qui cum pugnam segnem utrinque æquis viribus stare vidisset, in primos ordines adequitavit, demptaque galea, inhibitis qui tela jaciebant, si quis viritum dimicare vellet, provocavit ad pugnam, nudum se caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam Barbari dux exercitus Erigyus, gravis quidem ætate, sed & animi & corporis robore nulli juvenum postferendus. Is galea dempta canitiem ostentans: *Venit, inquit, dies, quo aut victor a, aut morte honestissima, quales amicos & milites Alexander habeat, ostendam.* Nec plura elocutus, equum in hostem egit. Crederes imperatum, ut acies utraque tela cohiberent. Protinus certe cesserunt, dato libero spatio, intenti in eventum, non duorum modo, sed etiam suæ sortis; quippe alienum discrimen secuturi. Prior Barbarus emisit hastam, quam Erigyus modica capitis declinatione vitavit. At ipse infestam sarissam, æquo calcaribus concito, in medio Barbari gutture ita fixit, ut per cervicem emineret. Præcipitatus ex equo Barbarus, adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarza-
nes

nes hastam manu complexus, quo maturius interiret, ictum hostis adjuvit; & Barbari, duce amisso, quem magis necessitate quam sponte secuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigyo tradunt. Rex his quidem latus, de Spartanis haudquaquam securus, magno tamen animo defectionem eorum tulit, dicens: Non ante ausos consilia nudare, quam ipsum ad fines Indix pervenisse cognovissent. Ipse Bessum persequens copias movit: cui Erigyus spolia Barbarica, ceu opimum belli decus, praeferens occurrit.

3. Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita, sarcinas & impedimenta ibi cum praesidio reliquit. Ipse cum expedito agmine loca deserta Sussitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (ut ante dictum est) penuria, prius desperatione, quam desiderio bibendi, sitim accendit. Per ecce stadia ne modicus quidem humor existit. Arenas vapor aestivi solis accendit, quae ubi flagrare coeperunt, haud secus quam continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terrae fervore excitata, lucem tegit: camporumque non alia, quam vasti & profundi aëoris species est. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore & matutino frigore corpora levabantur. Ceterum cum ipsa luce aestus oritur, omnemque naturalem absorbet humorem siccitas, ora visceraque penitus uruntur. Itaque primum animi, deinde corpora deficere coeperunt. Pigebat & consistere, & progredi. Pauci, à peritis regionis admoniti, praepararant aquam. Haec paulisper repressit sitim. Deinde crescente aestu, rursus desiderium humoris accensum est. Ergo quidquid vini oleique erat, hominibus ingerebatur. Tantaque dulcedo bibendi fuit, ut in posterum sitis non timeretur. Graves deinde avide hausto humore,

non sustinere arma, non ingredi poterant: & feliciores videbantur quos aqua defecerat; cum ipsi fine modo infusam vomitu cogerentur egerere. Anxium Regem tantis malis circumfusi amici, ut meminisset, orabant, animi sui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitus esse: cum ex iis, qui praecefferant ad capiendum locum castris, duo occurrunt, utribus aquam gestantes, ut filiis suis, quos in eodem agmine esse, & ægre pati sitim non ignorabant, occurrerent, qui cum in Regem incidissent, alter ex iis, utrereloluto, vas quod simul ferebat, implet, porrigens Regi: ille, percontatus quibus aquam portarent, filiis ferre cognoscit. Tunc poculo pleno (sicut oblatum est) reddito, *Nec solus, inquit, bibere sustineo, nec tam exiguum dividere omnibus possum. Vos currite, & liberis vestris, quod propter illos attulistis, date.* Tandem ad flumen Oxum ipse pervenit prima fere vespere. Sed exercitus magna pars non potuerat consequi. In edito monte ignes iubet fieri, ut ii, qui ægre sequebantur, haud procul castris se abesse cognoscerent. Eos autem qui primi agminis erant, matute cibo ac potione firmatos, implere alios utres, alios vasa, quibuscum aqua possit portari, iussit, ac suis opem ferre. Sed qui intemperantius hauserant, intercluso spiritu extincti sunt. Multoque maior horum numerus fuit, quam ullo amiserat praelio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu, qua veniebat exercitus, constitit. Nec ante ad curandum corpus recessit, quam praeerierant qui agmen sequebantur: totamque eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigiliis egit, nec postero die latior erat; quia nulla navigia habebat, nec pons erigi poterat, circumquaque amnem nudo solo, & materia maxime sterili. Consilium igitur, quod unum neces-

sitas

fitas subiecerat, init. Utres quamplurimos stramentis refertos dividit. His incubantes transnavigare amnem: quique primi transierant, in statione erant, dum trajicerent ceteri. Hoc modo sexto demum die in ulteriore ripa totum exercitum exposuit. Iamq; ad persequendum Bessum statuerat progredi. cum ea, quæ in Sulianis erant, cognoscit. Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Besso Sed nullis meritis perfidia mitigari potest: quæ tamen jam minus in eo invisa esse poterat, quia nihil ulli nefas tum in Bessum interfectorem Regis sui videbatur. Titulus facinoris speciosus præferebatur, vindicta Darii. Sed fortunam, non scelus, oderat Bessi. Nam ut Alexandrum flumen Oxum superasse cognovit, Dataphernem & Catenem, quibus à Besso maxima fides habebatur, in societatem cogitæ rei asciscit. Illi promptius adeunt, quam rogabantur; adsumtisque octo fortissimis juvenibus talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Bessum, & remotis arbitrâs comperisse ait se, insidiari ei Dataphernem & Catenem, ut vivum Alexandro traderent agentes; à semet occupatos esse, & victos teneri. Bessus tanto merito (ut credebat) obligatus, partim gratias agit, partim avidus explendi supplicii, adduci eos jubet. Illi, manibus sua sponte religatis, à participibus consilii trahebantur: quos Bessus truci vultu intuens consurgit, manibus non temperaturus. At illi simulatione ommissa circumfistunt eum, & frustra repugnantem vinciunt, direpto ex capite regni insigni: lacerataque veste, quam spoliis occisi Regi induerat. Ille Deos sui sceleris ultores adesse confessus, adiecit: Non Dario iniquos fuisse, quem sic ulciscerentur: sed Alexandro propitios, cuius victoriam semper etiam hostis adjuvisset. Multitudo an vindictura

Bessum fuerit, incertum est, nisi illi, qui viuxerant, jussu Alexandri fecisse ipsos eumentiti, dubios adhuc animi terruissent. In equum impositum Alexandro tradituri ducunt. Inter hæc Rex, quibus matura erat missio, electis xc fere, equiti bina talenta dedit, pediti terna denarium millia, monitosque ut liberos generarent, remisit domum. Cæteris gratiz actiz, quod ad reliqua belli navaturos operam pollicebantur. Tum Bessus perducitur. Perventum erat in parvulum oppidum; Branchidas ejus incolæ erant. Mileto quondam jussu Xerxis cum è Græcia rediret, transierant. & in ea sede constiterant: quia templum, quod Didymaon appellatur, in gratiam Xerxis violaverant. Mores patrii nondum exoleverant. sed jam bilingues erant, paulatim à domestico externoque sermone degeneres. Magno igitur gaudio Regem excipiunt, urbem seque dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum militabant, convocari jubet. Verus odium miles gerebat in Branchidarum gentem, proditoris ergo, His, sive injuriæ, sive originis meminisse malent, liberum de Branchidis permittit arbitrium. Variantibus deinde sententiis, se ipsum consideraturum quod optimum factu esset, ostendit. Postero die occurrentibus, Branchidas secum procedere jubet. Cumq; ad urbem ventum esset ipse cum expedita manu portam intrat. Phalanx mœnia oppidi circuire jussa, & dato signo diripere urbem proditorum receptaculum: ipsosque ad unum cadere. Illi inermes passim trucidantur; nec aut commercio linguæ, aut supplicum velamentis precibusque inhiberi crudelitas potest; tandem ut deciderent, fundamenta murorum ab imo moliantur, ne quod urbis vestigium extaret. Nec mora, lucos quoque sacros non cadunt modo, sed etiam extirpant, ut vasta solitudo & ærilis humus, excui-

cussis etiam radicibus, linqueretur : quæ si in ipsos proditiõnis autores excogitata essent, iusta ultio esse, non crudelitas, videretur. Nunc culpam maiorum posterì luere, qui ne viderant quidem Miletum ; adeo Xerxi non potuerant prodere. Inde processit ad Tanaim amnem. Quo perductus est Bessus, non vinctus modo, sed etiam omni velamento corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat, collo inserta catena, tam Barbaris quam Macedonibus gratum spectaculum. Tum Spitamenes, *Et te, inquit, & Darium Reges meos ultus, interfectorem domini sui adduxi, eo modo captum, cuius ipse fecit exemplum. Aperiat ad hoc spectaculum oculos Darius. Existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit, & hoc solatio dignus est.* Alexander, multum collaudato Spitamene, conversus ad Bessum : *Cujus, inquit, fera rabies occupavit animum tuum, cum Regem de te optime meritum, prius vincere, deinde occidere sustinueris ? Sed huius parricidii mercedem falso Regis nomine perfovesti. Ibi ille facinus purgare non ausus, Regis titulum se usurpare dixit, ut gentem suam tradere i, si possit : qui si cessasset, alium fuisse regnum occupaturum.* At Alexander Oxatrem fratrem Darii, quem inter corporis custodes habebat, propius iussit accedere, tradique Bessum ei, ut cruci affixum, mutilatis auribus naribusque, sagittis configerent Barbari, asservarentque corpus, ut ne aves quidem contingerent. Oxatres cætera sibi curæ fore pollicetur : Aves non ab alio quam à Catene posse prohiberi adiecit ; eximiam eius artem cupiens ostendere : namque adeo certo istu desinere feriebat, ut aves quoque exciperet. Nam etsi forsitan sagittandi tam celebri usu minus admirabilis videri hæc ars possit, tamen ingens visentibus miraculum, magnoque honori Cateni fuit. Dona

deinde omnibus, qui Bessum adduxerant, data sunt. Cæterum supplicium ejus distulit, ut eo loco, in quo Darius ipse occiderat, necaretur.

6. Interea Macedones ad petendum pabulum in composito agmine egressi, à Barbaris, ubi de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur; pluresque capti sunt, quam occisi. Barbari autem, captivos præ se agentes, rursus in montem recesserunt. Viginti millia latronum erant; fundis sagittisque pugnam invadunt: quos dum obsidet Rex, inter promptissimos dimicans, sagitta ictus est, quæ in medio crure fixa reliquerat spiculum. Illum quidem mæsti & attoniti Macedones in castra referebant. Sed nec Barbaros sefellit subductus ex acie Rex: quippe ex edito monte cuncta prospexerant. Itaque postero die misere legatos ad Regem, quos ille protinus jussit admitti; solutisque fasciis magnitudinem vulneris dissimulans, cras Barbaris offendit. Illi jussi considere affirmant, non Macedonas quam ipsos fuisse tristiores, cognito vulnere ipsius: cuius si autorem reperissent, dedituros fuisse. Cum Diis enim pugnare sacrilegos tantum. Cæterum se gentem in fidem dædere, superatos virtute illius. Rex, fide data, & captivis receptis, gentem in deditiōem accepit. Castris inde motis, lætica militari ferebatur, quam pro se quisque eques pedesque subire certabant. Equites, cum quibus Rex prælia inire solitus erat, sui muneris id esse censebant. Pedites contra, cum saucios commilitones ipsi gestare assuevissent, eripi ubi proprium officium, tum potissimum, cum Rex gestandus esset, querebantur. Rex in tanto atriusque partis certamine, & sibi difficilem, & præteritis gravem electionem futuram ratus, invicem subire eos jussit. Hinc quarto die ad urbem Maratanda perventum est. Lxx stadia murus urbis amplior.

amplectitur, arx nullo cingitur muro. Præsidio urbi relicto proximos vicos depopulatur atque urit. Legati deinde Abiorum Scytharum superveniunt: liberi, ex quo decesserat Cyrus: tum imperata facturi. Justissimos Barbarorum constabat. Armis abstinabant, nisi laceffiti. Libertatis modico & æquali usu, principibus humiliores pares fecerunt. Hos benigne allocutus, ad eos Scythas, qui Europam incolunt, Penidam quendam misit ex amicis, qui denuntiaret eis, ne Tanaim amnem regionis injussu Regis transirent. Eidem mandatum, ut contempleretur locorum situm, & illos quoque Scythas, qui super Bosphoro incolunt, viseret. Condendæ urbis sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum etiam perdomitorum, & quos deinde adire decreverat. Sed consilium distulit. Sogdianorū nuntiata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. Septem millia equitum erant, quorum auctoritatem ceteri sequebantur. Alexander Spitamenem & Catenem, à quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eorum opera redigi possent in potestatem, coercendo qui novaverant, jussit accersiri. At illi defectionis, ad quam coercendam evocabantur, autores, vulgaverant famam, Bactrianos equites à Rege omnes, ut occiderentur, accersiri: idque imperatum ipsis, non sustinuisse tamen exequi, ne inexplabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri favitiam, quam Belli patricidium ferre potuisse. Itaque sua sponte jam moros, metu pœnæ haud difficulter concitaverunt ad arma. Alexander, transfugarum defectione comperta, Craterum obsidere Cyropolis jubet. Ipse aliam urbem regionis ejusdem corona cepit: signoque ut puberes interficerentur dato, reliqui in prædā cessare victoris. Urbs dicta est, ut ceteri cladis exemplo continerentur.

Memaceni, valida gens, obsidionem, non ut honestiorem modo, sed etiam ut tutiorem, ferre decreverant. Ad quorum pertinaciam mitigandam Rex Lequites præmisit, qui clementiam ipsius in deditos, simulque inexorabilem animum in devictos ostenderent. Illi nec de fide, nec de potentia Regis, ipsos dubitare respondent, equitesque tendere extra munimenta urbis jubent. Hospitaliter deinde exceptos, gravesque epulis & somno, intempesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud secus quam par erat motus, urbem corona circumdedit, munitionem quam ut primo impetu capi posset. Itaque Meleagrum, & Perdiccam, in obsidionem jungit, Cyropolim (ut ante dictum est) obsidentes. Statuerat autem parcere urbi conditæ à Cyro: quippe non alium gentium illarum magis admiratus est, quam hunc Regem & Semiramim, in quibus & magnitudinem animi, & claritatem rerum longe emicuisse credebat. Ceterum pertinacia oppidanorum ejus iram accendit. Itaque captam urbem diripere jussit delectos Macedones, haud injuria infestos: & ad Meleagrum & Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit, quippe & militum promptissimi cecidere, & ipse Rex ad ultimum periculum venit. Namque cervix ejus saxo ita ista est, ut oculis caligine offusa collaberetur; ne mentis quidem compos. Exercitus certe velut erepto eo ingemuit, Sed invictus adversus ea, quæ ceteros terrent, nondum percurato vulnere acrius obsidioni institit: naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo suffossa mœnia, ingens nudare spatium, per quod irrupit, victorque urbem dirui jussit. Hinc Menedemum cum tribus milibus peditum, & octingentis equitibus, ad urbem Maracanda misit. Spitamenes transfuga, præsidio Macedonum

num inde deſecto, muris urbis ejus inclouſerat ſe, haud oppidanis conſilium deſectionis approbantibus. Sequitamen videbantur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantum ſoli occupaverant caſtris, muro circūdedit. Sexaginta ſtadiorum urbis murus fuit: hanc quoq; urbem Alexandriam appellari juſſit. Opus tanta celeritate perfectum eſt, ut decimo ſeptimo die, quo munimenta excitata erant, reſta quoque urbis abſolverentur. Ingens militum certamen inter ipſos fuerat, ut ſuum quiſque munus (nam diuiſum erat) primus oſtenderet. Incolæ novæ urbi dati captivi, quos, reddito pretio dominis, liberavit: quorum poſteri nunc quoque nondum apud eos tam longa ætate propter memoriam Alexandri exoleverunt.

7. Rex Scytharum, cujus tum ultra Tanaim imperium erat, ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, ſuis impositam eſſe cervicibus, fratrem, Cartasim nomine, cum magna equitum manu miſit ad diruendam eam, proculque amne ſubmovendas Macedonum copias. Baſtrianos Tanais ab Scythiſ, quos Europæos vocant, dividit. Idem Aſiam & Europam ſinis interfluit. Cæterum Scytharum gens haud procul Thracia ſita, ab Oriente ad Septentrionem ſe vertit, Sarmatarumque, ut quidam credidere, non ſiniriſima, ſed pars eſt. Reſta deinde regionem aliam ultra Iſtrum ſacentem colit, Ultima Aſiæ, quæ Baſtra ſunt, ſtringit: quæ Septentrioni proxima ſunt, profundæ inde ſylvæ, vaſtæque ſolitudines excipiunt. Rurſus, quæ ad Tanaim & Baſtra ſpectant, humano cultu haud diſparia ſunt. Primus cum hac gente non proviſum bellum Alexander geſturus, cum in conſpectu ejus obequitaret hoſtis, adhuc æger ex vulnere, præcipue voce
deficiens,

deficiens, quam & modicus eibus, & cervicis extenuabat dolor, amicos in consilium advocari jubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant. Scythæ etiam lacecebant. Ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus, Deos quoque incusans, querebatur, se jacere segnem, cujus volocitatem nemo antea valuisset effugere. Vix suos credere, non simulari valetudinem. Itaque qui post Darium victum ariolos & vates consulere desierat, rursus ad superstitionem humanarum mentium ludibria revolutus, Aristandrum, cui credulitatem suam addixerat, explorare eventum rerum sacrificiis jubet. Mos erat aruspicibus, extra sine Rege spectare, & quæ postenderentur, referre. Inter hæc Rex, dum fibris pecudum explorantur eventus latentium rerum, propius ipsum considerare amicos jubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephæstion, Craterus, & Erigyus erant cum custodibus in tabernaculum admissi. Discrimen, inquit, me occupavit, meliore bustum quam meo tempore. Sed necessitas ante rationem est; maximè in bello, quo raro permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum cervicibus stamus, & quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiuntur. Haud dubie si omiserimus Scythas ultro arma inferentes, contemti ad illos, qui defecerunt, revertemur. Si vero Tanaim transierimus, & ubique invictos esse nos Scytharum perniciæ ac sanguine ostenderimus; qui dubitabit patere etiam Europam victoribus? Fallitur, qui terminos gloriæ nostræ meretur spatium, quod transiuri sumus. Unus amnis interfluit: quem si traicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti aestimandum est, dum alium subigimus, in alio quodammodo

modo orbe trophæa statuere, & quæ tam longo intervallo natura videtur diremisse, una victoria subito committere? At hercule si paululum cessaverimus, in tergis nostris Scythæ hærebunt. An soli sumus qui flumina tranare possimus? Mula in nosmet ipsos recident, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli, artem, victos quoque docet. Utribus amnem traieciendi exemplum fecimus nuper, hoc ut Scythæ imitari nesciant, Baßriani docebunt. Præterea unus generis huius ad hæc exercitus venit, ceteri expectantur. Ita bellum vitando alemus, & quod inferre possumus, accipere cogemur. Manifesta est consilii mei ratio. Sed an permissuri sint Macedones animo uti meo, dubito: quia ex quo hoc vulnus accepi, non quo rectus sum, non pedibus ingressus. Sed si non sequi valeo, valeo, amici. Sati vitium est ad vitanda ista. Aut si iam adest vitæ mea finis, in quo tandem opere melius extinguar? Hæc quassata adhuc voce deficiens, vix proximis exaudientibus dixerat; cum omnes à tam præcipiti consilio Regem deterere coeperunt. Erigyus maxime, qui haud sane auctoritate proficiens apud obstinatum animum, superstitionem, cuius potens non erat Rex, incutere tentavit, dicendo; Deos quoque ob stare consilio: magnumque periculum, si flumen transisset, ostendi. Intranti Erigyo tabernaculum Regis. Aristander occurserat, tristia exta fuisse significans. Hæc ex vate comperit Erigyus nuntiabat. Quo inhibito, Alexander non ira solum, sed etiam pudore confusus, quod superstitio, quam celaverat, detegebatur, Aristandrum vocari iuber. Qui ut venit, intuens eum, Non Rex, inquit, sed prius sum. Sacrificium ut faceres, mandavi. Quid eo portenderetur, cur apud alium quam apud me professus es? Erigyus arcana mea & secreta, te prodente, cognovit. Quem certum mehercule

mehercule habeo extorum interpretem metu suo. Tibi autem sapius quam potest, denuntio, ipse mihi indices quid ex extis cognoveris, ne possis inficiari dixisse qua dixeris. Ille ex sanguis attonitoque similis stabat, per metum etiam voce suppressa. Tandemque eodem metu stimulante, ne Regis expectationem moraretur; Magni, inquit, labori, non irrisi, discrimen instare prae dixi. Nec me mea ars quam benevolentia magis perturbat. Infirmiorem te vale tudinis tuae video: & quantum in uno te sit, scio, Vereor, ne non praesenti fortunae tuae sufficere possis. Rex iussum confidere felicitati suae remisit. Sibi enim ad alia gloriam concedere Deos. Consultanti deinde cum hisdem, quonam modo flumen transirent, supervenit Aristander, non aliam laetitia ex ta vidisse se affirmans, utique prioribus longe diversa: tum sollicitudinis causas aperuisse, nunc prorsus egregie litatum esse. Ceteram quae subinde nuntiata sunt Regi, continuè felicitati rerum ejus imposuerant labem. Menedemum, ut supra dictum est, miserat ad obsidendum Spitamenem Bactriae defectionis autorem. Qui comperto hostis adventu, ne muris urbis includeretur, simul fretus excipi posse quem venturum sciebat, confedit occultus. Sylvestre iter aptum insidiis regendis erat. Ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum invicem singuli repente defiliunt, equestris pugnae ordinem turbant. Equorum velocitati par est hominum pernicitas. Hos Spitamenes saltum circumire iussos, pariter & à lateribus, & à fronte, & à tergo, hosti ostendit. Menedemus undique inclusus, ne numero quidem par, diu tamen resistit, clamitans, Nihil aliud superesse locorum fraude deceptis, quam honestae mortis solatium ex hostium caede. Ipsum praevalens equus vehibat, quo saepius in cuneos Barbarorum effusus habens

habenis euectus, magna strage eos fuderat. Sed cum unum omnes perierent, vulneribus exanguis, Hipsidem quendam ex amicis hortatus est, ut in equum suum ascenderet, & se fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpusque ex equo defluxit in terram. Hipsides poterat quidem effugere, sed amisso amico mori statuit. Una erat cura, ne inultus occideret. Itaque subditis calcaribus equo, in medios hostes se immisit, & memorabili edita pugna, obrutus telis est. Quod ubi videre qui cæde supererant, tumulum paulo quam cætera editiorem capiunt: quos Spitamenes fame in deditiorem subacturus obsedit. Cecidere eo prælio pedum duo millia, trecenti equites. Quam cladem Alexander solerti consilio texit, morte denuntiata his, qui ex prælio venerant, si acta vulgassent,

8. Cæterum cum animo disparem vultum diutius ferre non posset, in tabernaculum, supra ripam fluminis de industria locatum, secessit. Ibi sine arbitris singula animi consula pensando, noctem vigiliis extraxit, sæpe pellibus tabernaculi allevatis, ut conspiceret hostium ignes, à quibus coniectare poterat, quanta hominum multitudo esset. Jamque lux appetebat, cum thoracem indutus, procedit ad milites, tum primum post vulnus proxime acceptum. Tanta erat apud eos veneratio Regis, ut facile periculi, quod horrebant, cogitationem præsentia ejus excuteret. Læti ergo, & manantibus præ gaudio lacrymis, consalutant eum, &, quod ante recusaverant bellum, feroces deposcunt. Ille se ratibus equitem phalangemque transportaturum esse pronnutiat: super utres iuber nare levius armatos. Plura nec dici res desideravit, nec Rex dicere per valetudinem potuit. Cæterum tanta alacritate militum rates junctæ sunt, ut in triduum ad duodecim millia effectæ sunt.

Jamque

Jamque ad transcendendum omnia aptaverant, cum legati Scytharum viginti, more gentis, per castra equis vestiti, nuntiare jubent Regi, velle ipsos ad eum mandata perferre. Admissi in tabernaculum, jussique confidere, in vultu Regis defixerant oculos: credo, quia, magnitudine corporis animum æstimantibus, modicus haudquaquam famæ par videbatur. Scythis autem non, ut exteris Barbaris, rudis & inconditus sensus est. Quidam eorum sapientiam capere dicuntur, quantamcunque gens capit semper armata. Sicque locutos esse apud Regem, memoriæ proditum est, abhorrentia forsitan moribus nostris, & tempora & ingenia cultiora sortitis. Sed ut possit oratio eorum sperni, tamen fides nostra non debet: quæ utcunq; tradita sunt, incorrupta perferemus. Igitur unum ex his maximum natu ita locutum accepimus: Si Dii habitum corporis tui, aviditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet. Altera manu Orientem, altera Occidentem, contingeres. Et hoc affectus, scire velles, ubi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis, quæ non capis. Ab Europa petis Asiam: ex Asia transis in Europam. Deinde, si humanum genus omne superaveris, cum sylvis, & nivibus, & fluminibus, ferisque bestis, gesturus es bellum. Quid tu? ignoras, arbores magnas diu crescere, una hora extirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur. Vide, ne, dum ad cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehendere, decidas. Leo quoque aliquando minimarum avium pabulum fuit, & ferrum rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam ab invalido. Quid nobis tecum est? nunquam terram tuam attigimus. Quis sis, unde venias, licetne ignorare in vastis sylvis viventibus? Nec servire ulli possumus, nec imperare desideramus.

desideramus. Dona à nobis data sunt, ne Scytharum gentem ignores, iugum bouum, aratrum, & sagitta, & patera. His utimur & cum amicis, & adversus inimicos. Fruges amicis damus, bouum labore quasitas: Patera cum iisdem vinum Diis libamus: inimicos sagitta eminus, hasta cominus, petimus. Sic Scythia Regem, & postea Persarum, Medorumque, superavimus, patuitque nobis iter usque in Ægyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos venire; omnium gentium, quas adisti, latro es. Lydiam cepisti, Syriam occupasti, Persidem tenes, Bactrianos habes in potestate, Indos petisti. Jam etiam ad pecora nostra avaras & insatiabiles manus porrigis. Quid tibi divitiis opus est, quæ te efurire cogunt? Primus omnium satietate parasti famem, ut, quo plura haberes, acrius, quæ non habes, cuperes. Non succurrit tibi, quam diu circum Bactra hæreas? Dum illos subigis, Sogdiani bellare cœperunt. Bellum tibi ex victoria nascitur. Nam ut maior fortiorque sis quam quisquam; tamen alienigenam dominum pati nemo vult. Transi modo Tanaim, scies quam late pateant, nunquam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra velocior erit quam exercitus tuus, qui prædam tot nationum velit. Rursus, cum procul abesse nos credes, videbis in tuis castris. Eadem enim velocitate & sequimur, & fugimus. SCYTHARUM SOLITUDINES, Græcis etiam proverbii audio eludi. Nos deserta, & humano cultu vacua, magis, quam urbes & opulentos agros, sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus tene: lubrica est, nec invita teneri potest: impone felicitati tuæ frenos; facilius illam reges. Nostri SINE PEDIBUS dicunt esse FORTUNAM, quæ manus & pinnas tantum habet, cum manus porrigit, pinnas quoque comprehendere non sinunt. Denique si Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes,

debes, non sua eripere. Sin autem homo es: id quod es, semper esse te cogita. Stultum est eorum meminisse propter quæ tui oblivisceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam & firmissima est inter pares amicitia: & videntur pares, qui non fecerunt inter se periculum virium. Quos viceris, amicos tibi esse cave credas. Inter dominum & servum nulla amicitia est: etiam in pace, belli tamen iura servantur. Jurando gratiam Scythas sancire ne credideris: colendo fidem jurant. Græcorum ista cautio est, qui acta consignant, & Deos invocant: nos religionem in ipsa fide novimus. Qui non reverentur homines, fallunt Deos. Nec tibi amico opus est, de cuius benevolentia dubites. Ceterum nos & Asiæ & Europæ custodes habebis. Bactra, nisi dividat Tanais, contingimus. Ultra Tanaim, usque ad Thraciam, colimus: Thraciæ Macedoniam conjunctam esse fama est. utrique imperio tuo finitimos, hostes an amicos velis esse, considera. Hæc Barbarus.

9. Contra Rex fortuna sua, & consiliis suorum, se usum esse responder. Nam & fortunam cui confidat, & consilium suadentium, ne quid temere & audacter faciat, secutorum. Dimissisque legatis, in præparatas rates exercitum imposuit. In proris elypeatos locaverat, iussos in genua subfidere, quo tutiores essent adversus ictus sagittarum. Post hos, qui tormenta intenderent stabant, & ab utroque latere, & à fronte circumdati armatis. Reliqui, qui post tormenta constiterant, remigem lorica indutum scutorum testudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quæ equitem vehebant, servatus est: maior pars a puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos utres stramento repleti vehebant, obiectæ rates tuebantur. Ipse Rex cum delectis primus ratem solvit,

solvit, & in ripam dirigi iussit. Cui Scythæ admo-
ros ordines equitum in primo ripæ margine op-
ponunt, ut ne applicari quidem terræ rates pos-
sent. Cæterum præter hanc speciem ripis præsi-
dentis exercitus, ingens navigantes terror invase-
rat. Namque cursum gubernatores, cum obliquo
flumine impellerentur, regere non poterant; vacil-
lantesq; milites, & ne excuterentur solliciti, nau-
tarum ministeria turbayerant. Nec tela quidem
conati nisu vibrare poterant, cum prior standi si-
ne periculo, quam hostem incessendi cura esset.
Tormenta saluti fuerunt, quibus in confertos ac
temere se offerentes, haud frustra excussa sunt te-
la. Barbari quoq; ingentem vim sagittarum infu-
dere ratibus. Vixq; ullum fuit scutum, quod non
pluribus simul spiculis perforaretur. Jamque terræ
rates applicabantur, cum acies clypeata consurgit,
& hastas certo ictu, utpote libero nisu, mittit è ra-
tibus. Et ut terribiles recipientesque equos videre,
alacres mutua adhortatione in terram desiliere.
Turbatis acriter pedem inferre cœperunt. Equitum
deinde turmæ, quæ frangatos habebant equos, per-
fregere Barbarorum aciem. Interim cæteri, agmine
dimicantium tecti, aptavere se pugnæ. Ipse Rex,
quod vigoris ægro adhuc corpori deerat, animi
firmitate supplebat. Vox adhortantis non poterat
audiri, nondum bene obducta cicatrice cervicis:
sed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipsi qui-
dem ducum fungebantur officio: aliusque alium
adhortati in hostem, salutis immemores, ruere
cœperunt. Tum vero non ora, non arma, non
clamorem hostium Barbari tolerare potuerunt,
omnesque effusis habenis (namque equestris acies
erat) capessunt fugam. quos Rex, quanquam ve-
xationem invalidi corporis pati non poterat, per
LXXX tamen stadia inlequi perseveravit. Jamque
linquente

linquente animo suis præcepit, ut, donec lucis alii, quid superesset, fugientium tergis inhærent. Ipse, exhaustis etiam animi viribus, in castra se recepit, reliquum substitit. Transierant jam Liberi patris terminos, quorum monumenta lapides erant crebris intervallis dispositi, arboreisque proceræ, quarum stipites hedera contexerat. Sed Macedones ira longius provexit: quippe media fere nocte in castra redierunt multis interfectis, pluribus captis, equosque MDccc abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX, pedites e fere: M faucii fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Asiæ fama tam opportune victoriæ domuit. Inviectos Scythas esse crediderant: quibus fractis nullam gentem Macedonum armis parem fore confitebantur. Itaque Sacæ misere legatos, qui pollicerentur gentem mandata facturam. Moverat eos Regis non virtus magis, quam clementia indevictos Scythas: quippe captivos omnes sine pretio remisera, ut fidem faceret, sibi cum ferocissimis gentium de fortitudine, non de ira, fuisse certamen. Benigne igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Excipium dedit, admodum juvenem, ætatis flore conciliatum sibi: qui, cum specie corporis æquaret Hephæstionem, lepore haud sane illi par erat. Ipse, Cratero cum majore parte exercitus modicis itineribus sequi jussu, ad Maracanda urbem pervenit: ex qua Spitamenes, cognito ejus adventu, Bastra perfugerat. Itaque quadriduo Rex longum itineris spatium emensus, pervenerat in eum locum, in quo, Menedemo duce, duo millia peditum, & trecentos equites, amiserat. Horum ossa tumulo contegi jussit, & inferias more patrio dedit. Jam Craterus cum phalange subsequi jussus, ad Regem pervenerat. Itaque ut omnes, qui defecerant, pariter belli clade premerentur,

merentur, copias dividit, urique agros, & interfici puberes iussit.

10. Sogdiana regio majori ex parte deserta est: ostingenta fere stadia in latitudinem vastæ solitudines tenent. Ingens spatium rectæ regionis est, per quam amnis (Polytimetum vocant incolæ) fertur. Torrentem eum ripæ in tenuem alveum cogunt: deinde caverna accipit, & sub terram rapit. Cursus abscondi indicium est aquæ meantis sonus, cum ipsum solum sub quo tantus amnis currit, ne modico quidem refudet humore. Ex captivis Sogdianorum, ad Regem triginta nobilissimi, corporum robore eximio, perducti erant. Qui, ut per interpretem cognoverunt, jussu Regis ipsos ad supplicium trahi: carmen lætantium more canere, tripudiique, & lasciviori corporis motu, gaudium quoddam animi ostentare cœperunt. Admiratus Rex, tanta magnitudine animi oppetere mortem, revocari eos iussit, causam tam effusæ lætitiæ, cum supplicium ante oculos haberent requirens. Illi, si ab alio occiderentur, tristes morituros fuisse respondent. Nunc à tanto Rege victore omnium gentium majoribus suis redditos, honestam mortem quam fortes viri voto quoque expeterent, carminibus sui moris lætitiæque celebrare. Tum Rex admiratus magnitudinem animi: *Quæro itaque, inquit, an vivere velitis non inimici mihi, cuius beneficio victuri estis?* Illi, nunquam se inimicos ei, sed bello lacessitos, hostes fuisse respondent. Si quis ipsos beneficio, quam injuriâ experiri maluisset, certaturos fuisse ne vincerentur officio. Interrogantique, quo pignore fidem obligaturi essent; *Vitam, quam acciperent, pignori futuram esse dixerunt; reddituros, quando cunque repetisset.* Nec promissum fefellerunt. Nam qui remissi domos ierant, in fide continere populares. Qua-

tuor intercustodes corporis retenti, nulli Macedonum in Regem caritate cesserunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim majori praesidio indigebat) relicto, Bactra pervenit. Inde Bessum Ecbatana duci iussit, interfecto Dario poenas capite persoluturum. Iisdem fere diebus Ptolemæus & Menidas peditum tria millia, & equites mille adduxerunt mercede militaturos: Alexander quoque ex Lycia cum pari numero peditum, & quingentis equitibus, venit. Totidem ex Syria Asclepiodorum sequebantur. Antipater Græcorum octo millia, in quibus quingenti equites erant, miserat. Itaque exercitu aucto, ad ea, quæ defectione turbata erant, componenda processit: interfectisque consternationis auctoribus, quarta die ad flumen Oxum perventum est: hic, quia limum vehit, turbidus semper, & insalubris est potu. Itaque puteos miles coeperat fodere. Nec tamen humo alte egesta existerat humor, cum in ipso tabernaculo Regis conspectus est fons: quem, quia tarde noraverant, subito extitisse finxerunt. Rexque ipse credi voluit, donum Dei id fuisse. Superatis deinde omnibus Ocho & Oro, ad urbem Marginiam pervenit. Circa eam sex oppidis condendis electa sedes est. Duo ad meridiem versa, quatuor spectantia Orientem, modicis inter se spatiis distabant, ne procul reperendum esset mutuum auxilium. Hæc omnia sita sunt in editis collibus, tum velut fræni domitarum gentium; nunc originis suæ oblitis, serviunt quibus imperaverunt. Et cætera quidem pacaverat.

11. Una erat Petra, quam Arimazes Sogdianus cum xxx millibus armatorum obtinebat, alimentis ante congestis, quæ tantæ multitudini vel per biennium suppetere. Petra in altitudinem xxx eminet stadia, circuitu C & L complectitur. Undique

que abscessa & abrupta, semita perangusta aditur. In medio altitudinis spatium habet specum, cujus os arctum & obscurum est: paulatim deinde ulteriora panduntur. Ultima etiam altos recessus habent: fontes per totum fere specum manant. E quibus collatae aquae per prona montis flumen emittunt. Rex, loci difficultate spectata, statuerat inde abire: Cupido deinde incessit animo, naturam quoque fatigandi. Prius tamen quam fortunam obsidionis experiretur, Cophen (Ariabazi hic filius erat) misit ad Barbaros, qui suaderet, ut dederent rupem. Arimazes loco fierus, superbe multa respondit. Ad ultimum, an Alexander volare possit, interrogat. Quae nuntiata Regi, sic accendere animum, ut adhibitis cum quibusconsultare erat solitus, indicaret insolentiam Barbari illudentis ipsos quia pinnas non haberent: Se autem proxima nocte effecturum, ut crederet, Macedonas etiam volare: Trecentos, inquit, permicissimos juvenes ex suis quisque copiam perducite ad me, qui per calles, & pene invias rupes, domi pecora agere consueverint. Illi praestantes & levitate corporum, & ardore animorum, strenue adducunt: quos intuens Rex, *Vobiscum*, inquit, *o juvenes*, & mei aequales, urbium invictarum ante munimenta superavi: montium iuga perenni nive obruta emensus sum: angustias Cilicia intravi: India sine lassitudine vim frigoris sum perpessus. Et mei documenta vobis dedi, & vestra habeo. Petra, quam videtis, unum aditum habet, quem Barbari obsident, cetera negligunt. Nullae vigiliae sunt, nisi quae castra nostra spectant. Invenietis viam, si solerter rimati fueritis aditus ferentis ad cacumen. Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non posset eniti. Experiendo quae ceteri desperaverunt, Asiam habemus in potestate. Evadite in cacumen: quod

cum ceperitis, candidis velis signum mihi dabitis: ego, copiam admotis, hostem in nos à vobis convertam. Premium erit ei, qui primus occupaverit verticem, talenta decem. Uno minus accipiet, qui proximus ei venerit: eademque ad decem homines servabitur portio. Certum habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quam voluntatem. His animis Regem audierunt, ut jam cepisse verticem viderentur, dimissique, ferres cuneos, quos inter saxa defigerent, validosque funes parabant. Rex circumvestus Petram, qua minime asper ac præruptus aditus videbatur, secunda vigilia (quod bene verteret) ingredi jubet. Illi, alimentis in biduum sumptis, gladiis modo atque hastis armati subire cœperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt: deinde, ut in prærupta perventum est, alii manibus eminentia saxa complexi, levavere semet, alii adjectis funium laqueis evasere, cum cuneos inter saxa defigerent, queis gradus subinde insisterent: diem inter metum laboremque consumpserunt. Per aspera enixis, duriora restabant, & crescere altitudo Petræ videbatur. Illa vero miserabilis erat facies, cum ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex præcipiti devolverentur: mox eadem in se patienda alieni casus ostendebat exemplum. Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti, qui, dam multati parte membrorum, pariterque eos & nox, & somnus oppressit. Stratis passim corporibus in inviis & in asperis saxorum, periculi instantis obliti in lucem quieverunt: tandemque velut ex alto sopore excitati, occultas subjectasque ipsi valles rimantes, ignari in qua parte Petræ tanta vis hostium condita esset, fumum specus infra seipso evolutum notaverunt. Ex quo intellectum est, illam hostium latebram esse. Itaque hastis im-

posuere

posuere quod convenerat signum; totoque è numero duos & triginta in ascensu interiisse cognoscunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, quam vicem eorum, quos ad tam manifestum periculum miserat, sollicitus, toto die cacumina montis intuens restitit. Noctu demum cum obscuritas conspectum oculorum ademisset, ad curandum corpus recessit. Postero die nondum satis clara luce primus vela, signum capti verticis, conspexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat varietas cœli, intermitente lucis fulgore conditi. Verum ut l'qu dior lux apparuit cœlo, dubitatio exempta est. Vocatumque Copen, per quem Barbarorum animos tenerat, mittit ad eos, qui moneret, nunc saltem salubrius consilium inirent. Sin autem fiducia loci perseverarent, ostendi à tergo iussit qui ceperant verticem. Cophes ad eos missus suadere cœpit Arimazi Petram tradere, gratiam Regis inituro, si tantas res molientem in unius rupis obsidione hzere non coëgisset. Ille, ferocius superbiosque quam antea locutus, abire Copen jubet. At is prehensum manu Barbaram rogat, ut secum extra specum prodeat; quo impetrato, juvenes in cacumine ostendit, eiusque superbix haud immerito illudens, pinnas ait habere milites Alexandri. Jamque è Macedonum castris signorum concentus, & totius exercitus clamor, audiebatur. Ea res, sicut pleraque bellivana & inania, Barbaros ad deditiorem traxit, quippe occupati metu, paucitatem eorum, qui à tergo erant, æstimare non poterant. Itaque Copen (nam trepidantes reliquerat) strenue revocant, & cum eo triginta principes mittunt, qui Petram tradant, & ut incolumibus abire liceat, paciscantur. Ille, quanquam verebatur, ne conspecta juvenum paucitate deturbarent eos Barbari, tamen & fortunæ suæ confi-

sus, & Arimazi superbia infensus, nullam se conditionem deditiois accipere respondit. Arimazes, desperatis magis quam perditis rebus, cum propinquis nobilissimisq; gentis suæ descendit in castra, quos omneis verberibus affectos sub ipsis radicibus Petræ crucibus iussit affigi. Multitudo dedititiorum incolis novarum urbium cum pecunia capta dono data est. Artabazus, in Petræ regionisque quæ opposita esset ei, tutela, relictus est.

LIBER VIII.
BREVIARIUM LIBRI.

1. **M**Assagetis, Dahis, & Sogdianis, subactis, Scythæ sui Regis filiam Alexandro conjugem offerunt, qui Leone interfecto & quatuor milibus ferarum in venatione dejectis, Clytæ solenni convivio adhibuit, & liberius loquentem, interficit.

2. Sera Alexandri penitentia, quam sequuntur bellicæ expeditiones adversus Bactrianos transfugas & Syssmithrense Philipp. item strenuissimi Juvæna, & Erigyi clarissimi ducis, obitu.

3. Spitamenis uxorem, interfecti mariti caput afferentem, Alexander castris excedere jubet: provincias quasdam à præfectorum suorum iniuria vindicat.

4. Frigoris nimia vi pene opprimitur exercitus Galaxam aditurus. Alexandri constantia, & erga gregarum militem humanitas; ejusdemque cum Roxane matrimonium.

5. Cogitationibus in bellum Indicum versis, adulatorum fraude, nimia superbia elatus Alexander, Jovis filius vult salvari: quod Calisthenes gravi oratione improbat.

6. Ex ignominia, Hermolao nobili puero illata, nascitur in caput Alexandri conjuratio, qua detecta, inter autores sceleris innocens Calisthenes conicitur.

7. Hermolai, Calisthenem iustum esse asserentis, adversus crudelem Alexandri superbiam invectiona.

8. Alexandri ad Hermolai invectionam responsio: conuratorum item, atque innocentis Calisthenis supplicium.

9. Indi, Gangis, Dyardeni, Indiae, ejus incolarum, luxu diffluentium regum, ac sapientum, luculenta descriptio.

10. Varios Indiae populos mira felicitate, non tamen sine sanguine, Alexander subicit.

11. Aornus petra & arx inaccessa ab Alexandro oppugnatur, & ab obsessis relicta capitur.

12. Omphis rex potentissimus se regnumque suum Alexandro permittit, à quo in integrum restituitur: unde mutua dona regia.

13. Porum regem, Omphis suavis, Alexander ancipiti quidem & sub initia periculosissimo aggreditur bello.

14. Indorum & Macedonum insignis & cruenta pugna: Pori captivi magnanimitas, & Alexandri regia clementia.

ALEXANDER majore fama quam gloria in ditionem redacta Petra, cum propter vagum hostem spargende manus essent, in tres partes divisit exercitum: Hephastionem uni, Creon alteri, duces dederat: ipse ceteris praerarat. Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures ante certamen impetrata fecerunt: quibus eorum, qui in defectione per-

severaverant, urbes agrosque iussit attribui. At exsules Bactriani cum decem equitibus Massagerarum proximos vicos vastaverunt. Ad quos coercentes Attinas regionis ejus Praefectus centum equites, insidiarum quae parabantur ignarus, eduxit. Namque hostis in sylvis, quae erant forte campo junctae, armatum militem condidit, paucis propellentibus pecora, ut improvidum ad insidias praeda perduceret. Itaque incompósito agmine, solutisque ordinibus, Attinas praedabundus sequebatur, quem praetergressum sylvam, qui in ea confederant, ex improviso adorti, cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Crateram hujus cladis fama perlata est, qui cum omni equitatu supervenit. Et Massagetae quidem jam refugerant. Dahae mille oppressi sunt: quorum elade totius regionis finita defestio. Alexander quoque, Sogdianis rursus subactis, Maracanda repetiit. Ibi Berdes, quem ad Scythas super Bosphorum colentes miserat, eum legatis gentis occurrit. Phrataphernes quoque, qui praererat Massagetis & Dahis, regionum confinio adjunctus, miserat, qui facturum imperata pollicerentur. Scythae petebant, ut Regis sui filiam matrimonio sibi jungeret: si dedignaretur affinitatem, principes Macedonum cum primoribus suae gentis connubio coire patebatur. Ipsum quoque Regem venturum ad eum pollicebantur. Utraque legatione benigne audita, Hephastionem & Artabazum opperiens, stativa habuit: quibus adjunctis, in regionem, quae appellatur Bazaris, pervenit. Barbarae opulentiae in illis locis haud ulla sunt majora indicia, quam magnis nemoribus nobilium ferarum greges clausi. Spatiosas ad hoc eligunt sylvas, crebris perennium aquarum fontibus amoenas. Muris nemora cinguntur, turreseque habent, venantium receptacula. Quatuor continuis statibus

ætatibus intactum saltum fuisse constabat; quem Alexander cum toto exercitu ingressus, agitari un-
 dèq; feras iussit. Inter quas cum leo magnitudinis
 rarè ipsum Regem invalurus incurreret, forte Ly-
 simachus, qui postea regnavit, proximus Alexan-
 dro, venabulum objicere feræ cœperat. Quo Rex
 repulso, & abire iussu, adjecit: Tam à semet uno,
 quam à Lyfimacho, leonem interfici posse. Lysimachus enim quondam, cum venaretur in Syria,
 occiderat eximie magnitudinis feram solus sed
 laevo humero usque ad ossa laceratus, ad ultimum
 periculi pervenerat. id ipsum exprobrans ei Rex,
 fortius quam locutus est, fecit. Nam feram non ex-
 cepit modo, sed etiam uno vulnere occidit. Fabu-
 lam, quæ objectum leoni à Rege Lysimachum te-
 mere vulgavit, ab eo casu (quem supra diximus)
 ortam esse credederim. Cæterum Macedones, quan-
 quam prospero eventu defunctus erat Alexander,
 tamen scivere gentis suæ more, ne pedes venaretur
 sine delectu principum, amicorumque. Ille qua-
 tuor millibus ferarum dejectis, in eodè saltu cu n
 toto exercitu epulatus est. Inde Maracanda redi-
 tum est. Accepraque ætatis excusatione ab Artabazo, provinciam ejus destinat Clyto. Hic erat qui
 apud Granicum amnem nudo capite Regem dimi-
 cantem clypeo suo textit; & Rhodacis manum ca-
 piti Regis imminentem gladio ampuravit; vetus
 Philippi miles, multisque bellicis operibus clarus.
 Helianice quæ Alexandrum educaverat, sorore ejus
 haud secus quam mater à Rege diligebatur. Ob has
 causas validissimam imperii partem fidei ejus tu-
 telæque commisit. Jamque iter parare in poste-
 rum iussus, solemni & tempestivo adhibetur co-
 vivio. In quo Rex cum multo incaluisse mero,
 immodicus æstimator sui, celebrare, quæ gesserat,
 cœpit; gravis etiam eorum auribus, qui sentie-

bant vera memorari. Silentium tamen habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere, nobilem apud Cheroneam victoriam sui operis fuisse iactavit, ademptamque sibi malignitate & invidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem, seditione inter Macedonas milites & Græcos mercenarios orta, debilitatum vulnere, quod in ea consternatione acceperat, jacuisse, non alias quam simulatione mortis tutiorem: se corpus ejus protexisse clypeo suo, ruentesq; in illum sua manu occisos. Quæ patrem nunquam æquo animo esse confesum, invitum filio debentem salutem suam. Itaque post expeditionem, quam sine eo fecisset ipse in Illyricos, victorem scripsisse se patri, fusos fugatosque hostes, nec affuisse usquam Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum initia viferent, cum Asiam uri, vastarique oporteret; sed eos, qui magnitudine rerum fidem antecessissent. Hæc & his similia læti audire juvenes: ingrata senioribus erant, maxime propter Philippum, sub quo diutius vixerant. Tum Clytus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos, qui infra ipsum cubabant, conversus, Euripidis retulit carmen, ita ut sonus magis quam sermo exaudiri posset à Rege: Quo significabatur, male instituisse Græcos, quod trophæis, Regum duntaxat nomina inscriberentur. Alieno enim sanguine partam gloriam intercipi. Itaque Rex cum suspicaretur malignius habitum esse sermonem, percontari proximos cœpit, quid ex Clyto audissent. Et illis ad silentium obstinatis Clytus paulatim majore voce Philippi gesta, bellaque in Græcia gesta commemorat, omnia præsentibus præferens. Hinc inter juniores senesque orta contentio est. Et Rex, velut patienter audiret, quæis Clytus obtinebat laudes ejus, ingentem iram conceperat. Cæterum cum animo videretur impera-

turus, si finem procaciter orto sermoni Clytus imponeret: nihil eorum omittente, magis evasperabatur. Jamq; Clytus etiam Parmenionem defendere audebat: & Philippi de Atheniensibus victoriam, Thebarum præferebat excidio; non vino modo, sed etiam animi prava contentione, provocatus. Ad ultimum, *Si morientem, inquit, est pro te, Clytus est primus. At victoria majus premium ferant, qui procacissime patris tui memorie illudunt.* Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem, & non modo inlomitam, sed quæ ne subigi quidem possit. Mittor ad feras bestias, precipit, ingenia sortitus. Sed quæ ad me pertinent, transco: Philippi milites spernis, oblitus, nisi h c Atharias senex juniores pugnam detrectantes revocasset, adhuc nos circa Halicarnassum hæsurus fuisse. Quomodo ergo Asiam etiam cum istis junioribus subicisti? Verum est (ut opinor) quod avunculum tuum in Italia dixisse constat: Ipsum in viros mittere, in feminas. Nihil ex omnibus inconsulte ac temere actis Regem magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio illata; dolorem tamen Rex pressit, contentus jussisse ut convivio excederet: nec quidquam aliud adjecit, quam forsitan eum (si diutius locutus foret) exprobratorum sibi fuisse vitam à semetipso datam: hoc enim superbe sæpe jactasse. Atque illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, injectis manibus, iurgantes monentesque conabantur abducere. Clytus cum abstraheretur, ad pristinam vinolentiam ira quoque adjecta: *Suo pectore tergum illius esse defensum: nunc posteaquam tanti meriti præterit tempus, etiam memoriam invisam esse, proclamat.* Attali quoque eadem objiciebat: & ad ultimum, Jovis, quem patrem sibi Alexander assereret, oraculum eludens, veriora se Regi, quam

patrem ejus, respondisse dicebat. Jam tantum iræ conceperat Rex, quantum vix sobrius ferre potuisset. Enimvero mero sensibus victus, ex lecto repente profiliuit. Attoniti amici, ne positis quidem, sed abjectis poculis, consurgunt, in eventum rei, quem tanto impetu acturus esset, intenti. Alexander, rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à Ptolemæo & Perdicca inhibetur. medium complexi, & obluſtari perseverantem, morabantur. Lyſimachus & Leonatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi se à proximis amicorum, quod Dario nuper accidisset, exclamat: signumque tubæ dari, ut ad regiam armati coirent, jubet. Tum vero Ptolomæus & Perdiccas genibus advoluti orant, ne in tam præcipiti irâ perseveret, spatiumque potius animo det: omnia postero die justius executurum. Sed clausæ erant aures, obstrepente irâ. Itaque impotens animi, percurrit in regis vestibulum, & vigili excubanti hasta ablata constitit in aditu, quo necesse erat iis, qui simul cœnarent, egredi. Abierant ceteri: Clytus ultimus sine lumine exibat. Quem Rex, quisnam esset, interrogat. Eminebat, etiam in voce, sceleris, quod parabat, atrocitas. Et ille jam non suus, sed Regis iræ memor, Clytum esse, & de convivio exire respondit. Hæc dicentis latus hasta transfixit, morientisque sanguine aspersus: *Inunc, inquit, ad Philippum, & Parmenionem, & Attalum.*

2. Male humanis ingeniis natura consuluit, quod plerumque non futura, sed transacta perpendimus, quippe Rex posteaquam irâ mente decesserat, etiam ebrietate disculsa, magnitudinem facinoris serâ æstimatione perspexit. Videbat tunc immodica libertate abusum, sed alioqui egregium

bello virum, &, nisi erubesceret fateri, servatorem sui, occisum. Detestabile carnificis ministerium occupaverat Rex, verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nefanda cæde ultus. Manabat toto vestibulo cruor paulo ante convix: vigiles attoniti & stupentibus similes procul stabant, liberiorēque pœnitentiā solitudo excipiebat. Ergo hastam ex corpore jacentis evulsam retorfit in semet: jamque admovebat pectori, cum advolant vigiles, & repugnanti è manibus extorquent, allevatumque in tabernaculum deferunt. Ille humi prostraverat corpus; gemitu ejulatuque miserabili tota personante regia. Laniare deinde os unguibus, & circumstantes rogare, ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur. In has preces tota nox exacta est: scrutantemque num ira Deorum ad tantum nefas actus esset, subit, anniversarium sacrificium Libero patri non esse redditum stato tempore. Itaque inter vinum & epulas cæde commissa iram Dei fuisse manifestam. Cæterum magis eo movebatur, quod omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipso sociare sermonem postea ausurum. Vivendum esse in solitudine, velut feræ bestię, terrenti alias, alias timentī. Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, jussit inferri. Quo posito ante ipsum, lacrymis obortis, *Hanc*, inquit, *nutrici meæ gratiam retuli, cujus duo filii apud Miletum pro mea gloria occubuerunt mortem? hic frater, unicuique orbitatus solatium, à me inter epulas occisus est. Quo nunc se conferet misera? Omnibus ejus viuis supersum, quem solum æquis oculis videre non poterit. Et ego servatorum meorum latro revertar in patriam, ut ne dexteram quidem nutrici sine memoria calamitatis ejus offerre possim? Et cum finis lacrymis querelisque non fieret; jussu amicorum*

corpus oblatum est. Rex triduum iacuit inclusus. Quem ut armigeri corporisque custodes ad moriendum obstinatum esse cognoverunt, universi in tabernaculum irrumpunt, diuque precibus ipso- rum reluctantem ægre vicerunt, ut cibum caperet. Quoque minus exdis puderet, jure interfectum Clytum Macedones decernunt, sepultura quoque prohibitori, ni Rex humari iussisset. Igitur decem diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracanda consumtis, cum parte exercitus Hephæstionem in regionem Bactrianam misit, com- meatus in hyemem paraturum. Quam Clyto au- tem destinaverat provinciam, Amyntæ dedit. Ipse Xenippa pervenit. Scythiæ confinis est regio, ha- bitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia ubertas terræ non indigenas modo detinet, sed etiam advenas invitat. Bactrianorum exulum, qui ab Alexandro detecerant, receptaculum fuerat. Sed posteaquam Regem adventare compertum est, pulsī ab incolis, duo millia fere & ducenti congregantur. Omnes equites erant, etiam pace in latro- ciniis assueti. Tum ferocia ingenia non bellum modo, sed etiam veniæ desperatio, efferaverat. Ita- que ex improvviso adorti Amyntam Prætorum Alexandri, duæ anceps prælium fecerant. Ad ulti- mum, nec suorum amissis, quorum ecce hostis cepit, dedere terga victoribus, haud sane inulti: quippe 133 Macedonum interfecerunt, præter- que eos trecenti & quinquaginta saucii facti sunt, veniam tamen etiam post alteram defectionem impetraverunt. His in fidem acceptis, in regio- nem, quam Naura appellant, Rex cum toto exer- citu venit. Satrapes erat Syssimithres, duobus ex sua matre filiis genitis: quippe apud eos parenti- bus stupro coire cum liberis fas est. Duobus milli- bus armatis popularibus, fauces regionis, qua in
arctissimum

arctissimum cogitur, valido munimento sepeserant. Præterfluebat torrens amnis, qui terga Petræ claudēbat; hanc manu perviam incolæ fecerant. Sed aditus specus accipit lucem: interiora, nisi illato lumine, obscura sunt. Perpetuus cuniculus iter præbet in campos ignotum, nisi indigenis. At Alexander, quanquam angustias naturali situ munitas valida manu Barbari tuebantur, tamen arietibus admotis, munimenta, quæ manu adjuncta erant, concussit, fundisque & sagittis propugnantium plerosque deiecit: quos ubi dispersos fugavit, ruinas munimentorum supergressus, ad Petram admovit exercitum. Cæterum interveniebat fluvius coeuntibus aquis ex superiore fastigio in vallem; magnique operis videbatur, tam vastam voraginem explere. Cædi tamen arbores, & saxa congeri, iussit. Ingensque Barbaros pavor rudes ad talia opera concussit, excitatam molem subito cernentes. Itaque Rex ad deditionem metu posse compelli ratus, Oxarten misit nationis ejusdem, sed ditionis suæ, qui suaderet duci, ut traderet Petram. Interim ad augendam formidinem, & turres admovebantur, & excussa tormentis tela emicabant. Itaque verticem Petræ, omni alio præsidio damnato, petiverunt. At Oxartes trepidum diffidentemque rebus suis Syimithren cœpit hortari, ut fidem, quam vim Macedonum, mallet experiri; neu moraretur festinationem victoris exercitus in Indiam tendentis: cui quisquis semet offerret, in suum caput alienam cladem esse versurum. Et ipse quidem Syimithres deditionem annuebat: cæterum mater eademque conjux morituram se ante denunians, quam in ullius veniret potestatem, Barbari animum ad honestiora quam tutiora corripuerat: pudebatque, libertatis majus esse apud feminas, quam apud viros, pretium. Itaque dimisso internuntio

internuntio pacis, obsidionem ferre decreverat. Sed cum hostis vires, suasque pensaret, rursus muliebri consilii, quod princeps magis quam necessarium esse credebat, pœnitere eum cœpit. Revocatoque strenue Oxarte, futurum se in Regis potestate respondit: unum precatus, ne voluntatem & consilium matris suæ proderet, quo facilius venia illi quoque impetraretur. Præmissum igitur Oxartem cum matre liberisque, & totius cognationis grege, sequebatur, ne expectato quidem fidei pignore, quod Oxartes promiserat. Rex, equite præmisso, qui reverti eos iuberet, opperiri que præsentiam ipsius, supervenit, & victimis Minervæ ac Victoris cæsis, imperium Sysimithri restituit, spe majoris etiam provinciæ facta, si eum fide amicitiam ipsius coluisset. Duos illi juvenes patre tradente, secum militaturos sequi iussit. Relicta deinde phalange, ad subigendos, qui defecerant, cum equite processit. Arduum & impeditum saxis iter primo utcumque tolerabant. Mox equorum non ungulis modo attritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi plerique non poterant, & rarius subinde agmen fiebat, pudorem (ut fere fit) immodico labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans, sine intermissione fugientes insequabatur. Nobiles juvenes comitari eum soliti defecerant, præter Philippum; Lysimachi erat frater, tum primum adultus, &, quod facile apparet, indolis raris. Is pedes (incredibile dictu) per cœcia vestrum Regem comitatus est, sæpe equum suum offerente Lysimacho: nec tamen ut digrederetur à Rege effici potuit, cum lorica indutus arma gestaret. Idem, cum perventum esset in saltum, in quo se Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, Regemque cominus cum hoste dimicantem protexit. Sed posteaquam Barbari in fugam effusi

effusi deseruere sylvas, animus, qui in ardore pugnae corpus sustentaverat, liquit: subitoque ex omnibus membris profuso sudore, arboris proximæ stipiti se applicuit. Deinde, ne illo quidem adminiculo sustinente, manibus Regis exceptus est: inter quas collapsus, extinguitur. Morsum Regem alius haud levis dolor excepit. Erigyus inter claros duces fuerat, quem extinctum esse paulo ante quam reverteretur in castra, cognovit. Utriusque funus omni apparatu atque honore celebratum est.

3. Dahas deinde statuerat petere: ibi namque Spitamenem esse cognoverat. Sed hanc quoque expeditionem, ut pleraq; alia, fortuna, indulgendo ei nunquam fatigata, pro absente transegit. Spitamenes uxoris immodio amore flagrabat: quam ægre fugam & nova subinde exilia tolerantem, in omne discrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata, identidem muliebres adhibere blanditias, ut tandem fugam sisteret, victorisque Alexandri elementiam expertus placaret, quem effugere non posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti: quos cum pectori patris admovisset, ut saltem eorum misereri vellet, orabat. Et quo efficaciores essent preces, haud procul erat Alexander. Ille se prodi, non moneritatus, & formæ profecto fiducia cupere eam quamprimum dedi Alexandro, acinacem strinxit percussurus uxorem, nisi prohibitus esset farrum ejus occurso. Caterum abire è conspectu jubet, addito metu mortis, si se oculis ejus obrulisset: & ad desiderium levandum noctes inter pellices agere coepit. Sed penitus hærens amor, fastidio præsentium accensus est. Itaque rursus uni ei deditus, orare non desistit, ut tali consilio abstineret, patereturq; sortem, quamcunque his fortuna fecisset. Sibi mortem deditione esse leviolem.

At

At illa purgare se, quod quæ utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente, suasis-
set: de cætero futuram in viri potestate. Spira-
men simulato captus obsequio, de die convivium
apparari juret: vinoque & epulis gravis semiso-
mnus in cubiculum fertur. Quem ut alto & gravi
somno sopitum esse sensit uxor, gladium, quem
veste occultaverat, stringit; caputque ejus abscis-
sum cruore respersa servo suo conscio facinoris
tradit. Eodem comitante (sicut erat cruenta ve-
ste) in Macedonum castra pervenit, nuntiarique
Alexandrio jubet, esse, quæ ex ipsa deberet agno-
scere. Ille protinus Barbaram jussit admitti. Quam
ut aspersam cruore conspexit, ratus ad deploran-
dam contumeliam venisse, dicere, quæ vellent, in-
bet. At illa, servum, quem stare in vestibulo juss-
erat, introduci desideravit. Qui, quia caput Spira-
menis veste testum habebat, suspectus, scrutanti-
bus quid oculeret, ostendit. Confunderat oris ex-
sanguis notas pallor, nec quis esset, nosci satis po-
terat. Ergo Rex certior factus, humanum caput
asserre eum, tabernaculo excessit, percontatusque
quid rei sit, illo profitente cognoscit. Varix hinc
cogitationes invicem animum diversa agitantem
commoverant. Meritum ingens in semet esse cre-
debat, quod transfuga, & proditor, tantis rebus
(si vixisset) injecturus moram, interfectus esset.
Contra facinus ingens aversabatur, cum optime
meritum de ipsa, communium parentem libero-
rum, per insidias interemisset. Vicit tamen gratiam
meriti sceleris atrocitas, denuntiarique jussit, ut
excederet castris, neu licentiæ Barbaræ exemplar
in Græcorum mores & mitia ingenia transferret.
Dahæ, Spiraomenis cæde comperta, Dataphernem,
defectionis ejus participem, vinctum Alexandro
seque dedunt. Ille maxima præsentium curarum
parte

parte liberatus, convertit animum ad vindicandas injurias eorum, quibus à Prætoribus suis avare ac superbe imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam, & Mardos cum Tapuris tradidit, mandavitque, ut Phradatem, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsami Cariz Præfeto substitutus est Stasanor. Arsaces in Mediam missus, ut Oxidates inde discederet. Babylonia, mortuo Mazo, Deditameni subjecta est.

4. His compositis, tertio mense ex hibernis movit exercitum; regionem, quæ Gabaza appellatur, aditurus. Primus dies quietum iter præbuit; proximus ei nondum quidem procellosus & tristis, obscurior tamen pristino, non sine minis crescentis mali, damno præterit. Tertio ab omni parte cœli emicare fulgura, &, nunc internitente luce, nunc condita, non oculos modo mentis exercitus, sed etiam animos terrere cœperunt. Erat prope continuus cœli fragor, & passim cadentium fulminum species viscebatur: atronitisque auribus stupens agmen, nec progredi, nec confidere, audebat. Tum repente imber grandinem incotiens, torrentis modo effunditur. Ac primo quidem armis suis testi exceperant. Sed jam nec retinere arma lubrica rigentes manus poterant, nec ipsi destinare, in quam regionem obverterent corpora, cum undique tempestatis violentia major, quam vitabatur, occurreret. Ergo ordinibus solutis, per totum saltum errabundum agmen ferebatur, multique, prius metu quam labore defatigati, prostraverant humi corpora, quanquam imbrem vis frigoris concreto gelu astrinxerat. Alii se stipitibus arborum adinoverant: id plurimis & adiniculum & suffugium erat. Nec fallebat ipsos, morti locum eligere, cū immobileis vitalis calor linqueret. Sed grata erat pigrizia corporum fatigatis, nec recusabant

bant extingui quiescendo : quippe non vehemens modo, sed etiam pertinax, vis mali insisterat, lucemque, naturale solatium, præter tempestatem haud disparem nocti, sylvarum quoque umbræ suppresserant. Rex unus tanti mali patiens, circum milites, contrahere dispersos, allevare prostratos, ostendere procul evolutum ex tuguriis fumum, hortarique ut proxima quæque suffugia occuparent. Nec ulla res magis saluti fuit, quam quod multiplicato labore sufficientem malis, quibus ipsi cesserant, Regem deserere erubescabant. Cæterum efficacior in adversis necessitas, quam ratio, frigoris remedium invenit. Dolabris enim sylvas fletu aggredi, passim acervos struesque accenderunt. Continenti incendio ardere crederes saltum, & vix inter flammæ agminibus relictum locum. Hic calor stupentia membra commovit, paulatimque spiritus, quem continuerat rigor, meare libere coepit. Excepere alios testæ Barbarorum, quæ in ultimo saltu abdita necessitas investigaverat. Alios castra, quæ in humido quidem, sed jam cœli mitescente sævitia, locaverunt. Mille militum atque lixarum calorumque pestis illa consumpsit. Memoriz proditum est, quosdam applicatos arborum truncis, & non solum viventibus, sed & inter se colloquentibus similes esse conspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemque deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles, seque & arma sustentans, tandem in castra pervenerat. Quo viso, Rex, quamquam ipse tunc maxime admoto igne refovebat artus, ex sella sua exiluit, torpentemque militem, & vix compotem mentis, demptis armis, in sua sede iussit considerare. Ille diu, nec ubi requiesceret, nec à quo esset exceptus, agnovit. Tandem recepto calore vitali, ut regiam sedem, Regemque vidit, territus surgit. Quem in
tuens

tuens Alexander: *Ecquid intelligis, miles, inquit, quanto meliore sorte, quam Persæ, sub Rege vivatur? Ius enim in sella Regis consedisæ capitale foret, tibi saluti fuit.* Postero die convocatis amicis, copiarumque ducibus, pronuntiari jussit, ipsum omnia quæ amissa essent, redditurum; & promisso fides extitit. Nam Syfmithres multa jumenta, & camelorum duo millia adduxit, pecoraque & armenta quæ distributa, pariter militem & damno & fame liberaverunt. Rex gratiam sibi relata à Syfmithre præfatus, sex dierum cœstæ cibaria terre milites jussit. Sacas petens totam hanc regionem depopulatus, triginta millia pecorum ex præda Syfmithri dono dat. Inde pervenit in regionem, cui Cohortanes Satrapes nobilis præerat, qui se Regis potestati fideique permisit. Ille imperio ei reddito, haud amplius, quam ut duo ex tribus filiis secum militarent, exegit. Satrapes etiam eo, qui penes ipsum relinquebatur, tradito, Barbara opulentia convivium quo Regem accipiebat, instruxerat. Id cum multa comitate celebraret, introduci triginta nobiles virgines jussit. Inter quas erat filia ipsius Roxane nomine, eximia corporis specie, & decore habitus in Barbaris raro. Quæ, quanquam inter electas processerat, omnium tamen oculos convertit in se, maxime Regis minus jam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunæ, contra quam non satis cauta mortalitas est. Itaque ille, qui uxorem Darii, qui duas filias virgines, quibus forma præter Roxanem comparari nulla poterat, haud alio animo quam parentis aspexerat; tunc in amorem virgunculæ, si regis sit rpi compararerur, ignobilis, ira effusus est, ut diceret, ad stabiliendum regnum pertinere, Persas & Macedonas connubio jungi: hoc uno modo & pudorem victis, & superbiam victoribus, detrahi posse,

posse. Achillem quoque, à quo genus ipse deduceret, cum captiva coisse. Ne inferri nefas arbitrarentur, ita matrimonii jure velle jungi. Insuperato gaudio latus pater, sermonem eius excepit. Et Rex medio cupiditatis ardore jussit afferri patrio more panem (hoc erat apud Macedonas sanctissimum coeuntium pignus), quem divisum gladio uterque libabat. Credo, eos qui gentis mores condiderunt, parco & parabili victu ostendere voluisse jungentibus opes, quantulo contenti esse deberent. Hoc modo Rex Asiæ & Europæ, introductam inter convivales ludos matrimonio sibi adunxit, è captiva geniturus qui victoribus imperaret. Pudebat amicos, super vinum & epulas socerum ex deditis esse electum. Sed post Clyti exdem libertate sublata, vultu, qui maxime servit, assentiebantur.

5. Cæterum Indiam, & inde Oceanum, petiturus, ne quid à tergo, quod destinata impedire posset, moveretur, ex omnibus provinciis triginta millia juniorum legi jussit, & ad se armata perducere, obsides simul habiturus & milites. Craterum autem ad persequendos Haustanem & Catenem, qui ab ipso defecerant, misit, quorum Haustanes captus est, Catenes in prælio occisus. Polypercon quoque regionem, quæ Bubacene appellatur, in deditionem redegit. Itaque omnibus compositis, cogitationes in bellum Indicum vertit. Dives regio habebatur, non auro modo, sed gemmis quoque margaritisq; ad luxum magis quam ad magnificentiam, exulta. Clypei militares auro & ebore fulgere dicebantur. Itaque, necubi vinceretur, cum cæteris præstaret, scutis argenteas laminas, equis frænos aureos addidit; loricas quoque alias auro, alias argento, adornavit. Cxx millia armorum erant, quæ Regem ad id bellum sequebantur. Jamque omnibus præparatis, quod olim prava mente

mente conceperat, tunc esse maturum, quonam modo cœlestes honores usurparet, cœpit agitare. Jovis filium nondici tantum se, sed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare posset, ac linguis. Itaque more Persarum Macedonas venerabundos ipsum salutare prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti pernicio-
sa adulatio, perpetuum malum Regum, quorum opes sæpius assentatio quam hostis evertit. Nec Macedonum hæc erat culpa: nemo enim illorum quidquam ex patrio more labare sustinuit: sed Græcorum, qui professionem honestarum artium malis corruperant moribus. Agis quidam Argivus, pessimorum carminum post Chœrilum conditor; & ex Sicilia Cleo: hic quidem, non ingenii solum, sed etiam nationis, vitio adulator: & cetera urbium suarum purgamenta, quæ propinquis etiam, maximorumque exercituum ducibus, a Rege præferebantur: hi tum cœlum illi aperiebant, Herculemque & patrem Liberum, & cum Polluce Castorem novo numini cessuros esse jactabant. Igitur festo die omni opulentia convivium exornari jubet. cui non Macedones modo, & Græci principes amicorum; sed etiam nobiles, adhiberentur. Cum quibus cum discubuisset Rex, paulisper epulatus, convivio egreditur. Cleo, sicut præparaverat, sermonem cum admiratione laudum ejus instituit. Merita deinde percensuit, quibus uno modo referri gratia posset; si, quem intelligerent Deum esse, confiterentur, exigua thuris impensa tanta beneficia pensaturi. Persas quidem non pie solum, sed etiam prudenter, Reges suos inter Deos colere; majestatem enim imperii, salutis esse tutelam. Ne Herculem quidem, & patrem Liberum, prius dicatos Deos, quam vicissent secum viventium invidiam. Tantundem quoque posteros credere,

credere quantum præsens ætas spondisset. Quod si cæteri dubitent, semetipsum, cum Rex inisset convivium, prostraturum humi corpus. debere idem facere cæteros, & in primis sapientia præditos. Ab illis enim cultus in Regem esse prodendū exemplum. Haud perplexe in Calisthenem dirigebatur oratio. Gravitas viri & prompta libertas invisæ erat Regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale obsequium moraretur. Is tum, silentio facto, unum illum intuentibus cæteris, Si Rex, inquit, sermoni tuo affuisset, nullius profecto vox responsuri tibi desideraretur. Ipse enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare se cogeres, neu rebus felicissime gestis invidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo. Nullum esse eundem & diuturnum & præcoccem fructum: cælestesque honores, non dare te Regi, sed auferre. Intervallum enim opus est, ut credatur Deum, semperque hanc gratiam magni viri posteri reddunt. Ego autem seram immortalitatem precor, Regi ut vita diuturna sit, & æterna maiestas. Hominem consequitur aliquando, nunquam comitatur divinitas. Herculem modo, & patrem Liberum, consecrata immortalitatis exempla, referebas. Credisne illos unius convivii decreto Deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quam in cælum fama perveheret. Scilicet ego & tu, Cleo, Deos facimus? A nobis divinitatis suæ autoritatem accepturus est Rex? Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem Regem, si Deum potes facere. Facilius est imperium dare, quam cælum. Dii propitii sine invidia, quæ Cleo dixit, audierint, eodemque cursu, quo fluxere res, ire patiantur. Nostri moribus velint nos esse contentos. Non pudet patriæ, nec desidero, ad quem modum Rex mihi colendus sit, discere. Quos equidem victores esse confiteor, si ab illis leges, quæ vivamus,

vivamus, accipimus. Aquis auribus Calisthenes, veluti vindex publicæ libertatis, audiebatur. Exprefferat non adfensionem modo, sed etiam vocem, seniorum præcipue, quibus gravis erat inveterati moris externa mutatio. Nec quidquam eorum quæ invicem jactata erant, Rex ignorabat, cum post aula, quæ lectis obduxerat, staret. Igitur ad Agim & Cleonem misit, ut sermone finito, Barbaros tantum, cum intrasset, procumbere suo more paterentur. Et paulo post, quasi potiora quædam egisset, convivium repetit. Quem venerantibus Persis, Polypercon, qui cubabat super Regem, unum ex his mento contingentem humum, per ludibrium cepit hortari, ut vehementius id quateret ad terram: elicuitque iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaque Rex, *Tu autem, inquit, non veneraberis me? An tibi non digni videmur esse ludibrio?* Ille nec Regem ludibrio, nec se contemptu dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto Rex præcipitat in terram. Et cum is pronus corruisset, *Videsne, inquit, idem te fecisse, quod in alio paulo ante ridebas?* Et tradi eo in custodiam jussu, convivium solvit. Polyperconti quidem postea castigato diu, ignovit.

6. In Calisthenem olim contumaciâ suspectum, pervicacioris iræ fuit, cujus explendæ matura obvenit occasio. Mos erat (ut supra dictum est) principibus Macedonum, adultos liberos Regibus tradere ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia. Excudabant, servatis noctium vicibus, proximis foribus ejus adis, in qua Rex acquiescebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, quam quem armati obidebant. Iidem acceptos agasonibus equos, cum Rex ascensurus esset, admovebant, comitabanturq; & venantem, & in præliis, omnibus artibus studio-

rum liberalium exculti. Præcipuus honor habebatur, quod licebat sedentibus vesci cum Rege. Castigandi verberibus eos nullius potestas præter ipsum erat. Hæc cohors velut seminarium ducum præfectorumque apud Macedonas fuit. Hinc habuere posteri Reges, quorum stirpi per multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus, puer nobilis ex regia cohorte, cum aprum re-
lo occupasset, quem Rex ferire destinaverat, jussu ejus verberibus affectus est. Quam ignominiam ægre ferens, desilire apud Sostratum cœpit. Ex eadem cohorte erat Sostratus amore ejus ardens: qui cum laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur, forsitan olim ob aliam quoque causam Regi infestus juvenem sua sponte jam motum, data fide acceptaque perpulit, ut occidendi Regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu rem executi sunt: quippe solerter legerunt, quos in societatem sceleris asciscerent; Nicostratum, Antipatrum, Aselepiodorumque: placuit & Philotam assumi. Per hos adjecti sunt Elaptonius & Epimenes. Cæterum agendæ rei haud sane facilis patebat via. Opus erat eadem omnes conjuratos nocte excubare, ne ab expertibus consilii impedirentur, forte autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutandis stationum vicibus, cæteroque apparatu exsequendæ rei triginta & duo dies absumpti sunt. Aderat nox, qua conjurati excubare debebant. mutua fide læti, cujus documentum tor dies fuerant. Neminem metus spesve mutaverat. Tanta omnibus vel in Regem ira, vel fides inter ipsos fuit. Stabant igitur ad fores adis ejus in qua Rex vescebatur, ut convivio egressum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipsius, simulque epulantium comitas, provexit omnes ad largius vinum, ludi etiam convivales extraxere tempus: nunc lætis conjuratis,

conjuratis, quod sopitum aggressuri essent: tunc sollicitis, ne in lucem convivium extraheretur. Quippe alios in stationem oportebat prima luce succedere, ipsorum post septem dies reditura vice; nec sperare poterant, in illud tempus omnibus duraturam fidem. Ceterum, cum jam lux appeteret, & convivium solvitur, & conjurati exceperunt Regem; latti, occasionem exequendi sceleris admotam: cum mulier attonita, ut creditum est, mentis, conversari in regia solita, quia instincta videbatur futura prædicere, non occurrit modo abeunti, sed etiam semet objecit, vultuque & oculis motum præferens animi, ut rediret in convivium monuit: & ille per ludum, Bene Deos suadere, respondit: revocatisque amicis, in horam diei ferme secundam convivii tempus extraxit. Jam alii ex cohorte in stationem successerant, ante cubiculi fores excubaturi. Adhuc tamen conjurati stabant, vice officii sui expleta. Adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiscentiæ devoverant. Rex benignius quam alias allocutus, discedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perstitissent, jubet: data singulis quinquaginta sestertia; colaudatique, quod etiam ab aliis tradita vice, tamen excubare perseverassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt, & ceteri quidem exspectabant stationis suæ noctem. Epimenēs, sive comitate Regis, qua ipsum inter conjuratos exceperat, repente mutatus, sive quia coëptis Deos obitare credebat, fratri suo Eurylocho, quem antea expertem esse consilii voluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Philotæ supplicium in oculis erat. Itaque protinus injicit fratri manum, & in regiam pervenit: excitatisque custodibus corporis, ad salutem Regis pertinere, quæ afferret, affirmat: & tempus, quo venerat, &

vultus haud sane securi animi index, & mœstitia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, sopitum mero ac somno excitant Regem. Ille, paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurylochus, non ex toto domum suam averfari Deos dixit, quia frater ipsius, quanquam impium facinus ausus foret, tamen & pœnitentiam ejus ageret, & per se potissimum prohteretur indicium, in eam ipsam noctem, quæ decederet, insidias comparatas fuisse. Autores scelesti consilii esse, quos minime crederet Rex. Tum Epimenes cuncta ordine, consciorumque nomina, exponit. Calisthenem non ut participem facinoris nominatum esse constabat, sed solitum puerorum sermonibus vituperantium criminantiumque Regem faciles aures præbere. Quidam adjiciunt, cum Hermolaus apud eum quoque verberatum se à Rege quereretur, dixisse Calisthenem, meminisse debere, eos jam viros esse. Idque an ad consolandam patientiam verberum, an ad incitandum juvenum dolorem, dictum esset, in ambiguo fuisse. Rex animi corporisque sopore discusso, cum tanti periculi imago oculis oberraret; Eurylochum quinquaginta talentis, & cujusdam Tiridatis opulenti bonis donat protinus: fratremque, antequam pro salute ejus precaretur, restituit. Sceleris autem autores, interque eos Calisthenem, vinctos asservari juber, quibus in regiam adductis, toto die & nocte proxima, mero ac vigiliis gravis, acquievit. Postero autem die, frequens concilium adhibuit, cui patres propinquiue eorum, de quibus agebatur, intererant, ne de sua quidem salute securi: quippe Macedonum more perire debebant, omnium devotis capibus, qui sanguine contigissent eos. Rex introduci

traduci conjuratos, præter Calisthenem, iussit, atque quæ agitaverant, sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus deinde universis eos: ipse Rex, Quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus, ininterrogat.

7. Stupentibus cæteris, Hermolaus: *Nos vero, inquit, quoniam quasi nescias, quærui, occidendi te consilium invenimus, quia non ut ingenuis imperare crepisti, sed quasi in mancipia dominari. Primus ex omnibus pater ipsius, Sopolis, patricidam etiam parentis sui clamans esse, confurgit, & ad os manu objecta, scelere & malis insanientem, ultra negat audiendum. Rex, inhibito patre, dicere Hermolaum jubet, quæ ex magistro didicisset Calisthene. Et Hermolaus, *Vxor, inquit, beneficio tuo, & dico quæ nostris malis didici. Quota pars Macedonum sævitie tuæ superest? Quotusquisque non è vilissimo sanguine? Atталus, & Philotas, & Parmenio, & Lyncestes Alexander, & Clitus, quantum ad hostes pertinet, vivunt, stant in acie, te clypei suis protegant, & pro gloria tua, pro victoria, vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam retulisti. Alius mensam tuam sanguine suo asperfit. Alius non simplici quidem morte defunctus est. Duces exercituum tuorum in equalem impositi, Persis, quos vicerant, suere spectaculo Parmenio, in dicta causa, trucidatus est: per quem Atталum occideras. Invicem enim misere inferorum uteris manibus ad expetenda supplicia. Et quos paulo ante ministros cædū habuisti, subito ab aliis iubes trucidari. Obstrepunt subinde cuncti Hermolao. Pater supremum strinxerat ferrum, percussurus haud dubie, ni inhibitus esset à Rege, quippe Hermolaum dicere iussit; petiitque, ut causas supplicii augentem, patienter audirent. Agre ergo coercitis, rursus Hermolaus: *Quam liberaliter,*
*inquit,***

inquit, pueris rudibus ad dicendum agere permit-
tis! at Calisthenis vox carcere inclusa est, quia so-
lus potest dicere. Cur enim non producitur, cum
etiam confessi audiuntur? Nempe quia liberam vo-
cem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem
pateris. Atque nihil eum fecisse contendo. Sunt hic
qui mecum rem pulcherrimam cogitaverunt. Nemo
est, qui conscium fuisse nobis Calisthenem dicat,
cum mortis olim destinatus sit à iustissimo & pa-
tientissimo Rege. Hæc ergo sunt Macedonum præ-
mia, quorum ut supervacuo & sordido abuteris
sanguine. At tibi triginta millia mulierum capti-
vum autum rehant, cum milites nihil domum
præter gratuitas cicatrices relaturi sint. Quæ tamen
omnia tolerare potuimus, antequam nos Barbaris
dederes, & novo more victores sub iugum mitteres.
Persarum te vestis & disciplina delectat, patrios
mores exosus es. Persarum ergo, non Macedonum
Regem occidere volumus: & te transfugam, belli
jure, persequimur. Tu Macedonas voluisti genua
tibi ponere, venerarique te ut Deum. Tu Philip-
pum patrem aversari. & si quis Deorum ante Jo-
vem haberetur, fastidires etiam Jovem. Miraris
si liberi homines superbiam tuam ferre non possu-
mus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus
moriendum est, aut, quod tristius morte est, in
servitute vivendum? Tu quidem, si emendari po-
tes, multum mihi debes. Ex me enim scire cepisti,
quid ingenui homines ferre non possunt. De cætero
parce, quorum orbam senectutem supplicii ne
oneraveris. Nos jube duci, ut quod ex tua morte
petieramus, consequamur ex nostra. Hæc Her-
molaus.

8. At Rex, Quam falsa sint, inquit, quæ iste tra-
dita à magistro suo dixit, patientia mea ostendit.
Confessum enim ultimum facinus, tamen ut vos
quoque,

quoque, non solum ipse, audireti, expressi, non imprudens, cum permisisset huic latroni dicere, usum eum rabie, qua compulsus est, ut me, quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper cum procacius se in venatione gessisset, more patrio, & ab antiquissimis Macedonia Regum usurpato, castigari eum iussi. Hoc & oportet fieri, & ut à tutoribus pupilli, à maritis uxores, servis quoque pueros huius ætatis verberare concedimus. Hæc est scævitia in ipsum mea, quam impia cæde voluit ulcisci. Nam in ceteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis sim, non ignoratis, & commemorare supervacuum est. Hermolao parricidarum supplicia non probari, cum eadem ipse meruerit minime hercule admiror. Nam cum Parmenionem & Philotam laudat, suæ servit cause. Lyncestem vero Alexandrum bis infidiatum capiti meo, à duobus iudiciis liberaui. Rursum convictam, per biennium tamen distuli, donec vos postularetis, ut tandem debito supplicio scelus lueret. Attalum, antequam Rex essem, hostem meo capiti fuisse meministi. Clitus utinam non coegisset me sibi irasci: cuius temerariam linguam probra dicentem mihi, & vobis, d'utius tuli, quam ille eadem me dicentem tulisset. Regum ducumque clementia non in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingenio sita est. Obsequio mitigantur imperia. Ubi vero reverentia excessit animus, & summa imis confundimus, vi opus est, ut vim repellamus. Sed quid ego mirer, istum crudelitatem mihi obieciße, qui avaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos vestrum excitare, ne in v'sam liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem fecero. Totum exercitum aspiciite. qui paulo ante nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis. Mensas auro onerant, greges servorum ducunt, spolia de hostibus sustinere non possunt.

sunt, At enim Persæ, quos vicimus, in magno honore sunt. Apud me quidem, moderationis mea certissimum indicium est, quod ne victis quidem superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus everterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem: sed ut illos quoque, quos bello subegissem, victoria mea non pæniteret. Itaque militant vobiscum, pro imperio vestro sanguinem fundunt, qui superbe habiti rebellassent. Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia sempiterna est. Si habere Asiam, non transire volumus, cum his communicando est nostra clementia. horum fides stabile & æternum faciet imperium: & sane plus habemus quam cupimus. Insatiabilis autem avaritia est, adhuc implere velle, quod jam circumfluit. Veruntamen eorum mores in Macedonas transfundo. in multis enim gentibus esse video quæ non erubescamus imitari. nec aliter tantum imperium apte regi potest, quam ut quadam & tradamus illis, & ab iisdem discamus. Illud pene dignum risu fuit, quod Hermolaus postulabat à me, ut æversarer Iorem, cuius oraculo agnoscor. An etiam, quid Diæ respondeant, in mea potestate est? Obtulit nomen filii mihi: recipere, ipsis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Utinam Iudæ quoque Diæ esse nec credant. Fama enim bella constant, & sæpe etiam quod falso creditum est veni vicem obtinuit. An me luxurie indulgentem, putatis arma vestra auro argentoque adorasse? Affectus mihi vilis hac videri materia totius; Macedonas invictos ceteris, nec auro quidem vinci. Oculos ergo primum eorum sordida omnia & humilia spectantium capiam: & docebo nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venisse. quam gloriam tu parricida intercipere voluisti, & Macedonas, Roze adempto, divitiis gentibus

his dedere. At nunc mones me, ut vestris parentibus parcam. Non oportebat quidem vos scire, quid de his statuissem, quo tristiores perirent, si qua vobis parentum memoria & hara est. Sed olim istum morem occidendi cum scelestis infantes propinquos parentesque solvi: & profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Calisthenem, cui uni vir videris, quia latro es, scio cur produci velis, ut coram his probra, quæ modo in me jecisti, modo audisti, illius quoque ore referantur. Quem, si Macedo esset, tecum introduxissem, dignissimum te discipulo magistrum Nunc Olynthio non idem iuris est. Post hæc consilium dimisit, tradique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, iussit. Illi, ut fidem suam savitia Regi approbarent, excruciatos necaverunt. Calisthenes quoque ante tortus interiit, initi consilii in caput Regis innoxius: sed haudquaquam aulae & assentantium ac non modatus ingenio. Itaque nullius cædes maiorem apud Græcos Alexandro excitavit invidiam, quam quod præditum optimis moribus artibusque a quo revocatus ad vitam erat, quum interfecto Clito mori perseveraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit, indicta quidem causa. Quam crudelitatem sera poenitentia consecuta est.

9. Sed ne otium ferendis rumoribus natum aleret, in Indiam movit. semper bello quam post victoriam clarior. India tota ferme spectat Orientem, minus in latitudinem, quam recta regione spatiosa. quæ Austrum accipiunt, in alius terræ fastigium excedunt. Plana sunt cætera, multisque inclytis omnibus Caucaaso monte ortis, placidum per campos iter præbent. Indus gelidior est, quam cæteri. Aquas vehit à colore maris haud multum abhorrentes. Ganges omnium ab ortu maximus,

à Meridiana regione decurrit, & magnorum montium juga recto alveo stringit. in eum obiectæ rupes inclinant ad orientem. Uterque Rubro mari accipitur findens ripas, multasque arbores cum magna soli parte exforbet. Saxis quoque impeditus, crebro reverberatur. Ubi mollius solum reperit, stagnat, insulasque molitur. Acesines eum auger. Ganges decursurum in mare intercipit: magnoque motu amnis uterque colliditur. Quippe Ganges asperum os influenti obijcit, nec repercussæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celebris auditu est, quia per ultima Indix currit. Cæterum non crocodilos modo, uti Nilus, sed etiam delphines, ignotasque aliis gentibus belluas alit. Erimanthus crebris flexibus subinde curvatus, ab æcolis rigantibus carpitur. Ea causa est, cur tenues reliquias jam sine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnibus tota regio dividitur, sed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Cæterum quæ propiora sunt mari, Aquilones maxime deurrunt. Ii cohibiti jugis montium, ad interiora non penetrant. ita alendis frugibus mites. Sed adeo in illa plaga mundus statas temporum vices mutat, ut cum alia fervore solis exzstuant, Indiam nives obruant: rursusque ubi cætera rigent, illic intolerandus æstus existit: nec cur, ulli se naturæ causa ingessit. Mare certe, quo alluitur, ne colore quidem abhorret à cæteris. Ab Erythro Rege inditum est nomen, propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax: inde plerisque sunt vestes. Libri arborum teneri, haud secus quam ceræ, literarum notas capiunt. Aves ad imitandum humanæ vocis sonum dociles sunt: animalia inusitata cæteris gentibus nisi inuenta. Eadem terra & rhinocerotas alit; non generat. Elephantorum major est vis, quam quos in Africa domitant. Et viribus magnitudo

tudo respondet. Aurum flumina vehunt, quæ leni modicoque lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritasque mare litoribus infundit. Neque alia illis major opulentia causa est utique, postquam vitiorum commercium vulgavere in exteras gentes; quippe æstimantur purgamenta æstuantis freti pretio, quod libido constituit. Ingenia hominum, sicut ubique, apud illos locorum quoque situs format. Corpora usque pedes carbaso velant. Soleis pedes, capita lintheis vinciunt. Lapilli ex auribus pendent; brachia quoque, & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillū pestunt sæpius quam tondent. Mentum semper intonsum est. Reliquam oris cutem ad levitatem exquant. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentium appellant, supra omnium gentium vitia. Cum Rex se in publico conspici patitur, thuribula argentea ministri ferunt, totumque iter, per quod ferri destinavit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Distincta sunt auro & purpura carbaso, quæ indutus est: lecticam sequuntur armati corporisque custodes. Inter quos ramis aves pendent quas cantu feriis rebus obsrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet; toras eas vitis auro calata percurrit, aviumque, quarum visu maxime gaudent, argentæ effigies opera distinguunt. Regia adeuntibus patet. Cum capillum uestit atque ornat, tunc responsa legationibus, tunc iura popularibus, reddit. Demptris soleis, odoribus illinuntur pedes. Venatus maximus labor est, inclusa vivario animalia inter vota cantusque pellicum figere. Binum cubitorum sagittæ sunt, quos emittunt majore nixu quam effectu: quippe telum, cuius in levitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breviora itinera equo conficit, Longior ubi

expeditio est, elephantum vehunt currum, & tantarum belluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur. Separatum à Regine ordine agmen est, æquatque luxuria. Fœminæ epulas parant. Ab iisdem vinum ministratur, cuius omnibus Indis largus est usus. Regem mero somnoque sopitum, in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctium invocantes Deos. Quis credat inter hæc vitia curam esse sapientiæ? Unum agreste & horridum genus est, quos Sapientes vocant. Apud hos occupare fati diem, pulchrum; & vivos se cremari iubent. Quibus aut segnitas, aut incommoda valetudo est, expectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec ullus corporibus, quæ senectus solvit, honos redditur. Inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi, qui in urbibus publicis moribus degunt, siderum motus scire spectare dicuntur, & futura prædicere. Nec quenkumque admove re leti diem credunt, cui expectare interrito liceat. Deos putant quicquid colere cœperunt: arbores maxime quas violare capitale est. Menses in quinos denos descripserunt dies. Anni plena spatia servant. Lunæ cursu notant tempora, non ut plerique, cum orbem sidus implevit, sed cum se curvare cœpit in cornua: & idcirco breviores habent menses, qui spatium eprum ad hunc Lunæ modum dirigunt. Multa & alia traduntur, quibus morari ordinem rerum, haud sane operæ pretium videbatur.

10. igitur Alexandro fines Indiæ ingresso gentium suarum Reguli occurrerunt, imperata facturi: illum tertium Jove genitum ad ipsos pervenisse memorantes. Patrem Liberum, atque Herculem, fama cognitos esse: ipsum coram adesse, æternique. Rex benignè exceptos sequi iussit, iisdem

dem itinerum ducibus usurus. Caterum cum amplius nemo occurreret, Hephæstionem & Perdica-
cam cum copiarum parte præmisit, ad subigen-
dos, qui aversearentur imperium: iussitque ad flu-
men Indum procedere, & navigia facere, queis in
ulteriora transportari posset exercitus Illi, quia
plura flumina superanda erant, sic junxere naves,
ut solutæ plaustris vehi possent, rursusque conjun-
gi. Post se Cratero cum phalange iussu sequi, equi-
tatum ac levem armaturam eduxit, eosque, qui
occurrerant, levi pralio in nitem proximam
compulit. Jam supervenerat Craterus. Itaque ut
principio terrorem incuteret genti nondum arma
Macedonum expertæ, præcipit ne cui parceretur,
munimentis urbis, quam obsidebat, incensis. Ca-
terum dum obequitabat mœnibus, sagitta ictus
est Cepit tamen oppidum, & omnibus incolis ejus
trucidatis, etiam in testa sevitum est. Inde domi-
ta ignobili gente, ad Nysam urbem pervenit. Forte
castris ante mœnia ipsa sylvestri loco positis, no-
cturnum frigus, vehementius quam alias, horrore
corpora affecit. opportunumque remedium ignis
oblatum est. Cæcis quippe sylvis flammam exci-
taverunt: quæ igni alita, oppidanorum sepulcra
comprehendit. Vetusta cedro facta erant, conce-
ptumque ignem late fudere, donec omnia solo
æquata sunt. Et ex urbe primum canum latratus,
deinde etiam hominum fremitus auditus est. Tum
& oppidani hostem, & Macedonas ipsos ad ur-
bem venisse cognoscunt. Jamque Rex eduxerat
copias, & mœnia obsidebat, cum hostium, qui
discrimen tentaverant, obruti telis sunt. Aliis ergo
deditionem, aliis pugnam experiri placebat: quo-
rum dubitatione comperta, circumsideri tantum
eos, & abstineri exdibus iussit. Tandemque obsi-
dionis malis fatigati dedidere se. A Libero patre

conditos se esse dicebant; & vera hæc origo erat. Sita est sub radicibus montis, quam Meron incolæ appellant. Inde Græci mentiendi traxe-
re licentiam, Jovis semine Liberum patrem esse celatum. Rex situ montis cognito ex incolis, cum toto exercitu, præmissis com meatibus, verticem ejus ascendit. Multa hedera vitisque toto gignitur monte. Multæ perennes aquæ manant. Pomorum quoque varii salubresque succi sunt, sua sponte fortuitorum seminum fruges humo nutriente. Lauri, baccæque, & multa in illis rupibus agrestis est sylva. Credo equidem non divino instinctu, sed lascivia esse profectos, ut passim hederæ ac vitium folia decerperent, redimitique fronde toto nemore similes bacchantibus vagarentur. Vocibus ergo tot millium, præsidem nemoris eius Deum adorantium, iuga montis collesque resonabant, cum orta licentia à paucis (ut fere fit) in omnes se repente vulgasset. Quippe velut in media pace, per herbas congestamque frondem, prostraverant corpora. Et Rex fortuitam licentiam non averſatus, laque ad epulas omnibus præbitis, per decem dies Libero patri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoque gloriam sapius fortunæ quam virtutis esse beneficium? quippe ne epulantes quidem & sopitos mero, aggredi ausus est hostis; haud secus bacchantium ululantiumque fremitu perterritus, quam si præliantium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano revertentes temulentos comessantesque protexit. Hinc ad regionem, quæ Dadala vocatur, perventum est. Deseruerant incolæ sedes, & in avios sylvestresque montes confugerant. Ergo Acadera transit, æque uſta, & destituta incolentium fuga. Itaque rationem belli necessitas mutavit. Divisis enim copiis pluribus simul locis arma ostendit: oppressique & qui

qui expectaverant hostem, omni clade perdomiti sunt. Ptolemæus plurimas urbes, Alexander maximas cepit; rursusque quas distribuerat copias junxit. Superato deinde Choaspe amne, Cænon in obsidione urbis opulentæ (Beziram incolæ vocant) reliquit. Ipse ad Mazagas venit, nuper Assaceno (eius regnum fuerat) demortuo. Regioni quoque urbiq; præerat mater ejus Cleophes. Triginta millia peditum tuebantur urbem, non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam qua spectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis utrinque rupibus aditum ad urbem impedit. Ab Occidente & à Meridie, velut de industria, rupes præaltas admolita natura est, infra quas cavernæ & voragines longa vetustate in altum cavatae jacent; quaque delinunt, fossa ingentis operis obiecta est. Triginta quinque stadia murus urbem complectitur, cujus inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa. Lateri vinculum lapides sunt, quos interposuere, ut duriori materis fragilis incumberet: simulque terra humore diluta, ne tamen universa consideret, interpositæ erant trabes validæ, quibus injecta tabulata muros & regiebant & pervios fecerant. Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, consiliiq; incertum (quia nec cavernas, nisi aggere, poterat implere, nec tormenta aliter muris admovere) quidam è muro sagitta percussit. Tum forte in suram incidit telum, cujus ipiculo evulso admoventi equum jussit: quo vectus, ne obligato quidem vulnere, haud segnius destinata exsequebatur. Cæterum cum crux faucium penderet, & cruore siccato frigescens vulnus aggravaret dolorem, dixisse fertur: Se quidem Jovi filium dici, sed corporis ægri vitia sentire. Non tamen ante se recepit in castra, quam cuncta prospexit, & quæ fieri veller, edixit. ergo
sicut

sicut imperatum erat, alii extra urbem testa demoliebantur, ingentemque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant; alii magnarum arborum stipites cumulis, ac moles saxorum, in cavernas deijciebant. Jamque ager æquaverat summæ fastigium terræ. Itaque turres erigebantur, quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visenda Rex, nondum obducta vulnere cicatrice, processit: laudatisque militibus, ad moveri machinas iussit, è quibus ingens vis reorum in propugnatores effusa est. præcipue rudes talium operum terrebant mobiles turres: tantasque moles nulla ope, quæ cerneretur, adductas Deorum numine agi credebant. Pila quoque muralia, & excussas tormentis prægraves hastas, negabant convenire mortalibus. Itaque desperata urbis turela, concessere in arcem. Inde, quia nihil obsessis præter deditionem placebat, legati ad Regem descenderunt, veniam petituri. Qua impetrata, Regina cum magno nobilium sceminarum grege, aureis pateris vina libantium, processit. Ipsa, genibus regis parvo filio admoto; non veniam modo, sed etiam pristinæ fortunæ impetravit deus: quippe appellata Regina est, & credidere quidam, plus formæ quam miserationi datum. Pueri quoque certe, postea ex ea utcunque genito, Alexandro fuit nomen.

11. Hinc Polypercon ad urbem Noram cum exercitu missus, inconditos oppidanos prælio vicit: intra munimenta compulsos secutus, urbem in deditionem redegit. Multa ignobilia oppida deseruit à suis venire in Regis potestatem. Quorum incolæ armati, Petram Aornon nomine occupaverunt. Hanc ab Hercule frustra obsessam esse, terræque motu coactum absistere, fama vulgaverat. Inopem consilii Alexandrum, quia undique præceps

præceps & abrupta rupes erat. senior quidam peritus locorum cum duobus filiis adiit, si pretium operi esset, aditum se monstraturum esse promittens. Octoginta talenta constituit daturum Alexander, & altero ex juvenibus obside retento, ipsum ad exsequenda, quæ obtulerat, dimisit. Leviter armatis dux datus est Mullinus scriba Regis. Hos enim circumitu, qui fallerent hostem, in summum jugum placebat evadere. Petra non ut pleræque modicis ac mollibus clivis in sublime fastigium crescit, sed in metæ maximæ modum erecta est: cujus ima spatiosiora sunt, altiora in arctius coeunt, summa in acutum cacumen exsurgunt. Radices ejus Indus amnis subit, præaltus utrinque asperis ripis. Ab altera parte, voragines eloviesque præruptæ sunt: nec alia expugnandi patebat via, quam ut replerentur. Ad manum sylva erat, quam Rex ita cædi jussit, ut nudi stipites jacerentur: quippe rami fronde vestiti impedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem jecit, clamorque exercitus index alacritatis secutus est, nullo detrectante munus, quod Rex occupasset. Intra septimum diem cavernas expleverant, cum Rex Sagittarios & Agrianos jubet per ardua niti. Juvenesque fortissimos ex sua cohorte triginta delegit. Duces his dati sunt Charus, & Alexander, quem Rex nominis, quod sibi cum eo commune esset, admonuit. Ac primo, quia tam manifestum periculum erat, ipsum Regem discrimen subire non placuit. Sed ut signum tuba datum est, vir audaciæ promptæ, conversus ad corporis custodes, sequi se jubet primique invadit in rupem. Nec deinde quisquam Macedonum substitit, relictisque stationibus sua sponte Regem sequebantur. Multorum miserabilis fuit casus, quos ex prærupta rupelapsos amnis præterfluens hausit. Triste spectaculum

culum etiam non periclitantibus. Cum vero alieno exitio, quid ipsis timendum foret, admonerentur, in metum misericordia versa, non extinctos, sed semetipsos deslebant. Et jam eo perventum erat, unde sine pernicie, nisi victores redire non possent; ingentia saxa in subeuntes provolventibus Barbaris. qui percussi, instabili & lubrico gradu præcipites recidebant. Evaferant tamen Alexander & Charus, quos cum triginta dilectis præmiserat Rex, & jam pugnare cominus cœperant. Sed cum superne tela Barbari ingererent, sapius ipsi feriebantur quam vulnerebant. Ergo Alexander & nominis sui, & promissi memor, dum acrius quam cautius dimicat, confossus undique obruitur. Quem ut Charus jacentem respexit, rueret in hostem, omnium præter ultionem immemor, cœpit: multosque hasta, quosdam gladio interemit. Sed cum tot unum incesserent manus super amici corpus, procubuit exanimis. Haud secus quam par erat, promptissimorum juvenum cætorumque militum interitu commotus Rex, signum receptui dedit. Saluti fuit, quod sensim & intrepidi se receperunt. & Barbari hostem depulisse contenti, non insistere cedentibus. Cæterum Alexander cum statuisset desistere incepto: quippe nulla spes potiundæ Petre offerebatur, tamen speciem ostendit in obsidione perseverantis. Nam & itinera obsideri iussit, & turres ad moveri, & fatigatis alios succedere. Cujus pertinacia cognita. Indi per biduum quidem ac duas noctes cum ostentatione non fiducia modo, sed etiam victoriz, epulati sunt: tympana suo more pulsantes. Tertia vero nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri: cæterum ex tota Petra faces refulgebant, quas accenderant Barbari, ut tuxior esset ipsis fuga obscura nocte per invia saxa cursuris. Rex,
Bala.

Balaero, qui specularetur, præmisso, cognoscit, Petram fuga Indorum esse desertam. Tum, dato signo ut universi conclamarent, incomposite fugientibus metum incussit, multique (tanquam adesset hostis) per lubrica saxa, perque invias cotes præcipitati occiderunt. Plures aliqua membrorum parte multati, ab integris deserti sunt. Rex locorum magis quam hostium victor, tamen magnæ victoriæ sacrificiis & cultu Deum satisfecit. Arx in Petra locata sunt Minervæ Victoriæque. Ducibus itineris, quos subire jusserat leviter armatos, etsi promissis minora præstiterant, pretium cum fide redditum est.

12. Petræ, regionisque ei adjunctæ, Sisocosto tutela permissa. Inde processit Ecbolima: & cum angustias itineris obsideri viginti millibus armatorum ab Eryce quodam comperisset, gravius agmen exercitus Cæno ducendum modicis itineribus tradidit. Ipse prægressus cum funditore ac sagittario, deturbatis qui obsederant saltum, sequentibus se copiis viam fecit. Indi, sive odio ducis, sive gratiam victoris Regis inituri, Erycem fugientem adorti interemerunt, caputque ejus atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille, facto impunitatem dedit: honorem denegavit exemplo. Hinc ad flumen Indum sextis decimis castris pervenit, omniaque (ut præceperat) ad trajiciendum præparata ab Hephæstione reperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuerat autor dèdendi regnum Alexandro. Et post mortem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se interim vellet, an privatum opperiri ejus adventum; Permissoque ut regnaret, non tamen jus datum usurpare sustinuit. Is benigne quidem exceperat Hephæstionem, gratuitum frumentum copiis ejus admensus: non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius,

ullius, nisi Regis, experiretur. Itaque venienti obviam cum armato exercitu egressus est. Elephantique quoque per modica intervalla militum agmini immixti, procul castellorum fecerant speciem. Ac primo Alexander, non socium, sed hostem adventare credebat. Jamque & ipse, arma milites capere, & equites discedere in cornu jusserat, paratos ad pugnam. At Indus, cognito Macedonum errore, jussis subsistere ceteris, ipse concitat equum, quo vehebatur. Idem Alexander quoque fecit: sive hostis, sive amicus occurreret, vel sua virtute, vel illius fide tutus. Coivere, quod ex utriusque vultu posset intelligi, amicis animis: ceterum sine interprete non poterat conferri sermo. Itaque adhibito eo, Barbarus occurrisse se dixit cum exercitu, totas imperii vires protinus traditurum, nec expectasse, dum per nuntios daretur fides. Corpus suum & regnum permittere illi, quem sciret gloriæ militantis, nihil magis quam famam timere perfidie. Lætus simplicitate Barbari Rex, & dextram fidei suæ pignus dedit, & regnum restituit. LVI elephantique erant, quos tradidit Alexander, multaque pecora eximie magnitudinis. Tauros ad tria millia, pretiosum in ea regione acceptumque animis regnantium armentum. Quærenti Alexandro, plures agricultores haberet, an milites: cum duobus Regibus bellanti sibi, majore militum quam agrestium manu opus esse, respondit. Abisares & Porus erant. Sed in Poru eminebat autoritas. Uterque ultra Hydaspem amnem regnabat, & belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreverat. Omphis, permittente Alexandro, & regium insigne sumpsit, & more gentis suæ nomen, quod patris fuerat: Taxilem appellare populares, sequente nomine imperium, in quemcunque transiret. Ergo cum per triduum hospita-

liter

liter Alexandrum accepisset, quarto die, & quantum frumenti copiis, quas Hephæstion duxerat, præbitum à se esset, ostendit: & aureas coronas ipsi, amicisque omnibus, præter hæc signati argenti octoginta talenta, dono dedit. Qua benignitate ejus Alexander mire latus, & quæ is dederat, remisit, & mille talenta ex præda, quam vehebat, adjecit: multaque convivalia ex auro & argento vasa, plurimum Persicæ vestis, triginta equos ex suis, cum iisdem insignibus quæis assueverant cum ipsum veherent. Quæ liberalitas, sicut Barbarum adstrinxerat, ita amicos ipsius vehementer offendit. E quibus Meleager super cœnam largiore vinulus, gratulari se Alexandro dixit, quod saltem in India reperisset dignum talentis mille. Rex haud oblitus, quam agere tulisset, quod Clitum ob linguæ temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit, Invidios homines nihil aliud quam ipsorum esse tormenta.

13. Postero die legati Abisartæ adiere Regem, omnia ditioni ejus, ita ut mandatum erat, permittebant, firmataque invicem fide remittuntur ad Regem. Porum quoque nominis sui fama ratus ad ditionem posse compelli, misit ad eum Cleocharem, qui denuntiaret ei, ut stipendium penderet, & in primo finium suorum aditu occurreret Regi. Porus alterum ex his facturum sese respondit, ut intranti regnum suum præsto esset, sed armatus. Jam Hydaspem Alexander superare decreverat, cum Barzentes defectionis Arachosii autor, victus, trigintaque elephanti simul capti, perducuntur, opportunum adversus Indos auxilium, quippe plus in belluis, quam in exercitu, spei aut virium illis erat. Gamaxusque, Rex exiguae partis Indorum, qui Barzenti se conjunxerat, victus adductus est. Igitur transfuga & Regulo in custodiam,

custodiam, elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaspem pervenit. In cuius ulteriore ripa Porus confederat, transitu prohibiturus hostem. LXXXV elephantos objecerat eximio corporum robore, ultraque eos currus ccc & peditum xxx fere millia: in quibus erant sagittarii (sicut ante dictum est) gravioribus telis quam ut apte excuti possent. Ipsum vehebat elephante super ceteras belluas eminens. armaque auro & argento distincta corpus raræ magnitudinis honestabant. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas, non conspectus hostium solum, sed etiam fluminis, quod transcendendum erat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitudinem stadia diffusum profundo alveo & nusquam vada aperiente, speciem vasti maris fecerat. Nec pro spatio aquarum late stagnantium impetum coercerebat, sed quasi in arctum coeuntibus ripis torrens & elisus ferebatur, occultaque saxa in esse ostendebant pluribus locis undæ repercussæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi virique compleverant. Strabant ingentes vastorum corporum moles, & de industria irritatæ horrendo stridore aures fatigabant. Hinc hostis, hinc amnis, capacia quidem bonæ spei pectora, & sæpe se experta, improvise tamen pavore percusserant quippe instabiles rates, nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari posse credebant. Erant in medio amne insulæ crebræ, in quas Indi & Macedones nantes, levatis super capita armis, transibant. Ibi levia prælia conserebantur, & uterque Rex parvæ rei discrimine, summæ experiebatur eventum. Ceterum in Macedonum exercitu temeritate atque audacia insignes fuere Symmachus & Nicanor, nobiles juvenes, & perpetua partium felicitate ad spernendum omne periculum accensi. Quibus ducibus

bus promptissimi juvenum lanceis modo armati tranavere in insulam, quam frequens hostis tenebat, multosque Indorum nulla re magis quam audacia armati interemerunt. Abire cum gloria poterant, si unquam temeritas felix inveniret modum. Sed dum supervenientes contemptim & superbe quoque expectant, circumventi ab his qui occulti enataverant, eminus obruti telis sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablati sunt, aut vorticibus impliciti. Ea; pugna multam fiduciam Porci erexit, cuncta cernentis è ripa. Alexander inops consilii, tandem ad fallendū hostem talem dolū intendit. Erat insula in flumine amplior exteris, sylvestris eadem, & regendis insidiis apta. Fossa quoque præalta haud procul à ripa, quam tenebat ipse, non pedites modo, sed etiam cum equis viros poterat abscondere. Ut igitur à custodia huius opportunitatis oculos hostium averteret, Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare iussit procul insula, & subinde Indos clamore terrere, quasi flumen tranaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit, eo; consilio Porum agmenque suum ei parti, quam se petere simulabat, coegit advertere. Jam extra conspectum hostis insula erat. Alexander in diversa parte ripæ statui suum tabernaculum iussit, assuetamque comitari ipsum cohortem, ante id tabernaculum stare: & omnem apparatus regis magnificentis hostium oculis de industria ostendit. Attalum, etiam æqualem sibi, & haud disparem habitu oris & corporis, utique cum procul viseretur, veste regia exornat, præbiturum speciem, ipsum Regem illi ripæ præsidere, nec agitare de transitu. Huius consilii effectum primo morata tempestas est, mox adjuvit, incommoda quoque ad bonos eventus vertente fortuna. Trajicere amnem cum cæteris copiis in regionem
insulæ

insulæ (de qua ante dictum est) parabat. averſo hoſte in eos qui cum Ptolemæo inferiorem obſederant ripam, cum procella imbrem vix ſub teſtis tolerabilem effudit, obrutique milites nimbo, in terram refugerunt, navigiis ratibusque deſertis. Sed tumultuantium fremitus, obſtrepentibus ripis, ab hoſte non peterat audiri. Deinde momento temporis reſreſſus eſt imber. Cæterum adeo ſpiſſæ intendere ſe nubes, ut conderent lucem vixque colloqueatium inter ipſos facies noſcitaretur. Terruiſſet alium obduſta nox cœlo, cum ignoto anme navigandum eſſet, forſitan hoſte eam ipſam ripam, quam cæci atque improvidi, & ex periculo gloriâ accerſentes, petebant. occupante: obſcuritatem, quæ cæteros terrebar, ſuam occaſionem ratus, dato ſigno ut omnes ſi'entio aſcenderent in rates, eam, qua ipſe vehebatur, primam juſſit expelli. Vacua erat ab hoſtibus ripa, quæ petebatur: quippe adhuc Porus Ptolemæum tantum intuebatur. Una ergo navi, quam petræ fluctus illiſerat, hærente, cæteræ evadunt: armaque capere milites, & ire in ordinem juſſit.

14. Jamque agmen in cornua diviſum ipſe dacebat, cum Poro nuntiatur, armis viriſque ripam obtineri, & rerum adeſſe diſcrimen. Ac primo humani ingenii vitio ſpei ſuæ indulgens, Abiſarem belli ſocium (& ita conveſerat), adventare credebat. Mox liquidiore luce aperiente hoſtem, centum quadrigas & quatuor millia equitum venienti agmini Porus objecit. Dux erat copiarum, quas præmiſit, Hages frater ipſius. Summa virium in curribus, ſenos viros ſinguli vehebant, duos clypeatos, duos ſagittarios ab utroque latere diſpoſitos. cæteri aurigæ erant haud ſane inermes: quippe jacula complura, ubi cominus præliandum erat, omiſſis habenis, in hoſtem ingerebant. Cæterum

rum

rum vix ullus usus hujus auxilii eo die fuit. Namque (ut supra dictum est) imber violentius quam alias fusus, campos lubricos. & inequitabiles fecerat; gravesque & propemodum immobiles currus illuvie & voraginibus hærebant. Contra Alexander, expedito ac levi agmine strenue investus est. Scythæ & Dabæ primi omnium invasere Indos. Perdiccam deinde cum equitibus in dextrum cornu hostium emisit. Jam undique pugna se moverat, cum ii, qui currus agebant, illud ultimum auxilium suorum rati, effusis habenis in medium discrimen ruere cœperunt. Anceps id malum utrisque Erat. Nam & Macedonum pedites primo impetu obterebantur, & per lubrica atque invisimissi currus excutiebant eos à quibus regebantur. Aliorum turbati equi non in voragines modo lacunasque, sed etiam in amnem præcipitavere curricula. Pauci tamen hostium tenus exacti penetrare ad Porum, acerrime pugnam cientem. Is ut dissipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis amicorum distribuit elephantos. Post eos posuerat pedites, ac sagittarios tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat. nec strepitu eorum movebantur; oîm ad notum sonum auribus mitigatis. Herculis simulacrum agmini peditum præferebatur. Id maximum erat bellantibus incitamentum: & deseruisse gestantes militare flagitium habebatur. Capitis enim sanxerant poenam iis, qui ex acie non retulissent; metu, quem ex illo hoste quondam conceperant, etiam in religionem venerationemque converso. Macedonas non belluarum modo, sed etiam ipsius Regis aspectus parumper inhibuit. Bellum dispositæ inter arma, os, speciem turrium procul fecerant. Ipse Porus humanæ magnitudinis propemodum excellerat formam, magnitudini adjicere videbatur

tur bellua, quæ vehabatur, tantum inter ceteras
 eminens, quantum aliis ipse præstabat. Itaque
 Alexander contemplatus & Regem, & agmen In-
 dorum, Tandem, inquit, par animo meo periculum
 video. Cum bistis simul & cum egregiis viris res est.
 Intuensque Cœnum: Cum ego, inquit, Ptolemæo,
 Perdiccæq; & Hephægione comitatus, in lævum ho-
 stium cornu impetum fecero, viderisque me in medio
 ardore certaminis, ipse dextrum move, & turbatis si-
 gna infer. Tu, Antigone, & tu, Leonate, & Tis-
 ron, invehimini non in mediam aciem, sed urgebitis
 frontem. Hastæ nostræ prælongæ & validæ, non alias
 magis quam adversus belluas rectioresque earum usui
 esse poterunt. Deturbate eos, qui vehuntur, & ipsas
 confodite. Anceps genus auxilii est, & in suos acrius
 furit. In hostem enim imperio, in suos pavore, agitur.
 Hæc elocutus, concitat equum primus. Jamque
 (ut destinatum erat) invalerat ordines hostium,
 cum Cœnus ingenti vi in lævum cornu invehit-
 tur. Phalanx quoque in mediam Indorum aciem
 uno impetu prorupit. At Porus quæ equitem in-
 vehi senserat, belluas agi iussit. Sed tardum, &
 pene immobile animal, equorum velocitatem æ-
 quare non poterat. Nec sagittarum quidem ullus
 erat Barbaris usus. Quippe longas & prægraves, ni-
 si prius in terra statuerent arcum, haud satis apte
 & commode imponunt: tum humo lubrica &
 ob id impediende conatum, molientes ictus, ce-
 leritate hostium occupabantur. Ergo spreto Regis
 imperio (quod fere fit, ubi turbatis acrius metas
 quam dux imperare cœpit) totidem erant impera-
 tores, quot agmina errabant. Alius iungere aciem,
 alius dividere; stare quædam, & nonnulli circum-
 vehi terga hostium jubebant. Nihil in medium
 consulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus
 metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, ob-
 vius

vius hosti ire pergit, elephantosque ante agmen suorum agi iuget. Magnum belluz iniecere terrorem, insolitusq; stridor non equos modo, tam pavidum ad omnia animal, sed viros quoque, ordinisque turbaverat. Jam fugæ circumspeciebant locum paulo ante victores, cum Alexander Agrianos, & Thracas leviter armatos, meliorem concursatione quam cominus militem, emisit in belluas. Ingentem ii vim telorum iniecere & elephantis & regentibus eos: Phalanx quoque instare constanter territis cœpit. Sed quidam avidius persecuti belluas, in semet irritavere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum, cæteris, ut parcius instarent, fuere documentum. Præcipue terribilis illa facies erat, cum manu arma virosque corripereht, & super se regentibus traderent. Anceps ergo pugna, nunc sequentium, nunc fugientium elephantos, in multum diei varium certamen extraxit, donec securibus (id namq; genus auxilii præparatum erat) pedes amputare cœperunt. Copidas vocant gladios leviter curvatos falcibus similes, queis apperebant belluarum manus. Nec quidquam inexpertum, non mortis modo, sed etiam in ipsa morte novi supplicii timor omittebat. Ergo elephanti vulneribus tandem fatigati, suos impetu sternunt, & qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipsis obtrebantur. Itaque pecorum modo magis pavidum quam infestum, ultra aciem exigebantur, cum Porus destitutus à pluribus rela multo ante præparata, in circumfusus, ex elephante suo cœpit ingerere, multisque eminus vulneratis, expositus ipse ad ictus undique periebatur. Novem jam vulnera hinc tergo, illinc pectore, exceperat: multoque sanguine profuso, languidis manibus magis elapsa quam excussa tela mittebat. Nec segnius bellua instincta rabie, nondum saucia, invehebatur ordinibus, donec

rector belluꝝ Regem conspexit fluentibus mem-
 bris, omissisq; armis vix compotem mentis. Tum
 belluam in fugam concitat, sequente Alexandro,
 Sed equus ejus multis vulneribus confossus defi-
 ciensque procubuit, posito magis Rege, quam ef-
 fuso. Itaque dum equum mutat, tardius insecutus
 est. Interim frater Taxilis Regis Indorum pramif-
 sus ab Alexandro, monere cœpit Porum ne ulti-
 ma expêiri perseveraret, dederetque se victori. At
 ille, quanquam exhaustæ erant vires, deficiebat-
 que sanguis, tamen ad notam vocem excitatus :
Agnosco, inquit, Taxilus fratrem, imperu regni que
sui proditorem ; & telum, quod unum forte non ef-
 fluxerat, contorsit in eum; quod per medium pe-
 ctus penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis o-
 pere edito, fugere acrius cœpit. Sed elephantus
 quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. Ita-
 que sistit fugam, peditemque sequenti hosti obje-
 cit. Jam Alexander consecutus erat; & pertinacia
 Pori cognita, vetabat resistentibus parci. Ergo un-
 dique & in pedites, & in ipsum Porum, tela conge-
 sta sunt; queis tandem gravatus, labi ex bellua cœ-
 pit. Indus, qui elephantum regebat, descendere
 eum ratus, more solito elephantum procumbere
 jussit ingenua, qui ut se submisit, cæteri quoque
 (ita enim instituti erant) dimisere corpora in ter-
 ram. Ea res & Porum & cæteros victoribus tradi-
 dit. Rex spoliari corpus Pori, interemptum esse
 credens, jussit; & qui detraherent loricam vestem-
 que, concurrere : cum bellua dominum tueri, &
 spoliantes cœpit appetere, levatumque corpus ejus
 rursus dorso suo imponere. Ergo telis undique ob-
 ruitur, confossoque eo, in vehiculum Pori im-
 ponitur. Quem Rex ut vidit allevantem oculos,
 non odio sed miseratione commotus, *Quæ ma-*
lum, inquit, amentia te coegit, rerum mearum co-
gnita

gnita fama, belli fortunam experiri, cum Taxiles esset in debitos clementiae meae tam propinquum tibi exemplum? At ille, Quoniam, inquit, percontari respondit bo ea libertate, quam interrogando fecisti. Neminem me fortio rem esse censebam. Meas enim noveram res, nondum expertus tuas: fortio rem esse te, belli docuit eventus. Sed ne sic quidem parum felix sum, secundus tibi. Rursus interrogatus, quid ipse victorem statuere debere censeret: Quod hic, inquit, dies tibi suadet quo expertus es, quam caduca felicitas esset. Plus monendo profecit, quam si precatus esset: Quippe magnitudinem animi ejus interterritam, ac ne fortuna quidem infraactam, non misericordia modo, sed etiam honore, excipere dignatus est. Aegrum curavit haud secus quam si proprio pugnasset. Confirmatum, contra spem omnium, in amicorum numerum recepit. Mox donavit ampliore regno quam tenuit. Nec sane quicquam ingenium ejus solidius aut constantius habuit, quam admirationem verae laudis & gloriae. Simplicius tamen famam aestimabat in hoste, quam in cive: quippe à suis credebat magnitudinem suam destrui posse: eandem clarior fore, quo majores fuissent quos ipse vicisset.

LIBER IX.

BREVIARIUM LIBRI.

1. **D**E viclo Poro, in Indiam penetrat Alexander, variasq; gentes & urbes, quarum mores describuntur, sibi subjicit.

4 Gangaridas & Pharrasios aggressurus, milites fatigatos & bellum detestantes, proluxa oratione ad perseverantiam hortatur.

rector belluæ Regem conspexit fluentibus mem-
 bris, omissisq; armis vix compotem mentis. Tum
 belluam in fugam concitat, sequente Alexandro,
 Sed equus ejus multis vulneribus confossus defi-
 ciensque procubuit, posito magis Rege, quam ef-
 fuso. Itaque dum equum mutat, tardius inscurus
 est. Interim frater Taxilis Regis Indorum præmis-
 sus ab Alexandro, monere cœpit Porum ne ulti-
 ma expêriri perseveraret, dederetque se victori. At
 ille, quanquam exhaustæ erant vires, deficiebat-
 que sanguis, tamen ad notam vocem excitatus :
Agnosco, inquit, Taxidis fratrem, imperii regniq;ue
sui proditorem ; & telum, quod unum forte non ef-
 fluxerat, contorsit in eum; quod per medium pe-
 ctus penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis o-
 pere edito, fugere acrius cœpit. Sed elephantus
 quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. Ita-
 que sistit fugam, peditemque sequenti hosti obje-
 cit. Jam Alexander consecutus erat; & pertinacia
 Pori cognita, vetabat resistentibus parci. Ergo un-
 dique & in pedites, & in ipsum Porum, tela conge-
 sta sunt; queis tandem gravatus, labi ex bellua cœ-
 pit. Indus, qui elephantum regebat, descendere
 eum ratus, more solito elephantum procumbere
 jussit in genua, qui ut se submisit, cæteri quoque
 (ita enim instituti erant) dimisere corpora in ter-
 ram. Ea res & Porum & cæteros victoribus tradi-
 dit. Rex spoliari corpus Pori, interemptum esse
 credens, jussit: & qui detraherent lorica vestem-
 que, concurrere: cum bellua dominum tueri, &
 spoliantes cœpit appetere, levatumque corpus ejus
 rursus dorso suo imponere. Ergo telis undique ob-
 ruitur, confossoque eo, in vehiculum Porus im-
 ponitur. Quem Rex ut vidit allevantem oculos,
 non odio sed miseratione commotus, *Quæ ma-*
lum, inquit, amentia te coegit, rerum mearum co-
gnita

gnita fama, belli fortunam experiri, cum *Taxiles* esset in *deditos* clementiae meae tam propinquum tibi exemplum? At ille, *Quoniam*, inquit, percontari, respondet bo ea libertate, quam interrogando fecisti. Neminem me fortio-rem esse censebam. Meas enim noveram vires, nondum expertus tuas: fortio-rem esse te, belli docuit exitus. Sed ne sic quidem parum felix sum, secundus tibi. Rursus interrogatus, quid ipse victorem statuere debere censeret: Quod hic, inquit, dies tibi suadet quo expertus es, quam caduca felicitas esset. Plus monendo profecit, quam si precatus esset: Quippe magnitudinem animi ejus interritam, ac ne fortuna quidem inflectam, non misericordia modo, sed etiam honore, excipere dignatus est. Aegrum curavit haud secus quam si pro ipso pugnas- set. Confirmatum, contra spem omnium, in amicorum numerum recepit. Mox donavit ampliore regno quam tenuit. Nec sane quicquam ingenium ejus solidius aut constantius habuit, quam admirationem veræ laudis & gloriae. Simplicius tamen famam aestimabat in hoste, quam in cive: quippe à suis credebat magnitudinem suam destrui posse: eandem clariorem fore, quo majores fuissent quos ipse vicisset.

LIBER IX.

BREVARIUM LIBRI.

1. **D**Evicto Poro, in Indiam penetrat Alexander, variasq; gentes & urbes, quarum mores describuntur, sibi subjicit.

4 Gangaridas & Pharrasios aggressurus, milites fatigatos & bellum detestantes, prolixa oratione ad perseverantiam hortatur.

3. Cæsus, militum nomine, Alexandro respondet, & paulo post morbo extinguitur.

4. Sobis, & aliis expugnatis, regionem Oxydracarum & Mallorum ingreditur. Oratione ad milites habita, Barbaros fugat, eorumq; oppidum, contempto Demophoonte reate, obsidet.

5. Præcipiti saltu in Oxydracarum oppidum se immittens, graviter vulneratur, & fortissimis quibusdam ducibus desideratu, oppidoque post aliquot dies expugnato, sibi suisque restituitur.

6. Ab amicis rogatus, ut salutis suæ publicæque parceret, generose respondit; in instituto suo de domando orbe perseverans.

7. Græcorum quorundam in Bactris defecitio repressa. Dum Indorum legatos convivio excipit Alexander, inter Horratam & Dioxippum, qui tandem imparibus armis duello certant, rixa oritur. Paulo post Dioxippus inimicorum calumniis ultra modum irritatus, seipsum interemit.

8. Doni à legatis Indorum accepti, Sabrachas, Musicanos, Præstos, aliosque populos debellat; Ptolemeo venenata plaga accepta curato, ope cuiusdam herbe, cujus species in somnum Alexandro est oblata.

9. Cupidine visendi Oceani correptus, non sine periculo propter nautarum imperitiam, tandem voti sui compos redditur.

10. Ab Oceano in Arabitarum, Gedrosiorum & Indorum regiones revertitur: ubi cum fame & pestilentia luctatur exercitus, deinde liberatur, plæneque restituitur. Unde sequutus est probrosus bacchantium lusus, supplicio Aspællis Satrapæ cruentatus.

A

LEXANDER tam memorabili victoria laetus, qua sibi Orientis fines apertos esse censebat, Soli victimis castis, milites quoque, quo promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, quicquid Indis virium fuisset, illa dimicatione prostratum: ceteram optimam praedam fore, celebratasque opes in ea regione eminere, quam peterent. Proinde jam vilia & obsoleta esse spolia de Persis: geminis, margaritisque, & auro atque ebore Macedoniarum Graciamque, non suas tantum domos repleturum. Avidi milites & pecuniae & gloriae, simul quia nunquam affirmatio ejus fefellerat eos, pollicentur operam: dimissisque cum bona spe navigia aedificari jubet, ut eum totam Asiam percurrissent, finem terrarum mare inviseret. Multa materia navalis in proximis montibus erat, quam cedere aggressi, magnitudinis inusitatae reperere serpentes. Rhinocerotes quoque, rarum alibi animal, in iisdem montibus erant. Ceterum hoc nomen belluis eis inditum à Graecis. sermonis ejus ignari aliud lingua sua usurpant. Rex duabus urbibus conditis in utraq; fluminis, quod superaverat, ripa, copiarum duces coronis & mille aureis singulos donat. Ceteris quoque proportionem aut gradu, quem in militia obtinebant, aut navatae operae honos habitus est. Abisares, qui prius quam cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat, rursus alios misit, pollicentes omnia facturum quae imperasset, modo ne cogeretur corpus suum dedere. Neque enim aut sine regio imperio victurum, aut regnaturum esse captivum. Cui Alexander nuntiari iussit, si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum. Hinc Poro, amneque superato, ad interiora Indiae processit. Syl-

vz erant prope in immensum spatium diffusa,
 procerisque & in eximiam altitudinem editis ar-
 boribus umbrosa. Plerique rami instar ingentium
 stipitum flexi in humum, rursus, qua se curvave-
 rant, erigebantur, adeo ut species esset non rami
 resurgentis, sed arboris ex sua radice generata.
 Cœli temperies salubris: quippe & vim solis um-
 bræ levant, & aquæ largæ manant è fontibus. Cæ-
 terum hic quoque serpentium magna vis erat,
 squamis fulgorem auri reddentibus. Virus haud
 ullum magis noxium est: quippe morsum præsens
 mors sequebatur, donec ab incolis remedium ob-
 latum est. Hinc per deserta ventum est ad flumen
 Hyraoten. Junctum erat flumini nemus opacum
 arboribus alibi inuicatis agrestiumque pavonum
 multitudine frequens. Castris inde motis, oppi-
 dum haud procul positum corona caput, obsidi-
 busq; acceptis, stipendium imponit. Ad magnam
 deinde (ut in ea regione) urbem pervenit; non
 muro solum, sed etiam palude, munitam. Cæterum
 Barbari vehiculis inter se junctis dimicaturi occur-
 rerunt. Aliis tela, aliis hastæ, aliis secures erant:
 transliebantque in vehicula strenuo saltu, cum
 succurrere laborantibus suis vellent. Ac primo in-
 solitum genus pugne Macedonas terruit, cum e-
 minus vulnerarentur. Deinde spreto tam incondi-
 to agmine, ab utroq; latere vehiculis circumfusi,
 repugnantes fodere cœperunt. Et vincula, quæ
 conferta erant, iussit incidi, quo facilius singula
 circumvenirentur. Itaque octingentis florum a-
 missis, in oppidum refugerunt. Postero die scalis
 undique ad motis, muri occupantur. Paucis perni-
 citas saluti fuit: qui cognito urbis excidio, palu-
 dem transire, & in vicina oppida ingentem in-
 tulere retrorem, in victum exercitum, & Deorum
 profecto, advenisse perterritorante. Alexander ad va-
 standam

stendam eam regionem: Perdicca cum expedita manu miso, partem copiarum Eumeni tradit, ut is quoque Barbaros ad deditionem compelleret. Ipse ceteros ad urbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolæ, induxit. Oppidani missis qui Regem deprecarentur, nihilominus bellum parabant: quippe orta seditio in diversa consilia diduxerat vulgum. Alii omnia deditione potiora; quidam nullam opem in ipsis esse ducebant. Sed dum nihil in commune consultur, qui deditioni imminebant, apertis portis hostem recipiunt. Alexander, quanquam belli auctoribus jure poterat irasci, tamen omnibus venia data & obsidibus acceptis, ad proximam deinde urbem castra movit. Obsides ducebantur ante agmen: quos cum è muris agnovissent, utpote gentis ejusdem, in colloquium convocaverunt. Illi clementiam Regis simulque vim commemorando, ad deditionem eos compulere: ceterasque urbes simili modo dedentes in fidem accepit. Hinc in Regnum Sophitis perveatum est. Gens, ut Barbari, sapientia excellit, bonisque moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt aluntque: sed eorum, quibus spectandi infantium habitus cura mandata est. Si quos segnes aut aliqua membrorum parte inutiles notaverunt, necari jubent. Nuptiis coeant, non genere ac nobilitate conjunctis, sed eesta corporum specie: quia eadem æstimatur in liberis. Huius gentis opidum, cui Alexander admoveat copias, ab ipso Sophite obrinepatur. Clausa erant portæ, sed nulli in muris turribusque se armati ostendebant: dubitabantque Macedones, deseruissentne urbem incolæ, an fraude se occultarent: cum subito patefacta porta. Rex Indus cum duobus adultis filiis accurrit, multum inter omnes Barbaros eminens corporis specie. Vestis erat

auro purpuraque distincta, quæ etiam crura velabat. Aureis soleis insuerat gemmas. Lacerti quoque & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus insignes candore & magnitudine lapilli; Baculum aureum berylli distinguebant. Quo tradito, precatus, ut sospes acciperet, se, liberosque, & gentem suam dedit. Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt. Latratu abstinere dicuntur, cum videre feram: leonibus maxime infesti. Horum vim ut ostenderet Alexandro, in conspectu leonem eximie magnitudinis iussit e mitti: & quatuor omnino admovent canes; qui celeriter occupaverunt feram: cum ex iis qui assueverant talibus ministeriis unus, canis leonem cum aliis inhxrentis crus avellere, & quia non sequebatur, ferro amputare cœpit, nec sic quidem pertinacia victa, rursus aliam partem secare institit; & inde non segnius inhxrentem, ferro subinde cædebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoque infixerat. Tantum in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam memoriæ proditum est. Equidem plura transcribo, quàm credo. Nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito: nec subducere, quæ accepi. Relicto igitur Sophite in suo regno, ad fluvium Hypasin processit, Hephæstione, qui diversam regionem subegerat, conjuncto. Phegelas erat gentis proximæ Rex; qui popularibus suis colere agros (ut assueverant) iussis, Alexandro cum donis occurrit. Nihil quod imperaret detrectans, biduum apud eum substitit.

2. Rex tertio die amnem superare decreverat, transitu difficilem, non spatio solum aquarum, sed etiam saxi impeditum percentatus igitur Phegelam, quæ noscenda erant, undecim dierum ultra flumen pervastas solitudines iter esse cognoscit:

excipere

excipere deinde Gangem maximum totius Indię fluminum. Ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas & Pharrasios, eorumque Regem esse Aggrammen, viginti millibus equitum, ducentisque peditum obsidentem vias. Ad hæc quadrigarum duo millia trahere, & præcipuum terrorem elephantos, quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia Regi omnia videbantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percunctatur, an vera essent, quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis & regni haud falso jactari affirmat. Cæterum qui regnaret, non modo ignobilem esse, sed etiam ultimæ sortis: quippe patrem ejus, tonsorem vix diurno questu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuisse Reginæ. Ab ea in propiorem ejus, qui tum regnasset, amicitia locum admotum, interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ liberum, ejus invasisse regnum, necatissimeque pueris, hunc qui nunc regnat, generasse, invisum vilemque popularibus, magis paternæ fortunæ quam suæ memorem. Assertio Pori multiplicem animo Regis iniecerat curam: hostem belluasque spernebat, situm locorum & vim fluminum extimescebat. Relegatos in ultimum pene rerum humanarum persequi terminum, & erueri, arduum videbatur. Rursus avaritia gloriæ, & insatiabilis cupido famæ, nihil invium, nihil remotum videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones tot emensi spatia terrarum, in acie, & in castris senes facti, per objecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates, secuturi essent. Abundantes onustosque præda, magis parva fieri velle, quam acquirenda fatigari. Non idem sibi, & militibus animi esse. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare, Militem labore defatigatum, proximum

quemque fructum, finiro tandem periculo, exspectare. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maxime modum disseruit: Non ignoro, milites, multa, quæ terrere vos possent, ab incolis India per hos dies de industria esse iactata. Sed non est improvisa nobis mentientium vanitas. Sic Cilicia fauces sic Mesopotamiae campos, Tigrim & Euphratem, quorum alterum vado transivimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia, illa tradente, maiora sunt vero. Nostra quoque gloria cum sit ex solido, plus tamen habet nominis quam operis. Modo quis belluas offerentes mercurii speciem, quis Hydaspem amnem, quis cætera auditu maiora quam vero, sustinere posse credebatur? olim hercule fugissemus ex Asia, si nos fabula debellare potuissent. Creditisne elephantorum greges maiores esse quam usquam armentorum sunt? cum & rarum sit animal, nec facile capiatur, multoque difficilius mitigetur. Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit. Nam flumen quo latius fusus est, hoc placidius stagnat, quippe angustis ripis coercita, & in angustiore alveum elisa, torrentes aquas invehunt; contra spatiosius alvei segnior cursus est. Præterea in ripa omne periculum est, ubi applicantes navigia hostis exspectat. Ita quantumcunque flumen intervenit, idem futurum discrimen est evadentium in terram. Sed omnia ista vera esse fingamus. Utrumne vos magnitudo belluarum, an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad elephantos, præsens habemus exemplum: in suos vehementius, quam in nos incurrerunt. Tum vasta corpora securibus falcibusque mutilata sunt. Quid autem interest, totidem sint, quot Porus habuit, centria milia, cum, uno aut altero vulneratis, ceteros in fugam declinare videamus? Deinde paucos quoque incommode regunt: con-

gregata

gregata vero tot millia ipsa se elidunt, ubi nec stare nec sugere potuerint inhabiles vastorum corporum molis. Equidem sic animalia ista contempsi, ut, cum haberem, ipse non opposuerim: satis gnatus, plus suis quam hostibus periculi inferre. At enim equitum peditumque multitudo vos commovet. Cum pauci enim pugnare soliti estis, & nunc primum inconditam sustinebitis turbam. Testis adversus multitudinem invicti Macedonum rebori Granicus amnis, & Cilicia iundata cruore Persarum, & Arbella, cuius campi devictorum à nobis ossibus strati sunt. Sero hostium legiones numerare coepistis, posteaquam solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cum per Hellespontum navigarem, de paucitate nostra cogitandum fuit. Nunc nos Scythae sequuntur, Bactriana auxilia praesto sunt. Dahae Sogdiani que inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido. Vestras manus intueor, vestram virtutem, rerum, quas gesturus sum, vadem praedemque habeo. Quam diu vobiscum in acie stabo, nec meos nec hostium exercitus numeravero. Vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiducia adhibete. Non in limine operum laborumque nostrorum, sed in exitu stamus. Perveimus ad Solis ortum, & Oceanum, nisi obstat ignavia: inde victores, perdomito sine terrarum, revertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricola faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Maiora sunt periculis praemia, dives eadem & imbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad praedam. Dignus estis, qui opes, quas illud mare litoribus invelit, referatis in patriam. Dignus, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum, relinquatis. Per vos, gloriamque vestram, qua humanum fastigium exceditis, perque & mea in vos & in me vestra merita, quibus invicti contendimus, oro, quæsoque, ne humanarum rerum terminos ad-

euntem, alumnū commilitonemque vestrum, ne dicam Regem, deferatū. Cetera vobis imperari, hoc unum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil unquam vobis precepi, quin primus me periculis obtulerim, qui sepe acie clypeo meo texi, ne infringeretis in manibus meis palmam, qua Herculum, Liberumque Patrem, si invidia absuerit, æquabo. Date hoc precibus meis. Et tandem obstinatum silentium rumpite. Ubi est ille clamor, alacritatū vestra index? Ubi est ille meorum Macedonam vultus? Non agnosco vos milites, nec agnosce videor à vobis. Surdas iam dudum aures pulso. Aversos animos et infractos excitare conor. Cumque illi in terram demissis capitibus tacere perseverarent. Nescio quid, inquit, imprudens in vos deliqui, quod me ne intueri quidem vultis. In solitudine mihi videor esse. Nemo respondet, nemo saltem negat quos altoquor. Quid autem postulo? vestram gloriam et magnitudinem vindicamus. Ubi sunt illi, quorum certamen paulo ante vidi contententium, qui potissimum vulnerati Regis corpus exciperent? Desertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoque ire perseverabo. Obijcite me fluminibus et belluis, et illis gentibus, quarum nomina horretis. Inveniā qui desertum à vobis sequantur. Scythæ Bactrianique erunt mecum, hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori præstat, quam precario Imperatorem esse. Ite reduces domos, ire deserto Rege ovantes. Ego hic à vobis desperatæ victoria aut honestæ morti locum inveniam.

3. Nec sic quidem ulli militum vox exprimi potuit. Expectabant ut duces principesque ad Regem perferrent, vulneribus & continuo labore militiæ fatigatos non detrectare munia, sed sustinere non posse. Cæterum illi metu attoniti in terram ora defixerant. Igitur primo fremitus sua sponte, deinde gemitus quoque oritur, paulatimque

que liberius dolor erigi cœpit, manantibus lacrymis, adeo ut Rex, ira in misericordiam versa, ne ipse quidem, quantaquam cuperet, temperare oculis potuerit. Tandem universa concione effusus flente, Cœnus ausus est, cunctantibus cæteris, propriis tribunal accedere, significans se loqui velle. Quem ut videre milites detrahentem galeam capiti (ita enim Regem alloqui mos est.) hortari cœperunt, ut causam exercitus ageret. Tum Cœnus: *Dii prohibeant, inquit, a nobis impias mentes, & profecto prohibent. Idem animus est tuis, qui fuit semper, ire quo jusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuæ nomen. Proinde si perseveras, inermes quoque, & nudi, & exangues, utcunq; tibi cordi est, sequimur, vel antecedimus. Sed si audire vis non fictas tuorum militum voces, rerum necessitate ultima expressas, præbe, quæso, propitias aures, imperium atque auspiciū tuum constantissime secuti, & quocunq; pergis, secuturi. Vicisti, Rex, magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam milites. Quicquid mortalitas capere poterat, implevimus. Emensis maria terrasque, melius nobis, quam incolis, omnia nota sunt. Pene in ultimo mundi fine consistimus: in alium orbem parvas ire, & Indiam quærere, Indis quoque ignotam. Inter feras serpentesque degentes eruere ex latebris & cubilibus suis expetis, ut plura quam sol videt, victoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo, sed altior nostro. Virtus enim tua semper in incremento erit, nostra vis in fine iam est. Intuere corpora exanguia, tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus putria. Jam tela hebetia sunt, iam arma deficiunt. Vestem Persicā induimus, quia domestica subveli non potest. In externum degeneravimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis equum habet? Jube quærere, quam multos servi ipsorum persecuti sunt, quid cuique supersit*
ex

ex praeda. Omnium victores, omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello. Instrumenta belli consumpsimus. Hunc tu pulcherrimum exercitum nudum obicies belluis? Quarum ut multitudinem au-geant de industria Barbari: magnum tamen esse numerum etiam ex mendacio intelligo. Quod si adhuc penetrare in Indiam certum est, regio à Meridie minus vasta est. Qua subacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam, quæ ad manum posita est? Hic quoque occurrit Oceanus. Nisi mari errare, pervenimus, quo tua fortuna ducit. Hæc tecum, quam sine te cum his, loqui malui: non ut inirem circumstantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius quam ut gemitum murmurantium audires. Ut finem orationi Cœnus imposuit, clamor undique cum ploratu oritur, Regem patrem, dominum, confusis appellantium vocibus. Jamque & alii duces præcipueque seniores, quæ ob ætatem & excusatio honestior erat, & auctoritas major, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaque inops consilii dehivit e tribunali, claudique regiam jussit, omnibus, præter assuetos, adire prohibitis. Biduum iræ datum est, tertio die processit: erigique duodecim aras ex quadrato saxo, monumentum expeditionis suæ; munimenta quoque castrorum jussit extendi, cubiliaque amplioris formæ, quam pro corporum habitu, relinquere, ut speciem omnium augetet, posteritati fallax miraculum præparans. Hinc repetens quæ emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Cœnus morbo extinctus est, cujus morte ingemuit Rex quidem; adiecit tamen, propter paucos dies longam orationem cum exorsum, tanquam solus Macedoniam visurus esset. Jam in aqua

aqua classis, quam ædificari iusserat, stabat. Inter hæc Memnon ex Thracia in supplementum equitum vi millia, præter eos ab Harpalo peditum septem millia adduxerat, armaque viginti quinque millia auro & argento calata pertulerat: quæis distributis, vetera cremari iussit, mille navigiis aditurus Oceanum, discordes & vetera odia retractantes Porum & Taxilem, Indiæ Reges, firmata per affinitatem gratia, reliquit in suis regnis, summo in ædificanda classe amborum studio usus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Niczam appellavit, alterum Bucephalon, equi, quem amiserat, memoriz ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde & impedimentis terra sequi iussus, secundo amne defluxit, quadraginta ferme stadia singulis diebus præcedens, ut opportunis locis exponi subinde copiz possent.

4. Perventum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Acesini committitur. Hinc decurrit in fines Sobiorum. Hi de exercitu Herculis majores suos esse commemorant: ægros relictos se, cepisse sedem, quam ipsi obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clavæ pro telo erant. Multaque, etiam cum Græci mores exolevissent, stirpis ostendebant vestigia. Hic extensione facta, cetera stadia processit. Depopulatusq; regionem, oppidum caput ejus corona cepit xi peditum millia alia gens in ripa fluminum opposuerat, quæ, amne superato, in fugam compulsa, inclusosque moenibus expugnat. Puberes interfecti sunt, ceteri venerunt. Alteram deinde urbem expugnare adortus, magnaque vi defendentium pulsus, multos Macedonum amisit. Sed, cum in obsidione perseverasset, oppidani desperata salute ignem subiecere rectis, se quoque, ac liberos, conjugesque, incendio cremant. Quod cum ipsi augerent, hostes exstinguerent, nova forma pugnae

gnæ erat. Delebant incolæ urbem, hostes defendebant: adeo etiam naturæ jura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua præsidium dereliquit. Ipse navigio circumvectus est arcem: quippe tria flumina tota India præter Gangem maxima, munimento arcis applicant undas. A Septentrione Indus alluit, à Meridie Acesines Hydaspis confunditur. Cæterum amnium coitus maritimis similes fluctus movet, multoque ac turbido limo, quod aquarum concursu subinde turbatur, iter qua meant navigia, in tenuem alveum cogitur. Itaque cum crebri fluctus se inveherent, & navium hinc proras, hinc latera pulsarent, subducere nautæ cœperunt. Sed ministeria eorum hinc metu, hinc prærapida celeritate fluminum occupantur. In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt: leviora, cum & ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa sunt. Ipse Rex in rapidissimos vortices incidit; quibus intorta navis obliqua, & gubernaculi impatiens, agebatur. Jam vestem detraxerat corpori, projectus semet in flumen, amiciq; ut exciperent eum, haud procul nabant: apparebatque anceps periculum, tam nataturi, quam navigare perseverantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaque vis humana esse poterat, admota est, ut fluctus, qui se invehebant, everberarentur. Findi crederes undas, & retro gurgites cedere. Quibus tandem navis crepta, non tamen ripæ applicabatur, sed in proximum vadum illiditur. Cum amne bellum fuisse crederes. Ergo aris pro numero fluminum positis, sacrificioque facto, triginta stadia processit. Inde ventum est in regionem Oxydracum Mallorumque; quos, alias bellare inter se solitos, tunc periculi societas junxerat. Novem milia juniorum peditum in armis erant, præter hos equitum

equitum decem millia, nongentæque quadrigæ. At Macedones, qui omni discrimine jam defunctos se esse crediderant, posteaquam integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse cognoverunt, improvise metu territi, rursus seditiosis vocibus Regem increpare cœperunt. Gangem amnem, & quæ ultra essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum: indomitis gentibus se objectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extra sidera & solem, cogique adire quæ mortalium oculis natura subduxerat. Novis identidem armis novos hostes existere. Quos ut omnes fundant fugentque, quod præmium ipsos manere? caliginem ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantem, repletum immanium belluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit. Rex non sua, sed militum sollicitudine anxius, concione advocata docet, imbelles esse, quos metuant. Nihil deinde præter has gentes ob stare, quominus terrarum spatia emensi, ad finem simul mundi laborumque perveniant: Cessisse illis metuentibus Gangem; & multitudinem nationum, quæ ultra amnem essent, declinasse iter eo, ubi præ gloria, minus periculum esset. Jam prospicere se Oceanum: jam perficere ad ipsos auram maris: ne inviderent sibi laudem quam peteret. Herculis & Liberi patris terminos transituros illos. Regi suo parvo impendio immortalitatem famæ daturus. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis multitudo, & maxime militaris, mobili impetu fertur. Ira seditionis non re media, quam principia, majora sunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus, jubentium duceret Diis secundis, & æquaret gloria quos æmularetur. Lætus his acclamationibus ad hostes protinus castra movit.

Validissimæ

Validissimæ Indorum gentes erant, & bellum impigre parabant, ducemque ex natione Oxydracorum spectatæ virtutis elegerant, qui sub radicibus montis castra posuit, lateque ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostendit; clamore quoque, ac sui moris ululatu identidem acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Jam lux apperebat, cum Rex fiduciæ ac spei plenus, alacres milites arma capere, & exire in aciem jubet. Sed metune an seditione oborta inter ipsos, subito profugerunt Barbari. Certe avios montes & impeditos occupaverunt. Quorum agmen Rex frustra persecutus, impedimenta cepit. Perventum deinde est ad oppidum Oxydracorum, in quod plerique confugerant, haud majore fiducia mœnium, quam armorum. Jam admovebat Rex, cum vates monere eum coepit, ne committeret, aut certe differret obsidionem: vitæ ejus periculum ostendi. Rex Demophoonta (is namque vates erat) intuens, *Si quis, inquit, te arti tuæ intentum & extra spectantem sic interpellat, non dubitem quin incommodus ac molestus videri tibi possit. Et cū ille ita prorsus futurum respondisset: Censeſne, inquit, tantas res, non pecudum fibras, ante oculos habenti, ullum esse majus impedimentum, quam vatem superstitione captum?* Nec diutius quam respondit moratus, admoveri jubet scalas: cunctantibusque cæteris, evadit in murum. Angusta muri corona erat. Non pinxit, sicut alibi, fastigium eius distinxerant, sed perpetua lorica obducta transitum sepserat. Itaque Rex hærebat magis quam stabat in margine, clypeo undique incidentia tela propulsans. Nam undique eminusex turribus petebatur. Nec subite milites poterant, quia superne vi telorum obruebantur. Tandem magnitudinem periculi pudor vicit: quippe cernebant cunctatione sua dedisse hostibus Regem.

Regem. Sed festinando morabantur auxilia. Nam dum pro se quisque certat evadere, oneravere scalas: queis non sufficientibus, devoluti, unicam spem Regis fefellerunt. Stabat enim in conspectu tanti exercitus, velut in solitudine destitutus.

5. Jamque levam, qua clypeum ad ictus circumferebat, lassaverat, clamantibus amicis, ut ad ipsos desiliret, stabantque excepturi: cum ille rem ausus incredibilem atque inauditam, multoque magis ad famam temeritatis quam gloriæ insignem. Namque in urbem hostium plenam precipiti saltu semet ipse immisit, cum vix sperare posset, dimicantem certe & non inultum esse moriturum. quippe antequam assurgeret, opprimi poterat, & capi vivus: sed forte ita libraverat corpus, ut se pedibus exciperet. Itaque stans init pugnam, & ne circumiri posset, fortuna providerat. Vetusta arbor haud procul muro ramos multa fronde vestitos velut de industria Regem protegentes, objecerat. Hujus spatioso stipiti corpus, ne circumiri posset, applicuit, clypeo tela, que ex adverso ingerebantur, excipiens. Nam cum unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere. Missilia ramis plura quam clypeo incidebant. Pugnabat pro Rege primum celebrati nominis fama, deinde desperatio, magnum ad honeste moriendum incitamentum: Sed cum subinde hostis afflueret, jam ingentem vim telorum exceperat clipeo, jam galeam saxa perfrugerant, jam continuo labore gravia genua succiderant. Itaque contemptum & incaute, qui proximi steterant, incurerunt: à quibus duos gladio ita accepit, ut ante ipsum exanimis procumberent. Nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus fuit. procul jacula sagittasque mittebant. Ille ad omnes ictus expositus, ægre jam exceptum poplitibus corpus tuebatur,

tuebatur, donec Indus duorum cubitorum sagittam (namque Indis, ut ante diximus, hujus magnitudinis sagittæ erant) ita excussit, ut per thoracem paulum super latus dexterum infigeretur. Quo vulnere affligtus, magna vi sanguinis emicante, remisit arma moribundo similis, adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextra. Itaque ad exspoliandum corpus quod vulneraverat, alacer gaudio accurrit. Quem ut injicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus, linquentem revocavit animum, & nudum hostis latus subiecto mucrone hausit. Jacebant circa Regem tria corpora, procul stupentibus cæteris. Ille, ut, antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans jam exstingueretur, clypeo se allevare conatus est: & posteaquam ad conitendum nihil supererat virium, dextera impendentes ramos complexus, tentabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis, rursus ingenua procumbit, manu provocans hostes, si qui congregari auderet. Tandem Peucestas per aliam oppidi partem, deturbatis propugnatoribus, munus vestigia persequens, Regi supervenit. Quo conspecto Alexander, jam non vitæ suæ sed mortis solacium supervenisse ratus, clypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timæus, & paulo post Leonatus, huic Aristonius supervenit. Indi quoque cum intra mœnia Regem esse comperissent, omissis cæteris illuc concurrerunt, urgebantque protegentes. Ex quibus Timæus multis adverso corpore vulneribus acceptis egregiaque edita pugna cecidit. Peucestas quoque tribus jaculis confossus, non se tamien scuto sed Regem tuebatur. Leonatus, dum avide ruentes Barbaros submovet, cervice graviter icta, semianimis procubuit ante Regis pedes. Jam & Peucestes vulneribus fatigatus submiserat clypeum.

peum. In Aristono spes ultima hærebat. Hic quoque graviter saucius, tantam vim hostium ultra sustinere non poterat. Inter hæc ad Macedonas, Regem cecidisse, fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitavit. Namque periculi omnis immemores, dolabrīs persfregere murum, & qua moliti erant aditum, irrupere in urbem, Indosque plures fugientes, quam congregi ausos, ceciderunt. Non senibus, non scæminis, non infantibus, pareitur. Quisquis occurrerat, ab illo vulneratum Regem esse credebant. Tandemque interneeione hostium iustæ iræ parentatum est. Ptolemæum, qui postea regnavit, huic pugnæ affuisse, autor est Clitarchus, & Timagenes. Sed ipse scilicet gloriæ suæ non refragatus, abfuisse se missum in expeditionem, memoriæ tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel, par huic vitium, credulitas fuit. Rege in tabernaculum relato, medici lignum hastæ corpori infixum, ita ne speculum moveretur, abscindunt. Corpore deinde nudato animadvertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine perniciæ corpori extrahi posse, quam ut secando vulnus augerent. Cæterum ne secantes profluvium sanguinis occuparet, verebantur; quippe ingens telum adactum erat, & penetrasse in viscera videbatur. Critobulus inter medicos artis eximius, sed in tanto periculo territus, manus admovere metuebat, ne in ipsius caput parum prosperæ curationis recideret eventus. Lacrymantem eum, ac metuentem, & sollicitudine prope modum exanguem Rex conspexerat. *Quid, inquit, quodve tempus expectas, & non quam primum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times, ne reus sis, cum insanabile vulnus acceperim?* At Critobulus tandem vel finito vel dissimulato metu hortari eum cœpit, ut se continendum preberet, dum speculum

culum evelleret. Etiam levem corporis motum noxium fore. Rex, cum affirmasset nihil opus esse iis, qui semet continerent, sicut preceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere, & spiculo evulso, ingens vis sanguinis manare cepit, linquique animo Rex, & caligine oculis offusa, veluti moribundus extendi. Cumque profluvium medicamenta frustra inhiherent, clamor simul atque ploratus amicorum oritur, Regem expirasse credentium. Tandem constitit sanguis, paulatimque animum recepit, & circumstantes cepit agnoscere. Toto eo die, ac nocte, quæ secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes unius spiritu vivere. Nec prius recesserunt, quam compertum est, somno paulisper acquiescere. Hinc certiores spem salutis eius in castra retulerunt.

6. Rex, septem diebus curato vulnere, necdum obducta cicatrice, cum audisset convaluisse apud Barbaros famam, mortis suæ, duobus navigiis junctis statui in medium undique conspicuum tabernaculum iussit, ex quo se ostenderet periisse credentibus: conspectusque ab incolis, spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit. Secundo deinde amne defluxit, aliquantum intervalli à cetera classe præcipiens, ne quies, corpori invalido adhuc necessaria, pulsus remorum impediretur. Quarto posteaquam navigare ceperat die, pervenit in regionem, desertam quidem ab incolis, sed frumento & pecoribus abundantem. Placuit is locus, & ad suam, & ad militum requiem. Mos erat principibus amicorum & custodibus corporis, excubare ante prætorium, quoties Regi adversa valetudo incidisset. Hoc tum more quoque servato, universi cubiculum eius intrant. Ille sollicitus ne quid novi afferrent, quia simul venerant, percontatur, num
he.

hostium recens nuntiaretur adventus. At Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum preces perferret ad eum: *Credisne, inquit, adventu magis hostium, ut jam in vallo consisterent, quam cura salutis tue, ut nunc est tibi vilis, nos esse sollicitos? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos, impleat armis virisque totum orbem, classibus maria consternat, insitatas belluas inducat, tu nos prestabis invictos. Sed qui Deorum hoc Macedoniae columen ac sidus diuturnum fore polliceri potest? cum tam avide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse, aut potest? Eo pervenimus, auspiciū atque imperium secuti tuum, unde, nisi te reduce, nulli ad penates suos iter est. Qui si adhuc de Persidis regno cum Dario dimicaveris, etsi nemo vellet, tamen ne admirari quidem posset tam prompta esse te ad omne discrimen audacia. Nam ubi paria sunt periculum ac premium, & secundū rebus amplior fructus est, & adversis solatium maius. Tuo vero capite ignobilem vicum emi, quis ferat, non tuorum modo militum, sed ulius etiam gentis barbare, qui tuam magnitudinem novit? Horret animus cogitatione rei, quam paulo ante vidimus. Eloqui timeo, invicti corporis spoliis inertissimos manus fuisse iniecluros, nisi te interceptum misericors in nos fortuna servasset. Totidem proditores, totidem desertores sumus, quot te non potuimus persequi. Universo licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere id, quod ne amiteret, prestare non potuit. Patere, nos, quæso, alio modo esse viles tibi. Quocunque iusseris, ibimus: obscura bella, & ignobiles pugnas nobis deprecimur. Temet ipsi ad ea serva quæ magnitudinem tuam capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus. Nec quidquam indignius est, quam consumi eam, ubi non possit*

sit ostendi. Eadem fere Ptolemæus, & similia iis cæteri. Jamque confusis vocibus flentes eum orabant, ut tandem exaltatæ laudi modum faceret, ac salutis suæ, id est, publicæ, parceret. Grata erat Regi pietas amicorum. Itaque singulos familiaris amplexus confidere jubet, altiusque sermone repetito, *Vobis quidem*, inquit, o fidissimi, piissimique civium, atque amicorum, gratias ago, habeoque, non solum eo nomine, quod hodie salutem meam vestræ præponitis, sed quod à præmordis belli, nullum erga me benevolentie pignus atque indicium omisistis: adeo ut consistendum sit, nunquam mihi vitam meam fuisse tam caram, quam esse cepit, ut vobis deus frui possim. Cæterum non eadem est cogitatio eorum qui pro me mori optant, & mea; qui quidem hanc benevolentiam vestram virtute meruisse me judico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forsitan etiam perpetuum, percipere cupitis. Ego me metior non ætatis spatium, sed gloria. Licuit paterni opibus contento, intra Macedonia terminos per otium corporis exspectare obscuram & ignobilem senectutem. Quanquam ne pigri quidem sibi fata disponunt, sed unicum bonum diuturnam vitam astimantes sæpe acerba mors occupat. Verum ego, qui non annos meos sed victorias numero, si munera fortunæ bene computo, diu vixi. Orsus à Macedonia imperium, Graciam teneo: Thraciam, & Illyricos subegi: Triballum, Medisque imperito: Asiam, qua Hellesponto, qua Rubro mari alluitur, possideo. Jamque haud procul absum à fine mundi. Quem egressus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui. Ex Asia in Europæ terminos momento unius horæ transivi. Victor utriusque regionis post nonum regni mei, post XXVI ætatis annum, videorne vobis in excolenda gloria, cui me uni devovi, posse cessare? Ego vero non deero, & ubicunque pugnabo,

gnabo, in theatro terrarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis. Aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longe submoverat. In his operibus extingui mihi (si fors ita foret) pulchrum est. Ea stirpe sum genitum, ut multam prius quam longam vitam debeam optare. Obsecro vos, cogitare nos pervenisse in terras, quibus femina ob virtutem celeberrimum nomen est. Quas urbes Semiramis condidit? quas gentes redegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum facinram aequavimus gloria, & jam nos laudis satietas cepit? Divi faveant, majora adhuc restant. Sed ita nostra etiam quæ nondum attigimus, si nihil parvum dixerimus in quo magnæ gloriæ locus est. Vos modo me ab intestina fraude & domesticorum insidiis præstate securum. Belli Martisque discrimen impavidus subibo. Philippus in acie tutior quam in theatro fuit, hostium manus sæpe vitavit, suorum effugere non valuit. Aliorum quoque Regum exitus si reputaveritis, plures à suis quam ab hoste interemptos numerabitis. Ceterum quoniam olim rei agitata in animo meo, nunc promendæ occasio oblata est: mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, si Olympias mater immortalitati consecretur, quandocunque excesserit vita. Hoc, si licuerit, ipse præstabo. Si me præceperit fatum, vobis mandasse mementote. Ac tum quidem amicos dimisit. Ceterum per complures dies ibi stativa habuit.

7. Hæc dum in India geruntur, Græci milites, nuper in colonias à Rege deducti Carabactra, orta inter ipsos seditione, defecerant, non tam Alexandro infensi, quam metu supplicii: quippe occisis quibusdam popularium, qui validiores erant, arma spectare cœperunt. Et Bactriana arce, quæ quasi negligentius asservata erat, occupata. Barbaros quoque in societatem defectionis impule-

rant. Athenodorus erat princeps eorum, qui Regis quoque nomen assumpserat, non tam imperii cupidine, quam in patriam revertendi cum iis qui auctoritatem ipsius sequebantur. Huic Bicon quidam nationis ejusdem, sed ob æmulationem infestus, comparavit insidias, invitatumque ad epulas, per Boxum quendam Macerianum in convivio occidit. Postero die concione advocata, Bicon ultro insidiatum sibi Athenodorum plerisque persuaserat. Sed aliis suspecta fraus erat Biconis, & paulatim in plures cœpit manare suspicio. Itaque Græci milites arma capiunt, occisuri Biconem, si daretur occasio. Cæteri principes eorum iram multitudinis mitigaverunt. Præter spem suam Bicon præsentis periculo ereptus, paulo post insidiatus autoribus salutis suæ est: cujus dolo cognito, & ipsum comprehenderunt, & Boxum. Cæterum Boxum protinus placuit interfici, Biconem etiam per cruciatum necari. Jamque corpori tormenta admovebantur, cum Græci milites, incertum ob quam causam, lymphatis similes ad arma discurrunt, quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem jusserant, omisere, veriti ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, sicut nudatus erat, pervenit ad Græcos, & miserabilis facies supplicio destinati in diversum animos repente mutavit, dimitti eum jusserunt. Hoc modo poena bis liberatus, cum cæteris, qui colonias à Rege attributas reliquerunt, revertit in patriam. Hæc circa Bactra & Scytharum terminos gesta. Interim Regem duarum gentium (de quibus ante dictum est) centum legati adeunt Omnes curru vehebantur, eximia magnitudine corporum, decore habitu, lineæ vestes intextæ auro, purpuraque distinctæ. Ei se dedere ipsos, urbes, agrosque, referebant; per tot ætates inviolatam libertatem

bertatem illius primum fidei ditioniq; permissuros. Deos sibi deditiois auctores, non metum: quippe intactis viribus jugum excipere. Rex, consilio habito, deditos in fidem accepit, stipendio, quod Arachosiis utraque natio pensitabat, imposito. Præterea, duo millia & de equites imperati: & omnia obedienter à Barbaris facta. Invitatis deinde ad epulas legatis gentium, regulisque, exornari convivium iussit. Centum aurei lecti modicis intervallis positi erant, lectos circumdederant aula, purpura auroque fulgentia, quicquid aut apud Persas vetere luxu, aut apud Macedonas nova immutatione corruptum erat, confusus utriusque gentis vitiis in illo convivio ostendens. Intererat epulis Dioxippus Atheniensis, pugil nobilis, & ob eximiam virtutem virium jam Regi pernotus & gratus. Invidi malignique increpabant per seria & ludum, saginati corporis sequi inutilem belluam, cum ipsi prælium inirent, oleo madentem præparare ventrem epulis. Eadem igitur in convivio Horratus Macedo jam temulentus exprobrare ei coepit, & postulare, ut, si viret, postero die secum ferro decerneret: Regem tandem vel de sua temeritate, vel de illius ignavia iudicaturum. Et à Dioxippo contemptim militarem eludente ferociam, accepta conditio est. Ac postero die Rex, cum etiam acrius certamen exposcerent, quia deterrere non poterat, destinata exsequi passus est. Ingens hic militum, inter quos erant Græci, qui Dioxippo studebant, convenerat multitudo. Macedo iusta arma sumpserat, æreum clypeum, hastam, quam sarissam vocant, lava tenens: dextra lanceam: gladioq; cinctus, vehut cum pluribus simul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens, & coronatus, lava puniceum amiculum, dextra validum nodosumque stipitem præferebat. Ea ipsa

res omnium animos expectatione suspenderat : quippe armato congredi nudum, clementia, non temeritas, videbatur. Igitur Macedo, haud dubius eminens interfici posse, lanceam emisit : quam Dioxippus cum exigua corporis declinatione vitasset, antequam ille hastam transferret in dextram, assiluit, & stipite mediam eam fregit. Amisso utroque relo, Macedo gladium coeperat stringere : quem occupatum complexu, pedibus repente subductis, Dioxippus arietavit in terram : ereproque gladio, pedem super cervicem facientis imposuit, stipitem intentans, elisurusque eo victum, ni prohibitus esset à Rege. Tristis spectaculi eventus non Macedonibus modo sed etiam Alexandro fuit, maxime quia Barbari affuerant : quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse. Hinc ad criminationem invidorum adaperit sunt aures Regis. Et post paucos dies inter epulas aureum poculum ex composito subducitur : ministrique quasi amisissent quod amoverant, Regem adeunt. Saepe minus est constantis in rubore, quam in culpa. Coniectum oculorum, quibus ut fur destinabatur, Dioxippus ferre non potuit. Et cum excessisset convivio, litteris conscriptis, quæ Regi redderentur, ferro se interemit. Graviter mortem ejus tulit Rex, existimans indignationis esse, non poenitentis testem, utiq; posteaquam falso insimulatum eum, nimium invidorum gaudium ostendit.

3. Indorum legati dimissi domos, paucis post diebus cum donis revertuntur. Ecce erant equi, MXXX curus, quos quadrijugi equi ducebant : Linex vestis al quantum, mille scuta Indica & ferri candidi talenta centum, leonesque rari magnitudinis, & tigres; utrumque animal ad mansuetudinem domitum. Lacertarum quoque ingentium pelles, & donis testudinum. Cratero deinde impe-

rat Rex, haud procul amne, per quem erat ipse navigaturus, copias duceret. Eos autem, qui comitari eum solebat, imponit in naves, & in fines Mallorum secundo amne devehitur. Inde Sabracas adiit. validam Indix gentem, quæ populi, non Regum imperio regebatur. Sex millia peditum habebant. equitum octo millia: has copias curruſque ſequiebantur Tres duces ſpectatos virtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumini (frequentes autem vicos maxime in ripa habebant) ut videre totum amnem, qua proſpici poterat, navigiis conſtratum, & tot militum arma fulgentia, territi nova facie. Deorum exercitum, & alium Liberum Patrem, celebre in illis gentibus nomen, adventare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulſus, varizque nautarum voces hortantium, pavidas aures impleverant. Ergo univerſi ad eos, qui in armis erant, currunt, furere clamitantes, & cum Diis prælium inituros, Navigia non poſſe numerari, quæ invictos vherent. Tantumque in exercitum ſuorum intulere terroris, ut legatos mitterent, gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes quarto die pervenit. Nihilo plus animi his fuit, quam cæteris fuerat. Itaque oppido ibi condito, quod Alexandriam appellari juſſerat, fines eorum, qui Muſicani appellantur, intravit. Hic de Teriolicæ Satrape, quem Parapamiſadis præfecerat. iſdem arguentibus, cognovit: multaque avare ac ſuperbe feciſſe convictum, interfici juſſit. Oxyatres Prætor Baſtrianorum non abſolutus modo. ſed etiam jure amplioris imperii donatus eſt. Finibus Muſicanis deinde in ditionem reſtaſtis, urbi eorum imperium impoſuit. Inde Præſtos, & ipſam Indix gentem, perventum eſt. Oxycanus Rex erat, qui ſe munitæ urbi cum magna manu popularium incluſerat. Hanc

Alexander, tertio die quam cœperat obsidere, expugnavit. Et Oxycanus cum in arcem confugisset, legatos de conditione deditiois mittit ad Regem. Sed antequam adirent eum, duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones evasere in arcem: qua capta, Oxycanus cum paucis repugnans occiditur. Diruta igitur arce, & omnibus captivis venundatis, Sabinus Regis fines ingressus est. Multisque oppidis in fidem acceptis, validissimam gentis urbem cuniculo cepit, Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum, quippe in media ferme urbe è terra existerant, nullo suffossi specus ante vestigio facto. Octoginta millia Indorû in ea regione casos Clitararchus est autor, multosque captivos sub corona venisse. Rursus Musicani defecerunt, ad quos opprimendos missus est Pithon, qui captum principem gentis, eundemque defectionis autorem, adduxit ad Regem. Quo Alexander in crucem sublato, rursus amnem, in quo classem expectare se jusserrat, reperit. Quarto deinde die secundo amne pervenit ad oppidum qua iter in regnum erat Sabinus. Nuper se ille dederat, sed oppidani detrectabant imperium, & clauserant portas. Quorum paucitate contempta, Rex D. Agrianos mœnia subire jusserrat, & sensim recedentes elicere extra muros hostem, secuturum profecto, si fugere eos crederet. Agriani (sicut imperatum erat) lacessito hoste, subito terga verterant: quos Barbari effuse sequentes, in alios, inter quos ipse Rex erat, incidunt. Renovato ergo prælio, ex tribus millibus Barbarorum sexcenti cæsi sunt, mille capti, ceteri mœnibus urbis inclusi. Sed non ut prima specie læta victoria, ita eventus quoque fuit: quippe Barbari veneno tinxerant gladios. Iraque faucii subinde expirabant. Nec causa tam strenuæ mortis excogitari poterat

terat à medicis, cum etiam leves plagæ insanabiles
essent. Barbari autem speraverant, incautum & te-
merarium Regem excipi posse, & forte inter
promptissimos dimicans, intactus evaserat. Præci-
pue Ptolemæus laevo humero leviter quidem sa-
ucius, sed majore periculo quam vulnere affectus,
Regis sollicitudinem in se converterat. Sanguine
conjunctus erat, & quidam Philippo genitum esse
credebant; certe, pellice ejus ortum constabat.
Idem corporis custos, promptissimusque bellator,
& pacis artibus quam militiæ major & clarior,
modico civilique cultu, liberalis imprimis aditu-
que facilis, nihil ex fastu regio assumpserat. Ob
hæc Regi an popularibus carior esset, dubitari po-
terat: tum certe primum expertus suorum ani-
mos, adeo ut fortunam in quam postea ascendit, in
illo periculo Macedones ominati esse videantur.
Quippe non levior illis Ptolemæi fuit cura, quam
Regis, qui & prælio & sollicitudine fatigatus cum
Ptolemæo assideret, lectum, in quo ipse acquiesce-
ret, jussit inferri. In quem ut se recepit, protinus
altior insecutus est somnus. Ex quo excitatus, per
quietem vidisse se exponit speciem draconis obla-
tam herbam ferentis ore, quam veneni remedium
esse monstrasset. Colorem quoque herbe refere-
bat agniturum, si quis reperisset, affirmans; inven-
tamque deinde, quippe à multis erat requisita, vul-
neri imposuit: protinusq; dolore finito, intra bre-
ve spatium cicatrix quoque obdusta est. Barbaros
ut prima spes fefellerat, seipsum urbemque dedide-
runt. Hinc in proximam gentem Pathalyam per-
ventum est. Rex erat Mæris, qui urbe deserta in
montes profugerat. Itaq; Alexander oppido poti-
tur, agrosque populatur. Magnæ inde prædæ actæ
sunt pecorum armentorumque, magna vis reperta
framenti. Ducibus deinde sumptis amnis peritis,
N 5 defluxit

defluxit ad insulam medio ferme alveo enatam.

9. Ibi diutius subsistere coactus, quia duces socordias asservati profugerant, misit qui conqui-
rescent alios: nec repertis, pervicax cupido incessit
visendi Oceanum, adeundique terminos mundi
sine regionis petitis; flumini ignoto caput suum
totque fortissimorum virorum salutem permitte-
re. Navigabant ergo, omnium, per quæ fereban-
tur, ignari; quantum inde abesset mare, quæ gen-
tes colerent, quam placidum amnis os, quam pa-
tiens longarum navium esset, anceps & cæca æsti-
matio augurabatur. Unum erat temeritatis sola-
tium, perpetua felicitas. Jam ecce stadia proces-
serant, cum gubernatores agnoscere ipsos auram
maris, & haud procul videri sibi Oceanum abesse,
inducunt Regi. Lætus ille hortari nauticos cœpit,
*incumberent remis, adesset finem laborum omnibus votis
expetitum. Jam nihil gloriæ deesse, nihil obsistere vir-
tuti. Sine ullo Martis discrimine, sine sanguine orbem
terra ab illis capi. Ne naturam quidem longius posse
procedere. Brevis incognita, nisi immortalibus, esse
visuros.* Paucos tamen navigio emisit in ripam, qui
agrestes vagos exciperent, è quibus certiora nosci
posse sperabat. Illi scrutati omnia tuguria, tandem
latentes reperere. Qui interrogati quam procul
abesset mare, responderunt nullum ipsos mare
ne fama quidem accepisse. Cæterum tertio die
perveniri posse ad aquam amaram, quæ corrup-
peret dulcem. Intellectum est mare destinari ab
ignaris naturæ ejus. Itaque ingenti alacritate nau-
tici remigant, & proximo quoque die, quo pro-
pius spes admovebatur, crescebat ardor animo-
rum. Tertio jam die mixtum flumini subibat
mare, leni adhuc æstu confundente dispares und-
das. Tum aliam insulam medio amni suam evesti
paulo lenius, quia cursus æstu reverberabatur,
applicant

applicant classem, & ad comneatus perendos discurrunt. securi casus ejus, qui supervenit ignaris. Tertia ferme hora erat, cum stata vice Oceanus exarsuans invehì cœpit, & retro flumen urgere. Quod primo coercitum, deinde vehementius pulsam, majore impetu adversum agebatur, quam torrentia præcipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo fœti natura erat, monstraque, & iræ Deûm indicia cernere videbantur. Identidem intumescens mare, & in campos paulo ante siccos descendere superfusum. Jamque levatis navigiis, & tota classe dispersa: qui expositi erant, undique ad naves trepidi & improvise malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quoque tarda est. Hi contis navigia appellebant, hi dum remos aptari prohibebant, considerant. Quidam enavigare properantes, sed non expectatis qui simul esse debebant, clauda & inhabilia navigia languide moliebantur. Aliæ navium inconsulte ruentes non receperant, pariterque & multitudo & præcitas festinantes morabatur. Clamor hinc expectare, hinc ire iuventium, dissonæque voces nusquam idem ac unum tendentium, non oculorum modo usum, sed etiam aurium abstulerant. Ne in gubernatoribus quidem quidquam opis erat, quorum nec exaudiri vox à tumultuantibus poterat, nec imperium à territis incompòsitisque servari. Ergo collidi inter se naves, abstergerique invicem remi, & alii aliorum navigia urgere cœperunt. Crèderes non unius exercitus classem vehi, sed duorum navale inisse certamen. Incutiebantur puppibus proræ, premebantur à sequentibus, qui antecedentes turbaverant. Jurgantium ira perveniebat etiam ad manus. Jamque æstus totos circa flumen campos inundaverat, tumulis duntaxat eminentibus, velut insulis parvis, in quos plerique trepidi, omissis navigiis

enare coeperunt. Dispersa classis partim in præalta aqua stabat, qua subsederant valles, partim in vado hætebat, utcunque inæquale terræ fastigium occupaverant undæ; cum subito novus & pristino major terror incuritur. Reciprocare coepit mare, magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus; reddebatque terras paulo ante profundo salo mersas. Igitur destituta navigia, alia præcipitantur in prioras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi sarcinis, armis, avulsarum tabularum remorumque fragmentis. Miles nec egrædi in terram, nec in naves subsistere audebat, identidem præsentibus graviora quæ sequerentur expectans. Vix quæ perpetiebantur, videre ipsos credebant: in sicco naufragia, in amni mare, nec finis malorum. Quippe æstus paulo post mare relaturum, quo navigia allevarentur, ignari, famem & ultima sibi met ominabantur. Bellæ quoque fluctibus destituta, terribiles vagabantur. Jamque nox apperebat, & Regem quoque desperatio salutis, agritudine affecerat. Non tamen invictum animum curæ obruunt, quin tota nocte præsideret in speculis, equitesque præmitteret ad os amnis, ut cum mare rursus exæstare sensissent procederent. Navigia quoque lacerata refici, & everfa fluctibus erigi jubet, paratosque esse & intentos cum rursus mare terras inundasset. Tota ea nocte inter vigilias adhortationesque consumpta, celeriter equites ingenti cursu refugere, & secutus est æstus. Qui primo, aquis leni tractu subeuntibus, coepit levare navigia: mox totis campis inundans, etiam impulit classem: plaususque, militum nauticorumque, insperatam salutem immodico celebrantium gaudio litoribus ripisque resonabat. Unde tantum reddisset subito mare, quo pridie resigisset, quamquam esset ejusdem elementi natura, modo discors, mo-

do imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebant. Rex cum ex eo, quod acciderat, conjectaret, post solis ortum statum tempus esse, media nocte, ut æsum occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit: evectusque os ejus, ecce stadia processit in mare tandem voti sui compos, præsidibusque maris & locorum Diis sacrificio facto, ad classem rediit.

10. Hinc aversum flumen subiit classis, & altero die appulsa est haud procul lacu falso, cujus ignota natura plerosque decepit temere ingressos aquam; quippe scabies corpora invasit: & contagium morbi etiam in alios va'gatum est. Oleum remedio fuit. Leonato deinde præmisso, ut puteos foderet, qua terrestri itinere ducturus exercitum videbatur (quippe sicca erat regio;) ipse cum copiis substitit, vernum tempus expectans. Interim & urbes plerasque condidit. Nearcho atque Onesicrito, nauticæ rei peritis, imperavit, ut validissimas navium deducerent in Oceanum, progressique quoad tuto possent, naturam maris noscerent: veleodem amne, vel Euphrate, subire eos posse, cum reverti ad se vellent. Jamquæ mitigata hyeme, & navibus, quæ inutiles videbantur, crematis, terrâ ducebat exercitum. Nonis castris in regionem Arabitarum, inde totidem diebus in Gédrosiorum regionem perventum est. Liber hæc populus, concilio habito, dedit se, nec quidquam deditis præter com meatus imperatum est. Quinto hinc die venit ad flumen, Arabon incolæ appellant. Regio deserta, & aquarum inops excipit, quam emensus in Horitas transit. Ibi majorem exercitus partem Hephæstioni tradidit: levem armaturam cum Ptolemæo Leonatoq; partiti sunt. Tria simul agmina populabantur Indos, magnæque prædæ actæ sunt. Maritimos Ptolemæus, ca-

teros ipse Rex, & ab alia parte Leonatus, urebant. In hac quoque regione urbem condidit, deductique sunt in eam Arachosii. Hinc pervenit ad maritimos Indos, desertam vastamque regionem late tenent, ac ne cum finitimis quidem ullo commercii jure miscentur. Ipsa solitudo naturâ quoque immitia efferavit ingenia. Prominent ungues nunquam recisi. Comæ hirsutæ, & intonsæ sunt. Tuguria conchis & cæteris purgamentis maris struunt. Ferarum pellibus testii, piscibus sole duratis, & majorum quoque belluarum, quas fluctus ejicit, carne vescuntur. Consumptis igitur alimentis, Macedones primo inopiam, deinde ad ultimum famem sentire cœperunt; radices palmarum (namque sola ea arbor gignitur) ubique rimantes. Sed cum hæc quoque alimenta defecerant, jumenta cadere aggressi, ne equis quidem abstinebant; & cum decissent quæ sarcinas veherent, spolia de hostibus, propter quæ ultima Orientis peragraverant, cremabant incendio. Famem deinde pestilentia secuta est, quippe insalubrium ciborum novi succi, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi, vulgaverant morbos, & nec manere sine clade nec progredi poterant. Manentes fames, progressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erant campi pene pluribus semivivis quam cadaveribus. Ac ne levius quidem ægri sequi poterant, quippe agmen raptim agebatur, tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando præciperent. Igitur qui defecerant, nos ignorosque, ut allevarentur, orabant. Sed nec jumenta erant, quibus excipi possent, & miles vix arma portabat, imminensque etiam ipsis facies maliantes oculos erat. Ergo sæpius revocati ne respicere quidem suos sustinebant, misericordia in formidinem versa. Illi relictî, Deos testes, sacra com-

communia, Regisque implorabant opem. cumque
 frustra sordas aures fatigarent, in rabiem despera-
 tione versi, parem suo exitum, simileisque ipsis a-
 micos & contubernales precabantur. Rex dolore
 simul & pudore anxius, quia causa tantæ cladis
 ipse esset, ad Phrataphernem Parthinarum Satra-
 pem misit, qui juberet camelis costâ cibaria affer-
 re. Alios quoque finitimarum regionum Præfectos,
 certiores necessitatis suæ fecit: nec cessatum est ab
 his. Itaque fame duntaxat vindicatus exercitus,
 tandem in Gedrosiæ fines perducitur. Omnium
 rerum sola fertilis regio est, in qua stativa habuit,
 ut vexatos milites quiescere firmaret. Hic Leonati
 litteras accipit, conflixisse ipsum cum octo milli-
 bus peditum, & quingentis equitibus Oritarum,
 prospero eventu. A Cratæro quoque nuntius venit
 Ozinem & Zariaspem nobiles Persas defectionem
 molientes, oppressos à se, in vinculis esse. Præpo-
 sito igitur regioni Siburtio (namque Memnon
 Præfectus ejus nuper interierat morbo) in Carma-
 niam ipse processit. Aspasies erat Satrapes gentis,
 suspectus res novare voluisse, dum in India Rex
 esset. Quem occurrentem, dissimulata ira, comi-
 ter allocutus, dum exploraret quæ delata erant, in
 eodem honore habuit: cum Indiæ Præfecti (sicut
 imperatum erat) equorum, jumentorum, juga-
 liumque vim ingentem, ex omni, quæ sub impe-
 rio erat, regione misissent, quibus deerant impe-
 dimenta, restituit. Arma quoque ad pristinum re-
 fecta sunt cultum: quippe haud procul à Perside
 aberant, non pacata modo, sed etiam opulenta.
 Igitur (ut supra dictum est) æmulatus Patris Libe-
 ri non gloriam solum, quam ex illis gentibus de-
 portaverat, sed etiam famam; sive illud triumphus
 fuit ab eo primum institutus, sive bacchantium
 lusus; statuit imitari, animo super humanum fa-
 stigium

stigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coronisque sterni juber. Liminibus ædium crateras vino repletos, & alia eximie magnitudinis vasfa disponi. Vehicula deinde constrata, ut plures capere milites possent, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veste pretiosa. Primi ibant amici, & cohors regia, variis redimita floribus coronisque. Alibi tubicinum cantus, alibi lyra sonus audiebatur: item in vehiculis pro copia cujusque adornatis, comessabundus exercitus, armis, quæ maxime decora erant, circumpendentibus, ipsum convivalisque currus vehebat, crateris aureis ejusdemque materiarum ingentibus poculis prægravis. Hoc modo per dies septem bacchabundum agmen incessit. Parata præda, si quid victis saltem adversus comescentes animi fuisset, mille hercule viri, modo & sobrii, septem dierum crapula graves in suo triumpho capere potuerunt. Sed fortuna, quæ rebus famam pretiumque constituit, hæc quoque militiæ probrum vertit in gloriam. Et præsens ætas, & posteritas deinde, mirata est, per gentes nondum satis domitas incessisse temulentos. Barbaris, quod temeritas erat, fiduciam esse credentibus. Hunc apparatus carnifex sequebatur. Quippe Satriæ Aspasies (de quo ante dictum est) interfici iussus est, adeo nec luxuriæ quidquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

LIBER X.

BREVARIUM LIBRI.

1. **C**leander, & alii duces, delictorum veniam cimpetrant, dum nonnulli minus facinorosi puniuntur. Alexandri consilium de Occidentali Europa parte perlustranda: liberalitas erga Absaris filium:

filium: & in Orfinem, nobilissimum Satrapam, crudelitatis.

2. *Dum turbatum Gracie statum pacare, & ex militibus (ære alieno liberatis) alios remittere domum, alios retinere cogitat, in castris oritur seditio: quam gravi oratione & regia auctoritate compefcit.*

3. *Seditiosis supplicio affectis, totius exercitus dissipat consilia, & Persis credit corpori sui custodiam.*

4. *Oratio Macedonis militis vincli. Conjuratio in Alexandrum, qui veneno extinguitur.*

5. *Dicla & gesta ejusdem ante obitum: quantum à suis fuerit desideratus? præcipue vero à Datis matre, quæ dolori succumbens, paulo post extincta est. Alexandri elogium.*

6. *De successore Alexandri inter Magnates consultatio, & variae sententiæ.*

7. *Arideus, Philippo genitus, Meleagro promouente, à quidusdam rex salutatur. Unde civilis belli semina.*

8. *Primarii duces Meleagri artibus occurrunt. Arideus autem, paci studiosus, tumultum componere media quadam ratione conatur.*

9. *Perdiccas Meleagrum & trescentos fere alios, qui eum sequuti fuerant, dolo opprimit.*

10. *Alexandri imperium in partes divisum, cuius summa Aridei tributa: Provincia autem Magnatibus. Defuncti corpus ab amicis & curatum, tandem Alexandriam Ægypti translatum est.*

I S D E M fere diebus Cleander & Sitalkes, & cum Agathone Heræcon superueniunt, qui Parmenionem iussu Regis occiderant: quinque millia perditum cum equitibus mille. Sed & accusatores eos è provincia, cui præfuerant, sequebantur:

bantur: nec tot facinora, quot admiserant, compensare poterant cædis perquam gratæ Regi ministerio. Quippe cum omnia profana spoliassent, ne sacris quidem abstinerant: virginisque & principes foeminarum supra perpessæ, corporum ludibria deslebant: invisum Macedonum nomenavaritia eorum ac libido Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem constupratam servo suo pellicæ dederat. Pleriq; amicorum Alexandri, non tam criminum, quæ palam obiciebantur, atrocitatem, quam memoriam occisi per eos Parmenionis, quod tacitum prodesse eis apud Regem poterat, intuebantur, læti recidisse iram in iræ ministros, nec ullam potentiam scelere quæsitam cuiquam esse diuturnam. Rex, cognita causa, pronuntiavit, ab accusatoribus unum & id maximum crimen esse præteritum, desperationem salutis suæ, nunquam enim talia auctores, qui ipsum ex India sospitem aut optassent reverti, aut credidissent reversurum. Igitur hos quidem vinxit: de autem militum, qui sævitæ eorum ministri fuerant, interficere iussit. Eodem die sumptum est supplicium de his quoque, quos autores defectionis Persarum Craterus adduxerat. Haud multo post Nearchus & Onesicritus, quos longius in Oceanum procedere iusserat, superveniunt. Nuntiabant autem quædam audita, alia comperta. Insulam ostio æminis sub eam auro abundare. inopem equorum esse: singulos equos ab iis, qui ex continenti trajicere auderent, singulis talentis emi. Plenum esse belluarum mare, æstu secundo eas ferri, magnarum navium corpora æquant: truci cantu deteritas sequi classem, cum magno æquoris strepitu, velut demersa navigia, subisse aquas. Cætera incolis crederant: inter quæ Rubrum mare, non à colore

lore undarum, ut plerique crederent, sed ab Erythro Rege appellari. Esse haud procul à continenti insulam palmetis frequentibus consistam, & in medio fere nemore columnam eminere Erythri Regis monumentum, literis gentis ejus scriptam. Adiciebant, navigia quæ lixas mercatoresque vexissent, famam auri secutis gubernatoribus, in insulam esse transmissa; nec deinde ab his postea visa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus, rursus eos terram legere jubet, donec ad Euphratem appellerent classem; inde adverso amne Babylonem subituros. Ipse animo infinita complexus, statuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africam, Carthaginî insensu: inde Numidiz solitudinibus peregratis, cursum Gadis dirigere. Ibi namq; columnas Herculis esse, fama vulgaverat. Hispanias deinde, quas Iberiam Græci à flumine Ibero vocabant, adire, & prætervehi Alpes, Italizque oram, unde in Epirum brevis cursus est. Igitur Mesopotamiz Prætoribus imperavit, materia in Libano monte exsa, devestaque ad urbem Syriz Capsagas, ingentium carinas navium ponere, septiremes omnes esse, deducique Babylonem. Cypriorum Regibus imperatum, ut xs. stupamque & vela, præberent. Hæc agenti, Pori & Taxilis Regum literæ traduntur, Abisarem morbo, Philippum, Præfectum ipsius, ex vulnere interiisse, oppressosque qui vulnerassent eum. Igitur Philippo substituit Eudæmonem, dux erat Thracum. Abisaris regnum filio ejus attribuit. Ventum deinde Pasargadas: Persica est gens, cujus Satrapes Orlines erat, nobilitate ac divitiis inter omnes Barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro, quondam Rege Persarum. Opes & à maioribus traditas habebat, & ipse longa imperii possessione cumulaverat. Is Regi enim omnis generis

neris donis, non ipsi modo ea, sed etiam amicis ejus daturus, occurrit. Equorum domiti greges sequebantur, currusque argento & auro adornati, pretiosa suppellex, nobiles gemmae, aurea magni ponderis vasa, vestesque purpureae, & signati argenti talentum quatuor millia. Ceterum tanta benignitas Barbaro causa mortis fuit. Nam cum omnes amicos Regis donis super ipsorum vota coluisset; Bagox spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis devinxerat sibi, nullum honorem habuit; admonitusque à quibusdam, quam Alexandro irascendi esset, respondit, amicos Regis, non scorta esse colere: nec moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effœminarentur. His auditis, spado potentiam, flagitio & dedecore quæsitam, in caput nobilissimi & infantis exercuit. Namque gentis ejusdem levissimos falsis criminibus astruxit, monitos, tum demum ea deferre cum ipse jussisset. Interim, quoties sine arbitris erat, credulas Regis aures implebat, dissimulans causam iræ, quo gravior criminantis autoritas esset. Nondum suspectus erat Orsines: jam tamen vilior. Reus enim in secreto agebatur, latentis periculi ignarus: & importunissimum scortum, ne in stupro quidem & dedecoris patientia fraudis oblitum, quoties amorem Regis in se accenderat, Orsinem, modo avaritiæ, interdum etiam defectionis, arguebat. Jam matura erant in perniciem innocentis mendacia, & fatum, ejus inevitabilis fors est, appetebat. Forte enim sepulchrum Cyri Alexander jussit aperiri, in quo erat conditum eius corpus, cui dare volebat inferias. Auro argentoque repletum esse crediderat: quippe ita fama Persæ vulgaverant. Sed præter clypeum ejus putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem, nihil reperit. Ceterum corona aurea imposita, amiculo cui assueverat ipse, solum, in quo

quo corpus jacebat, velavit : miratus, tanti nominis Regem, tantis præditum opibus, haud pretiosius sepultum esse, quam si fuisset è plebe. Proximus erat lateri spado, qui Regem intuens, Quid mirum, inquit, est, inania sepulchra esse Regum, cum Satraparum domus aurum inde egestum capere non possint ? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non videram, sed ex Dario ita accipi, tria millia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut, quod impune habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret. Concitaverat jam animum in iram, cum ii, quibus negotium idem dederat, superveniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati, falsis criminibus occupant aures. Antequam accusari se suspicaretur Orsines, in vincula traditus est. Non contentus supplicio insontis spado, ipse morituro manum iniecit. Quem Orsines intuens, *Audieram, inquit, in Asia olim regnasse scæminas : hoc vero novum est, regnare castratum.* Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modo, sed eximie quoque benignitatis in Regem. Eodem tempore Phradates regnum affectasse suspectus occiditur. Cœperat esse præceps ad repræsentanda supplicia ; idem, ad deteriora credenda. Sic scilicet res secundæ valent commutare naturam : & raro quisquam erga bona sua satis cautus est. Idem enim paulo antè Lyncestem Alexandrum, delatum à duobus indicibus, damnare non sustinuerat. Humiliores quoq; reos, contra suam voluntatē, quia cæteris videbantur insontes, passus absolvi, hostibus victis regna deduxerat. Ad ultimū à semetipso degeneravit usq; adeo, ut adversus libidinem animi, arbitrio scorti aliis regna daret, aliis adimeret vitam. Iisdem fere diebus literas à Cœno accepit de rebus in Europa gestis, dum ipse Indiam subigit.

igit. Zopyrio Thraciæ præpositus, dum expeditionem in Getas faceret, tempestatibus procellisque subito coortis, cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade. Seuthes Odrysas populos suos ad defectionem compulerat. Amissa prope modum Thracia, ne Græcia quidem. * *

2. Igitur triginta navibus Sinium transmittunt. promontorium est Atticæ terræ, unde portum urbis petere decreverant. His cognitis, Rex Arpalò Atheniensibusque juxta infestus, classem parari jubet; Athenas protinus petiturus. Quod consilium dum agit, clam literæ ei redduntur, Arpalum intrasse quidem Athenas, pecunia conciliasse sibi principum animos: mox consilio plebis habito, jussu urbe excedere, ad Græcos milites pervenisse, à quibus interceptum & trucidatum à quodam viatore per insidias. His lætus in Europam trajiciendi consilium omisit. Sed exules, præter eos qui civili sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Græcorum civitatibus, quæis pulsati erant, jussit. Et Græci haud ausi imperium aspernari, quanquam solvendarum legum id principum esse censebant, bona quoque, quæ existerent restituere damnatis. Soli Athenienses, non solum modo, sed etiam publicæ vindices libertatis, coluvionem hominum, quia ægre ferebant, non regis imperio, sed legibus moribusque patriis regni assueti, prohibuere finibus. Igitur exules ejiciunt omnia potius toleraturi, quam purgamenta quoddam urbis suæ, tunc etiam exilii, admitterent. Alexander senioribus militum in patriam remissis tredecim millia peditum, & duo millia equitum, quæ in Asia retineret, eligi jussit, existimans, modico exercitu continere posse Asiam, quia pluribus locis præsidia disposuisset; nuperque conditas urbes, quas colonis repleffet, res renovare cupientibus.

bus obſtare. Cæterum, priuſquam excerneret quos erat retenturus, edixit, ut omnes milites æs alienum profiterentur. Grave plerique eſſe compere- rat. Et quanquam ipſorum luxu contractum erat, diſſolvere tamen ipſe decreverat. Illi tentari ipſos rati, quo facilius ab integris ſumptuoſos diſcer- neret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et Rex ſatis gnarus, profeſſioni æris pudorem, non contumaciam obſtare, menſas totis caſtris poni juſſit & decem millia talentorum proferri. Tum demum fide facta profeſſi ſunt. Nec amplius ex tanta pecunia quam c & xxx talenta ſuperſuere. Adeo ille exercitus, tot ditiffimarum gentium victor, plus tamen victoriæ quam prædæ deportavit ex Aſia. Cæterum, ut cognitum eſt, alios remitti domum, alios retineri, perpetuam cum regni ſe- dem in Aſia habiturum rati, vecordes, & diſcipli- næ militaris immemores, ſeditioſis vocibus caſtra complent. Regemque ferocius quam alias adorti, omnes ſimul miſſionem poſtulare cœperunt, de- formia ora cicatricibus, canitiemque capitem o- ſtendentes. Nec aut Præſectorum caſtigacione, aut verecundia Regis deterriti, tumultuoſo clamore & militari violentia volentem loqui inhibebant; palam profeſſi, nuſquam inde niſi in patriam ve- ſtigium eſſe moturos. Tandem ſilentio facto, ma- gis quia motum eſſe credebant, quam quia ipſi moveri poterant, quidnam acturus eſſet, exſpecta- bant. Ille, *Quid hæc, inquit, repens conſternatio, & tam procax atque effuſa licentia denantiat? Eloqui timeo: palam certe rupiſtis imperium. & precario Rex ſum, cui non alloquendi, non noſcendi monen- dique aut intuen- di vos ius reliquiſtis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum pau- lo poſt deportare ſtatuerim, tam illos acclamantes video qui abituri ſunt, quam hos cum quibus præ- miſſos*

missos subsequi statui. Quid hoc est rei? Dispari in causa idem omnium clamor est. Pervelim scire, utrum qui discedunt, an qui retinentur, de me querantur. Crederes uno ore omnes sustulisse clamorem; Ita pariter ex tota concione responsum est, Omnes queri. Tum ille, Non hercule, inquit, potest fieri, ut adducar, querendi simul omnibus hanc causam esse, quam ostenditis, in qua maior pars exercitus non est, utpote cum plures dimiserim, quam retenturus sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes avertit à me. Quando enim Regem univrsus exercitus deseruit? Ne servi quidem uno grege profugiant dominos: sed est quidam in illis pudor, à cæteris destitutos relinquendi. Verum ego tam furiose consternationis oblitus, remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem hercule spem, quam ex vobis conceperam, damno; nec ut cum militibus meis (iam enim esse destitistis.) sed ut cum ingratisissimis oportet, agere decrevi. Secundis rebus, quæ circumfluunt vos, insanire cœpistis: obliti status ejus, quem beneficio exuistis meo. Digni hercule qui in eodem consenscatis: quoniam facilius est vobis adversam quam secundam regere fortunam. Eunt tandem! Illyriorum paulo ante & Persarum tributarius, Asia & tot gentium spolia fastidio sunt. Modo sub Philippo seminudis, amicula ex purpura sordent. Aurum & argentum oculi ferre non possunt. Ligneæ enim vasa desiderant, & ex cratibus scuta, rubiginemque gladiatorum. Hoc cultu nitentes vos accepi, & quingenta talenta æris alieni, cum omnis regia supellex haud amplius quam sexaginta talentorum esset, meorum operum fundamenta; quibus tamen (absit invidia) imperium maxima terrarum partem imposui. Asiæne pertasum est, quæ vos gloria rerum gestarum Diis pares fecit? In Europam ire properatis, Rege deserto, cum pluribus vestris de-

futu-

futurum vaticum fuerit, ni as alium iussim?
 nempe in Asiatica prada. Nec pudeat profundo ven-
 tre devictarum gentium spolia circumferentes re-
 verti velle ad liberos coniugesque, quibus pauci
 praeconia victoriae potestis ostendere. Nam ceterorum,
 dum etiam spei vestrae obviam istis, arma quoque
 pignori sunt. Bonus vero militibus cariturus sum,
 pellicum suarum concubinis, quibus hoc solum ex
 tantis opibus superest, quod impenditur. Proinde
 fugientibus me pateant limites: facessite hinc
 o. 145. Ego cum Persis abeuntium terga tutabor.
 Neminem ceneo: liberate oculos meos, ingrati sumus
 cyres. Leti vos excipient parentes liberique, sine
 vestro Rege redeunt: obviam ibunt desertoribus
 transfugasque! Triumphabo mehercule de fuga ve-
 stra, & ubicunque ero, expetam penas, hoc, cum
 quibus me reliquistis, colendo, praefecundoque vobis.
 Jam autem scitis, & quantum sine Rege valeat
 exercitus, & quid opus in me uno sit. Desilivit de in-
 descendens de tribunali, & in medium armato-
 rum agmen se immisit; notatos quoque, qui fero-
 cissime oblocuti erant singulos manu corripuit.
 Nec anfos repugnare, tredecim asseriandos custo-
 dibus corporis tradidit.

3. Quis crederet favam paulo ante concionem
 obtorpuisse subito metu? &, cum ad supplicium
 videret trahi, nihil ausos graviora quam ceteros?
 * tam effusam antea licentiam, atque seditiosam
 militum violentiam ita compressam, ut non mo-
 do nullus ex omnibus irruenti Regi resistere, ve-
 rum etiam cuncti pavore exanimati attonitis si-
 milis, quid de ipsis quoque Rex statuendum cen-
 seret, suspensa mente exspectarent? Itaque sive
 nominis, quod gentes quae sub regibus sunt, inter
 Deos colunt, sive propria ipsius veneratio sive fi-
 ducia tanta vi exercentis imperium, conterruit
 eos.

eos. Singulare certe ediderunt patientiæ exem-
 plum: adeoq; non sunt accensi supplicio commi-
 litionum, cum sub noctem interfectos esse nossent,
 ut nihil omiserint quod singuli magis obedirent
 ac pie facerent. Nam cum postero die prohibiti
 aditu venissent, Asiaticis modo militibus admissis,
 lugubrem totis castris edidere clamorem, denun-
 tiantes, protinus esse morituros, si Rex persevera-
 ret irasci. At ille pervicacis ad omnia quæ agita-
 set animi, peregrinorum militum concionem adv-
 cari jubet, Macedonibus intra castra cohibitis: &
 cum frequentes coissent, adhibito interprete, ta-
 lem orationem habuit: *Cum ex Europa transcerem
 in Asiam, multas nobiles gentes, magnam vim ho-
 minum imperio meo me additum esse sperabam.
 Nec deceptus sum, quod de his credidi fama. Sed ad
 illa hoc quoque accessit, quod video fortes viros erga
 Reges suos pietatis invicæ. Luxu omnia fluere cre-
 dideram, & nimia felicitate mergi in voluptates:
 At hercule munia militiæ hoc animorum corpo-
 rumque robore impigre toleratis: & cum fortes viri
 sitis, non fortitudinem magis quam fidem colitis.
 Hoc ego non nunc primum profiteor, sed olim scio.
 Itaque & delectum è vobis juniorum habui, & vos
 meorum militum corpori immiscui. Idem habitus,
 eadem arma sunt vobis. Obsequium vero & patien-
 tia imperii longe præstantior est quam cæteris. Ergo
 ipse Oxatris Perse filiam mecum in matrimonio
 iunxi, non dedignatus ex captiva liberos tollere. Mox
 deinde cum stirpem generis mei laus propagare cu-
 perem, uxorem Darii filiam duxi: proximusque
 amicorum autor fui, ex captivis generandi liberos,
 ut hoc sacro fœdere omne discrimen victi & victori
 excluderem. Proinde genitos esse vos mihi, non aspi-
 citos, milites, credite. Asia & Europa unum atque
 idem regnum est. Macedonum vobis arma do. In-
 veteravi*

veteravi peregrinam novitatem: & cives mei estis
& milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec
Persis Macedonum mores adumbrare, nec Macedo-
nibus Persarum imitari indecorum est. Eiusdem
juris esse debent, qui sub eodem Rege victi sunt.

* Hac oratione habita, Persis corporis sui custo-
diam credidit, Persas satellites, Persas apparitores
fecit. Per quos cum Macedones, qui huic seditioni
occasionem dedissent, vincti ad supplicia trahe-
rentur, unum ex iis, auctoritate & ætate gravem,
ad Regem ita locutum ferunt.

4. * Quousque, inquit, animo tuo, etiam per
supplicia, & quidem externi moris, obsequeris? Mi-
lites tui, cives tui, incognita causa captivi sunt du-
centibus irabuntur ad pœnam. Si mortem meruisse
judicas, saltem ministros supplicii muta. Amico
animo, si veri patiens fuisset, admonebatur. Sed
in rabiem ira pervenerat. Itaque rursus, nam pa-
rumpei, quibus imperatum erat, dubitaverant,
mergi in animum sicut vincti erant, iussit. Nec hoc
quidem supplicium seditionem militum movit.
Namque copiarum duces atque amicos ejus mani-
puli adeunt; petentes, ut, si quos adhuc pristina
noxa judicaret esse contractos, juberet interfici.
Offerte se corpora iræ trucidaret. * Postquam ve-
ro cognitum est, Persis ducatus datos, Barbaros
in varios ordines distributos, atque Macedonica
iis inposita nomina, se vero ignominiose penitus
rejectos esse, non jam amplius conceptum animis
dolorem perferre potuerunt. Sed concursu in re-
giam facto, interiori duntaxat reienta tunica, ar-
ma ante ianuam, pœnitentiæ signum, projecerunt,
ac præ foribus stantes intromitti se. sibiq; ignosci
suppliciter atque flentes orabant, utq; Rex suppli-
ciis suis potius saturaret se, quam contumeliis; ipsos
nisi venia impetrata non discessuros. Quæ cum

Alexandro nuntiata essent, apertis regia foribus ad ipsos est egressus. Postquam vero ipsorum ejulatum, atque poenitentiam, nec non miserandum atque afflictum habitum vidisset, diu quoque collacrymatus est, eaque modestia, ut ipsis ignosceret, obtinuerunt. Eis deinde nunc modeste incusatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exautoravit, magnificentissimeque donatos dimisit. Scribens quoque ad Antipatrum, Macedoniae Praefectum, eis ad spectanda certamina priores in theatro sedes assignari, coronatosque sedere jussit. Defunctorum quoque liberos pupillos paternae contrahere stipendia voluit. Cratero iis proposito; quem etiam Antipatri loco, Macedonibus, Thessalis, Thracibusque praesse jussit, Antipatrumque cum supplemento tironum in Crateri locum vocavit. Jam pridem quidem Alexandro literae, & ab Olympiade matre, & ab Antipatro reddita erant, ex quibus mutuam inter ipsos similitudinem perceperat. Mater Antipatrum affectu regni insimulabat. Antipater Olympiadem multa praeter ipsius decorum gerere scripserat, itaque e vocari se valde iniquo ferens animo, Alexandrum veneno interficere statuit. Peractis his rebus omnibus, Alexander ad Ecbatana Mediarum profectus regni necessaria disposuit, spectacula denuo & solennes indixit dies. Illis forte diebus Hephæstionem, quem Rex unice ac fratris loco diligebat, febricitrans moritur. Ex quo Alexander incredibili affectus dolore, multa quae regiam maiestatem minime decerent, admisisse dicitur. Miserum quippe medicum, tanquam in curando negligentior fuisset, suspendi jussit. Super amici corpus exanimis ejulans procubuit, vixque inde ab amicis abstrusus est. Diem atque noctem luctum continuavit. Aliaeque nonnulla feruntur, quae quidem ego mi-

nime credo. Illud tamen verum est, quod Alexander Hephæstioni, tanquam Heroi, sacrificare iussit. In funus atq; monumentum ei faciendum, plusquam duodecim millia talentorum impensa sunt. Revertenti Babylonem Chaldæi vates occurrerunt, monentes ne Babylonem ingrederetur. profectionem enim ejus per id tempus, vitæ periculum ei portendere. Quibus spretis, quo destinaverat, ire pergit. Nuntiabatur enim ei, legatos ex diversis terrarum orbis partibus undique Babylonem confluisse, e usque adventum expectare. Adeo totum orbem nominis ejus terror invaserat, ut cunctæ gentes, velut destinato sibi Regi adulerentur. Igitur tanquam conventum universi orbis acturus, Babylonem pervenire festinabat. Quo cū venisset, legatos omnes benigne susceptos domum remisit. Iisdem fere diebus convivium apud Thessalum medicum institutum est. Ad quod Rex quoq; cum sodalibus vocatus venit. Ibi nondum Herculis scypho epoto, repente, velut telo confixus, ingemuit. Elatus è convivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret. Amici, causam morbi, intemperiem ebrietatis, divulgant. Revera autem insidix fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit. Antipater enim præparatum venenum Cassandrio filio, qui cum fratribus Philippo & Jolla Regi ministrare solebat, dederat, præmonito eo, ne aliis quam Thessalo & fratribus crederet. Philippus itaque & Jollas, potum Regis præguflare soliti, in aqua frigida venenum habentes, eam prægustatæ potioni Regis supermiserunt. Quarto deinde die, cum milites partim mortuum suspicarentur, idque celari crederent, partim ejus desiderium ferre non possent, mœsti sese in regiam contulerunt, ut sibi Regis videndi copia fieret orantes ;

arque à custodibus ex mandato Regis intromissi sunt.

6. * Intuentibus lacrymæ obortæ præbuere speciem jam non Regem, sed funus ejus, visentis exercitus. Mœrorum tamen circumstantium lectum eminebat, quos ut Rex aspexit : *Invenietis*, inquit, *cum excessero, dignum talibus viris Regem*. Incredibile dictu, audituque, in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, cum admissurus milites esset, durasse, donec à toto exercitu illo ad ultimum per salutatatus est : dimissoque vulgo, velut omni vitæ debito liberatus, fatigata membra reiecit, propiusque adire jussis amicis (nam & vox deficere jam cœperat), detractum annulum digito Perdiccæ tradidit, adjectis mandatis, ut corpus suum ad Hammonem ferri juberet. Quærentibusque his, cui relinqueret regnum, respondit, *Ei quiesset optimus*, cæterum prævidere jam, ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rursus, Perdicca interrogante, *Quando cælestes honores haberi sibi vellet* : dixit, *Tum velle, cum ipsi felices essent*. Suprema hæc vox fuit Regis, & paulo post extinguitur. Ac primo ploratu, lamentis que & planctibus tota regia personabat. Mox, velut in vasta solitudine, omnia tristi silentio muta torpebant ; ad cogitationes, quid deinde futurum esset, dolore converso. Nobiles pueri custodæ corporis ejus assueti, nec doloris magnitudinem capere, nec seipsos intra vestibulum regis retinere potuerunt : vagique & furentibus similes, totam urbem luctu ac mœrore compleverant, nullis questibus omissis, quos in tali casu dolor suggerit. Ergo qui extra regiam assiterant, Macedones pariter Barbarique concurrunt, nec poterant victi à victoribus in communi dolore discerni. Persæ justissimum ac mitissimum dominum ; Macedones optimum

optimum ac fortissimum Regem invocantes, certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœstorum solum, sed etiam indignantium voces exaudiebantur, tam viridem, & in flore ætatis fortunæq; invidia Deum ereptum esse rebus humanis. Vigor ejus & vultus educentis in prælium milites, obsidentis urbes, evadentis in muros, sortes viros pro concione donantis, occurrebant oculis. Tum Macedones divinos honores negasse ei pœnitebat, impiosq; & ingratos fuisse se confitebantur, quod aures ejus debita appellatione fraudassent. Et cum diu, nunc in veneratione, nunc in desiderio Regis hæsisent, in ipsos versa miseratio est. Macedonia profecti ultra Euphratem mediis hostibus novum imperium aspernantibus, destitutos se esse cernebant: sine certo Regis hærede, sine hærede regni, publicas vires ad se quemque tracturum. Bella deinde civilia, quæ secuta sunt, mentibus augurabantur. Iterum non de regno Aliæ, sed de Rege, ipsis sanguinem esse fundendum. Novis vulneribus veteres rumpendas cicatrices. Senes debiles modo petita missione à justo Rege, nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alicujus ignobilis. Has cogitationes volventibus, nox supervenit, terroremque auxit. Milites in armis vigilabant, Babylonii alius è muris, alius è culmine sui quisque recti prospectabant, quasi certiora visuri. Nec quisquam lumina audebat accendere. Et quia oculorum cessabat usus, fremitus vocesque auribus captabant. Ac plerumque vano metu territi, per obscuras semitas alius alii occurrentes, invicem suspecti & solliciti ferebantur. Persæ comis suo morde deronsis, in lugubri veste cum conjugibus, ac liberis, non ut victorem, & modo hostem; sed ut gentis suæ iustissimum Regem, vero desiderio lugebant. Assueti sub Rege vivere, non alium, qui

imperaret ipsis, digniorem fuisse constebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiae cis Euphratem, tanti mali fama pervaserat. Ad Darii quoque matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo veste, qua induta erat, lugubrem sumpsit: laceratisque crinibus, humi corpus abiecit. Assidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Hephæstionem, cui nupserat, lugens: propriasque causas doloris in communi mœstitia retractabat. Sed omnium suorum mala Sygambis una capiebat. Illa suam, illa, neptium, vicem fiebat. Recens dolor etiam præterita revocaverat. Crederes modo amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exequias esse ducendas. Flebat moruos simul virosque. Quem enim puellarum acturum esse curam? Quem alium futurum Alexandrum? Iterum esse se captas: iterum excidisse regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur, reperisse: qui post Alexandrum respiceret, utique non reperituras. Subibat inter hæc animum, octoginta fratres suos eodem die ab Ocho saxissimo Regum trucidatos, ad ætumque stragi tot filiorum patrem. Et septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse. Ipsum Darium floruisse paulisper, ut crudelius posset extinguere. Ad ultimum dolori succumbit, obvolatque capite assidentes genibus suis neptem nepotemque aversata: cibo pariter abstinuit & luce. Quinto, postquam mori statuerat, die extincta est. Magnum profecto Alexandri indulgentiæ in eam, iustitiæque in omnes captivos, documentum est mors huius: quæ cum sustinuisset post Darium vivere, Alexandro esse superstes erubuit. Et hecule iuste æstimantibus Regem liquet, bona naturæ ejus fuisse, vitia vel fortunæ vel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia.

nimia, fortitudo non inter Reges modo excellens, sed inter illos quoque, quorum hæc sola virtus fuit: liberalitas sæpe majora tribuentis, quam à Diis petuntur: elementia in devictos: tot regna aut reddita, quibus ea dempserat bello, aut dono data: mortis, cujus metus ceteros exanimat, perpetua contemptio: gloriæ laudisque ut iusto major cupido, ita ut juveni & instantis admittenda rebus: jam pleras erga parentes, quorum, Olympiada immortalitati consecrare decreverat, Philippum ultus erat. Jam in omnes fere amicos benignitas, erga milites benevolentia: consilium par magnitudinî animi, & quantam vix poterat ætas ejus capere, solertia: modus immodicarum cupiditatum: Veneris intra naturale desiderium usus: nec ulla, nisi ex permissio, voluptas, ingentes profecto dotes erant. Illa fortunæ, Diis æquare se, & cœlestes honores accessere, & talia suadentibus oraculis credere, & dedignantibus venerari ipsum, vehementius, quam par esset, irasci: in externum habitum mutare corporis cultum: imitari devictarum gentium mores, quas ante victoriam spreverat. Nam iracundiam & cupidinem vini, sicut juvenia irritaverat, ita senectus mitigare potuisset. Fatendum est tamen, cum plurimum virtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, quam solus omnium mortalium in potestate habuit. Quoties illum à morte revocavit? quoties temere in pericula vestum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eundem illi, quem gloriæ, statuit. Expectavere eum fata, dum Oriente perdomito, aditoque Oceano, quidquid mortalitas capiebat, impleret. Huic Regi Ducique successor quærebarur. Sed major moles erat, quam ut unus subire eam posset. Itaque nomen quoque ejus, & fama rerum, in totum propemodum orbem Re-

ges ac regna diffudit : clarissimi que sunt habitus, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.

6. Cæterum Babylone (inde enim divertit oratio) corporis ejus custodes, in regiam principes amicorum, ducesque copiarum advocavere : secuta est militum turba, cupientium scire in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces, frequentia militum exclusi, regiam intrare non poterant ; cum præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire prohibuit. Sed precarium spernebatur imperium. Ac primum ejulatus ingens ploratusque renovatus est. Deinde futuri exspectatio inhibitis lacrymis silentium fecit. Tunc Perdicca, Regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema vestisque Alexandri cum armis erant, annulum, sibi pridie traditum à Rege, in eadem sede posuit : quorum aspectu rursus obortæ omnibus lacrymæ integravere luctum. Et Perdicca, *Ego quidem, inquit, annulum, quo ille regni atque imperii vires obsignare erat solitus, traditum ab ipso mihi, reddo vobis. Cæterum quanquam nulla clades huic, qua affecti sumus, par ab iratis Diis excogitari potest, tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus, credere licet, tantum virum Deos accommodasse rebus humanis : quarum sorte completa, cito repeterent eum suæ stirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab immortalitate subducitur, corpori nominique quamprimum iusta solvamus, haud obliti in qua urbe, inter quos simus, quali Rege ac Præfide spoliati. Traclandum est, commilitones, cogitandumque, ut victoriam partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est. Hocne uno, an pluribus, in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam corpus esse sine spiritu. Sexsus mensis est, ex quo Roxane prægnans est.*

est. Optamus ut marem enitatur: cuius regnum
 Diis approbantibus futurum, quandoque adoleve-
 rit. interim a quibus regi velitis, destinate. Hæc
 Perdicca. Tum Nearchus: Alexandri sanguinem
 ac stirpem regis maiestati convenire, neminem,
 ait, posse mirari: exterum expectari nondum or-
 tum Regem; & qui jam sit, præteriri, nec animis
 Macedonum convenire, nec tempori rerum. Esse
 è Barsine filium Regis, huic diadema dandum.
 Nulli placebat oratio. Itaque suo more hastis scu-
 ta quatientes, obstrepere perseverabant. Jamque
 prope seditionem pervenerant; Nearchus pervica-
 cius tuente sententiam. Tum Ptolemæus, Digna
 prorsus est soboles, inquit, quæ Macedonum impe-
 ret genti, Roxanes vel Barsines filius, cuius nomen
 quoque Europam dicere pigebit, maiore ex parte
 captivi. Cur Persas vicerimus, ut stirpi eorum ser-
 viamus? quod iusti illi Reges Darius & Xerxes tot
 millium agminibus tantisque classibus nequicquam
 petiverunt. Mea sententia hæc est, ut sede Alexan-
 dri in regia posita, qui consiliis eius adhibebantur,
 coeant, quoties in commune consulto opus fuerit.
 eoque, quod major pars eorum decreverit, stetur.
 Duces Præfectique copiarum his pareant. Ptole-
 mæo quidam, potiores Perdiccæ assentiebantur.
 Tum Aristonius orsus est dicere, Alexandrum con-
 sultum, cui relinqueret regnum, voluisse opti-
 mum deligi. iudicatum autem ab ipso optimum
 Perdiccam, cui annulum tradidisset. Neque enim
 unum eum assedisse morienti, sed circumferentem
 oculos, ex turba amicorum delogisse cui traderet.
 Placere igitur, summam imperii ad Perdiccam de-
 ferri. Nec dubitavere, quin vera censeret. Itaque
 universi procedere in medium Perdiccam, & Re-
 gis annulum tollere iubebant. Hærebat inter cu-
 piditatem, pudoremque, & quo modestius quod
 appetere.

appetebat, expectaret, pervicacius oblaturus esse credebat. Itaque cunctatus, diuque quid ageret incertus, ad ultimum tamen recessit, & post eos, qui sederant proximi, constitit. At Meleager unus è ducibus confirmato animo, quem Perdices cunctatio exexerat, Nec Dii siverint, inquit, ut Alexandri fortuna, tantique regni fastigium in istos humeros ruat, homines certe non erent. Nihil dico de nobilioribus quam hic est, sed de viris tantum, quibus invitis nihil perpeti necesse est. Nec vero interest, Roxanes filium, quodcumque genitus erit, an Perdiccam Regem habeatis, cum iste sub tutela specie regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei Rex placet, nisi qui nondum natus est. Et in tanta omnium festinatione, non iusta modo, sed etiam necessaria, exactos menses solus expectat, & iam divinat mare esse conceptum, quem vos dubitatis paratum esse, vel subderes. Si medius-fidius Alexander hunc nobis Regem pro se reliquisset, id solum ex his, quæ imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad diripiendos thesauros discurritis? harum enim opum regiarum utique populus est hæres. Hæc elocutus, per medios armatos erupit. Et qui abeunti viam dederant, ipsum ad prænuntiatam prædam iequebantur.

7. Jamque armatorum circa Meleagrum frequens globus erat, in seditionem ac discordiam versa concione: cum quidam plerisque Macedonum ignotus ex infima plebe, Quid opus est, inquit armis, civilique bello, habentibus Regem, quem queritis? Arideus Philippo genitus, Alexandri paulo ante Regis frater, sacrarum caerimoniæque consors modo, nunc solus hæres, præteritur à vobis. Quo merito suo? quidve fecit, cur etiam gentium communi jure fraudetur? Si Alexandro similem queritis, nunquam reperietis. Si
proxi-

Preximum, hic solus est. His auditis, concio primo silentium velut iussa habuit. Conclamant deinde pariter, Aridzum vocandum esse, mortemque meritos, qui concionem sine eo habuissent. Tum Python, plenus lacrymarum, orditur dicere. Nunc vel maxime miserabilem esse Alexandrum, qui tam bonorum civium militumque fructu & praesentia fraudatus esset: nomen enim memoriamque Regis sui tantum intuentes, ad caetera caligare eos. Haud ambigue in juvenem, cui regnum destinabatur, impensa proba, quae * magis ipsi odium, quam Arido contemptum attulerunt, quippe dum miserentur, etiam favere coeperunt. Igitur non alium se, quam eum, qui ad hanc spem genitus esset, regnare passuros, pertinaci acclamatione declarant, vocarique Aridzum jubent. Quem Meleager, infestus invisusque Perdicæ, strenue perducit in Regiam, & milites Philippum consalutatum Regem appellant. Ceterum hæc vulgi erat vox, principum alia sententia. E quibus Python consilium Perdicæ exequi coepit, tutoresque destinat filio ex Roxane futuro, Perdiccam & Leonatum stirpe regia genitos. Adjecit, ut in Europa Craterus & Antipater res administrarent. Tum iuramentum à singulis exactum, futuros in potestate Regis geniti Alexandro. Meleager haud injuria metu supplicii territus, cum suis secesserat. Rursus Philippum trahens secum, irrupit in regiam, clamitans suffragari Reipub. de novo Rege paulo ante concepto: robur ætatis experirentur, modo stirpem Philippi, & filium ac fratrem Regum duorum sibimet ipsis potissimum crederent. Nullum profundum mare, nullum vastum fretum, & procellosum, tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet, utique si nova & brevi duratura libertate luxuriat. Pauci Perdic-

ex modò electo, plures Philippo quam speraverat, imperium dabant. Nec velle, nec nolle quidquam diu poterant, pœnitebatque modo consilii, modo pœnitentiæ ipsius: ad ultimum tamen in stirpem regiam inclinavere studiis. Cesserat ex concione Aridaüs principum autoritate cōterritus: & abeunte illo conticuerat magis quam languerat militaris favor. Itaque revocatus, vestem fratris, eam ipsam, quæ in sella posita fuerat, induitur. Et Meleager thorace sumpto, capit arma, novique Regis satellites sequitur Phalanx hastis clypeos quatens, expletura se sanguine illorum, qui affectaverant nihil ad ipsos pertinens regnum: in eadem domo familiaque imperii vires remansuras esse gaudebant: hæred tarium imperium stirpem regiam vindicaturam. assuetos esse nomen ipsum colere venerarique, nec quenquam id capere, nisi genitum ut regnaret. Igitur Perdicca territus, conclave in quo Alexandri corpus iacebat, obserari iubet. Sexcenti cum ipso erant spectatæ virtutis. Ptolemæus quoque se adjunxerat ei, puerorumque regia cohors. Caterum haud difficulter à tot milibus armatorum claustra perfracta sunt. Et Rex quoque irruerat, stipatus satellitum turbâ, quorum princeps erat Meleager. Iratusque Perdicca, hos qui Alexandri corpus tueri vellent, sevocat: sed qui irruerant, eminus tela in ipsam jaciebant, multisque vulneratis, tandem seniores, demptis galeis quo facilius nosci possent, precari qui cum Perdicca erant cœpere, ut abstinerent bello, Regique & pluribus cederent. Primus Perdicca arma deposuit, ceterique idem fecere. Meleagro deinde suadente ne à corpore Alexandri discederent, insidiis locum quæri rati, diversa regis parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobilissimis juvenum constabat, Perdiccam & Leonatum

natum frequens sequebatur, placebatq; excedere urbe, & tendere in campos. Sed Perdicca ne pedites quidem secuturos ipsum desperabat. Itaque, ne abducendo equites abruptisse à cætero exercitu videretur, in urbe substitit.

8. At Meleager Regem monere non destitit, jus imperii Perdiccæ morte sancieadum esse, ne occupetur impotens animus rerum novarum: meminisse eum, quid de Rege meruisset. Neminem autem ei satis fidum esse quem metuat. Rex patiebatur magis, quam assentiebatur. Itaque Meleager silentium pro imperio habuit; misitque Regis nomine qui Perdiccam accerferent. Iisdem mandatum, ut occiderent, si venire dubitaret. Perdicca nuntiato satellitum adventu, sedecim omnino pueris regis cohortis comitatus, in limine domus suæ constitit, castigatosque, & Meleagri mancipia identidem appellans, sic animi vultusque constantia terruit, ut vix mentis compotes fugerent. Perdicca pueros iussit equos conscendere; & cum paucis amicorum ad Leonatum pervenit, jam firmiore præsidio vim propulsaturus, si quis inferret. Postero die indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum: & Meleagri temeritatem armis ultum ire decreverant. Atque illi cum Regem adissent, interrogare eum cœpere, an Perdiccam comprehendi ipse iussisset. Ille, Meleagri instinctu se iussisse, respondit. Cæterum non debere tumultuari eos: Perdiccam enim vivere. Igitur concione dimissa, Meleager equitum maxime defectione perterritus, inopisque consilii (quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico paulo ante intenderat) triduum fere consumpsit incerta consilia volvendo. Et pristina quidem regis species manebat, Nam & legati gentium Regem adibant. & copia.

copiarum duces aderant, & vestibulum satellites armatique compleverant. Sed ingens sua sponte mœstitia ultimæ desperationis index erat; suspectique invicem, non adire propius, non colloqui audebant: secretas cogitationes intra se quoque volventes: & ex comparatione Regis novi desiderium excitabatur amissi. ubi ille esset, cujus imperium, cujus auspiciū, secuti erant, requirebant. Destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expetituras tor cladium suarum pœnas quandoque oblata esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatur, equites qui sub Perdicca essent, occupatis circa Babylonem campis, frumentum, quod in urbem invehebatur, retinuisse. Itaque inopia primum, deinde fames esse cœpit. Et qui in urbe erant, aut reconcilian- dam gratiam cum Perdicca, aut armis certandum esse censebant. Forte acciderat, ut qui in agris erant, populationem villarum vicorumque veriti, confugerent in urbem: oppidani, cum ipsos alimenta deficerent, urbe excederent, & utrique generi tutior aliēna sedes quam sua videretur. Quorum consternationem Macedones veriti, in regiam cœunt, quæque ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti, de finiēda discordia, armisque ponendis. Igitur à Rege legatur Pafas Theſſalus, & Amisſas Megalopolitanus, & Perilaus. qui cum mandata Regis edidissent, non aliter posituros arma equites, quam si Rex discordiæ autores dedidisset, tulere responsum. His renuntiatis, sua sponte milites arma capiunt. quorum tumultu è Regia Philippus exciſus, *Nihil inquit, seditione est opus: nam inter se certantium præmia, qui quieverint, occupabunt. Simul mementote rem esse cum civibus, quibus spem gratiæ cito abrumpere, ad bellum civile properan-*
tium

tium est. Altera legatione, an mitigari possent, experiamur: & credo nondum Regis corpore sepulto ad praestanda ei iusta omnes esse coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quam exercere civium sanguine. Et, si nulla alia concord & spes est, oro, quaeque, eligite potiolem. Obortis deinde lacrymis, diadema detrahit capiti, dextram, qua id tenebat, protendens, ut, si quis se digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem spem indolis ante eum diem fratris claritate suppressam, ea moderata excitavit oratio. Itaque cuncti instare coeperunt, ut quae agerasset, exequi veller. Eosdem rursus legat. peturos ut Meleagrum tertium ducem acciperent. Haud egre id impetratum est. Nam & abducente Meleagrum Perdicca à Rege capiebat, & unum duobus imparem futurum esse censebat. Ig'itur Meleagro cum phalange obviam egresso, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Utrumque agmen, mutua salutatione facta, coit, in perpetuum (ut arbitrabantur) concordia & pace firmata.

¶ Sed iam fatis admovebantur Macedonum genti bella civilia. Nam & insociabile est regnum, & à pluribus expetebatur. Primum ergo collegere vires, deinde disperferunt; &, cum pluribus corpus, quam capiebat, onerassent, cetera membra deficere coeperunt: quodque imperium sub uno stare potuisset, dum à pluribus sustinetur, ruit. Proinde jure meritoque populus Romanus salutem se principi suo debere proficitur; cui nostris, quam pene supremam habuimus, novum sidus illuxit. Hujus hercule, non solis ortus, lucem caliganti reddidit mundo, cum sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantum tempestatem subita serenitate discussit? Non ergo revire-

scit

cit solum, sed etiam flōret imperium. Absit modo invidia, excipiet huius seculi tempora ejusdem domus, utinam perpetua, certe diuturna posteritas. Cæterum, ut ad ordinem, à quo me contemplatio publicæ felicitatis averterat, redeam; Perdicca unicam spem salutis suæ in Meleagri morte deponebat: vanum eundem & infidum, celeriter, quæ res novaturum, & tibi maxime infestum, occupandum esse. Sed alia d simulatione consilium premebat, ut opprimeret incautum. Ergo clām quosdam ex copiis, quibus præerat, subornavit, ut quasi ignoraret ipse, conquererentur palam, Meleagrum æquatum esse Perdiccæ. Quorum sermone Meleager ad se relato, furens ira, Perdiccæ, quæ comperisset, exponit. Ille, velut nova re exterritus, admirari, quæri, doctisquæ speciem ostentare ei cœpit. Ad ultimum convenit, ut comprehenderentur tam seditiosæ vocis autores. Agit Meleager gratias, amp'exusque Perdiccam, fidem ejus in se ac benevolentiam collaudat. Tum communi consilio rationem opprimendi noxios inveniunt. Placet exercitum patrio more lustrari: & probabilis causa videbatur, præterita discordia, Macedonum Reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissæ canis viscera ultima in campo, in quem deduceretur exercitus, ab utraque abjicerentur parte. Intra id spatium armati omnes starent, hinc equites, illinc phalanx. Itaque eo die, quem huc sacro destinaverunt, Rex cum equitibus elephantisque constiterat contra pedes, quæ Meleager præerat. Jam equestre agmen movebatur, & pedes subita formidine ob recentem discordiam, haud sane pacati quidquam expectantes, parumper addubiravere an in urbem subducerent copias: quippe pro equitibus planities erat. Cæterum veriti, ne temere commilitonum fidem damna-

rent,

rent, subsistere, pręparatis ad dimicandum animis, si quis vim inferret. Jam agmina coibant, parvumque intervallum erat, quod aciem utramque divideret. Itaque Rex cum una ala obequitare peditibus cępit, discordię autores, quos tucri ipse debebat, instinctu Perdicę ad supplicia deposcens: minabaturque, omnes turmas cum elephantis inducturum se in recusantes, stupebantque improviso malo pedites. Nec plus in ipso Meleagro erat aut consilii aut animi. Turissimum ex pręsentibus videbatur exspectare potius quā movere fortunam. Tum Perdicca, ut torpentes & obnoxios vidit, trecentos fere, qui Meleagrum erumpentem ex concione, quę prima habita est post mortem Alexandri, secuti erant, à cęteris discretos, elephantis in conspectu totius exercitus obicit; omnesque belluarum pedibus obruti sunt, nec prohibente Philippo, nec autore, apparabat: quę, id modo pro suo vindicaturum, quod approbasset eventus. Hoc bellorum civilium Macedonibus & omen, & principium fuit. Meleager sero intellecta fraude Perdicę, tum quidem quia ipsius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus stetit: at mox, damnata spe salutis, cum eius nomine, quem ipse fecerat Regem, in perniciem suam abutentis videret inimicos, confugit in templum. Ac, ne loci quidem religione defensus, occiditur.

10. Perdicca, perducto in urbem exercitu, consilium principum virorum habuit, in quo imperium ita dividi placuit, ut Rex quidem summam ejus obtineret: Satrapes Ptolemaus, Aegypti & Afię gentium, quę in deditioe erant. Laomedoni Syria cum Phœnice data est: Philotę Cilicia destinata: Lyciam cum Pamphylia & majore Phrygia obtinere jussus Antigonus. In Cariam

Cassander,

Cassander, Menander in Lydiam missi. Phrygiam minorem Hellesponto adjunctam, Leonati provinciam esse iusserunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cecidit. Præceptum est, ut regionem eam usque ad Trapezum defendere, bellum cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperium. Python Mediam, Lyfimachus Thraciam, appositæque Thraciæ Ponticas gentes obtinere vult. Qui Indix, quique Bactris & Sogdianis, cæterisque, aut Oceani, aut Rubri maris. accolis, præerant, quibus quisque finibus habuisset, imperii etiam jus obrineret. Derretum est, ut Perdicca cum Rege esset, copiisque præesset, quæ Regem sequebantur. Credidere quidam, testamenti Alexandri distributas esse provincias, sed famam eius rei (quam ab autoribus tradita est) vanam fuisse comperimus. Et quidem suas quisque opes, divisis imperii partibus, tuebantur, quas ipsi fondaverant, si unquam adversus immodicas cupiditates terminus staret. quippe paulo ante Regis ministri, specie imperii alieni procurandi, singuli ingentia invaserant regna, sublatæ certaminum causis cum & omnes eisdem gentis essent, & à cæteris sui quisque imperii regione diceret. Sed difficile erat eo contentos esse quod obiulerat occasio: quippe sordent prima, cum maiora quæque sperantur. Itaque omnibus expediri videbatur auge e regna, quam fuisset accipere. Septimus dies erat, ex quo corpus Regis jacebat in solo; curis omnium ad formandum publicum statum à tam solenni munere aversis. Et non aliis quam Mesopotamiæ regioni fervidior æstus exstitit: adeo ut pleraque animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat. Tantus est vapor solis, & cæli, quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum & rari sunt, & incolentium fraude celantur. Ipsius usus pater, ignotus

ignotus est advenis. Ut tandem curare corpus ex-
animum amicis vacavit, nulla tabe, ne minimo
quidem livore corruptum videre qui intraverant.
Vigor quoque, qui constat ex spirita, non desti-
tuerat. Itaque Aegyptii Chaldæique jussi corpus
suo more curare, primo non sunt auti ad movere,
velut sp. ranti, manus: deinde precati ut jus faq;
esset mortalibus attrectare eum, purgare cor-
pus repletumque est odoribus. Aureum solium,
& capiti adjecta fortune ejus insignia Veneno
necatum esse credere. Plerique, filium Antipatri
inter ministros. Jollam nomine, patris jussu de-
disse. Sape certe audita erat vox Alexandri, Anti-
patrum regionem affectare fastigium, majoremque
esse præfecti opibus, ac titulo Spartaniæ victoriæ
inflatum, omnia à se data asserentem sibi. Crede-
bant etiam, Craterum cum veterum militum
manu ad interficiendum eum missum. Vim au-
tem veneni, quod in Macedonia gignitur, talem
esse constat, ut ferrum quoque exurat, ungulæ ju-
menti duntaxat patiens esse constat. Stygem ap-
pellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat.
Hoc per Cassandrum allatum traditumque fratri
Jollæ, & ab eo supremæ Regis potioni inditum,
Hæc, utcumque sunt tradita, eorum, quos rumor
asperferat, mox potentia extinxit. Regnum Ma-
cedoniæ Antipater, & Græciam quoque invasit.
Soboles deinde excepit, interfectis omnibus qui-
cunque Alexandrum etiam longinqua cognatio-
ne contigerant. Cæterum corpus ejus à Ptole-
mæo, cui Ægyptus cesserat, Memphim, & inde
paucis post annis Alexandriam, translatum est,
omnisque memoriæ ac nomini honos habetur.

F I N I S.

JANI

JANI RUTGERSII EMENDATIONES

ALIQVOT
IN Q. CURTIO.

LIBRO III.

PAg. 20. vers. 21. *Cultu haud sane à vilioribus
vulgatisque usu abhorrens. Lego, vulgati-
que usus.*

Pag. 38. vers. antep. *Dein Deum templa ruinis et
ignibus esse deleta. Ita vetusti impressi. Modius ex
vestigiiis membranarum suarum edidit. Dedita
deu templa. Legendum dedicata, non dedita.*

Pag. 42. vers. 5 *Equi pariter equitesque Per-
sarum, scire laminarum ob id genus grave, agmen,
quod celeritate maxime constat, agre moliebantur,
quippe in circumagentis equis suis Thessali multos
occupaverant. Sic veteres Editiones ante Modia-
nam Lego, serie laminarum graves, id genus ag-
minis, quod celeritate maxime constat, agre molie-
bantur. quippe in circumagendus equis suis Thessali
multo occupaverant. Genus agminis quod celeritate
maxime constat, est id, quod Græci μετ. βαλῶν
vocant, aut certe simile. Est autem usus voce
occupo eodem modo, quo Varro apud Nonium:
Quod si Achæon occupasset, & ipse prius suos canes
comedisset, & non nug & altatoribus in theatro
fieret. Hoc ergo dicit, Barbaros ferreis tunicis gra-
ves suos agre circumegisse; quod tam expedite fa-
ciebant Thessali, ut longe Barbaros anteverterent.
Aliquanto post,*

Pag.

Pag. 46. vers. 9. de Darii filiabus, *Virgines reginæ excellentis formæ tam sancte habuit, quam si eodem, quo ipse, parente gentis forent.* Ita Modius. Lego, *Virgines regias.*

Pag. 48. vers. 16. *Vehicula quoque à suis destituta ingentis opulentia plena* Mod Ed. *gentis opul.* Lego, *vehicula quoque suis destituta agentibus.* Tantum enim terrorem Barbarorum fuisse vult, ut omnia, etiam vehicula quibus eorum opes portabantur, relquerint, id solum agentes, ut seipsos fuga servare possent. Dixit autem agentes pro aurigis: eodem modo quo Ovidius in Phaëthontis fabula, *Non aget hos currus.*

LIBRO IV.

Pag. 69. vers. 29. *Lingua gravius castigatur, quam ullum probrium: nec magnam rem magis sustineri posse credunt ab eo, cui tacere grave sit.* Puto legendum, *Magis, & hoc fortasse tam certum est, ut probatione non indigeat.* Paulo post.

Pag. 71. vers. 24. *Linqui deinde animo, & submittere genu.* Puto, *submitte.*

Pag. 78. vers. 3. *Africæ deinde, quæ Ægypto iuncta est, præpositus Apollonius: vestigalibus eiusdem [Africæ] Ægyptique Clemens.* Posterius *Africæ* glossema est, de eodem igitur

Pag. 90. vers. 2. *In laevo cornu Bactriani ibant equites mille admodum: Dabæ totidem, & Arachosii, Suanique quatuor millia explebant.* Ita Modii codices: sed scribendum, *Susianique, aut Susique.* Arrianus libro III: Τὰ μὲν ὀπίσθιον αὐτῶν χίλιαι οἷς Βάκτροι ἰππεῖς εἶχον, καὶ ξυὺ αὐτοῖς Δάαι καὶ Ἀραχῶται. ὅπῃ δὲ τῆτοις Πέρσαι ἰστίαχαι, ἰππεῖς τε ὅμῃ καὶ πεζοὶ ἀναμεμιγμένοι.

μυρρίδοι, καὶ Σέστοι ὅτι Πίρραις, καὶ ὅτι Σά-
στοις Κασέστοι.

LIBRO V.

Pag. 128. vers. 17. *Cyrus Pasergadum urbem con-*
diderat, quam Alexandro præfectus eius Globa-
res tradidit. Alias, Gobares. Legendum, Choba-
res; ut libro VII. pag. 195.

Pag. 139. vers. 13. *Profususque mutuis lacrymis*
inherentem sibi avelli iussit. Ita scribo; non persu-
sis, aut persusus denique.

LIBRO VI.

Pag. 157. vers. 14. *Crebri namque nodi nudave-*
rant stipites. & in se implicati arborum rami sus-
penfis circuli similes lente vicine frustrabantur
ictus. Delendum est & nodi, quod librarius ob
sequentis vocis similitudinem importune ite-
verat. Totum igitur locum lego hoc modo: Cre-
bri namque nodaverant stipites, & in se implicati
arborum rami, &c.

LIBRO VII.

Pag. 214. vers. 20. *Hæc Barbarus. Contra rex,*
fortuna sua, & consilium eorum, se usurum esse re-
spondit. Legendum est, suorum, non enim Scythar-
um, sed Macedonum suorum, consilio se usurum
dicit.

LIBRO VIII.

Pag. 265. v. pen. lego: *Ipse Porus humana ma-*
gnitudinis prope excesserat normam; non, ut vulgo,
formam.

LIBRO IX.

Pag. 274. vers. 10. *Phegelis erat gentis proxime rex, &c.* Quod si verum id ejus principis nomen est, non video quomodo mox Curtius Orbilii ferulam effugiat, iis verbis : *Percontatus igitur Phegela, quæ noscenda erant.* A *Phegelis* enim non nisi *Phegelin*, & *Phegelida*, declinari potest. Ego scribendum puto : *Phegel, is erat gentis proxime rex, qui, &c.* Apud Diodorum quoque, quo loco autēs ἦ ἐστι τῆς Φηγίης δυναστείας ἐν Βαβυλῶν legitur, Φηγίης legendum est. Nusquam securius grassata est veterum librariorum audacia, quam in propriis virorum ac foeminarum nominibus depravandis. Nec difficile esset aliquot centumbris exemplorum id ostendere, etsi & res ipsa pervulgata, & mihi alio quodam loco dicendum foret.

LIBRO X.

Pag. 307. vers. 20. *Igitur Mesopotamiae pratoribus imperavit, materia in Libano monte caesa devehcta, & ad urbem Syriae Capsagas, ingentium carinas navium ponere, septiremes omnes esse, deducique Babylonam.* Etiam hoc loco vocula ob precedentis similitudinem inepte repetita est. Ea igitur ejecta, lego hoc modo : *septiremes omnes, deducique Babylonam.* Hæc erant, quæ in Curtio emendasse mihi visus sum. Plura poteram, sed & cuius obvia sunt : & erunt, quibus hæc quoque nimia videbuntur.

JOSEPHI SCALIGERI

Palmaria Correctio.

Lib. III. p. 25. vers. 21. *Distinguebant internitentes gemmae jugum; ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia; quorum alterum pacis, alterum belli gerebat effigiem.* Interpolata à sciolis lectio. Veteres editiones habent: *quorum alterum in alterum belli gerebat effigiem.* Quare non dubitabis cum Scaligero emendare, *quorum alterum Nini, alterum Belis gerebat effigiem.* Per Ninum Assyriæ, per Belum Babylonis imperium conjunctum innuebant currus Darii artifices.

F I N I S.

JOHANNIS LOCCENII

Index Philologicus,

In quo variores Curtii dictiones, vel quarum sensus non omnibus liquidus esse queat, explicantur & illustrantur.

A.

Abdicari patrem, novè & acutè dictum, aliàs abdicantur liberi, non patres, qua voce insolentia Alexandri notatur, contempto Philippo Ammonem sibi patrem optantis. Freinshemius Indice Curtiano. Livius tamen lib. xl. ita etiam loquutus est: *Eum sibi, te abdicato patre, in locum suum substituit.*

Abhorrere, pro discrepare, differre, aut alienum esse. Sic Tullius in Partit. Orat. *Verba ponenda sunt, quæ vim habeant illustrandi, nec abusu sint abhorrentia.* Livius lib. 21. *Gallos haud sanè multum linguâ moribusque abhorrentes.* Suetonius in Nerone c. 43. *Multa & immania, verùm non abhorrentia à sua natura creditur destinasse.* Vlpianus l. 6. Sect. 3. commun. præd. *A qua non abhorret, quod Marcellus libro sexto Digestorum scribit. & Marcellus in l. 66. de Reg. jur. Desinit debitor esse is qui nactus est exceptonem iustam, nec ab æquitate naturali abhorrentē.*

Abstergere remos, idem quod *παρασπένναι*, abrumperè, frangere, Lipsius Elector. 2. 19. notat esse nauticam & maritimam dictionem, nec aliud signare quam transversæ navis hostilis impetu & transcurso remos perfringere, auferre & velut puram ab iis reddere. Livius *detergere remos* eodem

dem sensu dixit lib. 28. *Unius navis impetu lateris alterius remos deterfit, & alii.*

Acinaces, gladius Persicus reflexus, vide Freinsheimii Indicem Curtianum in *Acinaces*.

Admodum. omnino, planè. Aliquando idem quod *circiter*. vid. Ind. Berneggeri in Justinum in v. *Admodum*.

Alstruere, pro *instruere*. Lib. x. i, 27. *Gentis ejusdem levissimos falsis criminibus adstruxit*, quod tamen minus usitatum est; nisi sit legendum *instruxit*, vel *adstrinxit*. Vid. Freinsheim, hic, & in Indice.

Eternæ sordes. pro induratis ac diuturnis sordibus. vid. Freinsheimii Comment. in Curt. 4 1, 22.

Agema, certum agmen delectorum hominum, equitum aut peditum, ab ἀγω duco derivatum. Herm. Hugo lib. 111. de milit. equest. cap. v. larè.

Aggeraretur spartum, quædam editiones exaggeraretur habent, sed rectius prius, pro *aggere* compleretur, extolleretur. Ita Tacitus 1. Annal. *Angustus is trames vastas inter paludes & quondam à L. Domitio aggeratus*. Phædrus in Fab p. m. 64. *Quadrantes aggerare*, pro *coacervare*, *accumulare*.

Alacer gaudio. Est pleonasmus abundantiam gaudii signans. Eodem modo Livius lib. 10. *Adesse consulem, adesse legiones gaudio alacres fremunt*. & alibi. Plinius paneg. *Latius gaudio*. Noster lib. 111. *Castra omni opulentia ditia*.

Ante rationem. Est Græcismus, πρὸ τοῦ λόγου, *potior ratione*. Sallustius bello Catilin. c. 53. de Gallis: *Gloria belli ante Romanos fuisse*. Et ad Salustii imitationem Tacitus 1. Annal. de Cn. Lentulo; *Is ante alios ætate & gloria belli*. Idē 1111. Annal. *Nullos mortuorum armis aut fide ante Germanos esse*. Livius lib. 29. *Ante omnes barbaros Numidæ effusi in Venerem*, i. e. magis quam omnes barbari.

Aquam

Aquam ipsam terramque populantium. Vid. inf. in *Populantium a. i. t.*

Argentum factum, unde quid effectum est, in laminas & vasa redactum, opponitur infecto vel rudi, quod adhuc in massa est. Confer l. 27. D. de auro & arg. leg. & ibi Grot. Cuiac. 10. Obys. 18.

Arictare in terram, percutere, protrudere in terram, unde tropus sit desumptus, patet. Seneca saepius, Plautus, & alii nonnulli quoque ea voce sic usi.

Armamaxe, vid. in *Harmamaxe.*

Attonita mentis mulier, pro instinctu d' vino afflata, vel, ut Arrianus habet in sua historia, *κῆρος ἐκ τοῦ οἴνου πρὸς ψυχήν.*

Audacia quoq; qua maximè viguit, ratio minui potest &c. Prafero hic Freinsheimii lectionem: *Audacia q. q. m. v. admiratio m. p.* & eruentis inde hunc commodum sensum: Nullo magis quam audaciae nomine celebrem fuisse Alexandrum, sed ita in potestate habuisse fortunam, ut ejus rei admiratio valde hinc minui possit. Nemo enim merito audax dicitur, qui nullo periculo quicquid vult conficit. Jam autem Alexandro ita successerunt omnia, ut ex eventu rem aestimantibus omnia ejus opera videantur facilia fuisse. Posset tamen (ut ibid. addit) eadem forte sententia erui, nihil mutata lectione pristina, si *rationem* capias pro calculo, summa, aestimatione: ut scilicet de audacia Alexandri deirahatur nonnihil, nec tanta fuisse videatur, quanta utique apparuisset, si inimicam etiam fortunam saepius esset ausus lacerare.

Augurantur falsa. Raderus in suo ad Curtium commentario *augurantur* passive pro *divinantur* novo modo à Curtio usurpari notat. unde Freinsheimius suspicabatur *figurantur* pro *augurantur* legendum. Verum Curtius hic vocem *augurari* a-

stivo sensu accipere videtur; ut respondeat *res* explorare, velut in nonnullis editionibus est. Et ita sit sensus: ubi homines vera explorare non possunt, falsa per metum augurantur. Ita Curtius lib. 111. *quidam non ita augurabantur & l. 4. Macedones iter jaciendo operi monstraſſe eam augurabantur.* Alibi: *Vultu eius interrito certam spem victoriae augurabantur.* Ut autem Virgilius *vera augurare dixit 7. Aen. v. 273.*

— *Veri si quid mens augurat, opto.*
ita Curtius ad ejus imitationem, ut videtur, *falsa augurare vel augurari.*

Authoritas. Nihil potestas regum valebat, nisi prius voluisset *authoritas.* lib. vi. i. e. nisi approbasset populus. Ita accipitur in l. 3. de auctoritate & consensu tutorum: *Etiamsi non interrogatus tutor auctor fiat, valet auctoritas ejus, cum se probare dicit, id quod agitur, hoc est enim auctorem fieri.* Confer hic Freinshem.

B.

Bellus probaleni aut belluis marinis accipiuntur. Sic Horatius lib. 111. od. 27.

Scatentem belluis pontum.

Alcimus Avitus lib. 4. ubi de Jona.

Hauſerat hunc valido pervadens bellua viſtu,

Immerſumque mari ventris concluſerat arca.

Confer etiam Sueton. in Augusto cap. 72. in fin. Tac. Germ. c. 17. Sed alibi bellua pro elephante accipitur, ut & apud Ovidium iv. Trist.

Bellua ſervitum tempore viſta ſubit.

& apud Petronium:

— *Bellua dente* —

Ad mortes pretioſa ſuas.

Claudianus lib. 1. de laud. Stilic.

Immani medium veſtaret bellua Porum,

Cetra,

C.

Cetra, scuti genus formatum ferme in cor humanum, quali hodie Mauri utuntur. Lippius lib. 111.

Cibus, quem occupant, satiat. Quædam editiones habent: *cibus, quem occupati parant, satiat.* Sed rectè advertit Freinshemius, hanc lectionem longius à sensu & distone Curtii abesse, profectam ab iis qui quid sit *occupare* minus intelligebant. Est enim hic *cibus occupatus*, subito arreptus, fortuitus, non diu paratus, nec delicatus. Plaro lib. 111. de Rep. *ἄπορον*, Diogenes Laërtius in vita Pythagoræ *ἀπόρου*, Herodianus lib. 1v. *ἀποροῦ* appellat, Claudianus bell. Ger. de Stilicone *raptum cibum* aut *inventum* vocat:

—— *Raptos contentus in armis*

Delibasse cibos.

Lib. 1v. de cons. Honorii: *Inventis utere cibus.*

Noster lib. 111. de Alexandro: *Levi ac parabili cultu corporis esse contentum.* Seneca in excerpt. controverf. *Parabile est quod natura desiderat, & citò apponitur.* Cap. 1. de tranq. an. *cibus parabilis facillique, nihil habens accersiti pretiosive.*

Circumfundi. Quamvis notum sit, authoribus hanc vocem in usu esse pro *Cingi* vel *circumdari*; tamen vel idè hic tangere volui, quod in primâ editione Notarum mearum in Curtii lib. 1v. ubi habetur: *Tantam multitudinem circumfundi paucioribus posse*, legendum putavi: *T. m. circumfundi à paucioribus non posse*, secutus non meam conjecturam, sed Gualtheri lectionem, qui ante ccc. annos & quod excedit, vixit, ac meliore fortè, quam nos Codice Curtii à se ferme ad verbum in versus transcripti usus est, & sic habet:

Addit & à paucis hominum tot millia gentis

Nec circumfundi, nec bello posse moveri.

A paucis Macedonum tot millia militum Darii non posse circumdari. Sed lector eligat sensui convenientius, nihil repugno.

Cogitatum, cogitasse pro conjurationis consilium participasse. vid. Not. Polit. in fine lib. vi. & Bernegger, in Justin. 21, 4, 4.

Colorem ducere, translatè pro referre notam, indolem aut formam rei. Seneca epist. 108. Novimus quosdam qui multis apud Philosophum annis persederunt & ne colorem quidem duxerint. Idem in lib. de tranq. anim. Quæ veras vires parant, expectant annos, donec paulatim colorem diuturnitatis ducent. Seneca Tragicus Hercul. fur. v. 345.

Ducet è genere inclyto

Novitas colorem nostra.

Quintilianus lib. x. Orat. instit. cap. 1. *Optimis adfrescendum est, & multa magis quam multorum lectione firmanda mens & ducendus est color. Videntur laudati authores hoc Maronis ecl. 1x. ante oculos habuisse: Duceret aprici in collibus uva colorem.*

Committere, solidare, conjungere. Ita Ovidius 1. Amor. de Jove in concubitu Alcumenæ:

Commisit noctes in sua vota duas.

Juvenalis sat. 14.

—Dolia nudi

Non ardent Cynici, si fregeris, altera fiet

Cras domus, aut eadè plumbo commissa manebit.

Consternatio pro trepidatione, metu aut tumultu. Seneca de Clem. 1. 25. de tyranno: Privatis nonnunquam consilium, aliàs consternatione publica circumvenitur.

Consulere in quem gravius, gravius quid statuere, vel judicare, gravius cum quo agere. Sallust. bello Jugurth. Ne gravius in eam consulereetur. Justinus 7, 10. Si quid in Cræsum crudelius consulisset. Apulejus 1. Metamorph. benignius in quem consulere.

re. Livius lib VIII. *Vultis crudeliter consulere in-
ditos victosque?*

Continens continuum. Caesar. lib. VII. belli Gall.
Continenti labore omnia hæc superarunt. Velleius
2, 109, 5. *Continentes Herciniæ sylva.* Sic terra di-
citur *continens*, quasi continuum & solidum so-
lum, terra firma.

Convaluisse famam mortis suæ. Convaluisse pro
certam ratam apud barbaros, & confirmatam esse
vid. Curtii verba sequentia 9, 6, 1. Sic in reg. jur. 29.
*Quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis
convalescere, i. e. quod ab initio non valet, postea
non confirmatur.* Lucretius lib. IV.

Ægrotat fama vacillans.

Ibi Gifanius in Indice: *Ægrotat fama tralatè, ut
Græci vocant.*

Curare corpora non solum pro necessario cibo ac
potu reficere accipitur, sed etiam pro lavare, unge-
re, comere. Servius ad illud Virgilii IV. Georg. *Tam
corpora curant* sic observat: *Curare corpus, si de
hominibus dicimus, & de cibo & lavacro intelli-
mus, vel alterutro.* Eginhartus in vitâ Caroli ma-
gai: *Corpus Caroli more soleam lotum & cura-
tum.* Alibi *curare pro mederi.* Et si verbum *cu-
randi* in l. 44. de Verb. signif. accipi interpretes
volunt, quod tamen mihi non videtur: quum
medicamenta *victus* nomine propriè non accipi-
antur.

D:

D*estinare pro designare.* Noster lib IV. *Muris
potentiam destinasset.* Olim hic *designasset* legen-
dum existimabam; sed nunc antepone cum Geb-
hardo & Gronovio Viris Clarissimi, *vid. destinasset.*
vid. Gronov. in erudito opere. Observat. lib. 2.
cap. 8. ubi ostendit *urbis future muros potentia desti-
nasset* (sic enim legit) idem esse quod *potentia si-
gnasset.*

P 5

gnasset

gnasset circuitum futurorum murorum, idque aliorum authorum similibus locis probat.

Devotis capitibus, morti destinatis capitibus. Horatius lib. 4. od. 14. *Devota morti pectora*. Germanicus in Arat. phanom. *Devotus pax*. Augustus in oratione funebri Marcello nepoti dicta: *Marcellum immatura morti devotum*, apud Serv. ad 3 Æn.

Dignatio pro dignitate vel gratia. In l. 2. Sect. 16. de orig. jur. *Qui eorum maxima dignationis apud populum R. fuerunt* Conf. Bongars. ad lib. 28. Justii, 4. 10.

Dimachæ, in utrumque parati, vel pedites vel equites pugnare, unde *desultorii equites* dicuntur: quales laudat Cicones Homerus odyss. 9. Nostratibus *Draguner*. Adi & hic Freinshemii Commentarium 5, 13, 8.

Dona à nobis data sunt, ne Scytharum gentē ignores, ugun boum, aratrum & sagitta. Dudum hic emendandum notavi: *Dona nobis data sunt*. Cælo delapsa ac data fingeant. Lege Herodot. 4. 5. & Freinshemii hic Commentar. 7. 8. 17.

Doryphori, hastati vel hastas gerentes, erant stipatores vel satellites regis Persarum.

Duo millia crucibus affixi, est synthesis vel enallage generis. Sic Livius lib. x. *Duo millia Etruscorum cæsi*. lb. *Capita conjurationis virgum cæsi ac securi percussi*.

E.

E*quitabilis*, quidam Codices hic habent *equabilis*, perperam. *Equitabilis* hic ἰππικῶν, locus equitationi commodus, cui opponitur *inequitabilis* inivius & impeditus.

Erubesceret fortuna. Quædam editiones habent *erubesceret fortuna*. Et illa lectio ferri potest, si ellipticè intelligas, pro *fortuna causa*, ut notat Vossius

sus in de arte Grammat. lib de construct. cap. 27.

Everberare fluctus, & mare remis everberare. vèrberando quasi repellere, eluctari & superare, sic, Virgilius x. Æn.

It gravis Auletes centenaque arbore fluctus

Verberat assurgens.

Et xii. Æn. — *Clypeumque everberat alis.*

Seneca Medea v. 335.

Bene dissepti fœdera mundi

Traxit in unum Thessala pinus,

Iussitque pati verbera pontum.

Hic verbera sunt remorum ictus, ut interpretes notant. Alibi dixit idem *emoliri fretum*, in Agamemn. v. 471. Plin. paneg. *frangere fluctus, remisque transire obstantia freta.* Livius lib. 17. *Pervicerunt remis.* Ovidius Trist. 1. 9. *evincere dixit.*

Excernere, separare, seligere, Virgil.

Multi jam excretos prohibent à matribus hædos.

Excita sedibus suis moles, scitè pro evocata & coacta multitudine. Manifesta imitatio Livii, lib. v. Quia Etruriam omnem excitam sedibus magna mole adesse Romani crediderant. Similem in modum lib. 27. & 44. Velleius, Lucanus, alii sic quoque loquuntur.

Exoletus. Scortum masculum majoris ætatis & emeriti stipendi. Seneca de provid. cap. 3. Exoletus omnia pati doctus. vid. G. Voss. ad Velleium p. 50.

F.

F *Alcati currus, horum usus hodie exolevit ob causas, quas leges apud Hermaum Hugonem lib. 1. de milit. equ. cap. ult.*

Fiduciarium imperium, quod ad tempus sub fide vel fiducia restituendi conceditur, unde & apud authorem hæc præcedunt verba: Regem temporis gratia statuamus. Confer Grotium in Florum sparsione

sione ad l. à giudice C. de judic. pag. 292.

Fontem aquam solis vocant. Cum Freinshemio malim: *fontem quem solis v.* quod autem iste fons noctu fervidus, meridie calidus fuerit, naturæ mystæ per antiperistasin factum existimant. Conferantur versus Lucretii lib. vi. de hoc fonte Ammonis, lectu digni.

*Esse apud Ammonis sanum fons luce diurnâ
Frigidus, at calidus nocturno tempore fertur.
Hunc homines fontem nimis admirantur, & acris
Sole putant subter terras fervescere raptim,
Nox ubi terribili terras caligine textit.*

*Quod nimis à vera est longè ratione remotum:
Quippe ubi sol nudum contrectans corpus aquai
Non querit calidum superâ de reddere parte,
Cum superum lumen tanto fervore fruatur,
Qui queat hic subter tam crassò corpore terram
Percoquere humorem & calido sociare vaporibus?
Præsertim cum vix possit per septa domorum
Insinuare suum radius ardentibus æstam.
Quæ ratio est igitur? nimirum terra magis quod
Rara tenet circum hunc fontem, quam cætera tel-
lus;*

*Multaque sunt ignis prope semina corpus aquai.
Hinc ubi roriferis terram nox obruit umbris,
Exemplò subitus frigescit terra coitque.
Hac ratione fit, ut, tanquam compressa manu sit
Exprimat in fontem quæ semina cunctis; habet ignis,
Quæ calidum faciunt laticis tactum atq; saporem.
Inde ubi sol radius terram dimovit obortus,
Et rarefecit calido miscente vapore;
Rursus in antiquas redeunt primordia sedes
Ignis, & in terram cedit calor omnis aquai:
Frigidus hanc ob rem fit fons in luce diurna.*

*Fortunam solus omnium mortalium in potestate
habuit. Hoc capiendum de obsequio fortunæ sem-
per*

per Alexandro promptæ, nunquam adversantis, Boet. Indic. Velleian in *Fortuna*. Sed quod Cato Vellejo 2.35, 2. *fortunam semper in potestate habuisse* dicitur, notat in Catone exquabilem utriusque fortunæ moderationem. id. ib. Quod autem in. l. qui testamentum 27. de prob. Scævola ait: *Omnem fortunam in sinu meo habui*, non eo solum sensu, quo in potestate habere dicimur, intelligendum, sed ut occultam & sibi soli creditam, rem ostenderet, velut in sinu gaudere dicimus; ut notat Alciat. lib. 1v. de verb. signif. pag. 102. Cornel. Nepos in Timotheo: *Et ut in sua manu esset fortuna, quò contenderet, pervenit.*

Fremitus undique indignantium querentiumque Colerus in Notis ad Valer. Maxim. lib. 6. cap. 2. *Populus*, inquit, *in concione fremere dicitur, quoties aliquid non approbat.* Imò etiam fremere dicitur, quando aliquid approbat. Utroque enim modo accipitur ab authoribus. Unde addit Curtius: *qualis (fremitus) solet esse multitudinis maximè militaris, ubi aut studio agitur aut ira.* Et Virgil. *Æn.* 5.

*Tum plausu frenituq; virum studiisq; faventum
Consonat omne nemus.*

Livius lib. vi. *Se verò bene sperare partes & de bello & de pace universaque repub. erecto gaudio fremunt.* Et Virgil. viii. *Æneid.* circa finem:

Letitia, Ludisq; via plausuque fremebant.

Furto non prælio opus esse, ut fures nocte plerumque & tenebris ad furandum uti solent, ira clandestinam & nocturnam hostium invasionem sentè furto comparat: qualem etiam Xenophon. lib. 1v. de Exped. Cyri p. m. 334. *ἄπορτὸν* vocat. Et Tacitus Agricola: *Unam legionem furto noctis aggressus, cui opponitur aperte vel luce pugnare.* Ovid. 13. *Metamorph.* fab. 1.

— *Furtis incautum decipit hostem :
Luce nihil gestum est.*

Virgilius x Æn. de Mezentio :

— *Haud furto melior, sed fortibus armis.*

Claudianus Paneg. de vi. Consul Honor.

Manifestaque praelia furtis.

G.

Gordius nodus pro re inexplicabili aut difficili. Cicero lib. 3. ep. 11. *Incideramus in difficilem nodum.* Livius lib. xl. *Nodum erroris exsolvere.* Seneca c. x. de tranq. *At in aliquod genus vitæ difficile incidisti, & tibi ignoranti vel publica fortuna vel privata laqueum impexit, quem nec solvere possis nec abrumpere.* Vid. Erasmi Adag. *Nodus Gordius.* Item: *Nodum solvere.*

H.

Hammon vel Ammon Jupiter, non ab ἄμμος arena, quod in arenoso Libyæ loco colebatur, ita dictus est, ut Græci volebant, sed à Chamo vel Hammo filio Nox, qui migrans in Africam, istius regni primus conditor (unde & regio Chami Ægyptus à Davide Psal. 106. vers. 22. dicitur) pro Deo deinceps à gente superstitiosa cultus est. Quod autem arietis cornua ipsi attributa, hoc quidam ab involutis oraculi ejus responsis, quidam à potentia ejus deducunt. alii inde, quod antequam inter deos relatus, in bello, loco galeæ cornua arietis usurparit. Alii splendorem repræsentasse volunt, ut cornua Moïsis, velut vulgò loquuntur; alii, ut ostenderetur Nox esse filius qui primum & alterum mundum vidit. Arnobius lib. vi. hoc lascivix artificum imputat. Alii, quod locus in quo erat templum Ammonis, creditur arietis indicio patuisse primis incolis. Adeantur Vossius lib. 1. c. 32. lib. 2. cap. 11. de orig. & progressu idololat. Borchart. Geograph. sac. part. 1. lib. 1. cap. 1. p. 7, 8, 9. lib.

lib. iv. cap. 30. Freinshem in Curt. 4. 7. 5. 21. 23. Paschalius de Coronis lib. 10. c. 4. Anselmus Boetius de Lapid. & gemm. lib. 2. cap. 246. Alexander verò qui se Jovis filium jactabat, in nummis corniger ad imitationem patris apparet.

Harmamaxæ, lecticæ aut carruchæ muliebres. vid. Briffon. lib. 2. de regno & ritibus. Pers. Freinshem. ad Curt. 3. 3. 23.

Horti pensiles. Eos Strabo lib. xvi. Geograph. prolixè describit. Quamvis autem Diodorus Siculus noiet, regem *ῥοὺν ἡμῶν πᾶλλαν*, in gratiam pallacæ aut pellicis, quæ erat loco conjugis, aut concubina, extruxisse; tamen Berosus apud Josephum author, ut videtur, verior est, [& eo reipexisse videtur Curtius] Nabuchodonosorem in gratiam conjugis suæ, quæ in Montanis Mediæ educata, sylvis in edito litis delectabatur, extruxisse. Conferatur Cuneus lib. 1. de repub. Hebr. cap. xv.

I.

Jactura, jactus mercium. Ita Actor. 27. v. 18. & in l. 2. Sect. 2. & l. 4. ad legem Rhodiam de jactu accipitur. Inde illa dictio *jacturam facere*. Erasmus in colloq. in Naufragio: *Proiecta sunt in mare plurima vasa plena preciosis mercibus. hoc verè erat jacturam facere.*

Ictus fortune. Elegans translatio ab ictu gladiatorum. Sic Lucanus lib. v. de Pompejo M.

---- *Dubium trepidumque ad prælia Magne*

Te quoque fecit amor, quod nolles stare sub ictu Fortune.

Et Ovidius 2. de Ponto El. 7.

Sic ego continuo fortune vulneror ictus.

Seneca ep. lxxx. *Vt fortune ictus invictus excipiat.* Quintilian. declam. 111. *Sub ipso fortune minantis ictu stare securum.* Claudianus de bell. Gildon.

--Dubio

— *Dubio stabant Romana sub iclu.*

Ignis sacer & aternus Persarum, sacer, quod sacrificiis destinatus: aternus, quod nunquam extinctus, nisi cum morte regis.

Immortales, quod in demortuorum aut è militia dimissorum locum subinde alii sufficerentur, integro semper manente numero, ut Brissoni ex Herodoto notat.

Imperare naves Non est, quod hoc novè dictum putet Erasmus in Indice Curtiano: quum Cornel. Nepos in Conone. Tullius Verrinà quinta & alii authores eadem formulâ sint usi. Est autem rotundius, quam si dicas *iubere parari vel expediri naves.* Frequens etiam authoribus, *frumentum, obfides, pecuniam, milites, tributa imperare.* Apud Varronem lib. iv. de lingua Lat. *Tributum dictum à tribubus, quod ea pecunia, quæ à populo imperata erat, tributum à singulis pro portione census exigebatur.* numquid legendum? *quæ populo imperata erat.*

In Ciliciam fore, pro venturum in C. vid: Bernegger. ad Suetonii Augustum cap. xvi. Vossius in arte Gramm. lib. de construct cap. lxxv. plura huiusmodi formularum exempla collegit.

In consilio habere, & alibi, considerare, aestimare. adi Freinshemii Indicem in *Consilium.*

Indi menses in quinos denos descripterunt dies, &c. De hac ratione Scaliger l. 2. de emendat temp. p. m. 118. ita: Sanè verum est breviores menses esse quam aliorum, cum quinis denis tantum diebus constent. Sed quomodo à luna corniculata, si non etiam à plenilunio alternatim? & si à plenilunio quomodo constant ea, quæ dicit, non ab eo tempore putari, cum implevit orbem sidus quid enim aliud est quam à plenilunio? Rursus si quini deni dies mensi attribuantur, quomodo constanter servabitur ille numerus, ut tandem

tandem rationes lune non labascant, si quidem lunares menses alterni pleni & cavi? De his rebus ita temere etiam doctissimi veterum pronunciare solent. Siquidem semper à luna corniculata, ergo menses non quiniis denis diebus, ut perperam scribit autor aliqui facundissimus (Curtius) sed tricenis & undetricenis alternatim constabant.

Initia Samothracum erant certæ exremoniz mysteriorum vel sacrorum istius populi, quibus initiabantur admittendi in eorum communionem. Vide Scaliger. Animadvers. ad Euseb. pag. 197. & Freinshem. Ind. Curt. in *Inire bellum* & in *Samothracum initia*.

Instinctus, absolute pro instinctu divino, vel potius demonis, quia erat Pythia, de qua ibi loquitur Curtius. Lucanus lib. v. in alio argumento:

Instinctam sacro mentem testata furore.

Intra verba peccare. verbis solis delinquere, ad rem ea non conferre. ut loquitur Terrentius Eunuch. a 4. sc. 6. Tacitus 1 Hist. *Non ultra verba ac voces errare.* Celsus de re med. 3, 18. *Intra verba decipiunt.*

Inveterare peregrinam novitatem, quasi veterem & consuetam reddere. Glossæ Philoxeni: *παλαιός, vetro, invetro.* facile patet, legendum esse: *παλαιός, vetero, invetero.* Aliquando etiam pro antiquare, abrogare accipitur, ut Heb. 8. v. 13. ubi sic vulgata versio: *Diucundo novum veteravit prius.*

Invocare, in testimonium vocare vel advocare, aut simpliciter vocare, per enallagen. Sallust ep. 1. de rep. ord. *Neque quisquam te ad crudeles penas aut acerba iudicia invocat.* Tacitus 2. Annal. *Invocare leges, invocare arma.* In l. 23 quod met. caus. *invocare ius publicum.*

Legere

L.

L Egere terram, prope terram aut litus navigare,
nec alto se committere. Inde translatio ad me-
diocrius status tanquam tutioris electionem, & al-
tiorum fugam, authoribus usitata. Virg. Georg. 2.
ad Mæcenatem;

— *Ades & primi lege litoris oram.*

Servius ita interpretatur; *Fave minora scribenti.*
Illud Maronis Æneid.

Litus ama, et levas stringat sine palmula cautes.

Altum alii teneant;

sic expressit Seneca Tragicus in Agamemnone:

Felix media

Quisquis turbae sorte quietus,

Aura stringit litora iuta,

Timidusque mari credere cymbam

Remo terras propiore legit.

Idem in Tragœd. Hercule Oetxo, v. 694. & seq.
Seneca philosophus ep. 19. *Hic te exitus manet,*
nisi terram legas. Horatius lib. 2. Od. x.

Rectius vives, Licini, neque altum

Semper urgendo, neque dum procellas

Cautus horrescis, nimium premendo

Litus in'quum.

Propertius 1. 3.

Alter remus aquas, alter tibi radat arenas.

Tutus eris.

Et Cato:

Quod potes id tenta nam litus carpere remis

Tutus est multò, quam velum tendere in altum.

Liquidum, certum, clarum, compertum. Fama
ad liquidum non perducitur ibi. Ita Quintilianus
Orat. instit. l. 5 c. 14. *Ad liquidum confectumq; per-*
ducunt. Vellejus lib. 1. *Nequeo temperare mihi, quon-*
iam rem saepe agitatam an meo neque ad liquidum ra-
tione perduclam signem stylo. Seneca epist. 71. dixit
ad

ad liquidum redigere. quod etiam de rationibus bene confectis aut purgatis usurpari solet. In lib. 1. Cod. si secundo nups. mul. *Ad liquidum deducta ratione, omnia restituat.*

Ludibriū, vis aut in iuria illata corpori femineo, vel stuprum. alibi etiam *contumelia* dicitur, ut Terentio Phorm. 2.3. sc. 7. imitatione Græcorum, qui ἰδρυ & ἰδρυζεν eodem sensu dicunt.

Ludibrium oculorum alibi alio sensu, ut facile liquet, dicitur

Lunamque deficere, quum aut terram subiret aut sole premeretur. Hinc Alexander, teste Arriano, 3. 2. 4. Lunæ, Soli & Terræ fecit, ut omnes placatum irer, qui auctores istius deliqui fuisse viderentur.

Lux, naturale solatium eleganter dicitur. Augustinus scim. 1v. de verbis Domini Lunam *noctis solatium* simili elegantia vocat.

Lymphati trépιδυρε cæperunt, quædam editiones habent *lymphari,* i. e. lymphati scimus esse in furorem agi. vid. cl. Buchner. in Prudentii hymnum de Natali Christi pag. 111 112.

M.

Maior patria, Tyrus dicitur *major patria* Carthaginis, quod Carthaginem Tyrii condiderunt. unde Tyrios à Carthaginensibus *parentum loco cultos* ait Curtius. Et Livius lib. xxxi 11. *Anibal prospero excursu Tyrum pervenit, exceptusque à conditoribus, ut altera patria.*

Manus elephanti pro proboscide. Ratio translationis apud Galenum initio libri postremi de usu pattium. *Elephas extrema proboscide tanquam manu omnia contrahat* (πᾶν τὰ μεταχειρίζεται) *res acceptas involvens ea parte, etiam minima ara, qua solet sessoribus suis porrigere.* Non est ergo quod *manum*

num in elephanto miretur Giareanus. Ita Cassiodorus x. Var. 30. Veget. de re milit. 3. 24. usurparunt, quæ loca jam notavit Freinshemius in Indice Curtiano.

Manus ferrea instrumenta quibus in pugna apprehenduntur naves hostium, à forma aut usu sic dictæ: quod manuum fungantur munere. vide Gifanii Indic. Lucrer. in *Manus dextra*, & Freinshemii Notas in Florum 2, 2. 9. x. ubi in l. 12. Sect. 21. de instruct. leg. pro *arpagon* & *amas* emendata, & *hamos*. Vocem tamen *amas* aut *hamas* ferri posse, innuunt loca parallela Sect. 18. d. 1. & l. 3. Sect. 3. de officio præfecti vigil. præsertim quod *hamæ* referrentur inter instrumenta comprimendo igni idonea. Plinius lib. x. epist. 42. ad Trajanum.

Marsyas amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclutus. Fabulantur Marsyam Hyagnidis tibiæcinis filium à Minerva proæctas tibiæ invenisse, & ad lacum prope Celenas cum Apolline cantu certasse, sed ab eo victum, exuviis corporis nudatum, in sui nominis flumen mutatum esse. lege Ovid. l. 6. Metamorph. fab. 5. & alios. Quod autem addit Curtius, hunc fluvium cum extra muros fluit, Lycum appellari, sit ex concursu ejus cum Lyco fl. unde nomen trahit. Strabo lib. v. Liv. lib. 38. Plin. lib. 5. cap. 29.

Meron incolæ appellant. unde Græcis est femur. inde Græci mentiendi traxere licentiam, Jovis femore vel semine Liberum esse celarum.

Mithras sol Persarum V. Indic. Freinshem.

Moliri, magno conatu aliquid movere. vid. Barth lib. xii. Adv. c. 10.

Murices ferreæ, alias tribuli. qui in quacumque devolvantur partem, aculeos pedibus transeuntium infestos protendunt minanturque.

Navigia

X.

Navigia redimita coronis, in victoriz signum.
Q. Calaber lib. xiv. de Gracis Troja rede-
untibus :

Κατὰ γὰρ τὸν ἵππον

Et Propertius lib 3 eleg. 13

Ecce coronata partem tetigere carinae.

Nihil habenti nihil defuit. Hoc est, licet parum habuerim vel nihil, tamen honeste victum querenti necessaria non defuerunt. vid. Auson Pomp. d. ff. verb. lib. 3. in v. Mendicus, ubi Aristophanis versus in hanc sententiam adfert : Sic apud Terentium Gnatho : *Omnia habeo neque quicquam habeo : nihil cum est, nihil desit tamen.*

Nix insolitas rigor multorum adussit pedes, multorum oculis perniciabilis fuit. Frigoris & nivis rigorem urere liquet. Q. Serenas Sammonicus :

Illa quoque usque putes, quæ sunt nive laxa rigent ; nempe cum circumliscendo membra, obnitus suo contrario & colorem contrahit. Aristot. 4. Meteorolog. cap 5. Oculis autem nix perniciabilis est, dum fulgor nivis à sole splendentis percussu suo visum offendit. Jul. Cæs. Scaliger exerc. 73. *Lædunt rerum candidarum species visum, propterea quod multa cum luce visui offeruntur, præsertim repentina illata luce iis, qui dum in tenebris commorati sunt.*

Nomina verius quam auxilia 96. *nihil præter nomina adferre, qui numero magis quam robore aut virtute pollent, nomina solum esse, vel nihil præter nomina adferre scitè dicuntur auctoribus.* Livius lib. 7. *Campani magis nomen ad præsidium sociorum, quam vires cum attulissent, fluentes luxu.* Synesius epist. lxxvi. *milites imbelles divitiarum, nomina vocat.* Civilis ad Batavos l. 4. Hist. Taciti. *Attollerent tantum oculos & inania legionum nomi-*

num in elephanto miretur Glareanus. Ita Cassiodorus x. Var. 30. Veget. de re milit. 3. 24. usurparunt, quæ loca jam notavit Freinshemius in Indice Curtiano.

Manus ferreæ instrumenta quibus in pugna apprehenduntur naves hostium, à forma aut usu sic dictæ: quod manuum fungantur munere. vide Gifanii Indic. Lucret. in *Manus dextra*, & Freinshemii Notas in Florum 2. 2. 9. x. ubi in l. 12. Sect. 21. de instruct. leg. pro *arpagon* & *amas* emendata, & *hamos*. Vocem tamen *amas* aut *hamas* ferri posse, innuunt loca parallela Sect. 18. d. l. & l. 3. Sect. 3. de officio præfecti vigil. præsertim quod *hamæ* referrentur inter instrumenta comprimendo igni idonea. Plinius lib. x. epist. 42. ad Trajanum.

Marfyas amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclutus. Fabulantur Marfyam Hyagnidis tibiæinis filium à Minerva proæctas tibiæ invenisse, & ad lacum prope Celenas cum Apolline cantu certasse, sed ab eo victum, exuviis corporis nudatum, in sui nominis flumen mutatum esse. lege Ovid. l. 6. Metamorph. fab. 5. & alios. Quod autem addit Curtius, hunc fluvium cum extra muros fluir, Lycum appellari, sit ex concursu ejus cum Lyco fl. unde nomen trahit. Strabo lib. v. Liv. lib. 38. Plin. lib. 5. cap. 29.

Meran incolæ appellant. *ungeis* Græcis est femur. inde Græci mentiendi traxere licentiam, Jovis femore vel femine Liberum esse celarum.

Mithras sol Persarum V. Indic. Freinshem.

Moliri, magno cum conatu aliquid movere. vid. Barth. lib. xii. Adv. c. 10.

Murices ferrei, alias tribuli. qui in quacunque devolvantur partem, aculeos pedibus transeuntium infestos protendunt minanturque.

Navigia

X.

Navigia redimita coronis, in victoriæ signum.
Q. Calaber lib. xiv. de Græcis Troja rede-
untibus:

Κρησίδητος ὃ νῆας

Et Propertius lib. 3 eleg. 13

Ecce coronata portum tetigere carinae.

Nihil habenti nihil defuit Hoc est, licet parum habuerim vel nihil, tamen honeste victum querenti necessaria non defuerunt. vid. Auson Pomp. d. ff. verb. lib. 3. in v. *Mendicus*, ubi Aristophanis versus in hanc sententiam adfert: Sic apud Serenium Gnatho: *Omnia habeo neque quicquam habeo: nihil cum est, nihil desit tamen.*

Nix insolitus rigor multorum adussit pedes, multorum oculis perniciabilis fuit. Frigoris & nivis rigorem urere liquet. Q. Serenus Sammonicus:

Illa quoque uesti putes, quæ sunt nive læsa rigent; nempe cum circumstissendo membra, obnitiitur suo contrario & colorem constringit. Aristot. 4. Meteorolog. cap. 5. Oculis autem nix perniciabilis est, dum fulgor nivis à sole splendentis percussu suo visum offendit. J. l. Cæf. Scaliger exerc. 73. *Lædunt rerum candidarum species visum, propterea quod multa cum luce visui offeruntur, præsertim repentina illata luce iis, qui dum in tenebris commorati sunt.*

Nomina verius quam auxilia 96. nihil præter nomina adferre, qui numero magis quam robore aut virtute pollent, nomina solum esse, vel nihil præter nomina adferre scire dicuntur authoribus. Livius lib. 7. *Campani magis nomen ad presidium sociorum, quam vires cum attulissent, fluentes luxu.* Synesius epist. lxxvi. *milites imbelles à vigila, nomina vocat.* Civilis ad Batavos l. 4. Hist. Taciti. *Attollerent tantum oculos & inania legionum nomi-*
na

na ne pavescerent. Id. ib. *Muciani & Domitiani*
vana sine viribus nomina.

O.

Ocurrere liberis. liberorum licentia se oppo-
 nere eosque castigare. Ita Propertius lib. 1.
 el. 20.

Sape imprudenti fortuna occurrit amanti.
 i. e. adversa venit.

Offerre se, pro obicere, opponere, vel inferre se.
 Curt. lib. 8. 2. 27. *Cui quisque semet offerret, in suum*
caput alienam cladem esse versurum. Tacitus Hist. 2.
 14. 6. *Trevirorum turma obtulere se hosti incaute.*

Onerati promissis. Ita Sallustius belli Jugurth.
 c. 12. *Ministram oblatum promissu onerat.* Livius
 lib. 35. *Collaudatum eum consul spe pramiorum one-*
rat. Eadem formula Tacitus 1. & 4. Annal & 1.
 Hist. usus. Verbum autem *onerare* & *cumulum*
promissorum & obligationem ejus cui promissa
facta signat.

Optimus lib. x. Et qui esset optimus. Berneggerus
 in accuratis in Justinum Notis 12, 15, 8. *Optimum*
pro fortissimo accipit, quem vide.

P.

Patrium carmen πατριον αἶσθον, à maioribus
 acceptum. Sic Propertius lib. 4. el. 1.

Nil patrium nisi nomen habet Romanus alumnus.

Patiens navium, navigabilis. Plinius lib. 5. ep. 6.
 lib. 8. ep. 8. *Flumen navium patiens.* Et Tacitus 4.
 Hist. Noster lib. v. *solum patiens terræ.* lib. 9. *navi*
impatiens gubernaculi, lib. x. *Vngula patiens veneni*
quæ veneno non dirumpitur.

Permittere, dedere, quod frequens est aliis
authoribus. alibi pro committere author noster
usurpat,

Peti cælum vanis cogitationibus metonym. pro
peti cælestes honores. Lib. 8, 5, 5. noster: *quod*
olim

olim prava mente conceperat, tunc esse maturum, quoniam modo caelestes honores usurparet. Sic Horatius lib. 1. Od. 3.

Caelum ipsum petimus stultitia.

Puissimi. Licet Tullius in Antonio circa finem Philippicarum xi. hoc ut parum Latinum damnarit, tamen postea usus Latina civitate donavit: quum praeter Curium eo sint usi Seneca Rhetor. Florus, Fabius, alii. Vide Voss. art. Gramm. lib. 2. de Analogia cap. 27. Marcianus Ic. in l. 48. Sect. 1. de hxr. inst. *Filius meus impuissimus, male de me meritus.*

Populantium aquam terramque Isac. Vossius in Notis ad Justinum lib. 2. malè pro *populantium* reponi *poscentium* vel *postulantium* observat: neque enim coherere cum sequentibus: ut neque fontium haustum neque solitos cibos relinquerent. Sed adi commentarium Joh. Freinshemii in Curt. 3. 16, 8. qui *postulantium* praefert, & authorem ad Persicum morem de deditiois signis, quæ erant, ut aquam & terram peterent, respicere, ostendit.

Precarium regnum, quod ex auctoritate & arbitrio aliorum pendet. *precario imperatorem, regem esse alibi.*

Principi suo lib. x. Innuit hic author Principem Vespasianum, sub quo vixisse Curtium magni viri Rutgersius lib. 1. Var. lect. cap. 19. & Vossius lib. 1. de Historicis Latinis cap. xxi. luculentis argumentis ostenderunt. Quæ firmant ista quoque Plinii lib. 11. Nat. Histor. cap. vii. Vespasianum *sebis rebus subvenisse*. Curtius: *tempestatem subita serenitate discussisse*, ait. Et quod Curtius d. lib. x. sub laudato Principe non solum revirescere sed & *florere imperium*, & lib. 17. *longam pacem cuncta refovere* scribit; hoc Plinius de Vespasiani tempore expressit his verbis lib. 11, cap. xlv. *Pace tam*
fla,

sta, tam gaudente proventu rerum artiumq; Principe. quam Curtius d. lib. x. etiam publicam felicitatem nuncupat. Conferatur Frenshemius proleg. in Curt. cap. 1. & commentar. lib. 10, 9, 3.

Pronunciare iter non solum aliquoties dixit auctor, sed & pronunciare stativa, quod fiebat publicè per tubicinem, & perticam erectam supra prætorium, noctu ignem, interdiu fumum, præferentem, ut undique conspici posset, & sic jubebantur milites novæ se expeditioni accingere atque movere castra. Curt. 5, 2, 7. Lips. de mil. R. 4, 12.

Q*uartis castris, id est quarta statione vel mansione; in itinere enim quotidie castra faciebant. vid. Ciaccon. in Casarem. Alibi undecimis, quartis decimis castris, &c.*

R.

R*epens conslernatio, repentina c. Cicero lib. 3. Tuscul. qu. Hostium repens adventus.*

Reprehensos ex fuga, retractos ex fuga. Plautus Trinumm. 3. 1. Ille reprehendit hunc priorem patello. Cicero pro Flacco: Reprehendit tistem, quo noluit, abduxit. Caesar lib. 1. bell. civ. Reducitur ad eum, reprehensus ex itinere. Hotomannus probat veteris codicis lectionem, deprehensus ex itinere vel in itinere. Sed reprehensus ex itinere rectius videtur. Firmant antecedentia reducitur ad eum. Confer Bernegger. in Justinum 38. 9. 8. Taubman. in Plauti Epidic. a. 1, sc. 1.

Representare consilium, supplicium exsequi, maturare, in opus & effectum adducere. interpreti Gronovio in de Sestert. & pecun. vet. lib. 1. in fin. cap. vi.

Rubrum mare, non à colore maris, nec ab Erythro rege dictum, ut vult Curtius; nisi per Erythrum rufus, ut notio vocis signat, intelligatur, qui

qui fuit Edom vel Esau, à quo nomen inditum Edumæis rubri maris accolis. Edum enim, qui aliàs Esau, lingua Hebræa rubrum signat. vid. Voss. lib. 1. de idolatr. gent. cap. 34. Beckmann. Orig. in v. Erythræum & alios.

S.

Sagittare. Raderus in Prolus. ad Curt. cap. 11. *Sagittare quis præter Curtium et Justinum lib. 41. usurpet, nescio: nisi recentiores velis in testes adducere.* Uti eo quoque Vegetius lib. 3. cap. 9. Solinus cap. 21. & 61. Quanquam verò non optimè notæ verbum tamen nec improbè prorsus. Voss. lib. 1. de vit. serm. cap. 23. lib. 4. cap. 23. usitatus tamen sagitta petere ferire.

Sanctè habere virginem pro innoxie & castè habere. Ita Quintilianus declam. 3. *Captivi Sanctè habebantur.* Lactantius lib. vi. cap. 14. *Sanctè videre mulierem alienam.*

Segnes aut aliqua membrorum parte inutiles. Lege, ut Modius, jamdudum emendavit, *insignes aut aliqua. m. p. 1.* Insignes i. e. notabiles. Confer Freinsheimium in Curt. 9, 1, 25. & Gronovium in Statium cap. lvi. pag. 369.

Simpliciter, & solus, bono fide; ut in l. 3. Sect. 1. de testib. & apud Martialem 3, 53. capitur.

Solus equus. Soli, quem Persæ pro Deo colebant, sacer. Hæc fada superstitio, in qua creatura p. o. creatore culta, etiam invaluit olim apud Judæos, ut colligere est ex 2 Reg. 23. v. 11, 12. Josias Rex pius abrogavit. In Regno Peruano Soli quoque templa dicata. & in iis ducentæ sæpe virgines. è quibus si qua corpus polluisset, morte luebat (ut apud Romanos Vestales virgines) n si tamen è Sole se concepisset sanctè ad orasset. *Lipsius de Vest. & Vest. lib. cap. ult.* Vide gentis credulam & stolidam superstitionem.

Q

Spiritus

Spiritus meus ex te semper quid. m. pendit, sed nunc vero (arbitror) sacro et venerabili ore trahitur. Emendatio Acidalii; quam & hic sequitur Freinshemius, vera: nunc verè ab isto sacro e. v. o. t. Id enim dicit, semper quidem suam vitam in regis salute positam fuisse, jam autem demum verè, id est, unice & proprie; ita ut isto sacro ore Alexandri, non magis regis, quam Philippi, spiritus & vita trahatur: qua clausa, tam ipsi, quam regi necessario moriendum erit.

Suam naturam fortuna corrumpit. id est illam sive illius hominis naturam, qui fortunam nimis obsequentem & benignam experitur; quem, crebro rem ei ex animi sententia expediendo, suum fecit, ut doctè interpretatur amicissimus mihi Gronovius ad Statii lib. v. silv. 1. cap. 48. & similibus Statii, Ovidii, Flori locis firmat.

Subducitur ab immortalitate. Locus integer ita habet: Nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab immortalitate subducitur. Freinshemius legendum putat immortalitati subducitur, quia mors & sepulchrum istud sibi vindicat. nisi author fortè intelligat nomen & gloriam, quæ exempla dicuntur morti, & quasi fato subducta ab immortalitate. Unde statim addit: corpori nominique quam primum iusta solvamus. Hinc suspicabar aliquando, legendum, quam quod semper ipsi immortalitati s. vel. q. s. ab immortalitate morti s. Peto Albinovanus in eleg. ad Liviam:

Facta ducis vivent, operosaque gloria rerum.

Hæc manet, hæc avidos effugit una rogos.

Super armamentarium positus, i. e. armamentario prepositus, norante Vossio ad fin. Diatrib. de Lat. susp.

Suspenderat expectationem sui Legendum emendatione Acidalii; Audientes suspenderat expectationem

flatione sui. Ita enim Curtius 6, 7, 4. *Suspensum* expectatione. & 9, 7, 20. *Hæc ipsa res omnium animas expectatione suspenderit.* & Plinius lib. 2, ep. ult. *suspenderit expectatione* i. e. cā anxios vel dubios tenuerat. Macrobius 1. Saturnal. xi. *Patres in conspectu deliberatione suspensi.*

Siri Bactrianorum conditoria frumenti.

T.

Temporaria ingenia, subita, calida, levia & quæ à temporum mutatione pendunt. Lipsius Politic. 3, 10 33, ita explicat. Seneca ep. 9. *Temporaria amicitia.*

Temporum homo, qui animum à fortibus eventibus suspensum gerit, qui ad temporum varietatem se componit & mutat. vid. Gronov. lib. 1. Obseiv. cap. xxiv.

V.

Vehiculis inter se junctis, in orbem connexis, hoc de Carraginem, Germ. *Wagenburg* vocant. Vid. hic Not Politic.

Vestigia fugæ spargere, non certam tenere fugam, sed variam, nequis assequi facile possit. Livius lib. 1x. *Vestigia in omnes æquæ ferentia partes, ut in dilapsis.* Lucanus lib. 8.

Incerta fugæ vestigia turbat,

Implicitasque errore vias.

Vigilia tertia. Judæi veteres, dum penes ipsos jus armorum fuit, noctem in tres vigilias diviserunt, Romani & Græci in quaternas, & singulas trium horarum. Grotius ad Matth. cap. 14. *Heinrichus Exercit. sacr. lib. 13. in fin. cap. 2.* Lips. de mil. Rom.

Vilitas sui contemptus vitæ vel sui. vid. Freinsheimii Ind in *Vilis*. Et alibi habetur: *Vulgati corporis vilitas.* Vulgare corpus, patet hic esse prostituere quod est meretricis, quæ inde *vulgaris*

Q 2

Afran o

Afranio dicta. Agellius Noctium Attic. 6, 7. *Acca
Laurentia corpus in vulgus dabat.*

Ultima pati vel experiri pro extrema aut gravissima, periculosissima experiri. Sic Livius lib. 24. *Ut traduci se in Locros paterentur, nec ultima experiri vellent.* Alibi noster *ultimum scelus* ut facinus pro extremo & detestabili. *Ultimum supplicium* pro gravi & capitali. *Ultimæ terræ, remotissimæ.* Velut apud Virgil. *Ultima Thyle.* Livius lib. 21. *Devehendum in ultimas maris terrarumque oras.* Plautus Mostel. 4. 3. *In terras solas orasque ultimas sum circumvectus.* Cicero lib. ix. fam. ep. 15. *A regibus ultimis allatas esse literas, pro regibus remotissimis, vel longè dissitis eorum regnis.*

28 MR 59

INDEX

INDEX IN Q. CURTIUM.

A.

A Bisares rex Alexan- dro se permittit. 271 <i>Abdolonymus</i> Rex con- stituitur. 53 <i>Abulites</i> Susa praefectus. 115 <i>Acisines</i> fluvius. 250, 281, 282 <i>Achilles</i>; e quo Alexan- der genus ducit. 72 <i>Adulatio</i> vatam. 76 <i>Aegyptii</i> Persarum opi- bus insens. 72 <i>Agenor</i> Tyrum & Sido- nem condidit. 65 <i>Agidu</i>, Lacedaemoniorum regis, animi magnitu- do, & mors. 146, 147 <i>Agri</i> Argyrus, pessimorum carminum post Churi- lum conditor. 239 <i>Agrammes</i>, Pharyasio- rum Rex. 275 <i>Alexandria</i>, in Aegypto condita. 77, 78. alia in radicibus Caucasi. 194, 302. alia in In- dia. 295. alia ad Ta- mam. 302 <i>Alexander</i>, Philippi fra- ter. 1	<i>Alexander</i> M. sua demp- ptum gloriae existima- bat, quicquid cessisset alienae. 147. quem ar- ma Persarum non fre- gerant, in peregrinos mores abeuntem vitia vicerunt. ibid. super uxoris Darii morte cre- bro edidit gemitus. 34. eamque honorifice humavit. 35 <i>Alexandri</i> cognati omnes ab Antipatro interfecti. 313. corpus Alexandriae in Aegypto translatum. ibid. <i>Alexander</i> sagitta ictus. 255. quo anno regni sui & aetatis Asiam sub- egerit. 290. in obsidio- ne Gaxe sagitta vul- neratur, eiusque cruo in obsidione Gaxe saxo affligitur. 71, 72. Car- thagini insensus. 307 <i>Alexandro</i> Babylonia de- ditur. 111 <i>Alexandri</i> ad Uniorum urbem virtus. 118. & propter Sysigambis in- tercessionem elemen- tia.

INDEX

- sha. 119. ad Darium
 litera. 67. duces vulne-
 ratu. 107. in Macedo-
 nas missionem petentes
 indignatio. 311. & ra-
 bies. 314. super Darii
 morte lacrymæ. 144
 Alexander pedes per ni-
 rem & concretam gla-
 ciem delabra iter sibi
 facit. 129. sarcinas pri-
 mum suas, deinde to-
 tius exercitus, incendi
 præcipit. 160. à Tyro
 Arabiam petit. 59.
 semper bello quam pest
 victoriam clarior. 245
 Alexandri triumphus ad
 imitationem Liberi Pa-
 tris. 254
 Alexander, haud contentus
 mortali fastigio. Jovis
 filius credi volebat. 73,
 77. 239
 Alexandri in bibendo con-
 tinentia mira. 200.
 & intolerabilis cupidi-
 tas vini. 129, 130. in
 captivas continentia.
 45, 46. ingens maror
 super morte Clitæ. 228,
 229
 Alexander à muliere at-
 tonita servatus. 249
 Alexandri super Hephæ-
 stionis morte dolor. 316.
 milites Babyloniz cor-
 rupti. 113. dextrum
 femur leviter mucrone
 perstrictum. 41
 Alexander Parmenionis
 occidendi negotium Po-
 lydamanti dat. 189
 Alexandri legati à Ty-
 riis occisi. 57. exercitus
 pavor. 90. cervix à
 Memacenu saxo ita i-
 cta, ut oculis caligine
 offusa collaberetur, ne-
 mentis quidem compos.
 206
 Alexandro infidiz à suis
 parantur. 163, 177.
 242, 317
 Alexandri ingressi amnē
 Cydnum artus horrore
 subito rigere cæperunt.
 28. & inde pia lamen-
 tatio. 29
 Alexander, genus ab A-
 chille deducens, ob id
 eum. & cenam de hoste ca-
 piendo. imitatus 72. re-
 bus a Philippo patre ge-
 stis detrahit 226. intra
 urbem Oxydracaram
 gravissime vulneratus.
 285, 286: quando re-
 gnare adeptus. 9
 Alexandri in fallendo
 hoste dolus. 286. virtu-
 tum & virtutum enu-
 meratio.

INDEX.

- meratio. 320, 321
 Alexander solus omnium
 mortalium fortunam in
 potestate habuit. 321
 Alexandri nominis terror.
 317
 Alexander vestem detra-
 hit, vorticibus sese sub-
 ducturus. 282. ad Ma-
 zagas è muro sagitta
 percussus. 255
 Alexandri in Porum re-
 gem liberalitas. 269.
 in Taxilem liberalitas.
 261
 Alexander iacere humi
 prostratos venerabundos
 patitur, & Persica ve-
 ste utitur. 159
 Alexandri ad Arbella
 dim caturus somnus. 94.
 & exercitus. 95
 Alexander sagitta vulne-
 ratur. 204. ad fines
 Hyrcanie penetrat.
 152, 153
 Alexandri desiderium, ut
 Olympias mater im-
 mortalitati consecrare-
 tur. 291. in Græcos à
 Persis mutilatos benefi-
 centia. 126. 127. ad
 Susidas Pylas clades.
 119, 120. Oceanum
 visendi pervicax cupi-
 do. 293. phalanx. 38.
 evellendi spiculi impos.
 286. de Philota quere-
 la. 165
 Alexander dux, & idem
 miles. 40, 41. quando
 natus. 3
 Alexandri super valetu-
 dine Ptolemæi somnium.
 297. in Tyrios ira, &
 expugnatio difficilis.
 64 65. morituri im-
 pia magnanimitas.
 318. regnum divisum.
 331, 332
 Alexandri militis virtus,
 & mors. 258
 Amissas Megalopolita-
 nus. 328
 Ammonis satanz Oracu-
 lum 73, 74. & tem-
 plum. 74, 76. effigies.
 76
 Amni tranandi consilium
 novum. 200, 201.
 Amphoterus, classis Ale-
 xandri præfectus. 79
 Amyntas Philippi pa-
 ter. 1
 Amyntas Prætor Alexan-
 dri, transfuga. 42. ejus
 mors. 55
 Amyntas Philota ami-
 cus. 183
 Ancyra urbs. 21
 Andromachi Syria præfe-
 cti mors. 78
 P 4 Annona

INDEX.

- Annonæ in castris Alex-
andri penuria.* 97
*Antigonus, Lydiae Prae-
tor.* 55
*Antipater, Macedoniæ
præfectus 55. in Alex-
andrum conjurat.* 242.
*Alexandrum veneno
interficere stuit.* 316.
*Macedoniæ regnum
et Græciam invasis,
ac omnes quicumque
Alexandrum, etiam
longinqua cognatione,
contingebant, interfecit.*
*Antisthanes, scriba equi-
sum.* 184
Aornon petra. 256
*Apollinis simulacrum Pa-
ni Syracusis Tyrum de-
portarunt, ubi casentem
vinculum.* 62
*Aquila aurea, à Dario
sacrificata.* 25
*Aquila super Alexandri
caput volans.* 103
Arabiz fertilitas. 110
Arachosii. 192
Araxes amnis. 121, 194
*Arbella vicus, quem sua
clade nobilem fecit Dæ-
rius.* 31
*Arbores violare, apud In-
dos capitale est.* 253
*Aridam, Philippo geni-
tus, Alexandri frater.* 324
*Arimaxes Sogdianus, an
Alexander volare possit
interrogat.* 218,
219 se ded. 221. cum
suis cruci affigitur, Pe-
tra urbe capta. 222
*Ariobarxanes. 119 stre-
nuus militum præfectus
sub Alexandro occidit.*
124
*Arisba, Molossorum rex. 8
Aristander, expertissimus
vates. 57, 70, 93, 94
Aristomenes, præfectus
classis Darii, supera-
tur.* 35
*Aristonicus, Methymnezo-
rum Tyrannus, fraude
captus. 68. necatus. 78
Aristonis insignis pugna.*
32
Armenia montes. 194
*Arpalus. Vide Harpa-
lus.*
*Asaces, Mediæ præfe-
ctus.* 235
Asanes, Cilicia Prætor.
26, 27
*Artabazus, Dario fidissi-
mus 133. olim Phi-
lippi hospes.* 155
*Asclepiodorus in Alexan-
dram conjurat.* 242
*Aspastes, satrapes Carma-
niæ.*

INDEX.

- nia.* 303. interfici ius-
sus. 364
Astaces, Darii prator. 73
Attalo gravem inimicum Alexander non habuit. 171
Athenodorus Græcorum militum, qui ab Alexandro defecerunt, princeps. 292. per Bozum in convivio occisus. 292
Atheniensibus infestus Alexander. 310
Athenienses soli, ex Alexandri edicto, exules non recipiunt. ibid.
Attinas, Alexandri prefectus, cum trecentis equitibus occisus. 224

B.

Babylonia Alexandro additur. 111. eius conditrix. 112. muri bitumine interliti. 111. descriptio. 112. pons laticus, inter mirabilia Orientis opera numeratus. 112. horti pensiles. 113
Babyloniomm turpissimi mores. 13114
Bactra 67. 198. vitæ 207
Asia.
Bactriana terra. 197
Bactriana arx à Græcis militibus, qui ab Alexandro defecerant, occupata. 291. 292
Bactriani promptissimi. 69
Bactrianorum defectio. 205
Bactrus, annus. 198
Bagoas, spado, Alexandrum obsequio corporis sibi devinxerat. 308. hinc Orsinem infontem ad supplicium rapit. 309.
Bagophanes, arcu, & regie pecunia, in Babylonia custos. 111
Bilana monstruosa. 63
Barbarus, quidam Darii miles, simulato transfugio, Alexandri cervicem appetit. 71
Barsine, pellex Alexandri. 323
Barzentes, defectionis Artabasi auctor, victus ad Alexandrum perductus. 261
Bit. V de Betis
Bizir, rego. 224
Blonstratus miles, datus in Phlot invehitur. 177
Blus Babyloniæ condit.

Q 5

INDEX.

- dit. 112
Bessus, **Bactrianorum** dux
 69, 74, 131. cum **Nabarzane** regem suum
Darium prodere cogi-
 tat. 133, 134, 135.
 quem vincunt. 140.
 & confodiunt. 142.
Bactra petit. ibid sum-
 pta veste regia, se **Artaxerxem** appellari u-
 bet. 160
Bessi in **Cobarem** indigna-
 tio. 196
Bessus à **Bactrianis** mili-
 tibus desertus. 196.
 à **Spitamene** victus.
 201, 202. ad **Alexan-
 drum** perducitur.
 202, 203
Besse supplicium. 204
Betis, **Gaza** Prator. 69.
 eius egregia virtus, &
 crudelissima mors. 72
Bexira urbs. 255
Bion transfuga. 96
Bituminus fons. 111
Byzantium urbs quando
 condita. 6
Boxus **Macerianus** **A-**
thenodorum in convivio
 occidit, mox ipse à mi-
 litibus **Græcis** interfe-
 ctus. 292
Branchidæ ad internecio-
 nem omnes cæsi. 202
Bucephalus equus s. ne-
 minem præter **Alexan-**
drum dorso insilire pa-
 titur. 6, 157
Bucephalus urbs ab **Ale-**
xandro condita. 281
 C.
Calis, reus factus. 131
Calisthenis gravitas,
 & libertas, **Alexandro**
 invisa. 240
Calisthenes, ab **Alexandro**
 victus. 244
Calisthenis mors, quæ sum-
 mam apud **Græcos** **A-**
lexandro excitavit in-
 vidiam. 249
Canes venatici. 274
Captivi **Græci**, V de **Græ-**
ci.
Carthagini insensus **Ale-**
xander. 307
Carthago à **Tyrlis** condi-
 ta. 57
Carthaginenses **Saturno**,
 usque ad excidium ur-
 bis sue, ingenium pue-
 rum immolarunt 62
Casorum mare, quod &
Hyrcanum, dulce ca-
 teris. 154
Cassander venenum **Ale-**
xandro dedit. 317
Castra **Cyri**, regio. 26
Catanes,

INDEX.

- Catenes**, & eius sagittandi peritia. 203. ab Alexandro deficiens, in prælio occisus. 238
Caucasus Asiam perpetuo iugo dividit. 194
Ceballinus Philote in filiis Alexandro paratis detegit. 164
Chaldei vates Alexandrum monent, ne Babylonem ingrediatur. 317
Cartasis, Scytharum regum frater. 207
Cedrosia, regio. 303
Chares Atheniensis. 69
Chari virtus, & mors. 258
Chliarche. 115
Choaspis amnis aqua delictata. 116
Cherilus, pessimorum criminum conditor. 239
Chrysolas Melhymæorum ducum mors. 78, 79
Cleander. 60. prætor regius. 189. Parmenonem uigulat. 190
Cleo, adulator. 239
Cleochares, Alexandri ad Porum regem legatus. 261
Ceophes, Affacani, Mazagarum regni, mater. 255. Alexandro deducitur. 256
Clitus apud Granicum amnem nudo capite Alexandrum dimicantem clypeo suo texit, & Rhosacii manum gladio amputavit. 225
Cliti cum Alexandro contentio, & pertinacia. 226, 227
Clitus ab Alexandro occisus. 228
Cobares, magus. 195. ad Alexandrum transfugit. 196
Cele-Syria. 67
Cerasus sagittis prope occisus. 107. morbo extinguitur. 280
Coloniæ Græcorum Carabastira deducit. 291
Cognati Regis, militum genus apud Persas. 25
Coniurationes. 163, 164, 242, 317
Copbes, Artabaxi filius. 219
Copide, gladii. 267
Corycum nemus. 27
Corvi, Bellicæ machine. 63
Corvi in Gaxe obsidione augurium. 70
Corvi Alexandro duces cum Ammonem saltatam peteret. 74
Cossamonies. 90
Q 6
Cræte

INDEX.

- Craterus, Alexandro car-
 rus, Philota adversus.
 166. Ox'nem & Za-
 riaspem nobiles Persas
 defectionem molientes
 oppressit. 303
- Crocodili. 250
- Cy'ari, Persarum diade-
 ma. 25
- Cylarus amni. 27, 28
- Cypriorum reges à Dario
 ad Alexandrum defi-
 ciunt. 79
- Cyri castra, regio. 26. se-
 pulchrum. 308 309
- Cyropolis. 206
- D.
- D**adala, in India re-
 gio. 254
- Dabæ Alexandro se de-
 dunt. 224 234
- Daharum pernicitas 210
- Damascenorum miserabi-
 lis fuga & captivitas.
 47, 48
- Dari armatorum nume-
 rus. 21, 22. somnium.
 23, 24. agrorum ordo.
 24, 25
- Darius invalidis quibus-
 dam militibus manus
 amputat. 35
- Darii acies. 37 fuga. 42.
 mater, conjux, liberi,
 captivi. 43, 44, 45,
 46. Susa depositi. 116.
 uxoris mors. 84 & hu-
 matio. 85. Ad Alexan-
 drum literæ. 66
- Darius omnia auxilia Ba-
 byloniam contrahit. 79
- Darii literæ, quibus Græci
 milites sollicitantur, ut
 Alexandrum interfici-
 ant. interceptæ. 84
- Darius legatos ad Alex-
 andrum mittit. 86,
 87
- Darii ad Arbellam mili-
 tum numerus. 89, 90.
 & fuga. 103, 104. fu-
 gientis præclare dictum
 105
- Darius natura simplex et
 mitis. 34, 136 serva-
 rum suorum vinculus
 captivus. 140. à suis
 confossus. 142
- Darii morituri verba.
 143, 144
- Darius, quomodo Rex
 Persarum factus. 151
- Dataphernes Spitamenis
 defectionis particeps,
 Alexandro deditur.
 234
- Democrates, Atheniensis,
 gladio se transfigit 156
- Demophoon vates. 284
- Didymaon templum, vio-
 latum.

INDEX.

- latum. 202 *Erimanthum, fluvium.* 250
Dimachæ, equites. 141 *Erythrazo mari, non à colo-*
Dioxippus Atheniensis, res, sed ab Erythro rege,
pugil nobilis 293. falso inditum nomen. 250,
à Macedonibus furti in 306, 307
simulatus, ignominie *Erythri Regis monumen-*
impatiens, ferro se in- tum. 307
terimit. 294 *Eryci occisi caput atque*
Doryphori, Persarum mi- arma ad Alexandrum
lites. 25 delata. 259
Drangarum bellicosana- *Euclemon, unus Græco-*
tia. 163 rum captivorum. 125
Duellum, 193 *Eudemus, dux Thracum.*
Dyardenes fluvius. 250 307
Dymnus insidias, Alexan- *Eudemus, Atheniensis*
dro paratas, Nicomacho exul. 22. ejus inter-
exoleto aperit. 163. itus. 23
gladio se interimere *Evergetæ, qui ante A-*
vult. 165 griaspæ. 192
E. *Eurydices, Amyntæ uxo-*
ri, Philippi matris, pater-
ricidia. 1, 2
E *Echatana, caput Me-* *Eurylocho fratri cenura-*
dia. 131 tionem detegit Epime-
Epaminondas, strenuissi- nes, & ab eo in ecclia
mus Thebanorum dux, manu in regiam trahi-
atque Philosophus præ- tur, 244 245
stantissimus. 1 *Eurylochi ab conjuratione*
Epimenes in Alexandrum nem detectam præmia.
conjurat. 242. conjura- 244
tionem detegit. 243 *Euryone, Philippi soror.* 1
Equus Solus apud Persas. *Excipinus.* 216
24, 25 *Exules recipi jussit. Ale-*
Eriggi cum Satibarzane xander. 310
duellum. 198. mors.
233

INDEX.

F.

- F**alcata quadrigæ. 80.
 Fames & pestilentia
 in exercitu Alexandri. 302
 Fati inevitabili sorte. 303
 Fons apud Ammonum tem-
 plum mirabilis. 75
 Fons bitumen effundens. 111
 Fons in tabernaculo A-
 xandri subito conspe-
 ctus 218
 Fortuna ludibria. 105
 Fortuna Alexandro in-
 dulgendo nunquam fa-
 tigata. 233

G.

- G**ades Tyriorum colo-
 nia. 66
 Gamaxus Rex exigua
 partu Indorum, ad A-
 lexandrum inclusus per-
 ductus 261
 Gangaba Persarum ba-
 li. 47
 Gangaride, quæ natio
 275
 Ganges, egregius fluvius.
 249, 250 maximum
 totius India flum. num.
 275
 Gaza, urbs. 67. obside-

- tur. 69 ab Alexandro
 capitur. 71, 72
 Globares Pasergadam A-
 lexandro tradit. 128
 Gordium, Mæda civitas
 regia, & Gordius no-
 dus. 20
 Gordyæi montes. 33
 Gortuæ gentes. 90
 Græci captivi ad quatuor
 millia, quos Persæ va-
 riis suppliciorum modis
 affecerant. 124, 125
 Græcorum temporaria in-
 genia. 67
 Græcorum in mentendo
 licentia, in Jovis semo-
 re Liberum Patrem esse
 celatum. 254
 Græcorum militum ab A-
 lexandro defectio. 291
 Græcos exules recipi Ale-
 xander iussit. 310

H.

- H**ages, Pori Regis fra-
 ter. 264
 Halys, amnis. 87
 Harpalus, Alexandrum
 fugendo, & Athenas
 petens, Athinæ excede-
 re iubetur, & à Græ-
 cis militibus trucidat-
 ur. 310
 Haustanes ab Alexandro
 defuit,

INDEX.

deficit & capitur. 218	261 281. 282
Hecatompylos. 149	Hydases fluvius. 174
Heclois, Parmenionis filii mors. 77	Hyantes fluvius. 272
Hellanice, Alexandrina trix. Cliti soror. 225	Hyrcaniam Alexander penetrat. 153
Heneti, Veneti. 21	Hyrcanum, vel Caspium mare. 154
Hephaestion, cui brachium hasta idum 107. Alexandro unice ac fratri loco dilectus, febricitans moritur. 45. 316.	I.
cui tanquam Heroi sacrificari iussit Alexander. 317	I Gaii apud Persas æternus. 24
Herculi Tyrii urbem dicaverant. 62	Immortales milites apud Persas dicti. 25
Hercules Tyrius. 79	Incestus Nauranorū. 230
Herculis simulacrum, maximam bellantibus Indis incitamentum. 265	Indi sapientes 252 situs. 242. sylvar. 271, 272
Herculis scyphus. 317	Indiam naves obruunt, cum alia terra fervore soluta exstuant. 250
Hermolaus, puer nobilis, agri causa in Alexandrum conurat. 242	Indus fluvius. 249
Hipsidis mors. 211	Indorum ritus. 251 Regis magnificencia. 251.
Hispania quæ & Iberia. 307	252. Sapientes, Dii. 252. Reguli Alexandro occurrunt. 252
Montz. 301. à Leonato superati. 303	Indi satum occupant, seque viros cremari iubent. 252
Horatiz Macedonū, & Dioxippi Atheniensis, singulare certamen. 293	Indi maritimi. 302
Horti pensiles. 113	Insidiz, & earum lex. 163, 178 244 317
Hydaspis amnis. 260,	Iollas, Antipatri filius, Alexandro verenum præbuit. 317, 333
	Jovis cultum. 94. templa.

INDEX.

- pl.* 20.74 *factus.* 121
Isthmiorum solenne ludicrum. 67
Iumentorum carne vescuntur milites Alexandri. 197
L.
Lacedemoniorum & Macedonum cruentum bellum. 145. 146
Lacedæmonis à Macedonibus fusi. 146
Lacedæmoniorum & Macedonum casorum numerus. 147
Lacus falsus. 301
Lancicium apud Persas contumeliosum. 117
Legati Alexandri à Tyrin occisi. 57. 58
Leo magnitudinis rara, ab Alexandro uno vulnere occisus. 225
Leonidas, Parmenonis inimicus; & eius cohors. 191
Liber Pater in Jove semore celatus. 254 *ejus terminus.* 216. *triumphum imitatur Alexander.* 303. 304
Lognum veneduratum. 22
Lycurgus, Alexandro vixit.
dux Perfidem intranti
lyncestes Alexander. 183
Lysimachus, qui post Alexandrum regnavit, et feram eximie magnitudinis solus occidit, ab Alexandro leoni obiectus. 225
M.
Macedonum contra Dariumacies. 26, 25. *miseranda penitentia.* 315
Macedonibus, privilegiis concessis, ignoscit Alexander. 316
Macedonum lex, qua cantum erat, ut propinquitum erat, qui Regi infideli erant, cum ipsis necarentur. 178. 244.
exercitus seditionis vocibus Alexandrum increpat. 283. *luctus super morte Regis Alexandri.* 318. 319. *contentio, quis Alexandrum vulneratum ferre deberet.* 204. *scitum, ne Alexander solus veniret.* 225. *a Spita bene edita cades.* 310. 211
Macedones, jure interfecit.
clum clum, decernunt.

INDEX.

- nunt. 230 nos honores Alexandro
negasse. 319
Macedonum mos in capi-
talibus rebus. 169. al-
loquendi Regem. 279.
sanctissimum coeum
suum pignus. 238. cum
Lacedæmonis cruen-
tum bellum. 145, 146.
muris futura urbis po-
lentam destinandi ri-
tus. 73
Macedones liberos adul-
tos Regibus tradebant.
114. eorum munia. 241
Macedonum exercitus per
decem dies Libero Patri
operatus. 234. confite-
tur, se unius Alexan-
dri spiritu vivere. 288.
solenne munus human-
di suos. 120. in fauci-
bus Syria castrorum nu-
merus. 43. ad Arbel-
lam castrorum numerus.
107. O Lacedæmo-
nem. 147
Macedones Lacedæmonios
in fugam vertunt. 146
Macedones sub Persarum
satellitum ministeria
reducti. 315
Macedonū mos lustrandi
exercitus. 300. tumul-
tus. 149
Macedonas panites, divi-
nos honores Alexandro
negasse. 319
Magia, non ars, sed va-
nissimi cuiusque ludi-
brium. 195
Mallorum regio. 232
Maracanda, urbs. 206.
207, 216
Mardorum gens bellicosis-
sima. 129
Mareotis palus. 73
Marginia urbs. 218
Marjyas, fluvius. 19
Maxæus, Darii Prætor 30
Maxæus Babyloniam A-
lexandro tradit. 111
Medus, amnis. 121
Meleager. 261. infestus
Perdicæ. 324. in tem-
plo occisus. 331
Melo, Darii interpres. 141
Memaceni, Alexandri le-
gatos, vino prius obru-
tos, occidunt, hinc obsi-
dio gravissima, O A-
lexander saxo graviter
vulneratus. 206
Memnonis celebrata re-
gia. 77
Memnon Arachosii datus
Prætor. 192. O eius
mors. 303
Memphis Alexandro tra-
dita. 73
Menedemus infidiis O
Spirament circumven-
tum. 304.

INDEX.

<i>ius.</i>	210	<i>proditio.</i> 133. <i>occiso</i>
<i>Menedemi cades.</i>	211	<i>Dario Hyrcaniam pe-</i>
<i>Menidas sagittis prope oc-</i>		<i>tit. 142. eius ad Alex-</i>
<i>cifus.</i>	107	<i>andrum litera, 153;</i>
<i>Mennis, urbs.</i>	111	<i>154 accepta fide Alex-</i>
<i>Meros, mons.</i>	254	<i>andro occurrit. 158</i>
<i>Mesopotamiae aestus.</i>	332	<i>Nisamones, natio. 74</i>
<i>Metroni insidias Alexan-</i>		<i>Nauram parentes supro-</i>
<i>dro paratas detegit Ce-</i>		<i>core cum liberis soliti.</i>
<i>ballinus. 164 165</i>		
<i>Miletum captum.</i>	67	<i>Nicaa urbs ab Alexandro</i>
<i>Militaris disciplina ab</i>		<i>condita. 231</i>
<i>Alexandro reformat.</i>		<i>Nicanorum, Parmenoni</i>
	115	<i>filii, mors. 161</i>
<i>Minervae cultus.</i>	94	<i>Nicanoris, nobili iuvenis,</i>
<i>Mirabile Orientis.</i>	112	<i>temeritas atque auda-</i>
<i>Mitylene Alexandro de-</i>		<i>cia. 262</i>
<i>ditur. 69</i>		<i>Nicomachus, exoletus, Ce-</i>
<i>Marius, Puthalye Rex.</i>		<i>ballino fratri insidias</i>
	297	<i>Alexandro paratas de-</i>
<i>Monumenta expeditionum</i>		<i>tegit. 164</i>
<i>Alexandri in India.</i>		<i>Nicostratus in Alexan-</i>
	280	<i>drum conjurat. 242</i>
<i>Mullinus, scriba Alex-</i>		<i>Nysa, Indiae urbs. 253</i>
<i>andri. 257</i>		
<i>Murices ferrei.</i>	96	<i>O.</i>
<i>Musican in ditionem</i>		
<i>reducti. 295. ab Alex-</i>		<i>Oceanum visendi A-</i>
<i>andro deficientes, rur-</i>		<i>lexandra pervicax</i>
<i>sus in potestatem re-</i>		<i>cupido. 298</i>
<i>ducti. 296</i>		<i>Oceani aestus. 299</i>
		<i>Ochus, octoginta fratres</i>

N.

Nabarzanes, Darii
prator. 33. eius

Oceanum visendi A-
lexandra pervicax
cupido. 298
Oceani aestus. 299
Ochus, octoginta fratres
Sysigambis eodem die
trucidavit. 320 eius
filiae. 48. & nepos cap-
tiva. 143
Ochus,

I N D E X.

- Ochus**, amicus. 218
- Olympias**, Neopolemi Molossorum Regis filia. 3
- Olympiadis & Antipatri** simultas. 316
- Olympias**, Alexandri mater, immortalitati consecratur. 291
- Orientis** mirabile. 112
- Orite**, vide *Horite*.
- Orsines**, Pasargadarum Satrapes. 307. secreto à Bagoa spadone fit reus. 308. iussu Alexandri occisus. 309
- Oxartes** qualem Alexandri legatus. 231
- Oxatres**, Darii frater. 142, 203
- Oxyatres**, Prator Bactrianorum. 295
- Oxydates**, Media prefectus. 235
- Oxus fluvius**. 195, 218
- Oxyeanus**, Indorum Rex. occisus. 296
- Oxydracorum regio**. 282
- Oxines Perses**, deflectionem moliens, à Cratero oppressus. 303
- P.**
- Palatyrus**, Herculis templi sedes. 36
- Parapamisada**, agreste hominum genus. 192, 193
- Parmenio** Philippum Alexandri medicum criminatur. 30. in occidendo Attalo minister Alexandri. 183
- Parmenion** ad filios litera 170 occidendi negotium Polydamanti ab Alexandro datur. 189
- Parmenio** à Cleandro occisus. 190
- Parmenionis** truncum corpus militibus ad sepulturam datum, & caput ad Alexandrum delatum. 191
- Paropamisus mons**. 193
- Parthiene**, quondam ignobilis gens, nunc caput omnium, qui post Euphratem & Tigrim amnes siti, Rubro mari terminantur. 149
- Pasas** Thebalus. 328
- Pasergadam** conditum à Cyro. 128
- Pastigru fluvius**. 117
- Pathaly gens**. 297
- Patron**, dux Græcorum militum. 135
- Perdiccas** sagittis prope occisus. 107
- Perdicca** infestus Meleager. 324
- Perdiccas** trecentos Macedonas

INDEX.

- cedonas elephantis in Petra, quam occuparas
conspetu totius exercitus obijcit. 331
Persagadu à Cyro conditum. 137
Perse satellites Macedonas ad supplicia trahunt. 315
Perse arcana Regū miracelant fide, & linguam
gravius quam ullum probrum castigant. 69
Persarum ad Arbellam casorum numerum. 107.
casorū cadavera sepe-
liri iubet Alexander. 45. femina non aliud
magi in contumeliam accipiunt, quam lance
manus admoveere. 117.
luctus super morte Regū Alexandri. 318. in
fancibus Syria casorū numerus. 43. reg' a ce-
dro adificata incensa. 130
Persis corporis sui custo-
diam tradit Alexan-
der, eisque Macedonica
imposita nomina. 315
Persis, regio, sub Vergilia-
rum sita sidus. 128
Persepolis, caput regni
Darii. 67
Pestilentia & fames in ex-
ercitu Alexandri. 302
Petra, quam occuparas
Arimaxes Sogdianus. 212, 219
Phalanx Alexandri. 38
Phegelas Rex. 274
Philippus, Amyntæ filius,
Alexandri pater, pri-
mus omnium Regum
eius gentis, Macedonia
regnum ad summam
potentiam erexit, to-
tam Græciam subegit,
& Illyris ac Threbanis
obses datur. 1. ab Spa-
minonda institutus. 1. 2
Philippi somnium super
nativitate Alexandri 3
Philippus Acarnan, med-
cus Alexandri; quem
crimatur Parmenio. 30
Philippi, Lysimachi fra-
tris, indoles rara. 232.
mors. 233
Philotas in Alexandrum
conjurat. 164
Philotas catenæ injectus. 168
Philotas ad questionem
tractus. 178
Philotas in tormentis con-
tumacia. 178, 179.
confessio. 179
Phradates. 155. regnū af-
fectasse suspectus, iussu
Alexandri occisus 309
Phra-

INDEX

- Phrataphernes** Alexan. Pylæ Susidæ. 119
drose dedit. 155 Pylæ, arclissimæ fauces. 16
Pithon Musicanos rebel-
lantes in potestate re- Pyramus fluvius. 27
degit. 296. in tomith Pythagoras, Rex Cypri-
pro Aridzo. 325 rum. 60
Polydamanti, Parmenioni Pythion. Vide Pithon
longe acceptissimo, nego-
tium occidendi Parme-
nionis ab Alexandro
datur. 189
Polypercon regionem, quæ
Bubacene appellatur, in
deceptionem redegit. 238
in custodiam traditus. 356
Polystratus, in Darium
confessum incidit. 143
Polytimetus, amnis. 217
Porius Rex. 261. in ulte-
riore ripa Hydaspis con-
sedit, transitu prohibi-
turus hostem Alexan-
dram. 262. T. xlii Re-
gi fratrem telo transfi-
git. 263
Prometheus in rupe ad
Caucasum vinculus. 194
Ptolemæus, Philippo geni-
tus, telo venenato sau-
cius. 297
Puer ingenuus Saturno
immolari solitus. 62
Pugæ nova forma. 281,
282
Pyla Amanica. 36
R **Hinoceros.** 271
Rhodi urbem suam
portusque Alexandro
dedunt. 67
Rhidagus, fluvius. 163
Roxane, Alexandro con-
nubio juncta. 237. ex
eo pragnans. 322, 323
S.
Sabaces, prætor Ægy-
pti. 41
Sabes rex. 296
Sabracæ, gens, populi, non
Regi imperio regi soli-
ta, in fide accepti. 296
Sacæ, gens Scythiæ. 216
Sagittarum Indicarum
magnitudo. 251, 286
Samaritæ Andromachii,
in Syria Alexandri
Præfectum, cremarunt. 78
San-

INDEX.

Sangarius fluvius.	20	mis fulgentibus.	272
Sanguis apud Macedonas è pane manavit; & ex formacibus apud Tyrios.	57	Scutbes Odryssas popu- los suos Thracas ad defe- ctionem compellit.	310
Sapientes Indic.	252	Sicilienses, naturæ adulatores.	239
Sarcinas primum suas; deinde totius exercitus, incendi præcipit Ale- xander.	160	Sidon, urbs, vetustate & conditorum fama in- clita. 52. eam condidit Agenor.	65
Sarisothori, hastati	101	Simmas, Philotæ an- nus.	183
Satibarxanes ab Alexan- dro defecit.	192	Sisenas, Perses.	33
Satibarxanis & Erigy duellum	198	Situs in exercitu Alexan- dri.	199
Satrapene, regio.	115	Sogdianorum defecio.	205.
Saturno olim ingenuus puer immolari solitus.	62	deserta. 217. captivo- rum, cum ad mortem ducerentur, lætitia. b.	
Scenitz, Æthiopes.	74	Solis equus, apud Persas.	25
Scythæ, bellicosissima gens, raptu vivere assue- ti.	69	Solis aqua, ad Ammonis sitæ templum.	75
Scythæ Abii.	206	Somnium Alexandri, su- per valetudine Ptole- mæi.	297
Scythi non ut ceteris Bar- baris, rudis sensus est.	212	Sophistæ regnum.	273
Scythiarum fuga.	215	Sopolis, Hermolai pater.	245
Scythæ petunt, ut Ale- xander Regis suæ filiam matrimonio sibi jun- gat.	214	Sostatus, cum Hermolao occidendi Alexandri consilium capit.	242
Semiramis. 206, 291. Ba- byloniam condidit.	112	Spitamenes in Bessus in- fidis.	207
Serpentes inusitata ma- gnitudine. 271. squa-		Spitamenes ab Alexan- dro defecit. 205. trans- fuga,	

INDEX.

fuga, Macedonum pra
sidio de cello, Maracan-
da urbem occupat. 206. 207. Menedemo
insidias tendit. 210.
Macedonas cadit. 211.
Bactra profugit. 216.
eius in uxorē amor. 233. & capat ab illu
ad Alexandrum dela-
tum. 234
Statyra Darii filia. 66
Stupro corre- cum liberis.
apud Nauram paren-
tibus fascit. 230
Suniū, promontorium
Atticæ terræ. 310
Susam Alexander ingre-
ditur. 116
Susidæ Pylæ. 119
Susitanorum deserta. 199
Symia bi temeritas at
que audacia. 262
Syracusam Africam u-
runt. 62
Syfigambis, Darii mater.
26 Alexandri capti
24 43 44 46. constan-
tia illius in mare. 101.
Susæ ab Alexan-
dro relicta. 116 eius
luctus super morte A-
lexandri, fratres octo-
ginta, & mors. 320
Syssimithres, Nauræ sa-
trapes. 230

T.

Tabas, oppidum. 140
Tanais, fluvius. 149
Tarjon, urbs. 28
Taaron Agrianorum Piz-
sectus. 118
Taurus, mons. 194
Taxes, Rex, 260
Ten aos Alexandro deli-
tur. 68
Terioltes, satrapes, Ale-
xandri iussu interfe-
ctus. 293
Thaidis pellicis consilio,
Persarum regia incen-
ditur. 130
Thalestris, Anaxonum
Regina. 158
Theatæ, Atheniensis. 126
Theba, Tyriorum colonia.
66
Thermodoon, fluv. 158
Thrasas Odrissas ad dese-
tionem compellit Seu-
thes. 310
Thymodes Mentoris filius.
23
Thymondas, dux. 34
Tigris, fluvius, à celerita-
te dictus. 31
Timæi virtus, & mors.
236
Titoni celebrata regia. 77
Tranandi amnem consi-
lium novum. 200, 201
Trium

INDEX.

Triumphus Alexandri , ad imitationem Liberi Patris. 303, 304	Venenum , quo Alexander extinctus est. 333
Troglodytae , Arabes. 74	Venetorum origo . 21
Typhonus specus . 27	Vergiliarum sidus . 128
Tyriotes , spado, Darii uxoris mortem nuntiat. 85	Victoriæ cultus . 94
Tyrii literas invenere . 66	Vxu . 117
Alexandri legatos occidunt . 57. conjuges liberosq; devehendos Carthaginem tradunt. 62. expugnationum supplicia. 65	Alexandro deduntur . 118
Tyri conditor . ibid. obsidione fatigatur Alexander. 63	X.
Tyris Herculi dicata . 62. ab Alexandro capitur. 65	X Enippa , regio. 230
V.	Z.
V Enatici canes nobilissimi . 274	Z Ariaspes , Perses, de sectionem moliens, à Cratere oppressus. 301
	Ziobertis , annus. 153
	Zopyrio , Thraciæ præpositus, procellis cum toto exercitu oppressus. 31

28 MR 59

FINIS.

2
1
3
0
10
1